Tarihi Miras Yapılarında Uyarlamalı Yeniden Kullanım: Ünye Alan Çalışması

Göksu Atmaca

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimarlık Anabilim Dalı

OCAK 2022

Adaptive Reuse of Historic Heritage Buildings: A Case Study of Ünye

Göksu Atmaca

MASTER OF SCIENCE THESIS

Department of Architecture

JANUARY 2022

Tarihi Miras Yapılarında Uyarlamalı Yeniden Kullanım: Ünye Alan Çalışması

Göksu Atmaca

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Lisansüstü Yönetmeliği Uyarınca
Mimarlık Anabilim Dalı
Restorasyon Bilim Dalında
YÜKSEK LİSANS TEZİ
Olarak Hazırlanmıştır

Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Kader Reyhan

OCAK 2022

ETİK BEYAN

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Dr. Öğretim Üyesi Kader Reyhan danışmanlığında hazırlamış olduğum "Tarihi Miras Yapılarında Uyarlamalı Yeniden Kullanım: Ünye Alan Çalışması" başlıklı tezimin özgün bir çalışma olduğunu; tez çalışmamın tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; tezimde verdiğim bilgileri, verileri akademik ve bilimsel etik ilke ve kurallara uygun olarak elde ettiğimi; tez çalışmamda yararlandığım eserlerin tümüne atıf yaptığımı ve kaynak gösterdiğimi ve bilgi, belge ve sonuçları bilimsel etik ilke ve kurallara göre sunduğumu beyan ederim.

Göksu Atmaca
20.01.2022
İmza

ÖZET

Tarihi yapılar, bir yandan inşa edildiği döneme ait mimari, kültürel, ekonomik ve sosyal açıdan izler taşırken, diğer yandan geçmiş ve gelecek arasında bir köprü görevi üstlenmektedir. Tarihi yapıların gelecek kuşaklara aktarılmasında, hem ulusal hem de uluslararası boyutta öneminin arttığı görülmektedir.

Sürdürülebilirlik kavramı, gelecek kuşakların ihtiyaçlarını da koruyarak, bugünkü ihtiyaçlarımızın karşılaması şeklinde açıklanabilmektedir. Tarihi yapıların korunması gelecek kuşaklar için kültürel, ekonomik ve sosyal bir fayda sağlamaktadır.

Koruma yöntemlerinden biri olan uyarlamalı yeniden kullanım, fiziksel olarak var olan ancak özgün işlevini devam ettiremeyen yapıların tekrardan hayata kazandırılmasıdır. Tarihi yapılara yeni işlev kazandırılmasıyla yapının canlı kalmasını amaçlanmaktadır. Kendi haline bırakılan tarihi yapılar kaybolma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Verilecek olan yeni işlevin yapı için uygun olması, toplumsal bir ihtiyaca hizmet vermesi ve kültürel değerleri korumasına dikkat edilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmanın amacı uyarlamalı yeniden kullanım sonucunda tarihi yapıların mimari üslubundaki değişimleri incelemektir. Bu çalışmada, uyarlamalı yeniden kullanım kapsamında Ünye'de yer alan tarihi konaklar bu karşılaştırma için seçilmiştir. Kültür Yolu güzergâhında yer alan ve işlev değiştiren Yalı Kilisesi, anıtsal yapının yeni işlevi sonucunda, olumlu ve olumsuz durumları tespit edebilmek için seçilmiştir. Yapılarda yeni işlev sonrası ihtiyaçlar doğrultusunda gerçekleşen değişim/dönüşümler ve bu işlevsel değişimlerin mekânsal kurguya olan etkileri karşılaştırılmıştır. Uyarlamalı yeniden kullanımın kültürel miras sürdürülebilirliğine olan etkisinin analiz edildiği tarihi yapılarda Tarihi yapıda restorasyondan sonra yeni işlevin ve özgün mimarinin, kişi bazlı olarak tarihi yapı değerinin algılanıp algılanmamasını dair bir anket çalışması yürütülmüştür. Tez kapsamında yürütülen çalışmalar sonucunda, cephelerin tarihi değerlerini başarılı şekilde yansıtması ve bunun sonucunda insanlar tarafından yapının tarihi değerlerini koruduğu algısı olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tarihi Miras Koruması, Uyarlamalı Yeniden Kullanım, Kültürel Miras Sürdürülebilirliği, Mekânsal Kurgu, Mekânsal Algı

SUMMARY

Historical buildings, on the one hand, carry traces of the architectural, cultural, economic and social aspects of the period in which they were built. On the other hand, they act as a bridge between the past and the future. It is seen that the importance of transferring historical buildings to future generations has increased both nationally and internationally. The concept of sustainability is explained as fulfilment of current needs while protecting the needs of future generations. The preservation of historical buildings provides cultural, economic and social benefits for future generations. Adaptive reuse, one of the conservation methods, is the reintroduction of physically existing structures that cannot maintain their original function. It is aimed to keep the building alive by giving new functions to historical buildings. Historical buildings don't be architecturally processed are in danger of being lost. Care should be taken to ensure that the new function to be given is suitable for the building, to serve a social need, and to protect cultural values.

The aim of this study, examine the changes in the architectural style of historical buildings as a result of adaptive reuse. In this study, historical mansions in Ünye were chosen for comparisons within the scope of adaptive reuse. The Yalı Church located on the Cultural Road route and changing its function was chosen in order to detect positive and negative situations as a result of the new function of the monumental building. The changes/transformations that took place in line with the new post-functional needs in the buildings and the effects of these functional changes on the spatial setup were compared. Facade setup, structural setup and plan setup are examined respectively and comparatively in historical buildings, where the effect of adaptive reuse on the sustainability of cultural heritage is analyzed. A survey study was conducted to support these analyses. It measures whether the new function and the original architecture and the historical building value are perceived on a person-based basis after the restoration in the historical building. As a result of the studies carried out within the scope of the thesis, it is seen that the facades reflect the historical values successfully and as a result, there is a perception by the people that the building preserves its historical values.

Keywords: Historic Heritage Conservation, Adaptive Reuse, Cultural Heritage Sustainability, Spatial Set-up, Spatial Perception

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET ..... **vi**
SUMMARY ..... **vii**
TEŞEKKÜR ..... **viii**
İÇİNDEKİLER ..... **ix**
ŞEKİLLER DİZİNİ ..... **xii**
ÇİZELGELER DİZİNİ ..... **xvi**
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ ..... **xix**
1. GİRİŞ VE AMAÇ **1**
1.1. Çalışmanın Amacı 3
1.2. Çalışmanın Problem Tanımı ve Hipotezleri 4
1.3. Çalışmanın Limiti 6
2. YÖNTEM **12**
3. LİTERATÜR TARAMASI **15**
4. TEORİK BİLGİ **21**
4.1. Kavramsal Analizler 21
4.1.1. Tarihi yapılarda koruma, tüzükler ve miras sürdürülebilirliği 21
4.1.2. Uyarlamalı yeniden kullanım kavramı 30
4.2. Ünye'nin Coğrafi Konumu ve Tarihi Geçmişi 33
4.3. Ünye Evlerinin Morfolojik Özellikleri 43
4.3.1. Plan kurgusu, mekânsal kurgu ve mekânsal algı 43
4.3.2. Ünye evlerinin yapısal özellikleri 51
4.3.3 Ünye evlerinin cephe kurgusu 51
4.4. Uyarlamalı Yeniden Kullanımda Mimari Yapılar: Ünye Alan Çalışması 52
4.4.1. Ünye Yalı Kilisesi 53
4.4.1.1. Yalı Kilisesi yapısal özellikler 55
4.4.1.2. Yalı Kilisesi plan kurgusu 57
4.4.1.3. Yalı Kilisesi cephe kurgusu 62
4.4.1.4. Yalı Kilisesi estetik değerler 64

İÇİNDEKİLER (devam)

Sayfa

4.4.2. Ünye Sebile Hanım Konağı 64
4.4.2.1. Sebile Hanım Konağı yapısal özellikler 65
4.4.2.2. Sebile Hanım Konağı plan kurgusu 67
4.4.2.3. Sebile Hanım Konağı cephe kurgusu 76
4.4.2.4. Sebile Hanım Konağı estetik değerler 78
4.4.3. Ünye Ata Konağı 79
4.4.3.1. Ata Konağı yapısal özellikler 80
4.4.3.2. Ata Konağı plan kurgusu 81
4.4.3.3. Ata Konağı cephe kurgusu 85
4.4.3.4. Ata Konağı estetik değerler 87
4.4.4. Ünye Paşabahçe Konağı 87
4.4.4.1. Paşabahçe Konağı yapısal özellikler 89
4.4.4.2. Paşabahçe Konağı plan kurgusu 90
4.4.4.3. Paşabahçe Konağı cephe kurgusu 97
4.4.4.4. Paşabahçe Konağı estetik değerler 100
4.4.5. Ünye Yaşayan Kültürel Miras Müzesi (Müze Ev) 100
4.4.5.1. Müze Ev yapısal özellikler 102
4.4.5.2. Müze Ev plan kurgusu 103
4.4.5.3. Müze Ev cephe kurgusu 111
4.4.5.4. Müze Ev estetik değerler 113
4.4.6. Hüseyin Sabri Kadı Konağı 115
4.4.6.1. Hüseyin Sabri Kadı Konağı yapısal özellikler 116
4.4.6.2. Hüseyin Sabri Kadı Konağı plan kurgusu 117
4.4.6.3. Hüseyin Sabri Kadı Konağı cephe kurgusu 128
4.4.6.4. Hüseyin Sabri Kadı Konağı estetik değerler 131
5. BULGULAR VE TARTIŞMA 133
5.1. İncelenen tarihi yapıların değerlendirilmesi 135
5.1.1. Tarihi yapıların işlevsel durumu 136
5.1.2. Tarihi yapıların cephe kurgusu 137

İÇİNDEKİLER (devam)

Sayfa

5.1.2.1. Cephede kütle hareketliliği 138
5.1.2.2. Duvar malzemeleri 141
5.1.2.3. Cephelerde süsleme 142
5.1.2.4. Cephelerde pencere açıklıkları 143
5.1.2.5. Cephelerde genel durumlar 144
5.1.3 Yapıların yapısal özelliklerinin incelenmesi 151
5.1.3.1. Genel yapısal durumlar 155
5.1.3.2. Duvar değişimi 156
5.1.3.3. Yapılarda sirkülasyon elemanı 158
5.1.3.4. Duvar malzemeleri 159
5.1.3.5. Çatı yapım yöntemi 160
5.1.4 Yapıların mekânsal kurgusunun incelenmesi 161
5.1.4.1. Tarihi yapıların plan kurgusu 162
5.1.4.2. Mekânsal kurguya etki eden yapısal değişimler 170
5.1.4.3. Mekânsal kurgunun algılanmasına etki eden genel durumlar 172
5.2. Anket Çalışması Değerlendirmesi 175
6. SONUÇ VE ÖNERİLER 185
KAYNAKLAR DİZİNİ 191
EK AÇIKLAMALAR 199
Ek Açıklama-1: Yalı Kilisesi, Sebile Hanım Konağı, Ata Konağı, Paşabahçe Konağı, Yaşayan Kültürel Miras Müzesi Ve Hüseyin Sabri Kadı Konağı İçin Tasarlanmış Anket Formu 199

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil **Sayfa**

2.1. Tez yazım süreci 12
4.1 Koruma tüzükleri zaman çizelgesi 25
4.2 Ünye'nin konumu 33
4.3 David Rumsey'e ait bir harita koleksiyonunda Ünye 36
4.4 Ünye merkezin yer aldığı tarihi harita ve günümüzde kent yerleşimi 37
4.5 Süleyman Paşa Sarayı 37
4.6 1960 ve günümüz 38
4.7 Kültür Yolu Projesi haritası 39
4.8 Dünyayı algılama katmanları 44
4.9 İncelenen yapıların Ünye'deki konumları 53
4.10 Yapısal değişimin plan üzerinde analizi 56
4.11 Kilisenin düğün salonu olarak kullanıldığı restorasyon yapılmadan önceki son hali . 58
4.12 Kiliseye yapılan giriş eklemesinin iç ve dış fotoğrafları 59
4.13 Yalı Kilisesi restorasyon plan çizimi 59
4.14 Yalı Kilisesi restorasyon öncesi dış cephe fotoğrafları 60
4.15 Yalı Kilisesi cephe çizimleri 62
4.16 Yapısal değişimin plan üzerinde analizi 66
4.17 Sebile Hanım Konağı rölöve plan çizimleri 67
4.18 Doğu cephesi kapısı ve güney tarafında günümüzde kullanılan merdiven 68
4.19 Sebile Hanım Konağı restorasyon plan çizimleri 69
4.20 Sebile Hanım Konağı yemek salonu ve loby 70
4.21 Sebile Hanım Konağı bahçe eklentisi 72
4.22 Sebile Hanım Konağı 1. kat cumbalı oda 72
4.23 Sebile Hanım Konağı cephe çizimleri 77
4.24 Yapının iç mekân fotoğrafları 78
4.25 Zemin kat ocaklık ve duvar nişleri 79
4.26 Yapısal değişimin plan üzerinde analizi 81
4.27 Ata Konağı rölöve plan çizimleri 82

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam)

Şekil **Sayfa**

4.28 Yapının iç mekân fotoğrafları ... 83
4.29 Ata Konağı restorasyon plan çizimleri ... 83
4.30 Ata Konağı dış görünüş fotoğrafları ... 86
4.31 Ata Konağı cephe çizimleri ... 86
4.32 Yapının iç mekân fotoğrafları ... 87
4.33 Yapısal değişimin plan üzerinde analizi ... 89
4.34 Paşabahçe Konağı rölöve plan çizimleri ... 90
4.35 Paşabahçe Konağı restorasyon öncesi kuzey cephe fotoğrafı ... 91
4.36 Paşabahçe Konağı restorasyon plan çizimleri ... 92
4.37 Bodrum katı iç mekân ve bahçe girişi fotoğrafları ... 92
4.38 Paşabahçe Konağı sofa hacmi ... 94
4.39 Paşabahçe Konağı cumba ve kat holü hacmi ... 94
4.40 Paşabahçe Konağı çatı katı holü ve oda hacmi ... 95
4.41 Paşabahçe Konağı cephe çizimleri ... 98
4.42 Yapının iç mekân fotoğrafları ... 100
4.43 Yapısal değişimin plan üzerinde analizi ... 102
4.44 Zemin kat iç mekân fotoğrafları ... 103
4.45 Ahır kısmı iç mekân fotoğrafları ... 104
4.46 Müze Ev rölöve plan çizimleri ... 104
4.47 Merdiven üstündeki sekilik alanının fotoğrafları ... 105
4.48 Müze Ev sekilik alanlarının fotoğrafları ... 106
4.49 Müzesi restorasyon plan çizimleri ... 107
4.50 İç mekân resimleri ... 107
4.51 Müze Ev cephe çizimleri ... 112
4.52 Tavan işlemeciliği fotoğrafları ... 113
4.53 Ahşap kullanımı ve vitray detayları ... 114
4.54 Zemin kat ocaklık ve duvar nişleri ... 114
4.55 Yapının iç kısmı ... 115
4.56 Yapısal değişimin plan üzerinde analizi ... 117

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam)

Şekil **Sayfa**

4.57 Hüseyin Sabri Kadı Konağı rölöve plan çizimleri 118
4.58 Kuzey cephesi kapısı ve güney cephesi holü ve merdivenin fotoğrafları 118
4.59 1. kat holü ve cumba hacmi fotoğrafları 119
4.60 Hüseyin Sabri Kadı Konağı restorasyon plan çizimleri 120
4.61 Orijinal yapıda hizmetli oda ve doğu giriş hol hacimleri 122
4.62 Yeni işlev doğrultusunda basın odası ve konuk kabul hacimlerinin fotoğrafları 122
4.63 Yeni işlev doğrultusunda toplantı odası hacmi fotoğrafları 123
4.64 Yeni işlev doğrultusunda özgün yapıda hayat olarak kullanılan oda 124
4.65 Yeni işlev doğrultusunda süit oda hacmi içinde yer alan yatak odası, dinlenme odası ve salon fotoğrafları 124
4.66 Hüseyin Sabri Kadı Konağı cephe çizimleri 129
4.67 Kuzey ve doğu cephesi PVC pencere fotoğrafları 130
4.68 Taş oymalı çeşme, bahçe kapısı taş sütun, taş oymalı ocaklık fotoğrafları 131
4.69 Pencereler, ahşap dolap ve ahşap tavan ahşam kaplaması fotoğrafları 132
5.1 Tez bulgular ve tartışma akış şeması 134
5.2 Tarihi yapıların özgün işlevlerinin gruplanması 136
5.3 Tarihi yapıların yeni işlevlerinin gruplanması 136
5.4 Sebile Hanım Konağı, Paşabahçe Konağı ve Hüseyin Sabri Kadı Konağı cephelerdeki cumba görünüşleri 138
5.5 Yalı Kilisesi, Paşabahçe Konağı ve Hüseyin Sabri Kadı Konağı cephelerinde görünen merdiven elemanı 139
5.6 Müze Ev cephesinde topoğrafya görünüşü 140
5.7 Sebile Hanım Konağı, Paşabahçe Konağı ve Müze Ev cephelerinde ikili malzeme görünüşleri 141
5.8 Sebile Hanım Konağı pencere eklenmesi ve çıkarılması 144
5.9 Yalı Kilisesi yapısal analiz 152
5.10 Sebile Hanım Konağı yapısal analiz 152
5.11 Ata Konağı yapısal analiz 153
5.12 Paşabahçe Konağı yapısal analiz 153

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam)

Şekil **Sayfa**

5.13 Müze Ev yapısal analiz 154
5.14 Hüseyin Sabri Kadı Konağı yapısal analiz 154
5.15 Yalı Kilisesi, Sebile Hanım Konağı ve Paşabahçe Konağı duvar malzemeleri 159
5.16 Müze Ev ve Hüseyin Sabri Kadı Konağı duvar malzemeleri 160
5.17 Yalı Kilisesi cephe görünüşleri 160
5.18 Hacimsel birleşme etkenleri 171
5.19 Yapılara eklenen modern eklentilerin gruplanması 174

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge **Sayfa**

1.1. Tezin çerçevesini oluşturan parametreler 2
1.2 Tez çalışması sınırlılık ölçüt tablosu 7
2.1 Tez yöntemi akış şeması 12
4.1 Ünye'nin tarihi sürecinin listesi 35
4.2 Kültür yolu projesi kültürel miraslar 40
4.3 Ünye'de restore edilerek kullanılan geleneksel yapılar 45
4.4 Yalı Kilisesi künye bilgileri 54
4.5 Yalı Kilisesi kat planlarında yapılan restorasyon çalışmaları 57
4.6 Yalı Kilisesi mekân kurgu kapsamında mekânsal dizilim 61
4.7 Yalı Kilisesi özgün işlev ve yeni işlev karşılaştırma tablosu 62
4.8 Yalı Kilisesi cephe kurgusu restorasyon öncesi, aşaması ve sonrası süreci 63
4.9 Sebile Hanım Konağı künye bilgileri 65
4.10 Sebile Hanım Konağı kat planlarında tespit edilen hasarlar 71
4.11 Sebile Hanım Konağı mekân kurgusu mekânsal dizilimi 74
4.12 Sebile Hanım Konağı özgün işlev ve yeni işlev karşılaştırma tablosu 75
4.13 Sebile Hanım Konağı cephe kurgusu restorasyon öncesi, aşaması ve sonrası süreci . 76
4.14 Ata Konağı künye bilgileri 80
4.15 Ata Konağı mekân kurgusu mekânsal dizilimi 84
4.16 Ata Konağı özgün işlev ve yeni işlev karşılaştırma tablosu 85
4.17 Paşabahçe Konağı künye bilgileri 88
4.18 Paşabahçe Konağı kat planlarında tespit edilen hasarlar 93
4.19 Paşabahçe Konağı mekân kurgu kapsamında mekânsal dizilim 96
4.20 Paşabahçe Konağı özgün işlev ve yeni işlev karşılaştırma tablosu 97
4.21 Paşabahçe Konağı cephe kurgusu restorasyon öncesi, aşaması ve sonrası süreci 98
4.22 Müze Ev künye bilgileri 101
4.23 Müze Ev kat planlarında tespit edilen hasarlar 108
4.24 Müze Ev mekân kurgu kapsamında mekânsal dizilim 109
4.25 Müze Ev özgün işlev ve yeni işlev karşılaştırma tablosu 110

ÇİZELGELER DİZİNİ (devam)

Çizelge **Sayfa**

4.26 Müze Ev cephe kurgusu restorasyon öncesi, aşaması ve sonrası süreci 111
4.27 Hüseyin Sabri Kadı Konağı künye bilgileri 116
4.28 Hüseyin Sabri Kadı Konağı kat planlarında tespit edilen hasarlar 121
4.29 Hüseyin Sabri Kadı Konağı mekân kurgu kapsamında mekânsal dizilim 126
4.30 Hüseyin Sabri Kadı Konağı özgün işlev ve yeni işlev karşılaştırma tablosu 127
4.31 Hüseyin Sabri Kadı Konağı cephe kurgusu restorasyon öncesi, aşaması ve sonrası süreci 128
5.1 İncelenen tarihi yapıların mimari özellikleri 135
5.2 Tarihi yapıların cephe kurgusu 137
5.3 Yalı Kilisesi cephe analiz tablosu 145
5.4 Sebile Hanım Konağı cephe analiz tablosu 146
5.5 Ata Konağı cephe analiz tablosu 147
5.6 Paşabahçe Konağı cephe analiz tablosu 148
5.7 Müze Ev cephe analiz tablosu 149
5.8 Hüseyin Sabri Kadı Konağı cephe analiz tablosu 150
5.9 Tarihi yapıların yapısal özelliklerinin analizi 151
5.10 Tarihi yapıların çizimleri üzerinde yapılan yapısal analizler 152
5.11 Yapıların mekânsal kurgusunun incelenmesi 161
5.12 Tarihi yapıların plan geometrisi 163
5.13 Rölöve ve restorasyon projeleri üzerinden bina kütle geometrisi analizi 166
5.14 Tarihi yapılarda simetrik mekânsal kurguya sahip yapılar 173
5.15 Tarihi yapılarda simetrinin kırıldığı mekânsal kurguya sahip yapılar 173
5.16 Anket yapılan kişilerin genel bilgilerinin oranları 175
5.17 Bölümlere göre soru gruplarının adlandırılması 176
5.18 Bölüm 2 ve Bölüm 3'te yer alan evet/hayır/kısmen sorularının kişi sayısına göre cevaplanma miktarları 177
5.19 Tez kapsamında seçilen yapıların en çoktan en aza sıralanmasının kişi sayısı bazında incelenmesi 178

ÇİZELGELER DİZİNİ (devam)

Çizelge **Sayfa**

5.20 Bölüm 4'te yer alan Yalı Kilisesi bölümü için evet/hayır/kısmen sorularının kişi sayısına göre cevaplanma miktarları 179
5.21 Bölüm 4'te yer alan Sebile Hanım Konağı için evet/hayır/kısmen sorularının kişi sayısına göre cevaplanma miktarları 179
5.22 Bölüm 4'te yer alan Ata Konağı için evet/hayır/kısmen sorularının kişi sayısına göre cevaplanma miktarları 180
5.23 Bölüm 4'te yer alan Paşabahçe Konağı için evet/hayır/kısmen sorularının kişi sayısına göre cevaplanma miktarları 180
5.24 Bölüm 4'te yer alan Müze Ev için evet/hayır/kısmen sorularının kişi sayısına göre cevaplanma miktarları 181
5.25 Bölüm 4'te yer alan Hüseyin Sabri Kadı Konağı için evet/hayır/kısmen sorularının kişi sayısına göre cevaplanma miktarları 181

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar	Açıklama
KVKBK	Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu
ÜB	Ünye Belediyesi
ÜBWS	Ünye Belediyesi Web Sitesi
m	m
cm	cm
km	km
ICOMOS	International Council on Monuments and Sites
ICOM-CC	International Council of Museums- Committee for Conservation
DEH	Department of Environment and Heritage
MÖ	Milattan Önce
MS	Milattan Sonra
TDK	Türk Dil Kurumu
SHKWS	Sebile Hanım Konağı Web Sitesi
AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
İPKB	İstanbul Proje Koordinasyon Birimi

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Kültürel miras kavramı, bir toplumda bir nesilden diğerine aktarılan, toplum tarafından ortak olarak oluşturulan değerler bütünüdür. Geçmiş ve günümüz arasında bir bağlantı kurmaktadır. Bu sebeple kültürel miras, günün yaşantısına bir temel oluşturma, geleceğin şekillenmesinde önemli bir referans noktası olmakla birlikte, insanların hayatlarını manevi olarak zenginleştirmektedir (İstanbul Valiliği, AFAD, İPKB ve Ünal, 2014).

Kültürel miras UNESCO tarafından kültürel miras *(somut ve somut olmayan kültürel miras)* ve doğal miras olarak iki türe ayrılmıştır. Kültürel miras eser, anıt, bina ve sit alanı şeklinde sembolik, tarihi, sanatsal, estetik, etnolojik veya antropolojik, bilimsel ve sosyal önemi olan çeşitli değerlere sahip olmaktadır. Somut kültürel mirasta taşınabilir *(resim, heykel vb.)* kültürel miras, taşınamaz *(anıt, arkeolojik alan vb.)* kültürel miras ve sualtı *(gemi enkazı, sualtı kalıntı ve şehirleri vb.)* kültürel mirası bulunmaktadır. Somut olmayan kültürel miras ise gelenek, sahne sanatları, ritüeller vb. olmaktadır. Doğal miras türlerini ise tabiat parkları, kültürel peyzaj, jeolojik ve fizyolojik oluşumlar gibi kültürel yönleri olan doğal alanlar oluşturmaktadır (Sugden, 2017).

Sürdürülebilirlik kavramı, ekonomik, kültürel, sosyal ve çevresel konular olmak üzere çok geniş bir anlam yelpazesine sahip olmaktadır. Genel olarak çevreyle ilgili durumla bağdaştırılan bir kavram olmasına rağmen, kültür ile bir etkileşim içinde bulunmakta ve bu konudaki önemi gün geçtikçe artmaktadır (Pelit, Demir ve Türkoğlu, 2018). Sürdürülebilirlik kavramı için insanlar, gelecek kuşakların ihtiyaç duyacağı kaynaklarda şekil ve miktarı etkilemeden, kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmesi şeklinde (Birleşmiş Milletler Brundtland Raporu, 1987) bir tanımlama yapılmıştır. Bu sebeple, toplumlara ait olan kültürel mirasların gelecek nesillere korunarak aktarılması, bu kültürel mirasların gelecek kuşakların tarafından bilinmesi, korunması ve sürdürülmesi noktasında önemli bir durum olmaktadır (Pelit, Demir ve Türkoğlu, 2018). Tarihi miras yapılarının korunması, yapıların yeniden kullanılması noktasında destekleyici bir konumdadır (Strange ve Whitney, 2003).

Uyarlamalı yeniden kullanım kavramı, yapının işlevsel olarak özelliğini kaybetmesine rağmen, fiziksel olarak devamlılığını sağladığı durumlarda tarihi yapılarda korunma yöntemlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazı durumlarda, mevcut yapının bir kısmının veya tamamının yenilmesi, iç mekân kurgusunda değişimler, yaşanılan dönemin şartlarına uygun olması açısından yapıda gerçekleşen değişimler söz konusu olabilmektedir. Aynı zamanda, küçük restorasyon çalışmalarıyla hiç değişikliğin yapılmadığı ve çok az değişikliğin yapıldığı durumlar da görülebilmektedir. Uyarlamalı yeniden kullanım, mimaride yeni ve eski dokuları, mimari elemanları bir araya getirmek, yapı için yapıya uygun olan yeni bir kullanım kazandırırken, tarihi karakterinin korunmasını ve devamlılığını da sağlamaktadır. Bu durumda tarihi yapıya verilen yeni işlev, yapının kendine ve çevresindeki dokusuna katkıda bulunmaktadır (MacDonald, 2009; Fisher-Gewirtzman, 2016). Uyarlanabilir yeniden kullanımla birlikte, sosyo-kültürel, mimari ve tarihi değerlerin korunarak geleceğe aktarıldığı görülebilmektedir (Latham, 2000).

Çizelge 1.1'de yer alan belirlenmiş parametrelerle, tezin çerçevesi oluşturulmuş ve seçilen yapıların kültürel miras değerlerinin devamlılığa olan katkısı irdelenmiştir.

Çizelge 1.1 Tezin çerçevesini oluşturan parametreler

Kültürel miras sürdürülebilirliği üzerine parametreler	+ Tarihsel ve kültürel değerler içermesi
	+ Yerel yaşantının geçmişine ait unsurları yansıtması
	+ Yerel kimliğin korunması
Uyarlamalı yeniden kullanım üzerine parametreler *(Yenilenmesi mümkün olmayan tarihi değerlerin korunması ve kaybın en aza indirilmesi)*	+ Yapının işlevinin değişmesi
	+ Yapı elemanının özgün işlevi ile günümüzde de kullanılması
	+ Yapının ve yapı elemanının özgün formunun korunması
	+ Yapı elemanının özgün işleviyle, özgün formunda kullanılması
	+ Yapı elemanının özgün işlev ve özgün formunu kaybetmesi
	+ Yapı elemanının özgün formunun korunması ancak işlevinin değişmesi
	+ Yapı elemanının sadece form olarak korunması, orijinal işlevinin görülmemesi ya da işlevsiz kalması (yapı elemanının algısal olarak var olması)

Belirlenen bu parametreler, tez kapsamında irdelenen kültürel miras değerlerinin devamlılığı için bir çerçeve oluşturmaktadır. Bu parametreler doğrultusunda incelenecek olan örnek yapılar, "Plan Kurgusu, Cephe Kurgusu, Estetik Değerler ve Yapısal Özellikler" alt başlıkları altında analiz edilmiştir.

Bu çalışma, günümüzde öneminin giderek arttığı koruma yöntemlerinden biri olan tarihi yapılarda Uyarlamalı Yeniden Kullanım kavramını konu almıştır. Ünye'de, restore edilen tescilli sivil ve dini mimari yapıların, kültürel miras sürdürülebilirlikleri yeniden kullanım doğrultusunda incelenmiştir. Yapılan çalışmalar sonucunda, yeniden kullanım ve kültürel miras arasında bir etkileşim olduğu görülmüştür. Restorasyon projeleri sonrasında yapılara verilen yeni işlevlerde, kültürel miras devamlılığının sağlanması ve bu devamlılığın mekânsal algıya olan etkisinin görülmesi sonucunda bu konu seçilmiştir.

Bu tez çalışmasında, yapıldığı döneme ait sosyal, ekonomik, kültürel değerleri günümüze taşıyan ve yeni işlev kazanan tarihi yapılar analiz edilmek üzere seçilmiştir. Tez kapsamında, tarihi yapılarda yeni işlevler için gerekli olan değişim ve dönüşümlerin, yapılara ait olan özgün mekânsal kurguya etkisi ele alınmıştır.

1.1. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, "kültürel miras + koruma + sürdürülebilirlik" kavramlarını içinde barındıran Uyarlamalı Yeniden Kullanım koruma yaklaşımını, tarihi miras yapılarının mimari üsluplarındaki değişimlerin eleştirel olarak incelenmesidir. Bu çalışma için Ünye'de yer alan ve günümüze kadar bir kısmı ile varlığını sürdürmeye devam etmiş tarihi yapılarda, kültürel miras devamlılığını sağlaması amacıyla restore edilen ve yeniden işlev kazanan yapılar seçilmiştir. Bunun neticesinde uyarlamalı yeniden kullanımda, yapıların işlevlendirilmesi kapsamında öneriler geliştirilmiştir.

Bu tez çalışması, "Tarihi Miras Yapılarda Uyarlamalı Kullanım" kavramı, yeni işlev sonrası ihtiyaçlar doğrultusunda olası değişim/dönüşümler ve bu işlevsel değişimlerin mekânsal kurguya olan etkileri üzerine kurulmuştur. Tarihi bir yapıya verilecek olan yeni

işlev kapsamında, minimum müdahaleyle yapının tarihi dokusunu bozmadan, yeni işlevin ve günün ihtiyaçları için değişimler yapılabileceği açıklanmıştır (ICOMOS, 1999).

Araştırmanın hedefi, mimarlıkta önemli yer tutan tarihi mirasımızın koruması ve tarihi miras yapılarında yeniden kullanımının etkilerinin incelenmesini konu olarak işlemektir. Tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesi konusunda, yapıya ait özgün değerlerin kaybolmasını önlemek için bu konu seçilmiştir. Yeniden işlevlendirilen tarihi yapılarla;

- Restorasyon ve onarım çalışmaları
- Özgün mimari elemanların sürdürülebilirliği
    - Plan kurgusu
    - Cephe kurgusu
    - Yapısal özellikler
    - Estetik özellikler
- Özgün mekân kurgusu ve yeni işlev sonrası mekân kurgusunda gerçekleşen değişimler
- Anket yapılan kişilerin yapıları değerlendirmesi sonucunda uyarlamalı yeniden kullanım-koruma-kültürel miras-miras sürdürülebilirliği analiz edilerek, örnekler üzerinden incelenmektedir.

1.2. Çalışmanın Problem Tanımı ve Hipotezleri

Tez çalışması, yukarıda belirlenmiş olan parametreler doğrultusunda koruma altına alınmış altı tarihi yapının uyarlamalı yeniden kullanım kapsamında, kültürel miras sürdürülebilirliği belirlenen sorular ve hipotezler üzerinden test edilmiştir.

→“Restorasyon ve koruma, sosyal yaşantı ve mimari, kültürel miras ve miras sürdürülebilirliği, tarihi yapı ve yeni işlev, mekân kurgusu ve mekân algısı” ikili ilişkileri sonucunda elde edilen verilere göre, tarihi yapıların, korunması ve restorasyon çalışması yapılmasının, mimaride kültürel miras sürdürülebilirliğine olan katkısı nedir?

→“Miras-sürdürülebilirlik-uyarlama” çoklu ilişkisinde, tarihi yapılar bazında yürütülen anket çalışması sonucunda, uyarlamalı yeniden kullanım ve kültürel miras sürdürülebilirliğinin kişi bazlı olarak algılanması ve değerlendirmesi nasıldır?

→Miras-sürdürülebilirlik-uyarlama çoklu ilişkisi çerçevesinde, tarihi yapılarda uyarlamalı yeniden kullanım, özgün işlevindeki yaşam akışını yansıtıyor mu?

→Tarihi yapılarda uygulanan bir yöntem olarak uyarlamalı yeniden kullanımın kültüre ve bulunduğu bölgeye nasıl etki etmektedir?

H1.0. Hipotezi, tarihi yapılara değer veren toplumlarda, kültürel miras sürdürülebilirliği için yeniden işlevlendirme, tarihe ışık tutarak kültürlerin gelecek kuşaklara aktarılmasında etkisi yoktur.

H1.1. Hipotezi, tarihi yapılara değer veren toplumlarda, kültürel miras sürdürülebilirliği için yeniden işlevlendirme, tarihe ışık tutarak kültürlerin gelecek kuşaklara aktarılmasında etkilidir.

H2.0. Hipotezi, uyarlamalı yeniden kullanımın, yeni işlev için, tarihi yapılarda gerçekleşen hacimsel değişmelerde mekân kurgusunun algılanmasına bir etkisi yoktur.

H2.1. Hipotezi, uyarlamalı yeniden kullanımın, yeni işlev için, tarihi yapılarda gerçekleşen hacimsel değişmelerde mekân kurgusunun algılanmasına bir etkisi vardır.

H3.0. Hipotezi, “restorasyon ve koruma, sosyal yaşantı ve mimari, kültürel miras ve miras sürdürülebilirliği, tarihi yapı ve yeni işlev, mekân kurgusu ve mekân algısı” ikili ilişkilerini kapsayan anket çalışmasından elde edilen verilere göre, “miras-sürdürülebilirlik-uyarlama” çoklu ilişkisinin mekânsal algıya bir etkisi yoktur.

H3.1. Hipotezi, “restorasyon ve koruma, sosyal yaşantı ve mimari, kültürel miras ve miras sürdürülebilirliği, tarihi yapı ve yeni işlev, mekân kurgusu ve mekân algısı” ikili

ilişkilerini kapsayan anket çalışmasından elde edilen verilere göre, "miras-sürdürülebilirlik-uyarlama" çoklu ilişkisinin mekânsal algıya bir etkisi vardır.

Hipotezlerdeki sonuçlar;
→Tarihi değeri olan yapıların korunması,
→Özgün işlevlerini kaybetmelerinin ardından fiziksel olarak var olmakla birlikte farklı bir amaç için yeniden kimlik kazanmaları
→Kültürel miras devamlılığının sağlanmasıyla ilişkili olmaları beklenmiştir.
Tezin kapsamında yapılan çalışmaların, bu konulara cevap verip vermediğini incelemektir.

1.3. Çalışmanın Limiti

Çalışma için konum olarak orta Karadeniz'de yer alan Ordu ilinin Ünye ilçesi seçilmiştir. Konumu gereği önemli bir yer olan Ünye'nin, liman kenti ve İpekyolu üzerinde yer alması sebebiyle pek çok kaptan, ticaret adamı buraya gelmiş. Asırlar boyunca farklı kültürlerle birlikte iç içe yaşamasından kaynaklı olarak Ünye, kendine özgü bir tarihi doku oluşturmuştur. Günümüze ulaşabilen yapılarda tipik Osmanlı mimarisi görülebilmektedir. Aynı zamanda, eski tarihi doku günümüzde kısmen de olsa hala korunabilmiştir.

Tez kapsamında seçilen her yapı kültür koridoru oluşturmak için tasarlanan Kültür Yolu Projesi güzergâhında yer almaktadır. Bu projeyle birlikte, tarihsel dokunun kaybolmasının önüne geçmek, tarihsel yapıların değer görmesini sağlamak, tarihi dokuyu günümüzde hissettirmek ve kültür turizmini canlandırmak hedeflenmiştir.

Kente özgü mimarinin günümüze kadar ulaşabilen örnekleri üzerinden, Ünye konakları tipolojisi analiz edilmiştir. Bunun sonucunda tez kapsamında analiz edilecek olan 5 sivil mimari yapı için bir temel oluşturmuştur. Sivil mimari yapılarda, yeniden işlevlendirme ile yapıya farklı işlevler verildiği zaman ortaya çıkan olumlu ve olumsuz durumlar irdelenmiştir.

Tez, Ünye'de yer alan sivil mimari yapıların yeniden kullanımını, kültürel miras sürdürülebilirliğini ve mekânsal kurgusunu kapsamaktadır. Ancak yeniden kullanım

kapsamında restore edilen Yalı Kilisesi, tezin konusunun sınırlılığını oluşturan Kültür Yolu projesinde yer alması sebebiyle analiz edilen tarihi yapılara eklenmiştir. Bir anıtsal yapının işlevlendirmesinde, olumlu ve olumsuz durumları tespit edebilmek için özellikle seçilmiştir.

Bu tez çalışmasında örnekleyici model yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekler için Kültür Yolu projesi üzerinde tarihi mirasların hepsi bir tabloda listelenmiş ve bu eserlerin seçilmesi için, sınırlılık ölçütü olarak "tarihi yapı olma, restorasyon çalışması geçirme, uyarlamalı yeniden kullanımla yeni işlev kazanma" kriterleri belirlenmiştir. Bu kapsamda tez için incelenecek olan yapıların seçilmesinde:

- Tarihi yapı *(proje kapsamında yer alan Çınar Ağacı, Kadılar Yokuşu birer yapı değil, kültürel mirastır)* olması
- Tezin ana konusunu oluşturan uyarlamalı yeniden kullanım kapsamında yapının restorasyon geçirmesi ve yeni işlev kazanması kriterleri aranmıştır.

Çizelge 1.2'de kriterlerin hepsine sahip olan yapılar, tez için incelenmek üzere seçilmiştir. Bu işaretlemeler sonucunda Yalı Kilisesi, Sebile Hanım Konağı, Ata Konağı, Paşabahçe Konağı, Yaşayan Kültürel Miras Müzesi ve Hüseyin Sabri Kadı Konağı tüm kriterleri sağladığı görülmüştür.

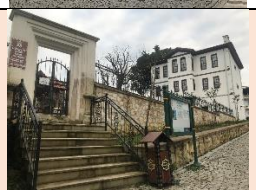
Çizelge 1.2 Tez çalışması sınırlılık ölçüt tablosu (Atmaca, 2021)

Kültürel Miraslar		**Sınırlılık Ölçütleri**			**Açıklamalar**
		Tarihi Yapı	**Restorasyon Çalışması**	**Yeni İşlev**	
Yalı Kilisesi		+	+	+	- Kilise - Çok amaçlı salon - Kamusal kullanım
Ada: 234 Parsel: 13		+			- Konak - Kişi mülkü

Çizelge 1.2 Tez çalışması sınırlılık ölçüt tablosu (Atmaca, 2021) (devam)

Kültürel Miraslar		Sınırlılık Ölçütleri			Açıklamalar
		Yapı	Restorasyon Çalışması	Yeni İşlev	
Ada: 234 Parsel: 56		+			- Konak - Yeni işlev verilecek - Şu an restorasyon aşamasında
Sebile Hanım Konağı		+	+	+	- Konak - Butik otel/kafe - Şahıs yönetimi
Ata Konağı		+	+	+	- Konak - Butik otel - Şahıs yönetimi
Paşabahçe Konağı		+	+	+	- Konak - Butik otel/kafe - Şahıs yönetimi
Saray Hamamı		+	+		- Hamam - Özgün işlevine devam ediyor
Ada: 219 Parsel: 27		+			- Zemin kat dükkan, üst kat ev - Kişi mülkü
Süleyman Paşa Sarayı ve Surları					Saray günümüze ulaşmamıştır.
Saray Camii		+			- Cami - Günümüzde özgün işlevinde kullanılıyor.
Tarihi Çınar Ağacı					Hala varlığını devam ettiriyor.
Kadılar Yokuşu					Döneminde ilçeye gelen kadılar oturmuştur.

Çizelge 1.2 Tez çalışması sınırlılık ölçüt tablosu (Atmaca, 2021) (devam)

Kültürel Miraslar		Sınırlılık Ölçütleri			Açıklamalar
		Yapı	Restorasyon Çalışması	Yeni İşlev	
Ada: 76 Parsel: 20		+	+		- Belediye - İşlevsiz, kullanılmıyor. - Belediye tarafından restore edilmiştir.
Ada: 76 Parsel: 2		+	+		- Kişi mülkü - Zemin kat dükkan ve işlevsiz, üst katta yaşanıyor
Ada: 76 Parsel: 11		+	+		- Belediye - İşlevsiz, kullanılmıyor. - Belediye tarafından restore edilmiştir.
Ada: 192 Parsel: 11		+			- Konak -Yıkılmış
Ada: 192 Parsel: 13		+			- Konak - İşlevsiz, kullanım dışı
Yaşayan Kültürel Miras Müzesi (Müze Ev)		+	+	+	- Konak - Müze - Belediye
Ada: 103 Parsel: 5		+			- Konak - İşlevsiz, kullanım dışı
Hüseyin Sabri Kadı Konağı		+	+	+	- Konak - Konuk evi/kafe - Belediye

Çizelge 1.2 Tez çalışması sınırlılık ölçüt tablosu (Atmaca, 2021) (devam)

Kültürel Miraslar		Sınırlılık Ölçütleri			Açıklamalar
		Yapı	Restorasyon Çalışması	Yeni İşlev	
Ada: 103 Parsel: 30		+	+		- Konak - Kişi mülkü
Ada: 1723 Parsel: 3		+	+		- Konak - Kişi mülkü
Ada: 103 Parsel: 50		+	+		- Konak - Kişi mülkü
Ada: 103 Parsel: 27		+	+		- Konak - Kişi mülkü
Ada: 103 Parsel: 26		+	+		- Konak - Kişi mülkü
Ada: 39 Parsel: 6		+	+		- Konak - Kişi mülkü
Eski Hamam		+	+		- Hamam
Bakı Noktası					
Bakırcılar Arastası					Tarihi sokak

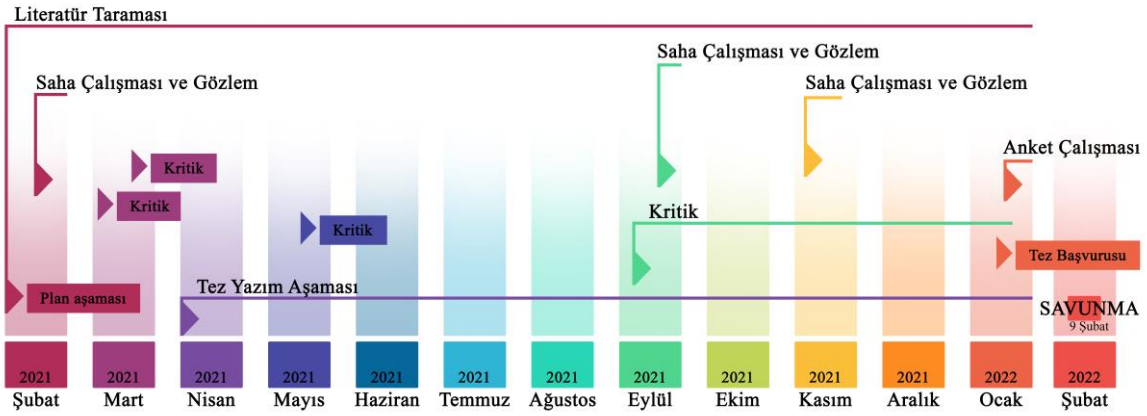
Çizelge 1.2 Tez çalışması sınırlılık ölçüt tablosu (Atmaca, 2021) (devam)

Kültürel Miraslar		Sınırlılık Ölçütleri			Açıklamalar
		Yapı	Restorasyon Çalışması	Yeni İşlev	
Çifte Hamam		+			- Hamam - Restore edilecek - Kullanılmıyor
Kefeli Han		+	+		- Han -Restore ediliyor
Orta Cami		+	+		- Cami
Orta Çarşı					Tarihi sokak
Denizle Buluşma Noktası					

** Proje kapsamında yer alan Süleyman Paşa Sarayı ve Surları; Tarihi Çınar Ağacı; Bakı Noktası; Bakırcılar Arastası; Orta Çarşı; Denizle Buluşma noktası, tez konusunda örnek olarak incelenecek yapı kategorisinde bulunmamaktadır.*

*** Seçilen 5 konak dışında listede yer alan diğer konakların, boş, yıkık, ev işlevini devam ettirdiği veya kişi mülkü olduğu tespit edilmiştir. Listede yer alan diğer konaklar Kültür Yolu güzergâhında yer alsa da, tezin ana konusu olan uyarlamalı yeniden kullanım örnekleri olmadığı için bu konaklar incelenmek üzere seçilmemiştir.*

2. YÖNTEM

Şekil 2.1 Tez yazım süreci

Şekil 2.1.'de tez yazımının bir yıllık süreci şematize edilmiştir. Çizelge 2.1.'de görüldüğü üzere tez yazımı veri toplama, toplanan verilerin analiz edilmesi ve verilerin değerlendirilmesi olmak üzere üç grupta araştırma yürütülmüştür:

Çizelge 2.1 Tez yöntemi akış şeması

1. Veri Toplama	2. Veri Analiz Etme	3. Veri Değerlendirme
Literatür taraması	Örnekleme Modeli	Karşılaştırma
Saha Çalışması	Mekan Dizilimi Yöntemi	Yorumlama
Gözlem yapma	İstatistik Analiz	Tablo, Grafik, Fotoğraf ile Veri Görselleştirme
Arşiv Çalışması		
Anket Çalışması		

1.Verilerin toplaması aşamasında, belirlenen araştırma konusu ve amacı, araştırmanın ilerlemesinde yol gösterici olmuştur.

Literatür Taraması: Yapılan çalışma, ilk olarak literatür taraması ile desteklenmiştir. Bu kapsamda öncelikle "tarihi yapılarda koruma, koruma tüzükleri, kültürel miras sürdürülebilirliği, uyarlamalı yeniden kullanım, mekânsal kurgusu, mekânsal algı, Ünye, Ünye Konakları tipolojisi ve Türk Evi tipolojisi" anahtar kelimeleri literatür taraması ile araştırılıp açıklanmıştır. Araştırma için konunun, soruların ve hipotezlerin belirlenmesiyle bir temel oluşturulmuştur. Araştırmanın konusu ve amacı kapsamında belirlenen sorular, literatürdeki örneklerle ve eksikliklerle şekillenmiştir.

Saha Çalışması ve Gözlem: Araştırma kapsamında yapılan literatür taramasından elde dilen veriler neticesinde, tez için seçilen yapılarda saha çalışması ve gözlemleme yapılmıştır. Örnekleyici bir model kullanılarak yürütülen bu çalışmada, beş sivil mimari yapısı ve bir dini yapı detaylı bir şekilde incelenmiştir. Saha çalışması için Ordu iline bağlı olan Ünye ilçesinde Kültür Yolu Projesinde yer alan ve yeniden işlevlendirilen, Ünye Yalı Kilisesi, Sebile Hanım Konağı, Ata Konağı, Paşabahçe Konağı, Yaşayan Kültürel Miras Müzesi ve Hüseyin Sabri Kadı Konağı seçilerek analiz edilmiştir. Saha çalışması aşamasında, yeni işlevinde görevli olan kişilerle sözel görüşmeler yapılarak, yapılar hakkında veriler toplanmıştır. Bu araştırma sonucunda elde edilen verilerin, literatüre katkısı olabilmesi için mekânsal kurgu, mekânsal algı ve kültürel miras sürdürülebilirliği üzerine yoğunlaşma kararı alınmıştır.

Anket Çalışması: Gözleme dayalı olarak yürütülen çalışmada, restore edilen yapılardaki yapıya ait olan özgün kültürel değerlerin algılanmasını ölçmek, toplanan verileri desteklemek ve yapılan değerlendirmelere katkı sağlaması amacıyla ankete başvurulmuştur.

Yapılan anket çalışması, etik kurallar çerçevesinde hazırlanan sorularla yapılmıştır. Tarihi yapılardaki kültürel miras sürdürülebilirliğin analizi kapsayan anket çalışması için, yerli ve yabancı 18 yaş ve üzeri minimum 30 kişi hedef kitlesi olarak belirlenmiştir. Kültür Yolu Projesi güzergâhında yer alan ve restore edilen altı yapı için, 30 gün içerisinde hedef kitlesi takip edilmiştir. Tarihi yapılarda, uyarlamalı yeniden kullanımın miras yapılarına olan

etkilerin nasıl algılandığını ölçmek için, seçilen tarihi yapılar hakkında anket doldurmaları istenmiştir. Anket sonucunda elde edilen veriler düzenli olarak toplanmıştır. Elde edilen tüm verilerin karşılaştırılması yapılarak bir sonuca varılmıştır.

Çalışma sırasında oluşabilecek riskler, "belirsizlik, güvensizlik, çevresel riskler" olmaktadır. Bunlara sebep oluşturabilecek herhangi bir çevresel ve sektörel sorun karşısında katılımcı gelememesi, katılımcı sayısının yetersiz kalması ve katılımcılardan elde edilecek verilerin tutarsız ve güvenilir olmaması olarak öngörülmüştür. Anketlerdeki verilerin tutarlı ve güvenilir olabilmesi için soruları farklı şekillerde tekrarlayarak aynı cevabı verip vermemelerini ölçme amaçlı, çapraz soru sorma yöntemi kullanılmıştır. Bunun sonucunda tutarlı olmayan anketler elenmiş ve 30 gün içerisinde istenen sayı elde edilene kadar devam edilmiştir.

Arşiv Çalışması: Yapılara ait rölöve ve restorasyon çizimleri ve fotoğraflarına ulaşmak için, Ünye Belediyesi arşivi, Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu arşivi ve Mimar Melike Ünlü arşivine başvurulmuştur.

2.Verilerin analiz edilmesi aşamasında, seçilen konu kapsamında saha çalışmasıyla birlikte restore edilen yapılar üzerinde örnekleyici bir model yöntemi kullanılmıştır. Yapılar üzerinde rölöve ve restorasyon aşamalarının karşılaştırılması aşamasında mekân dizilimi yöntemi kullanılmış, elde edilen veriler grafiksel bir dille açıklanmıştır. Anket çalışmasından elde edilen veriler grafiklere dönüştürülmüş ve bu grafikler yorumlanmıştır.

3.Verilerin değerlendirilmesi aşamasında, seçilip incelenen yapılarda, yapıya ait olan ögeler rölöve ve restorasyon aşamalarında karşılaştırılmalı olarak irdelenmiştir. Çalışma için belirlenen ölçütler doğrultusunda hazırlanan açıklama/karşılaştırma tabloları, yapı çizimleri ve fotoğrafları, anket sonucu kapsamında elde edilen verilerin yorumlanması grafik tabloları kullanılarak görsel hale getirilmiştir ve yapılan araştırma desteklenmiştir. Anket çalışmasından elde edilen veriler oransal olarak değerlendirilmiş ve bu oranlardan çıkarım yapılarak sonuca varılmıştır.

3. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Tarihi miras yapılarında uyarlamalı yeniden kullanım ve kültürel miras sürdürülebilirliği üzerine yürütülen bu çalışma için incelenen literatür çalışmalarında, tarihsel süreçte farklı bakış açılarının var olduğu görülebilmektedir. Yapılan çalışmaların sadece mimarlıkta kalmadığı, uyarlamalı yeniden kullanım kavramının pek çok dalda konu alınarak işlenmiştir. Çalışma konusu açısından seçilen, anahtar kelimelerle tez için bir çerçeve oluşturulmuştur:

- Koruma
- Tüzükler
- Uyarlamalı Yeniden Kullanım
- İşlev
- Mekânsal Algı
- Mekânsal Kurgu

Tezin kapsamında yürütülen çalışmalarda belli başlı çalışmalar, araştırmanın şekillenmesini sağlamada ve çalışma için temel oluşturmada öne çıkmaktadır.

- *Uyarlamalı yeniden kullanım* kavramıyla ilgili olarak, Özgüven (1994), Bacon (2001), Binder (2003), Selçuk (2006), Langston (2008), Bullen ve Love (2011), Terece (2013), Tever (2013), Rahbarianyazd (2014), Mısırlısoy (2016), Mısırlısoy ve Günçe (2016), Ahunbay (2017), Abacı (2018), Ahunbay (2019), Mısırlısoy ve Günçe (2019), Darzen (1978)
- *Koruma* kavramıyla ilgili olarak, Kayalı (2005), Heintzelman ve Altieri (2011), Ersen (2011), Nardi (2014), Ersen (2015), Özbek (2019)
- *Yapı ölçeğinde* yürütülen çalışmalar, Çağlarım (1994), Avanoğlu (2002), Argan (2018), Bektaş (2020)

Abacı (2018), "Tarihi Konutlarda İşlev Değişikliğinin Değerlendirilmesi" adlı yüksek lisans tez çalışmasında, yeni işlev kazandırılan tarihi yapılarda rölöve, restitüsyon ve restorasyon projelerinin incelenmesi sonucunda yeni işlev için uygunluğu irdelenmiştir. Bu kapsamda yürütülen çalışmada koruma kavramı, koruma değerlendirme kriterleri ve koruma

yöntemleri açıklanmış, mevzuatlar ve yasal düzenlemeler incelenmiş ve seçilmiş olan yapılar üzerinde işlev değişikliği sonrası oluşan fiziksel ve mekânsal değişimleri etkileyen faktörler analiz edilmiştir.

Ahunbay (2017), "Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon" ile **Ahunbay (2019)**, "Kültür Mirasını Koruma İlke ve Teknikleri" kitaplarında koruma kapsamında yapılan bir çalışmadır ve konuya temel bilgilerle açıklama getirmiştir. Tarihi miras korumaları kapsamında oluşturulan tüzükler bu kitaplarda yer almaktadır. Koruma kavramının tarihi değerler üzerinde nasıl olması gerektiği ve restorasyon teknikleri örnekler üzerinden irdelenmiştir.

Argan (2018), "Ordu – Ünye Kentsel Sit Alanı Koruma Sorunları, Önerileri ve Rasim Sırmabıyık Evi Koruma Önerisi" adlı yüksek lisans tez çalışması, Ordu ili Ünye ilçesinin kentsel dokusunun belgelenmesi ve kente ait kültürel ve doğal miraslar saptanmıştır. Kentsel analizler yapılarak, Rasim Sırmabıyık Evi üzerinde çalışma yürütülmüştür. Aynı zamanda tez kapsamında döneme ait olan yasalar üzerine çalışılmıştır.

Avanoğlu (2002), "Ünye Evleri" adlı yüksek lisans tez çalışmasında, Ünye'de yer alan sivil mimari örnekleri seçilen örnek yapılar üzerinden incelenmiştir. Bu kapsamda yapılan çalışmalar, yapıların tasarımlarındaki kültürel, coğrafi, tarihi etkenlerle analiz edilmiştir. Plan, cephe, süsleme alt başlıklarıyla örneklerin analizleri için çerçeve oluşturulmuştur.

Bacon (2001), "The Adaptive Re-Use of Heritage Buildings" adlı yüksek lisans tez çalışmasında, uyarlamalı yeniden kullanımla, boş, az kullanılan veya yıkılmış olan yapılarda ekonomik olarak katkı sağlamanın yanında miras binalarının koruması kapsamında eski depoların dönüşümlerini irdelenmiştir.

Bektaş (2020), "Türk Evi" adlı kitabında, geleneksel Türk evinin tipolojisi analiz edilmiştir. Farklı ülkelerde benzer temel ilkelere göre yapılaşmalar görülmektedir. Ancak Makedonya'da ki Osmanlı evlerine Makedonya halkı tarafından Makedonya evi, Filibe'dekine Osmanlı yapılarına Bulgaristanlılar tarafından Bulgaristan evi olarak

adlandırılmaktadır. Bu sebeple, bu topraklarda yaşamış olan Türkiye vatandaşları tarafından Osmanlı kültürünün bir yansıması sonucunda Türk evi şeklinde tanımlandığından bahsedilmektedir. Aynı zamanda megaron yapılardan TOKİ yapılarına kadar olan süreçteki yapılar çeşitli yerlerdeki örneklerle kısaca incelenmiştir.

Binder (2003), "Adaptive Reuse and Sustainable Design: A Holistic Approach for Abandoned Industrial Buildings" adlı yüksek lisans tezi çalışmasında, tarihi miras varlığının, nereden gelindiği ve nereye gidildiği konusunda psikolojik bir hatırlatıcı olduğundan bahsedilmiştir. Aynı zamanda bütüncül bir yaklaşımla yapıların sadece hatırlatıcı etkisinden ziyade aynı zamanda çevre ve gelecek nesillerin ihtiyaçlarını da karşılaması gerektiği bu sebeple uyarlamalı yeniden kullanım ile yapılara yeni işlevler verilmesinden bahsedilmiştir. Bu kapsamda eski sanayi bölgesi olan Eski Poole ve Hunt Foundry üzerine çalışma yürütülmüştür.

Bullen ve Love (2011), "Adaptive Reuse Of Heritage Buildings" adlı araştırma makalesinde, kültürel miras binalarının Avusturalya'da ekonomik, kültürel ve sosyal açılardan önemli bir durum olduğundan bahsedilmiştir. Yapılarda yeniden kullanım kararı için konum, miras, mimari varlıklar ve pazar eğilimleri olmak üzere pek çok değerlendirme kriterleri belirlenmiştir. Tarihi yapının rolünün kentsel koruma ve sürdürülebilirlik açısından nasıl katkıda bulunacağı üzerine araştırma yapılmıştır.

Çağlarım (1994), "Mudanya'da Geleneksel Konut Mimarisinin Gelişimi ve Günün Şartlarına Uyarlanması Üzerine Bir İnceleme" adlı yüksek lisans tez çalışmasında, Mudanya'da gerçekleşen hızlı kentleşmenin kültürel değerlerin kaybolmasına olan etkisini konu olarak almıştır. Bu kapsamda yeni konut mimarisi karşısında kaybolan geleneksel konut mimarisinin irdelenmesi için seçilen bölge, geleneksel konut mimarisinin yoğun olduğu bir bölgedir ve bu yapılar üzerinden tarihsel gelişim, fiziksel özellikleri geleneksel doku, yapı elemanları, yapım sistemleri ve malzemeler incelenmiştir.

Darzen (1978), "Adaptive Reuse: Analysis Of Building Stock" adlı yüksek lisans tezi çalışmasında, yeniden kullanım için yapı değerlendirmesini ve yapının yeni işlev doğrultusunda tasarım süreci incelenmiştir. Bu kapsamda bir okul ve hastane incelenmiştir.

Ersen (2011), "John Ruskin 1819-1900 ve Konservasyon Hareketi" adlı makale çalışmasında, restorasyon projelerinde John Ruskin'in bakış açısı ve **Ersen (2015),** "E. E. Vıollet-Le-Duc Stilistik Rekompozisyon "Üslup Birliği" Anlayışı ve Rekonstrüksiyon Düşüncesinin Kökenleri" adlı makale çalışmasında ise restorasyon projelerinde E. E. Vıollet-Le-Duc bakış açısı üzerine yürütülmüş çalışmalardır.

Heintzelman ve Altieri (2011), "Historic Preservation: Preserving Value" adlı makale çalışmasında, tarihi bölgelerin oluşmasının ardından tarihi yapılar ve mahalleler korunduğu varsayılmıştır.

Kayalı ve Türk (2005), "Isparta Kent Merkezinde Bulunan Sivil Mimarlık Örneklerinin Günümüzdeki Durumları, Koruma Sorunları Ve Değerlendirme Önerileri" adlı yüksek lisans tez çalışmasında, tarihi miras değerlerinin korunması ve devamlılığının öneminden bahsedilmiştir. Bu çalışma için seçilen Isparta ili, tarihsel, sivil mimarlık örnekleri incelenmiştir ve buradaki korunma sorunları üzerine durulmuştur.

Langston (2008), "The Sustainability Implications of Building Adaptive Reuse" adlı makale çalışmasında, önemli bir küresel konu olan uyarlamalı yeniden kullanım konusu, sürdürülebilir kalkınma ve iklim krizini önlemek için önemli bir konu olmasından ve inşaat sektöründe yapım ve yıkım aşamasında alternatif bir yol olarak geleceğin inşaat yöntemi olacağından bahsedilmiştir.

Mısırlısoy (2016), "A Holistic Model for Adaptive Reuse Strategies of Heritage Buildings" adlı doktora tez çalışmasında ve **Mısırlısoy ve Günçe (2016), "**Adaptive Reuse Strategies for Heritage Buıldings: A Holistic Approach**"** adlı makale çalışmasında, özgün işlevini kaybeden ancak fiziksel olarak var olan tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesini konu olarak ele almıştır. Yapılarda hangi işlevin verileceğine dair birçok etken olduğundan bahsedilmiştir. Bu çalışmada bu faktörlerin belirlenmesi ve faktörler doğrultusunda bütüncül bir yaklaşım model önerisinde bulunulmuştur. **Mısırlısoy ve Günçe (2019),** "Assessment of Adaptive Reuse Practices through User Experiences: Traditional Houses in theWalled City of Nicosia" adlı makale çalışmasında, geleneksel konut mimarisinin sosyokültürel sürdürülebilirlik açısından önemli olmasından; konut olarak kullanılmayan yapılarda,

özgünlüğünü koruyarak verilecek olan yeni işlevle hayata kazandırılmasının öneminden bahsedilmiştir. Bu kapsamda seçilen Lefkoşa'da yer alan Surlariçi bölgesindeki tarihi değerler seçilmiş ve yapılan anket çalışmasıyla bütüncül bir yaklaşım önerilmiştir.

Nardi (2014), "Conservation, Restoration, and Preservation in Classical Archaeology" adlı makale çalışması, ICOM-CC'de 2008 yılında kabul edilmiş olan kültürel miras korunması için oluşturulan terminolojiden bahsetmiştir. Farklı kültürlerde farklı anlamlar yüklenmiş olan terimlerdeki anlam karmaşası ve nasıl koruma yapılması gerektiği üzerine yürütülmüş bir çalışmadır.

Özbek (2019), "Geçmişten Geleceğe Yaşam Dünyaları ve Mekânlar: Kastamonu Deneyimi" adlı kitapta, geleneksel dokudaki kaybolmalara karşı, sokak, bahçe ve ev dokusunun oluşmasını sağlayan günlük yaşantının izlerini korumayı hedefleyen ve günlük yaşantıya engel olmayacak sürdürülebilir bir koruma yaklaşımının çerçevesi çizilmiştir.

Özgüven (1994), "Tarih-Kültür Varlıkları Eski Yapıların Korunması ve Yeniden Kullanımı ve Turizm Açısından Önemi" adlı yüksek lisans tez çalışmasında, ilk bölümünde Osmanlı-Türk evlerinin genel özelliklerinden bahsedilmiştir. İkinci bölümünde İstanbul evlerine yönelik bir çalışma yapılmış ve üçüncü bölümde ise konu turizm açısından alt başlıklar halinde incelenmiş. Dördüncü bölümde tez için seçilmiş bölge olan Soğukçeşme Sokağı evleri analiz edilmiştir.

Rahbarianyazd (2014), "Role of Adaptive Re-use of Buildings in the Revitalization Process of the Historic Quarters: The Case of the Walled City of Famagusta" adlı yüksek lisans tez çalışmasında, Gazimağusa Sur içinde bulunan depo yapıları uyarlamalı yeniden kullanım kapsamında incelenmiştir ve alternatif yeniden kullanım fonksiyonları önerilmiştir.

Selçuk (2006), "Binaların Yeniden İşlevlendirilmesinde Mekânsal Kurgunun Değerlendirilmesi", adlı doktora tezi çalışması, işlevsel ömrünün fiziksel ömründen kısa olduğu durumlarda tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesini konu olarak almıştır. Bu kapsamda yeniden işlevlendirme gerekçeleri, bu durumun avantajları ve süreç boyunca yapılan müdahaleler irdelenmiştir. Yeniden işlevlendirme örneği olan Ankara Yükseliş

Koleji'nin TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesinde süreç boyunca izlenen yöntemler, yeni işlevin mekânsal programdaki etkileri, restorasyon sırasında karşılaşılan güçlükler, yapıya yapılan müdahaleler ve yeni işlev sonrası ihtiyaçların karşılanma durumu irdelenmiştir.

Terece (2013), "Restorasyon Projelerinde İşlevsel Dönüşümün İç Mekân Kararları Üzerine Bir Sorgulama" adlı yüksek lisans tezi çalışmasında, restorasyon projelerinde iç mimari tasarım üzerine durulmuş, yeniden işlevlendirilen yapılarda iç mimarideki öneminden bahsedilmiştir.

Tever (2013), "Otel Olarak İşlevlendirilmiş Tarihi Yapıların İncelenmesi" adlı yüksek lisans tez çalışmasında, otel olarak işlevlendirilen tarihi yapıların Türkiye ve Dünya'daki örnekleri incelenmiştir. Restorasyon, tarihi yapı, tarihi çevre, kültür ve doğa, koruma, otel işlevi kavramları araştırılmıştır. Tez çalışması için bir katalog oluşturulmuş ve 9 adet otel yapı işlev uyumu irdelenmesi ve iç mekânlarının analizleri yapılmıştır.

Yukarıdaki literatür taramasında da görüldüğü üzere, literatürde yapılmış olan çalışmalar spesifik bir işleve odaklanmıştır. Yürütülmüş olan tez çalışmasında spesifik olarak belirlenen herhangi bir işlev olmaksızın, kültürel turizmin gelişmesi açısından tasarlanmış olan Kültür Yolu Projesi kapsamında restore edilip yeni işlev kazanan her yapı türü kabul edilmiş ve detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bu analizler sonucunda yapılar, saha çalışmasıyla birlikte yapısal ve mekânsal olarak irdelenmiş ve gözleme dayalı yürütülen çalışmayı desteklemek amacıyla bir anket çalışmasına başvurulmuştur. Tezin mihenk taşını uyarlamalı yeniden kullanım ve kültürel miras sürdürülebilirliği kavramları oluşturmuştur.

4. TEORİK BİLGİ

4.1. Kavramsal Analizler

Kültür kavramı TDK'da *"Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü."* şeklinde açıklanmıştır. Toplumsal gelişme içinde yaratılan maddi manevi değerler, aynı şekilde tekrarlanması mümkün olmayan "uniqu" yani "eşsiz" eserlerdir ve kültürel mirasını oluşturmaktadır. Bu değerlerin korunması için çeşitli koruma yaklaşımları bulunmaktadır. Uyarlamalı yeniden kullanım, tarihi yapılara yeni işlev verilmesidir. Literatür taraması sonucunda pasif koruma yaklaşımlarına karşı aktif bir koruma yaklaşımı olduğu görülmüştür. Mevcut yapının onarılıp, yeni işlev kazandırılması hem ekolojik olarak bir katkı sağlarken hem de toplumların kültürel değerlerinin korunup, sürdürülmesini sağlamaktadır.

4.1.1. Tarihi yapılarda koruma, tüzükler ve miras sürdürülebilirliği

Tarihi ve kültürel kaynaklar; binalar, yapılar, nesneler ve mahalleler gibi yapılı çevreden unsurları; önemli ağaçlar, peyzaj alanları, çeşmeler, aydınlatmalar, heykeller, işaretler ve diğer doğal veya tasarlanmış özellikler de dâhil olmak üzere peyzaj özellikleri; bir mülkle bağlantılı olarak belirlenmiş iç elemanlar ve demirbaşlar; önemli arkeolojik alanlar ve geleneksel kültür varlıkları şeklinde tanımlanmaktadır (San Diego General Plan, 2008).

Toplumların kendilerine ait kültürlerinin somut kanıtları olan tarihi yapılar, tarihi özelliklerin ve geçmiş yaşanmışlıkların karakteristik özelliklerini taşımaktadır. Bu sebeple tarihi yapılarda koruma kavramı, kendi içlerinde barındırdıkları içsel miras ve kültürel değerlerin gelecek kuşaklara aktarılması şeklinde tanımlanmaktadır (Langston, 2008; Atmaca ve Reyhan, 2021).

Tarihi yapıların korunması için literatürde pek çok kavram olduğu görülmüştür. Restorasyon kavramı, yapının inşa edildiği dönemdeki durumuna geri döndürülmesi; yenileme kavramı ise, tarihi yapının mevcut standartların ve kodların (Bullen, 2007) karşılanmasını sağlayacak bir biçimde gerçekleşen değişimler olarak açıklanmıştır (Atmaca, Reyhan, 2021).

Kültürel ve tarihsel bir belge niteliğine sahip, sanatsal ve tarihi değeri olan bir yapıda, özgün halinin ömrünün uzatılmasını sağlayan teknik ve mimari her türlü müdahale "koruma" eylemi (Kuban, 2000) olarak açıklanmaktadır. Koruma, restorasyon, yenileme, bakım, koruma, ve adaptasyon gibi farklı müdahalelerle, kültürel değerlerin korunmasını sağlamaktadır (ICOMOS, 1999). Koruma kavramı, önleyici koruma, iyileştirici koruma ve restorasyon olarak gruplanmıştır. Bu sebeple tarihi değerlerde yapılacak olan herhangi bir çalışmada, kültür mirasına ve fiziksel değerlerine saygı göstermek, aynı zamanda orijinal haline de sadık kalması önemli durumlardır (Nardi, 2014).

Tarihi koruma, geçmişimizi, kültürel mirasımızı ve tarihi çevrelerimizi kurtarmayı amaçlamaktadır (Rural Information Center, 2020). Tarihi tanımlamak ve korumak kamusal bir yarar sağlarken, korunması istenen tarihi yapıların karakteristik özelliklerinin veya mimarisinin korunması gelecek kuşaklar için büyük bir önem taşımaktadır (Heintzelman, Altieri, 2011). Geçmişini tanımayan veya bilmeyen bir şehir, bugününü ve geleceğini bilemezler. Şehirler geçmişlerine sahip çıktıkları oranda, mevcut durumlarını ve özleri oluşturmaktadır. Geleneksel kültür tarihi ve kültürel kaynaklar; mimari, estetik, kültürel veya etnik öneme sahip olan bir bina, yapı, nesne, anıt, arkeolojik alanlar şeklinde tanımlanmıştır (San Diego General Plan, 2008).

Literatür taraması sonucunda tarihsel süreçte, koruma kavramının tarihi yapılar için uzun bir geçmişi bulunmadığı görülmektedir. Yapılan araştırmalar neticesinde koruma kavramı, ilk olarak taşınabilir kültür varlıkları için kullanılmaktadır. Taşınabilir kültür varlıklarının bir araya toplanması koruma kavramının ilk temelini oluşturmaktadır. 15. ve 16. yüzyılda sanatsal değerlerin ve Roma kalıntılarının korunması için papalar tarafından çıkartılan emirler bulunmaktadır. Koruma kavramında, 17. yüzyılda Kuzey Avrupa ülkelerinde taşınabilir eserler, 18. yüzyıldaysa tarihi eserlerin korunmasına dek uzan bir

evrimleşme sürecine sahiptir. Ancak bu kavram, 19. yüzyıla gelene kadar sadece onarım şeklinde olduğu görülebilmektedir. Restorasyon çalışması bulunmamakta ve koruma kavramında, tarihe olan saygıdan bahsedilmemektedir. Daha sonraları, taşınamaz kültür varlıkları da, bu koruma kapsamına girmektedir. 2000 yıllarında koruma kavramı daha genişleyerek; tarihi mirasların korunması, onarılması, iyileştirilmesi ve onların gelecek kuşaklara taşınabilmesi için yapılacak her türlü müdahale şeklini almaktadır (Alsaç 1992; Kayalı, 2015).

19. yüzyıldan sonra koruma kavramı için, hukuksal yasalarla düzenlemeler yapılmaya başlandığı görülmektedir. Koruma, bir yapının geçmişini, bugününü ve geleceğini içerir (Orbaşlı, 2008). Bu sebeple, tarihi mirasın orijinalliğine bağlı kalınmadan yapılan restorasyonlarda, değişimin ilk adımı olarak, orijinalinden farklı olarak yapılmış her türlü müdahalenin temizlenmesi gerekmektedir (Kuban 2000). 20. yüzyılın ikinci yarısındaysa, koruma kavramında gelişmiş ülkelerde ciddi büyümeler görülmekle birlikte, bu durum artık günlük hayatta sosyal bir faaliyet olarak tanımlanmıştır (Vinas, 2005).

Koruma yapılırken, kültürel miraslarda minimum düzeyde onarım ve bakım yapılması gerekmektedir. Restorasyon, bu mirasın eski haline geri döndürülmesini içermektedir. Rekonstrüksiyon ise mirasın daha önceki bir duruma geri döndürülmesini hedefler ancak bu yöntem yapı için yeni malzemeler kullanılması anlamını taşımaktadır (Forsyth, 2007). Rekonstrüksiyon yöntemi deprem, sel, yangın, bakımsızlık vb. gibi etkilerle tahrip olan ve onarılması mümkün olmayan yapılarda, restorasyon yöntemi olarak tercih edilmektedir. Didron'a göre, *"onarmak yerine sağlamlaştırma (konsolidasyon), restore etmek yerine onarım, rekonstrüksiyon değil restorasyon yapılmalı, hayali ve hipotetik yapılar inşa edilmemelidir. Tarihi yapılara ne yeni bir şey eklenmeli, ne de bir bölümleri ortadan kaldırılmalıdır"* (Ersen, 2015). Bu görüş, günümüzün restorasyon temelini oluşturmuştur. Bu tez çalışması kapsamında rekonstrüksiyon yöntemi kullanılarak restore edilen tarihi yapılarda, yeni işlev verilmesi incelenmiştir. Tarihi yapılarda restorasyon ve rekonstrüksiyon yapılarak ortaya çıkan koruma anlayışlarının ortaya çıkmasında, Fransız Devrimi sonrasında yapılarda kasıtlı yıkım ve Endüstri Devriminin getirisi olarak yeni malzeme, yapım teknikleri, geniş yol yapımı için yapıların yıkımı rol almıştır (Ersen, 2015). Bu sebeple daha sonrasında yapılan restorasyon çalışmalarıyla birlikte, üslup birliği kavramı

ortaya çıktığı görülmektedir. Literatür taraması sonucunda üslup birliği kavramının Eugène Emmanuel Viollet-Le-Duc adı ile bütünleştiği görülmektedir. Bunun yanı sıra Sir Gilbert Scott da İngiltere'de bu anlayışın temsilcisi olarak kabul edilmiş ve çok sayıda tarihi kilise ve katedrali bu anlayışla restore etmiştir (Ersen, 2011). Viollet-Le-Duc restorasyonlarında büyük ölçüde yenileyici bir tarz benimsemiş ve yapmış olduğu çalışmalarda ağırlıkla yeni teknikleri uyguladığı görülmektedir. Prosper Mérimée, Viollet- Le-Duc'ün üstadı ve amiridir ve ona göre bilinçsiz bir şekilde yapılan restorasyon çalışmasının gerçekte onarım adına yapılmış olan bir yıkım olduğundan bahsetmiş ve bu yapılara dokunulmaması gerektiğini söylemiştir (Ersen, 2015). Viollet-Le-Duc bu gerçeğe katılmış olsa da yapmış olduğu çalışmaların incelenmesi sonucunda, dönemlere ait olan eklerin temizlenmesini ve yapıldığı dönemin mimari üslubuyla bütünlemesini kapsayan bir üslup birliği kavramından kopamadığı görülmüştür (Ersen, 2015).

John Ruskin ve öğrencisi William Morris'in anti restorasyon hareketiyle birlikte, üslup birliği kapsamında yapılan uygulamaların, tarihi miras değerlerine yıkıcı zarar verdiğini söylemiş ve özgün dokularını kaybettirdiğini iddia etmiştir. Ruskin'e göre ortaya koyulan sanat eserinin unique yani tek/tekrarlanamayan bir özelliğe sahip olduğundan bahsederek, yapılacak olan müdahalelerin kısıtlı tutulmasını öne sürmüştür (Ersen, 2011). Ruskin'e göre tarihi yapılarda gerçekleştirilecek olan restorasyon çalışmaları, replikasyon yani kopyalama olmaktadır. Bu sebeple yapı her ne kadar özgün formuna sadık kalınarak yapılsa da, sonuç itibariyle özgün formun yeni malzeme ile yeniden üretimi olacaktır (Ersen, 2011). Ruskin, tarihi yapıların düzenli ve tekrarlayan bakımlarının yapılması gerektiğinden bahsederken, bu yöntem sayesinde restorasyon düzeyinde bir müdahaleye ihtiyaç duyulmayacağını belirtmiştir (Ersen, 2011).

Tarihi mirasların koruması konusunda, tarihsel süreçte pek çok alanda önemli tüzükler hazırlanmıştır. Zaman içerisinde gerçekleşen uluslararası çalışmalar ve toplantılar sonucunda, kültür ve doğa varlıklarının korunmasındaki tanım ve ilkeler geliştirilmiştir. Bu kapsamda, incelenen tüzüklere göre 20. yüzyıl önemli çalışmalar yapıldığı dönem olarak karşımıza çıkmıştır. Hazırlanmış olan Şekil 4.1'de, bu tüzükler listelenmiştir. Bu kısımda, çağdaş koruma kavramına öncülük eden ve uluslararası geçerliliği olan bu tüzüklerin analizi de yapılmıştır.

Şekil 4.1 Koruma tüzükleri zaman çizelgesi

Atina Tüzüğü'ne göre binaların korunma sebebi, kültürlerin birer parçası olmasıdır ve bu sebeple güzel mimariye sahip bina/binalar yıkımdan kurtarılmalıdır. Bu yapıların varlığı kamu yararına da olmaktadır. Tüzükte 70. maddeye göre, estetik kaygı içeren yöntemle tarihi alanlarda yeni yapılar uygulanması olumsuz sonuçlar getirebilir. Bu sebeple, tarihi çevrede yapılacak yeni uygulamaların yapılmasına devam edilmemelidir.

Venedik Tüzüğü'nde, anıtları tarihi bir belge ve sanat eseri olarak kabul ederek, onların korunmasını ve onarılmasını amaçlanmıştır. Bu kapsamda tüzüğe göre koruma yaparken, korumanın kalıcılığına ve sürekliliğine dikkat edilmesi gerekmektedir. Uyarlamalı yeniden kullanım için Venedik Tüzüğü Madde-5 önemli bir temel oluşturmuştur. Tüzüğe göre anıtların varlığını devam ettirmek için, onların herhangi toplumsal amaç için kullanılması gerektiğinden bahsedilmiştir. Ancak bu kullanım için, plan veya bezemelerde değişiklik yapılmamasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu açıklamaya göre, yeni işlev verilirken olası durumlarda yapılabilecek olan değişimler, bu sınırlar çerçevesinde gerçekleştirilmelidir. Anıtların onarımı sırasında, kendisine özgü özelliklerine ve dönemsel katmanlarına saygı gösterilmelidir. Tüzükte onarım işlemindeki amacın, bir üslup birliği oluşturmak olmadığından bahsedilmiştir. Tamamlanacak olan eksik kısımlarda, bütünle uyumlu olması gerekirken, aynı zamanda orijinal halinden ayrılması içinde ayırt edilecek oranda olması gerektiği belirtilmiştir.

Amsterdam Bildirgesi'ne göre, mimarlık mirasının halka ortak tarih ve gelecek bilinci kazandırması sebebiyle, bu tarihi mirasların yaşatılması önem arz etmektedir. Bu miras, ancak genç kuşağın bu tarihi mirasın değeri bilindiği zaman yaşayabilmektedir. Kültürel değer taşıyan tüm yapılar çevreleri ile birlikte koruma altına alınmalıdır. Tarihi yapıların sürekliliği korunması gereken bir durum olarak kabul edilmiştir.

Dresden Bildirgesi savaşta yok olan anıtlar için, yeniden yapımı ele almıştır. Bu kapsamda anıtların yüzyıllar boyu geçirdikleri tüm yaşamsal aşamaları göstermeleri gerekmektedir. Anıtlar, yapıldığı ilk haliyle ve geçirdiği tüm değişimlerle kendine özgü bir varlık olarak kabul edilmiştir.

Nara Özgünlük Belgesine göre koruma kavramı, bir yapıtın kendisinin, tarihinin ve anlamının anlaşılması, maddi olarak korunması, olası durumlarda restore edilip kullanılmasını kapsamıştır. Tüm insanlık için kültürel miras, duygu ve düşünce zenginliği oluşturmaktadır. Bu sebeple sadece korunması değil, aynı zamanda gelişimi de büyük önem arz etmektedir. Bu belgede, kültür mirasının korunması kapsamında tüm şekliyle ve geçirdiği her tarihsel dönemiyle korunması gerektiğinden bahsedilmiştir. Ancak bu durumun, en doğru şekilde algılanabilmesi için, tarihi miras hakkındaki en inanılır kaynaktan gereken bilgilerin alınması ve doğru yorumlanmasına bağlı olduğu belirtilmiştir. Öncelikle değeri tanımak, anlamak, daha sonra orijinal halini ve daha sonradan sahip olduğu özelliklerini yorumlarken tarihsel varlığına ve anlamına bağlı kalmak gerekmektedir. Hem biçim hem malzeme, söz konusu yapıtın özgünlüğü hakkında oluşturulacak yargıların temelini oluşturmaktadır.

Uluslararası kültürel turizm tüzüğü; kültürel miras değeri taşıyan alanlarda turizm yönetimi kapsamında, kültürel ve doğal çevreyi kapsayan geniş bir kavram olan miras, her topluluğun ortak belleği, günümüz ve geleceğimiz arasındaki gelişmeler için çok önemli bir köprü görevini üstlendiği için yeri doldurulamaz bir hazine olduğundan bahsedilmiştir. Bu sebeple iç ve uluslararası turizm, başka toplumların geçmişleri ve bugünleri hakkında kültürel bir alışveriş ortamı sağlamaktadır. Bölgesel ve ulusal ekonominin temelinde olan turizmin, iyi yönetilmesi sonucunda gelişim için önemli bir etken olmaktadır. Bu noktada dikkat edilmesi gereken husus istenmeyen değişimler sonucunda ev sahipliği yapan yerin çevreyle ilgili düzeninin bozulmaması, kültürel değerlerinin ve yaşam şekillerinin değerini yitirmemesidir.

ICOMOS ahşap tarihi yapıların korunması ilkelerine göre müdahale yaparken, geleneksel yöntemler kullanılmalı, yapılan işlemler mümkünse geri dönüşümü olabilmeli, gelecekteki koruma ve onarım çalışmaları engellenmemeli, yapının sahip olduğu geçmişin izleri kaybedilmemesine dikkat edilmelidir. En doğru davranış, ahşap yapıya olabildiğince az müdahale edilmesidir. Bu sebeple en temel ilke mevcut olan malzemeyi mümkün olduğunca yerinde tutulmasıdır. Ancak harap olmuş veya tamamen çürümüş kısımlarda restorasyon işlemi ile malzeme değiştirme yapılabilir. Tüzük ilkelerindeki Madde 8'e göre, yapıdaki özgün tasarımın korunarak ve tarihsel bütünlükteki okunabilirliği artırarak, kültürel

değerlerin açığa çıkarılmasından bahsedilmiştir. Yeni eklenen parçaların orijinalliğinden ayırt edilir olmasına dikkat edilmesi gerekmektedir.

ICOMOS geleneksel mimari miras tüzüğüne göre, geleneksel mimari, toplumların özelliklerini yansıtan, insanlar tarafından özel bir yere sahip olan ürün olarak kabul edilmiştir. Bu yapılar, insan eseri ve zamanın bir ürünü olmaktadır. Sivil mimarlık eserleri, bir toplumda yaşanılan bölgelerdeki kültürlerin aynası olarak, dünyadaki kültürel çeşitliliği yansıtmaktadır. Bu tüzüğün ilkelerine göre geleneksel yapılarda, herkes tarafından kullanılan ve uygulanan bir yapım tekniği, çevreye uygun bir kimlik, geleneksel yapı türüne biçim, üslup ve görünüş olarak bağlılık, anonim şekilde aktarılan geleneksel tasarım ve yapı ustalığı, herhangi olası kısıtlamaya karşı çözüm bulabilme gibi özellikler yer almaktadır. Koruma ilkelerinde kültürel peyzajın geleneksel mimariyle bir bütün olması sebebiyle, koruma yaklaşımlarında dikkat edilmesi gerektiğinden bahsedilmiştir. Aynı zamanda geleneksel miras, sadece somut parçalardan oluşmamaktadır. Strüktürler, kütleler, mekânlar gibi öğelerin kullanılma ve algılanma şekillerini de kapsamaktadır. Restorasyon çalışmasında malzeme ve mimari öğelerde yapılacak olan değişimlerde, günün gereksinimlerinden doğan zorunlu durumlarda, kabul edilebilir değişimler için, bütünlük uyum aranmaktadır. Bu noktada kullanılacak yapı malzemelerinin birbirleriyle olan uyumuna dikkat edilmesi gerekmektedir. Yapıların hayatta kalması için onların kullanımıyla doğru orantılı olmaktadır. Bu sebeple verilecek olan yeni işlevde, geleneksel yapıyı yeni işleve adapte etmek için, yapılacak olan kabul edilebilir oranda standart yükseltme yapılabilir. Etik ilkeler çerçevesinde, toplum tarafından kabul görülebilir müdahale yapılabilir.

Özgünlük ve kültürel mirasın rekonstrüksiyonu üzerine Riga Tüzüğü'ne göre koruma kapsamında da olsa, insanlara ait olan soyut ve somut belge niteliğinde olan kültürel mirasın değerini etkileyecek olan herhangi müdahale en az oranda uygulanmalıdır. Ancak insan, doğal afet veya özel durumlarda, kaybolan mirasın yeniden yapımı kabul edilebilir. Bu uygulamada, tarihi belgeleme ve rölöve çalışması dikkatle yapılmalı, yeniden yapımın mevcut tarihi dokuda, peyzajda veya kentte bozulma oluşturmalıdır. Madde 4'te, "biçim ve tasarım, malzeme ve doku, kullanım ve işlev, gelenekler ve teknikler, yer ve ortam, ruh ve duygular ve diğer etkenler" kültürel mirasta özgünlük kavramı ölçütleri olarak belirlenmiştir.

TDK'de yer alan açıklamada "maddi manevi değerlerin gelecek kuşaklara aktarılması" kısmı, kültürel sürdürülebilirliğin amacının ne olduğunu açıklamaktadır. Sürdürülebilirlik denildiğinde akla, çevreyle ilgili durumlar, kendi kendine yetebilen yapılar, geri dönüşüm gibi ifadeler gelse de bu kavram aslında çok geniş bir ölçeğe sahiptir. Bu kavram, çevresel, ekolojik ve ekonomik konularla bağdaştırılmaktadır ancak günlük hayatta kapsadığı gerçek boyutu üzerine yeterince önem verilmemektedir (Özbek, 2019).

Sürdürülebilir olma, devam ettirme anlamı taşımaktadır. Kültürün sürdürülmesi, geçmiş değerlerin korunup gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamaktadır. Mimari yapı ve çevreler, uzun yıllar sonucunda deneyimlerle anlam kazanmaktadır. Bunun yanı sıra kültürel açıdan tarihsel hafızayı günümüze taşıyan önemli değer ögelerini ve insanların izlerini taşımaktadır (Özbek, 2019).

Venedik Tüzüğünde yer alan Madde 3'e göre, anıtların korunmasının amacı, sanat eseri olmalarıyla birlikte, onların her birinin tarihi bir belge niteliğinde olmasıdır. Bu sebeple, tarihi belge niteliği taşıyan kültürel mirasların sürdürülebilirliği, toplumların geleceği için önemli olmaktadır. Bu noktada, somut ve somut olmayan tarihi mirasların devamlılığının sağlanması, ancak onların evirilmesiyle mümkün olmaktadır (Özbek, 2019).

Tarihi yapılar, var oldukları döneme ait mimari tarzları, toplumlardaki sosyal, kültürel, ekonomik özelliklerine ilişkin bilgiler taşımaktadır. Bu nedenlerden dolayı, kültürel miras toplumların belleklerini yansıtan bir ayna görevini üstlenmektedir. ICOMOS'un 1993 yılında yayınladığı "Anıtların, Yapı Gruplarının Ve Sitlerin Korunması İle İlgili Eğitim Ve Öğretim İçin Kılavuz" da koruma amacı olarak, kültürel miras ve çevresine saygılı olarak mirasların yaşam süresini uzatmak ve sahip oldukları sanatsal/tarihsel değerlerin özgün hallerine sadık kalınması şeklinde açıklanmaktadır.

Tarihten günümüze kalan miraslar, insan, deprem sel gibi doğal afetler, savaş, bakımsızlık, bilinçsiz kullanım gibi pek çok sebeple hasar görme, kısmen veya tamamen yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olmaktadır. Mimaride sürdürülebilirlik, insanlar için sosyal ve psikolojik olarak önemli bir kavramdır. İnsanların aidiyet ve var olma hissini kaybetmemesini sağlamaktadır. Günümüze kadar varlığını kısmen veya tamamen

sürdürülebilmiş olan kültür miraslarının korunup gelecek kuşaklara aktarılması, kültürel miras sürdürülebilirliği için önem arz etmektedir. Bu noktada geçmişte var olan ancak günümüzde farklı sebeplerle kullanılmayan ya da orijinal işlevini yerine getiremeyen tarihi yapıların, koruma yöntemlerinden biri olan uyarlamalı yeniden kullanımla birlikte hayata tutunması sağlanabilir. Ancak sürdürülebilirlik çalışmalarının başarılı sonuçlanması için dikkat edilmesi gerek husus, insan faktörüdür (Özbek, 2019). Bu sebeple, yeni işlevin toplumsal değerlerle bağlantılı olmasına dikkat edilmesi gerekmektedir.

4.1.2. Uyarlamalı yeniden kullanım kavramı

1789-1799 yılları arasında gerçekleşen ve etkisinin hala görüldüğü Fransız Devrimi, yapıların korunması konusunda bir dönüm noktası olmaktadır. 19. yüzyıl sonunda ekonomik ve sosyal hayatın değişmesi sonucunda, insanların ihtiyaçlarının ve yaşayış şekillerinin değiştiği görülebilmektedir (Darzen, 1978). Pek çok yapı, dönemin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde inşa edilmesinden kaynaklı olarak, günümüzün şartlarını karşılayamadıkları ya da artık o yapılara artık ihtiyaç kalmadığı için kullanım dışı kalmışlardır. Yapısal olarak ömürlerini devam ettirmiş olsalar da, işlevlerini kaybetmişlerdir. O dönemlerde, enflasyonun sebep olduğu, malzeme ve üretim maliyetlerinin artması, enerji miktarındaki azalma mimarlar tarafından göz ardı edilememektedir. Bu sebeple, toplumsal ihtiyaç neticesinde, her seferinde yeniden inşa edilen binaların gereklilikleri sorgulanmaktadır (Darzen, 1978).

Uyarlanabilir yeniden kullanım yöntemi, yeni bir yapı yapımı noktasında doğaya zarar vererek iklim değişikliğine sebep olduğu için, sürdürülebilir bir kalkınma yaklaşımı olarak önemli bir küresel konu (Langston, 2008) olmaktadır. Richard G. Stein'e göre, yeni bir bina yapmak için tüketilen enerji miktarı, onu kullanırken harcanan enerji miktarına göre on altı katı kadardır. Bu sebeple Stein'e göre, mevcut olanı elde tutmak on altı kat önde olmak demektedir (Darzen, 1978). Bu kapsamda, kültürel miras olan yapıların sürdürülmesinde, yapılara toplumun ve yaşanılan dönemin ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlayacak bir işlev verildiğinde ekolojik olarak (Karslı ve Aytıs, 2018) da katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda miras yapılarının yıkılması yerel kimlik, kültürel miras ve sosyo-ekonomik değerlerin kaybı olarak görüldüğü için (Cramer ve Breitling, 2007) koruma konusunda, uyarlamalı yeniden kullanım önemli bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Adaptive Reuse yani uyarlamalı yeniden kullanım kavramı, sürdürülebilir tasarım ve tarihi koruma ilkelerinin harmanlanması sonucu ortaya çıkmıştır (Conejos, S. Langston, C. ve Smith, J 2011; Atmaca ve Reyhan, 2021). Kültür mirasında korunmanın önemi, gelecek kuşaklara geçmişin taşınması şeklinde bir sınırlandırılmamalıdır. Geçmiş, geleceğin temellerini oluşturmada en önemli kaynak olmaktadır. Miras yapıları, kültürel ve tarihi semboller olmakla birlikte, bireysel ve toplumsal yaşantıda önemli bir konuma sahiptirler (Elsorady, 2014).

Toplumların gelişebilmesi için, ulusların kültürel kimlikleri ve günümüz dünyasının birbiriyle bütünleşmesi, önemli bir noktadır (Tuncer, 2004). Kültürel miras adı altında, anıt niteliğinde yapılar yapmak çok doğru bir eylem olmamaktadır. Bu yapıların, günümüz şartlarına ayak uydurmaları ve canlı tutulmaları gerekmektedir. Kendi haline bırakılan her yapı, elbet restore edilmeden önceki haline geri dönecektir.

Tarihi yapıların ve kültürlerin sürdürülebilirliği, onların kullanımları ile doğru orantılı (Günçe ve Mısırlısoy, 2019) olmaktadır. Ancak bu noktada dikkat edilmesi gereken hususlar vardır. Venedik Tüzüğü Madde 4'e göre tarihi yapıda koruma eyleminin kalıcı olması ve sürekliliğinin sağlanmasından bahsedilmektedir. Madde 5'te bu kalıcılık durumunun nasıl sağlanabileceğine değinilmektedir. Korumada kapsamında, özgün işlevini kaybetmiş ve yok olmaya yüz tutmuş tarihi yapıların işlevinin günümüz ihtiyaçları gözetilerek yapının özgün özelliklerini ve değerlerini kaybetmeden uyarlanıp yeniden kullanılması, altı çizilmiş önemli bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uyarlamalı yeniden kullanım kavramının yani mevcut yapılara yeni işlevler kazandırmanın, literatür taraması sonucunda yeni bir olgu olmadığı görülmüştür. Tarihi süreçte, yapısal olarak sağlam olan mevcut yapılarda ihtiyaçlar dâhilinde yeni işlevler kazandırılmıştır. Bu kapsamda Rönesans döneminde klasik anıtların dönüştürüldüğü veya Fransız Devrimi sırasında dini yapıların endüstriyel ve askeri kullanımlar için yeni işlevler kazandığı görülmüştür. Burada yapılan yeniden işlevlendirme amacı, kültürel mirasın korunması değildir, pragmatik bir yaklaşımla işlevsel ve finansal bir değişim söz konusudur (Brebbia ve Binda, 2011; Atmaca ve Reyhan, 2021). Bu sebeple anıtların korunmasının, günün ihtiyaçları doğrultusunda toplumsal bir yarar sağalacak şekilde kullanılmasıyla

kolaylaşacağı aktarılmıştır. Bu kullanım sırasında yapının orijinal plan ve bezemelerinin korunması şartıyla, yeni işlevin gerektirdiği değişikliğin yapılabileceğinden de bahsedilmiştir.

Tarihi yapılar inşa dönemine ait toplumun sosyo-kültürel yapısına, yaşam biçimine ve dönemin mimari üsluplarına dair bilgiyi günümüze taşımaktadır. Böylelikle, bu tarihi kültür varlıkları toplumun yaşantısı, değerlerini ve toplumsal belleği yansıtırlar. Toplumun yaşam biçimine yön veren birçok etkenin biçimlendirdiği fiziksel çevrelerin toplum kültürünü oluşturan bir parça olması ve geçmişe karşı duyulan hayranlığın, tarihi yapıların korunması düşüncesini yaşatan en büyük kaynak olduğu söylenebilmektedir (Kuban, 2000). Uyarlanabilir yeniden kullanım yöntemi, yapının tarihini ve mirasını korumasının yanı sıra, çevresel ve ekonomik olarak da getirisi olmaktadır (Bottero, D'Alpaos, ve Oppio. 2019).

Literatür çalışmalarında uyarlamalı yeniden kullanım, kullanılmayan veya yıkılmış bir yapının farklı bir amaç doğrultusunda yeni bir yapıya dönüştüren süreç (DEH, 2004); güncel ihtiyaçlar doğrultusunda yapının performansının yükseltilmesi ancak orijinal yapının mümkün olduğunca korunması (Latham, 2000); yapının kullanıcısı tarafından istenilen değişimler için bir yapının dönüştürülmesi (Douglas, 2002); mevcut kullanım dışında yapının herhangi bir kullanım için yenilenmesi veya rehabilitasyonu (Dolnick ve Davidson, 1999) olarak tanımlanmıştır (Bullen, 2007; Atmaca ve Reyhan, 2021).

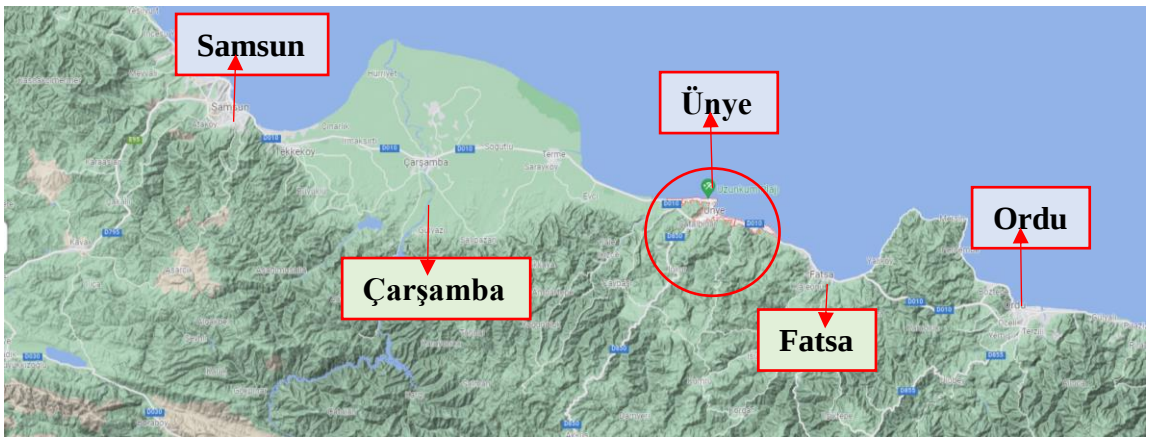
Uyarlamalı yeniden kullanımda esas unsur, yapının çevresiyle kurduğu etkileşim çerçevesinde değişen yaşam biçimine cevap verecek işlevler ile yeniden değerlendirilmesi ve yeni işlevle birlikte yapının taşıdığı ve çevreye kazandırdığı değerler ile yorumlanmasıdır (Günçe ve Mısırlısoy, 2019). Buna göre, yapı çevresiyle birlikte ele alınıp değerlendirildiğinde, değişim ile yaratılan sosyal, kültürel ve tarihsel bağlantı sürekliliği ile yapının toplumsal bellekteki yeri korunmuş olur. Tarihi yapıların, mümkün olduğunca çağdaş yaşamın gerekliliklerini yerine getirerek korunması ve kültürel miras sürdürülebilirliğiyle birlikte; tarihi ve kültürel miras kayıplarının önüne geçilmesi ve tarihi çevre bilincinin oluşması sağlanmaktadır (Mısırlısoy ve Günçe, 2016).

Uyarlanabilir yeniden kullanımda yapının geleceği için verilecek olan karar karmaşık bir süreç içermektedir. Bu kapsamda, yapı için bulunduğu yer ve zamanda, en uygun olan işlevin verilmesinde doğru katılımcılar (Kincaid, 2002) gerekmektedir. Başarılı uyarlamalı yeniden kullanım projelerinde, yapının kendine özgü miras değerlerine sahip çıkması sonucunda, yapıya eklenen katmanlar da gelecek için değer sağlamaktadır (DEH, 2004).

4.2. Ünye'nin Coğrafi Konumu ve Tarihi Geçmişi

Ünye, Ordu il merkezinin doğusunda, Samsun ilinin batısında, iki ilin sınırında yer alan, Ordu'nun bir ilçesidir. Kuzeyde Karadeniz, güneyinde Ordu ilinin Akkuş ve Kumru ilçeleri bulunmaktadır (Şekil 4.2).

Ünye, coğrafi konumu gereği dağlık bir coğrafyaya sahip olan bir liman kentidir. Toplam yüzölçümü 487 km^2, rakımı 10 m'dir. 2020 yılında yapılan ölçümlere göre toplam nüfus 130.464'dir.

Şekil 4.2 Ünye'nin konumu (Google Earth, 2021)

Ünye'de Karadeniz iklimi görülmektedir. Kışları ılık ve yağışlı, yazları serin olmakla birlikte deniz kenarında olmasının etkisiyle nemli olmaktadır. İç kısımlara doğru rakımın yükselmesi sebebiyle, hava daha serin ve yağışlıdır.

Temel ekonomik kaynağı tarımdır. Ünye sahip olduğu konumu neticesinde, gemi imalatı yapılmış, vapurların icat edilmesinden sonra bu meslek yerine bakırcılık,

kunduracılık, kalaycılık gibi başka meslek grupları ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda yelkenli gemilerin icat edilmesiyle, uzak ülkelere mal taşımasından kaynaklı olarak kaptancılık da yapılmıştır. Bu sebeple Ünye önemli bir ticaret merkezi olarak kullanılmış. İncelenecek tarihi yapılardan bir tanesi olan Müze Ev, bir kaptan tarafından ailesi için yaptırılmıştır ve kaptan evi olarak da anılmaktadır (ÜBWS, 2021).

Yapılan araştırmalar sonucunda, kentin yontma ve cilalı taş devirlerinden beri yerleşim yeri olmuştur. 1944-1945 ve 1963 yıllarında yapılan kazılar sonucunda elde edilen toprak kapları, silahlar, insan ve hayvan iskeletleriyle bu durum kanıtlanmıştır. Bu sebeple Anadolu'daki en eski yerleşim yerlerinden biri olmaktadır.

Çalışmalar sırasında Alt Paleotik döneme ait olan çakmaktaşından yapılmış el baltası, ayrıca Orta ve Üst Paleotik dönemlere ait olan başka aletlerde bulunmuştur. Bu elde edilen bulgular neticesinde Ünye'nin MÖ. XV. bin yıllarına uzanan bir tarihi olduğu kanıtlanmış olmaktadır (ÜBWS, 2021). Çizelge 4.1'de Ünye Belediyesi internet sayfasında "Ünye'nin tarihi hakkındaki açıklamalar" yazısından oluşturulan, Ünye'nin geçirdiği tarihsel süreç listelenmiştir.

Ünye, MÖ. 750 yıllarında Miletoslar tarafından kurulmuş olup konumu neticesiyle pek çok kez ele geçirilmiştir. Tarihsel süreç incelendiği zaman özellikle Bizans ve Danişmend Devleti arasında tekrar eden bir süreç görülmektedir. 1204 yılında kurulan Trabzon Rum İmparatorluğu'nun sınırları içinde kalan Ünye, 1214 de Anadolu Selçuklu devletinin eline geçmiş ancak 1228 tarihinde kısa bir süre için Rum İmparatorluğu tarafından geri alınmıştır. 1230 yılında ise, Selçuklu devleti tarafından geri alınan bölgeye Çepniler yerleştirilmiştir (ÜBWS, 2021).

Ünye'de Rumlar ve Ermeniler de yaşamıştır. Bu sebeple şehirde ortak dilin Türkçe olmasının yanında Rumca, Ermenice, Çerkeşçe ve Gürcüce de konuşulmaktadır. Ünye pek çok tarihi değere sahiptir. Ünye Kalesi, Kaya Mezarları, Saray Cami, Ünye Müze Ev, Saray Hamamı, Tarihi Çınar Ağacı, Yalı Kilisesi, Kadılar Yokuşu, Ayanikola Kilisesi Kalıntıları, Tarihi İskele, Yürürler Konağı, Feyzullah Kadı Konağı, Sebile Hanım Konağı, Suluhan, Kefeli Han, Tozkoparan Mağarası gibi tarihsel açıdan önemli eserler barındırmaktadır.

Çizelge 4.1 Ünye'nin tarihi sürecinin listesi

Alt, Orta ve Üst Paleotik dönem	
Kaşkalar	MÖ. 2000
Asya kaynaklı ve Hititlerden arta kalan insan topluluklarının	MÖ. 12. yüzyıl
İskitler	MÖ. 9. yüzyıl
Ege denizi kıyılarındaki kolonilerden gelenler	MÖ. 8. yüzyıl
Khalibler/ Halibler	
Ünye kentinin kurulması	MÖ. 750
Persler	MÖ. 550
Pontus Devleti	
Pontos Polemoniacus/ Roma	MÖ. 63
Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğunun sınırlarında	MS. 395
Arap egemenliği	733-739
İslam orduları	843
Abbasiler	893
Büyük Selçuklu İmparatorluğu	1080
Danişmend Devleti	
Bizans	1100
Danişmend Devleti	1101
Bizans	1135
Danişmend Devleti	1141
Bizans	1143'den sonra
Melik Yağıbasan himayesi/ Danişmend Devleti	1150
Bizans	1157
Anadolu Selçuklu Devleti	1178
Trabzon Rum/ Pontus Rum İmparatorluğu	1204
Selçuklulara tâbî olarak mahalli idareciler	
Anadolu Selçuklu Devleti	1214
Trabzon Rum	1228
Anadolu Selçuklu Devleti/ Çepniler	1230
İlhanlılar	1243
Hacı Emiroğulları	1346
Osmanlı	1461

Ünye adının tarihine bakıldığı zaman bu ismin, Pontus Rum İmparatorluğu zamanında Ünyes'ce tarafından kurulmasından kaynaklı olarak koyulduğu iddia edilmektedir. Ayrıca Yunanca'da kökenleri iyi şarap anlamına gelen; Oenes, Oinoie, Onea isimlerinin bazı kaynaklarda kullanıldığı görülmektedir (Avanoğlu, 2002).

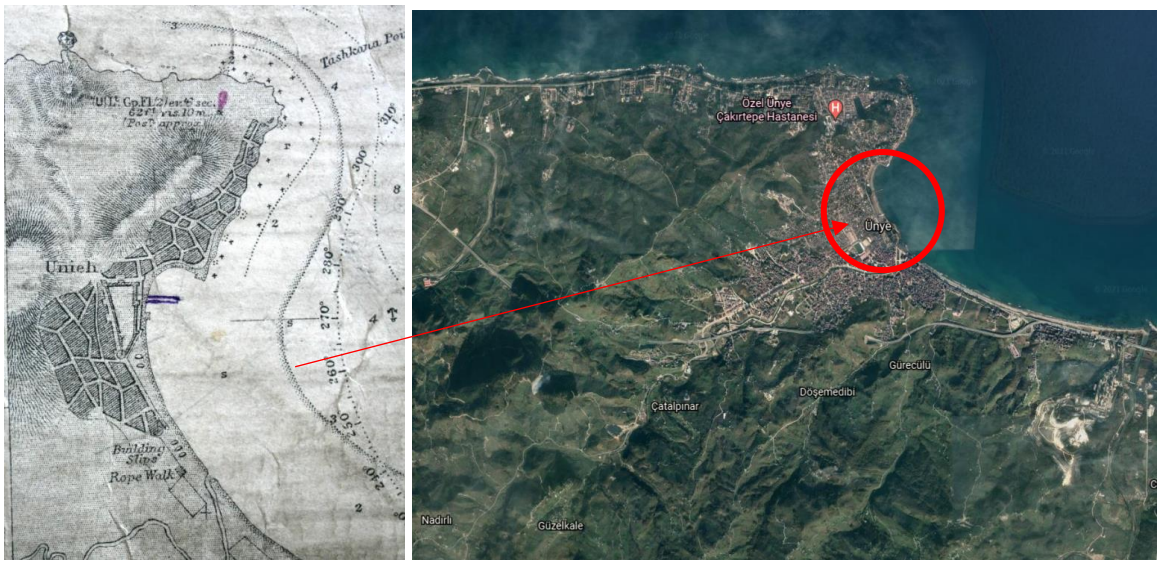
Şekil 4.3'te 1860 tarihinde yayımlanan, David Rumsey'e ait bir harita koleksiyonunda Ünye'nin adının Unieh olarak geçtiği görülmektedir.

Şekil 4.3 David Rumsey'e ait bir harita koleksiyonunda Ünye (Grassl, 2021)

Kentin bir liman kenti olması sebebiyle Şekil 4.4.'de yer alan tarihi harita ve günümüzdeki haritanın karşılaştırılmasında, tarihi haritadaki yerleşimin günümüzde ana merkez olarak kabul edilmiştir. Şehrin, bu tarihi yerleşimin çevresine doğru genişlediği görülebilmektedir.

Endüstri Devrimi'ne kadar kentlerdeki değişim kademeli olarak yavaş ve uyumlu olmuştur. Ancak küreselleşmenin etkisi, bu süreci tersine çevirip kentsel dokuda hızlı değişimlerin olduğu görülebilmektedir. Küreselleşmese sonrasında kent dokusunda bozulmalar, aynılaşma görüntülerini oluşmaya başlamıştır (Özbek, 2019).

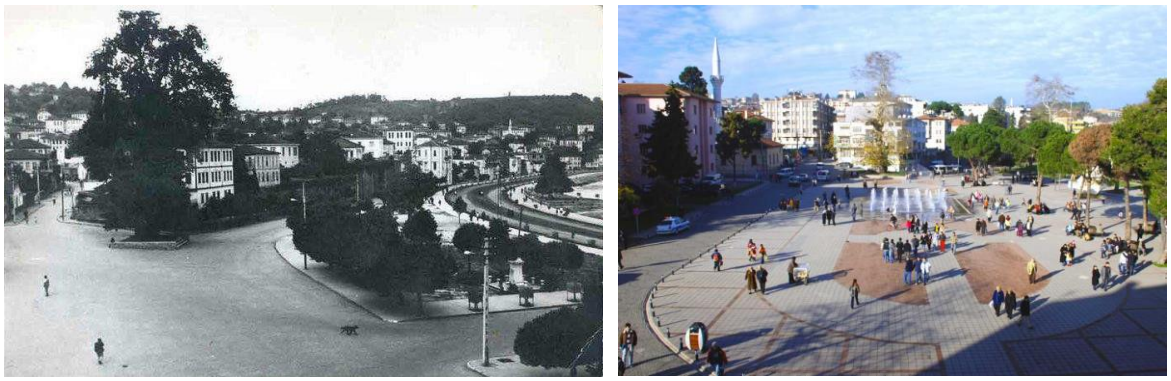
Şekil 4.4 Ünye merkezin yer aldığı tarihi harita ve günümüzde kent yerleşimi (Walker, 1834 ve Google Earth, 2021)

1461 tarihinde Osmanlı devleti himayesine geçen Ünye, konumu ve ekonomik durumu gereği Osmanlı'nın Sancak Beyliği olarak kullanılmıştır. Beylik dönemi sırasında, Süleyman Paşa tarafından bu merkezin olduğu yerde bir saray ve saray surları inşa edilmiştir. Surların kalıntıları günümüzde hala duruyorken, saray bir yangında tamamen yanmıştır. Süleyman Paşa Sarayı Şekil 4.5'te yanmadan önceki haliyle resmedilmiştir.

Şekil 4.5 Süleyman Paşa Sarayı (ÜBWS, 2018)

Kent merkezinde yer alan Tarihi Çınar ağacı, 1461 yılında Fatih Sultan Mehmet tarafından, bir seferi sırasında *"koca meydanda bir ağaç yoktur, geldiğimizde gölgesinde oturacağımız bir ağaç dikelim"* diyerek dikilmiştir. Şekil 4.6'da karşılaştırmalı olarak görüleceği üzere, kent için hala değerini korumakta olan ağacın çevresinin tarihsel süreçte sahip olduğu değişim gösterilmiştir. Ünye'de tüm yolların bu merkeze çıkmasıyla bu bölge Meydan olarak kabul görmüştür (ÜBWS, 2021).

Şekil 4.6 1960 ve günümüz (https://tr.pinterest.com/basilolu/eski-%C3%BCnye-foto%C4%9Fraflar%C4%B1/)

Kentin yerleşimi analiz edildiği zaman dinsel ögelerle ticari ögelerin kaynaşmış olduğu görülmektedir. Merkezde yer alan bir cami ve çevresini saran dükkânlar ve hanlar görülmektedir. Aynı zamanda bu yapıların hemen ardında kalan sivil mimari yapılar konumlandırılmıştır. Sivil mimari yapılarda, din ve mezhepten kaynaklı olarak gruplaşmalı bir mahalle düzeni görülmektedir. Yalı Kahvesi-Buruncu civarları Rum Mahallesini, Ortayılmazlar-Çamurlu civarları Ermeni Mahallesini oluştururken Türklerde buralarda bulunmaktaydı. Müslümanlar daha çok, Çamurlu, Buruncu, Ortayılmazlar ve Kaledere Mahallerine (Avanoğlu, 2002) yerleşmişlerdir. Ortayılmazlar Mahallesinde yer alan bir adet Ermeni Kilisesi mevcuttur. Bu kilise tez kapsamında ilk incelenen tarihi yapı olan Yalı Kilisesidir.

Ünye Belediyesi öncülüğünde gerçekleşen, 2014 yılında çalışmaların başladığı Kültür Yolu Projesi (Şekil 4.7), kentte bir kültür koridoru oluşturarak, tarihi değerlerin korunup geleceğe taşınması amaçlamıştır. Tezin kapsamında incelenen yapılar Kültür Yolu projesi içinde yer almaktadır. Çizelge 4.2'de bu yapılar kısaca açıklanmıştır.

Şekil 4.7 Kültür Yolu Projesi haritası (ÜBWS, 2021)

Tarihi mirasın korunmasında, tarihi bölgelerin oluşturulması yaygın bir yöntem olarak tercih edilmektedir (Heintzelman ve Altieri, 2011). Genellikle anıtlara, geçmişin mirası olmasından daha çok bir sembol olarak bakılmaktadır. Bu sebeple anıtların koruma altına alınmasında pek çok sebep yatmaktadır (Erder, 2020). Örneğin, politik sebepler, kültür turizmi gibi sebepler vardır. Kültür Yolu Projesi'nde, güzergah boyunca tescillenmiş yapılarda restorasyon çalışmaları, yapıların işlevlendirilmesi, proje güzergâhı boyunca sokak sağlıklaştırma çalışmaları ve çevre düzenleme projeleri yer almaktadır.

Bir kültürel mirasın sürdürülebilir olması için, onlara sadece onarım ve koruma işleminin yapılması tek başına yeterli olmamaktadır. Onların hayata kazandırılması, gerekli durumlarda yeni fonksiyon verilmesi ve orada yaşayan halkında bilinçlendirilmesi gerekmektedir (Mısırlısoy ve Günçe, 2019). Bu sebeple projenin amaçlarından biri olan, proje doğrultusunda ticari faaliyet yapan gruba işgücü niteliğini artırmak amaçlı kurs ve eğitim verilmesi ve aynı zamanda bakırcılık, çömlekçilik, sepetçilik, yöresel el sanatları gibi diğer kültürel miraslarımızın turizm ekonomisine kazandırılması amaçlanmıştır (ÜBWS, 2021).

Çizelge 4.2 Kültür yolu projesi kültürel miraslar

Proje Adı	Açıklama	Fotoğraf
1. Yalı Kilisesi	19. yüzyılda Rumlar tarafından yaptırılan kilise, Ermenilerin gitmesiyle kullanım dışı kalmış, daha sonraları halk tarafından düğün salonu, depo olarak kullanılmıştır. Günümüzde, çok amaçlı salon olarak kullanılmaktadır.	
2. Hüsrev Yürür Konağı (Çift Merdivenli Konak)	1915 yılında, Rus bir mimar tarafından Çerakesülzade Hacı Ahmet Efendi ve ailesine yaptırılmış. Orijinal halinde 3 katlı yapılsa da, deprem sonucunda 3. katı yıkılmış. Tarihi yapıda tavan süslemeleri, taş oymalı çeşme gibi detayları bulunmaktadır.	
3. Sebile Hanım Konağı	1930'lu yıllarda Arapzade İsmail Efe tarafından yaptırılmış. 3 katlı olan tarihi konak günümüzde butik otel olarak kullanılmaktadır.	
4. Paşabahçe Konağı	1898 yılında yapıldığı tahmin edilmektedir. 3 katlı olan konak, restore edildikten sonra, lokal ve butik otel olarak kullanılmaktadır.	
5. Saray Hamamı	1800'lü yıllarda yapılmış. Ermeni taş ustaları tarafından yerel Ünye taşı kullanarak inşa etmiş. Süleyman Paşa sarayın yapıldığı zaman, saray halkı ve misafirleri için inşa ettirmiş. Restorasyon geçirmiştir ve orijinal işleviyle kullanılmaktadır.	

Çizelge 4.2 Kültür yolu projesi kültürel miraslar (devam)

6. Süleyman Paşa Sarayı ve Surları	Osmanlı Beylik Döneminde Süleyman Paşa tarafından yaptırılmış. Saray bir yangın sırasında yanarak tamamen yok olsa da saray surlarının bir kısmı hala varlığını devam ettirmektedir.	
7. Tiryaki Hasan Paşa Mezarı		
8. Saray Camii	Saray Camisi, 1710 yılında yapılmıştır ve günümüze orijinal haliyle gelebilmiş. Şehir merkezinde Tarihi Çınar Ağacının yanındadır. Süleyman Paşa tarafından yaptırılan saray ve surlarla birlikte yaptırılmış.	
9. Tarihi Çınar	Kent merkezinde, 1461 yılında Fatih Sultan Mehmet tarafından, bir seferi sırasında *"koca meydanda bir ağaç yoktur, geldiğimizde gölgesinde oturacağımız bir ağaç dikelim"* diyerek dikilmiş.	
10. Yaşayan Kültürel Miras Müzesi (Müze Ev)	16. Yüzyıl Klasik Osmanlı mimarisi özelliklerini taşımaktadır. Bir kaptan tarafından ailesi için yaptırılan 3 katlı konakta, cam ve tavan süslemeleri de bulunmaktadır.	
11. Kadılar Yokuşu	Osmanlı döneminde birçok kadı bu yokuşta konak yaptırmış. Bu sebeple bu yokuş kadılar yokuşu olarak anılmış. Tarihi yokuşta yer alan tarihi yapıların bahçe giriş kapılarında taş işçilikleri görülmektedir.	

Çizelge 4.2 Kültür yolu projesi kültürel miraslar (devam)

12. Eski Hamam	16 yy. inşa edilmiştir. Günümüzde aktif bir şekilde hamam olarak kullanılmaktadır.	
13. Bakı Noktası		
14. Bakırcılar Arastası	Bakırcılar Arastası günümüzde eskisi gibi aktif olmasa da varlığını sürdürmektedir.	
15. Çifte Hamam	1800'lü yıllarının başında, Ermeni taş ustaları tarafından yapılmıştır. 1930'lu yıllardan sonra kapatılmış. Restorasyon çalışması yapıldıktan sonra Hamam Müzesi işlevi verilecektir.	
16. Kefeli Han	1870'li yıllarda yapılmış. Harap olsa da kemerleri hala ayaktadır. Bu han İpek Yolu üzerinde olması sebebiyle develerin geçmesini kolaylaştırmak için kemerleri uzun ve oval şekildedir. Restorasyon işlemi gören han, bir sanat atölyesi olarak işlevlendirilecektir.	
17. Orta Çarşı	Ortaçarşı İpek Yolunun 6. durağıdır. Burada, Türk, Rum ve Ermeni esnaflar birlikte çalışmış. 4 arastadan oluşmuş. 2016 yılında Cephe İyileştirmesi ve Sokak Sağlıklaştırması yapılmıştır.	

Çizelge 4.2 Kültür yolu projesi kültürel miraslar (devam)

18 Orta Cami	Ortaçarşı 'da yer alan bir tarihi camidir. Günümüzde aktif olarak da kullanılmaktadır.	
19. Denizle Buluşma		

4.3. Ünye Evlerinin Morfolojik Özellikleri

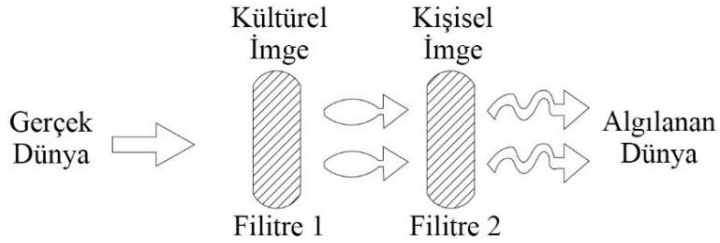
Tarihi yapılar dönemlerinin, sosyal, siyasal ve ekonomik özelliklerini barındırmaktadır. Bu kısımda, Ünye'de geçmiş zamanlarda yapılan tarihi yapıların genel incelemeleri yapılmıştır. Bu inceleme çalışmanın konusunu oluşturan kültürel miras sürdürülebilirliği için bir temel oluşturmaktadır.

4.3.1. Plan kurgusu, mekânsal kurgu ve mekânsal algı

Mekân yaratma sanatı olarak tanımlanan mimarlık, toplumsal veya bireysel olarak insanların yaşayış şekilleri doğrultusunda, işlev ve etkinliklerin gerçekleştiği mekânları inşa etmektedir (Kuyrukçu, Yıldız Kuyrukçu ve Aydın, 2015). Kuban (1980), işlev kavramını ihtiyaçlar doğrultusunda şekillenen istekler ve onların birleşerek programlaşması şeklinde açıklamaktadır. Mekânsal olarak, işlevde amaca hizmet etmek vardır. Amaca uygun olabilmek adına, mekânsal, yapısal ve biçimsel özelliklere dikkat edilmektedir. Bu noktada herhangi bir cephede, mekânda, ya da yapıya ait bir elemanda herhangi bir fonksiyonun karşılanabilir olma durumu varsa, yapının işleve uygun olduğunun bir kanıtı olmaktadır (Selçuk, 2006). Örneğin incelenen tarihi konaklar, geleneksel Türk Evi plan tipolojisi, sofa mekânı ile şekillenmektedir. Geniş bir bahçesi olan bu yapıların iç sofaları bulunmaktadır. Yaşam alanları olan odalar sofanın etrafına yerleştirilmektedir. Bu odalar, abdestlik, yüklük gibi görevler üstlenmekte olan dolaplar, depolama alanları, ocak bulunurken, oturma, uyuma gibi eylemlerin yapıldığı farklı fonksiyonlara da sahip olmaktadır. Bu sebeple odalar gün içerisinde farklı ihtiyaçlara cevap verebilmek adına değişen işlevlere sahip olması, mekânların kurgulanmasındaki işlevselliklerin karşılığıdır.

Orijinal yapı verilen yeni işlevi karşılayamıyorsa, işlevin yapıyla bütünleşmesi için mekânsal kurguda değişiklikler yapılması gerekebilir. Bu noktada, yapının orijinalinde bulunan mekanlar arası geçişlerin yeniden tasarlanması, dikey veya yatay sirkülasyon elemanlarının yeterlilik halinin değişmesi, olası durumlarda yeni duvar eklenmesi veya strüktür elemanı görevi görmeyen duvarların kaldırılması, yapıya ek elemanlar veya kütleler eklenmesi ana kurgunun değişmesini sağlayan başlıca etkenler olduğu görülmektedir.

Yapıda gerçekleşecek işlev değişikliği için, mevcut olan mekânsal kurguyla yeni düzenlenen mekânsal kurgunun çakışması mekânların kültürel sürdürülebilirlikleri açısından önem arz etmektedir (Selçuk, 2006). Yeni işlevin ihtiyaçları dâhilinde mekân kurgusunda olası değişimlerden bir tanesi mekânların birleştirilip yeni fonksiyona uygun hale getirilmesidir. Bu şekilde, tekrar eden kısımların birleştirilip daha büyük alan elde edilmesi sağlanmaktadır. Yeni işlev gereği ihtiyaç duyulan ve mekânsal kurguyu değiştirecek işlemlerden bir tanesi de, kurallar ve yapıya uygunluk çerçevesinde yapı için ek hacim veya hacimler yapılmasıdır. Bu yöntemle yeni işlev için yapının ihtiyacı olan tuvalet, danışma gibi yeni birimler eklenebilir.

Şekil 4.8 Dünyayı algılama katmanları (Rapoport, 1977)

TDK sözlüğünde algı kavramı, *"dikkati bir şeye yönelterek, o şeyle ilgili olarak duyular aracılığıyla edinilen yalın bilgi, o şeyle ilgili bilgiyi bilincinde var etme, o şeyi anlama"* şeklinde tanımlanmıştır. Algı oluşması için zihin tarafından toplanan ve bir bütün oluşturulan bir girdi gerekmektedir. Kişiler bu girdiler sayesinde çevresindekileri algılar ve o ana kadar deneyimledikleri ile kendi süzgecinden geçirerek yani kişisel parametrelerinden geçirerek girdiye bir anlam kazandırırlar (Mert, 2021). Şekil 4.8 diyagramında öne sürülen ana husus, kişinin deneyimleri sonucunda oluşturduğu parametreler filtre görevi görerek, bu filtreler sonucunda insanların çevrelerini algılamalarıdır (Rapoport, 1977). Bu noktada

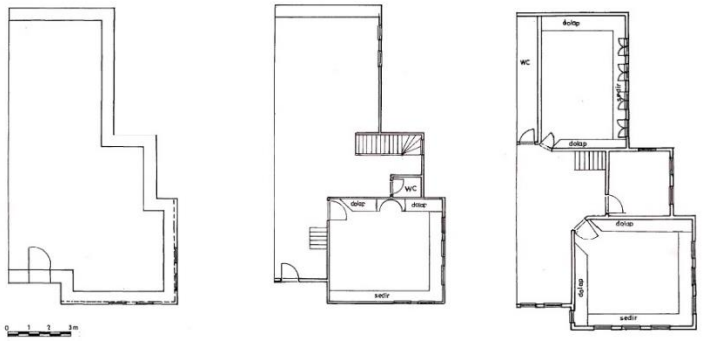
mekân içinde var olan her türlü öge, gelecek nesillerin dayanak noktasını oluşturmaktadır (Lefebvre, 2000). Tarihi miras yapıları gelecek kuşaklar için önemli bir dayanak noktası olmaktadır ve bu sebeple restorasyon sırasında yapıya uygulanacak işlemlerde, yapının özgün değerlerinin kaybolmamasına dikkat edilmelidir (ICOMOS, 1999).

Evler genellikle Çizelge 4.3'te de görüleceği üzere 2-3 katlı olup, bir bahçe içinde bulunmaktadır. Türk kültüründe, mahremiyet kavramı önemli olduğu için, yapıların sokağa kapalı olduğu görülebilmektedir. Bazı bahçelerin çevresinde bulunan kısmi duvar, yapılar için sokaktan kopmayarak bir bütünlük sağlamıştır. Ayrıca, yapıların coğrafi konumlarından kaynaklı olarak bir diğer yapının görüş alanını kapatmadığı görülebilmektedir.

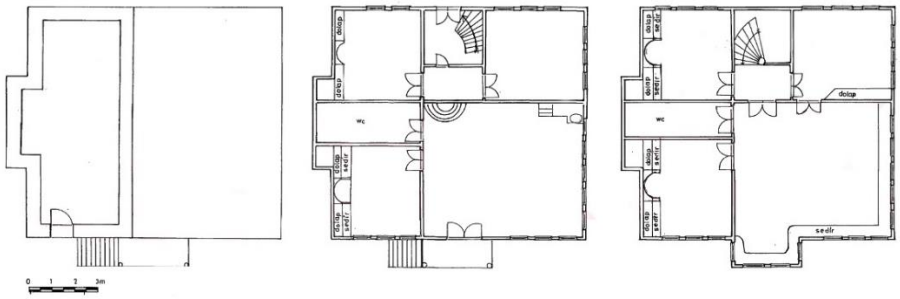
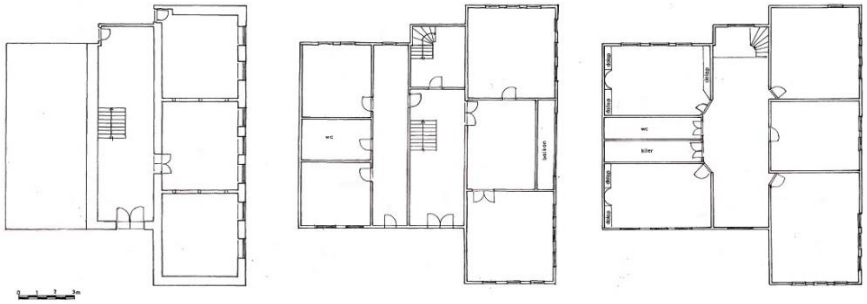
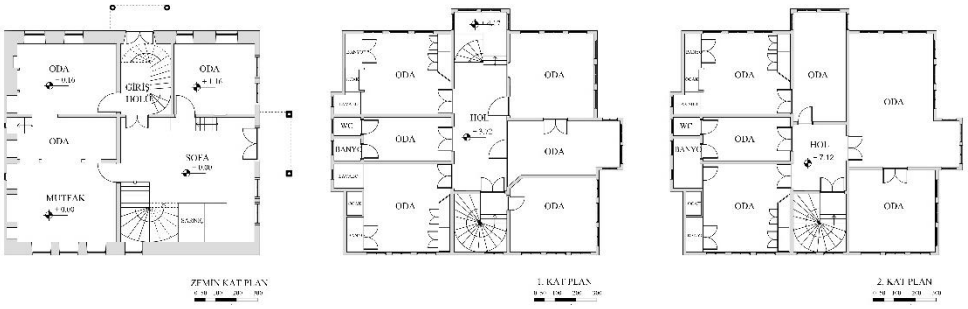
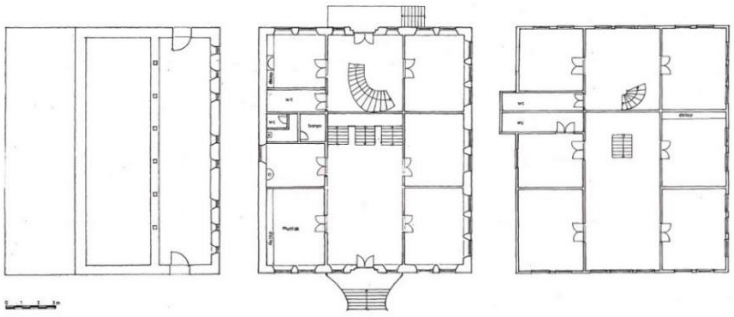
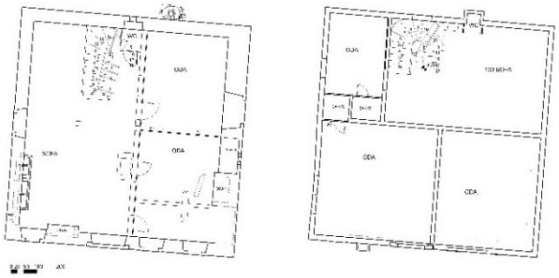
Bahçeden eve giriş kısmı çeşitlilik göstermektedir. Kimisinde yol kenarında konumlandırılan evler, kimisinde bahçe ortasında veya yan kısımlarda konumlandırılmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda, bahçe içinde kuyu, çeşme, oturma alanı, meyve sebze alanları bulunduğu görülebilmektedir. Yapıların giriş katları sarnıç, depo, ahır gibi kullanılırken, üst katlarda evin sahiplerinin yaşam alanları olan odalar konumlandırılmıştır. Evler tasarlanırken, her ailenin kendi ihtiyaçlarına göre kişisel olarak tasarlanmıştır. Genel olarak odalar cephelere konumlandırılarak, orta sofalı veya iç sofalı plan tipi tercih edilmiştir.

Oda kavramı, geleneksel Türk evlerinin temel mekânını oluşturmaktadır. Odaların kullanım amacında, özellikli bir amaç yoktur. Yemek hazırlama ve pişirme, oturma, dinlenme, uyuma, yıkanma, ısınma, çalışma gibi pek çok ihtiyacı karşılayabilmektedir.

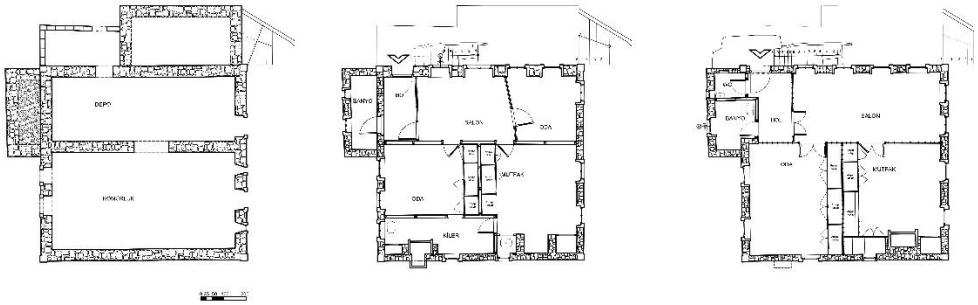
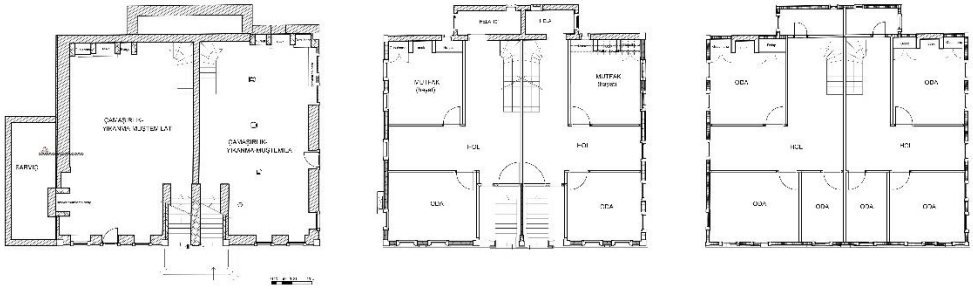
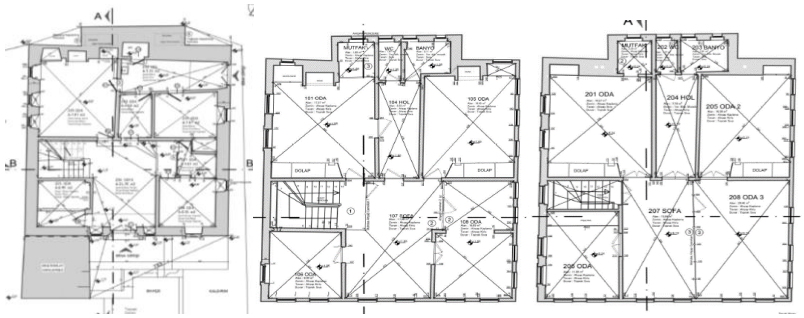
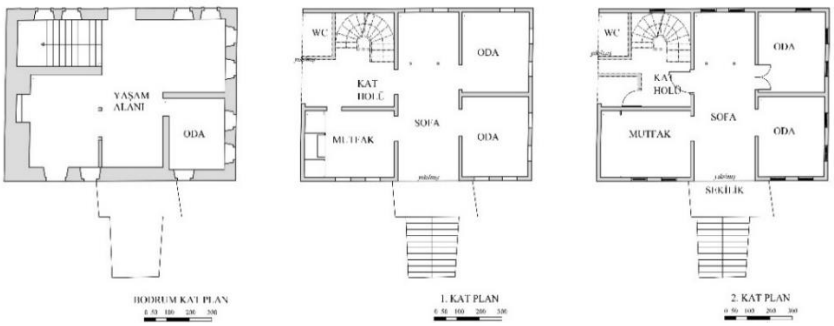
Çizelge 4.3 Ünye'de restore edilerek kullanılan geleneksel yapılar

Yapı Adı	**Plan Çizimleri**
Demiray Yenigün Evi **(Avanoğlu, 2002)**	

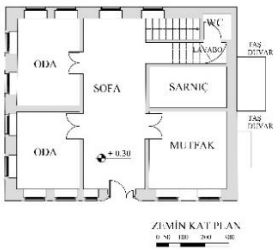
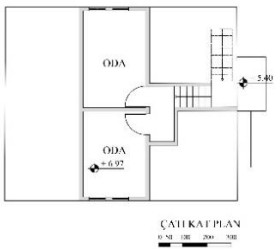
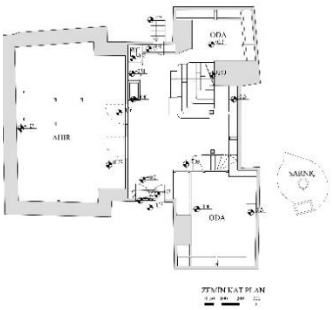
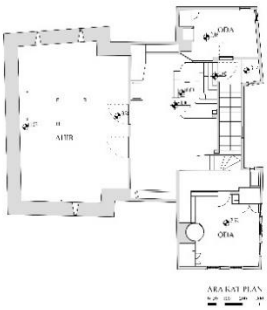
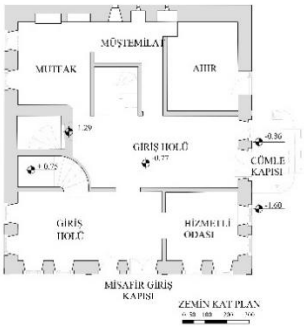
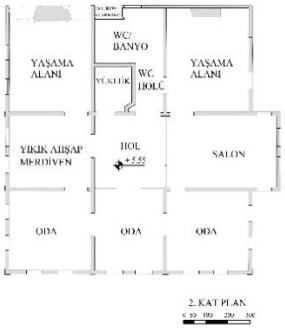
Çizelge 4.3 Ünye'de restore edilerek kullanılan geleneksel yapılar (devam)

Hüseyin Tataroğlu Konağı **(Avanoğlu, 2002)**	
Nuri Kadı Konağı **(Avanoğlu, 2002)**	
Sebile Hanım Konağı **(Kültür Varlıkları Koruma Kurulu arşivi)**	
Hilmi Kadı Konağı **(Avanoğlu, 2002)**	
Teneke Ev **(Ünye Belediyesi arşivi)**	

Çizelge 4.3 Ünye'de restore edilerek kullanılan geleneksel yapılar (devam)

T37 Tescilli yapı **(Ünye Belediyesi arşivi)**	
Acenteler Konağı **(Ünye Belediyesi arşivi)**	
Gülevi Konağı **(Ünye Belediyesi arşivi)**	
Sırmabıyık Konağı **(Argan, 2018)**	
Paşabahçe Konağı **(Melike Ünlü arşivi)**	

Çizelge 4.3 Ünye'de restore edilerek kullanılan geleneksel yapılar (devam)

Ata Konağı **(Ünye Belediyesi arşivi)**			
Ünye Müze Ev **(Ünye Belediyesi arşivi)**			
Hüseyin Sabri Kadı Konağı **(Ünye Belediyesi arşivi)**			

Sedat Hakkı Eldem tarafından ilk olarak sınıflandırılan Türk evi plan tipleri; sofasız, dış sofalı, iç sofalı ve orta sofalı olmuştur. Kendilerine özgü özellikleri olan sofa ve odalar, geleneksel evlerde en önemli mekânlardır. Türk evlerinde, iklim koşullarına göre açık/kapalı olarak tasarlanıp, planların şekillenmesi sofa ile gerçekleşmiştir. Sofa, odalar arasında kalan bir geçiş alanıdır. Aynı zamanda ailelerin toplandığı, birlikte vakit geçirdikleri bir yaşam alanı olarak da kullanılmıştır. Ev tipleri sofalar tarafından belirlenmektedir.

Sofasız plan tipinde, sofa bulunmamaktadır, bunun yerini bahçe karşılamaktadır. Olası durumda iki katlı yapılarda, odalara ulaşmayı sağlayan balkon uygulanmıştır.

Dış sofalı plan tipinde çeşitlenmenin çok olduğu görülebilmektedir. Simetri kavramı pek bulunmamaktadır. Sofa yapıların bir tarafında konumlandırılıp, evdeki kapalı bölümünün dışında yer almıştır. Dışa açılan bu mekânın bir ya da üç cephesinde duvar

bulunurken, özellikle sıcak dönemlerde yaşam alanı olarak kullanılmaktadır. Sofa tiplerinden birinde, sofanın yanında yer alan odalar konumlandırılmıştır. Diğerinde L şeklinde bir sofanın etrafına dizilmiş odalar veya sofanın iki kenarına bitişik halde bulunan odalar görülmüştür. Sonuncusu da U şeklinde olup çevresine dizilmiş bir oda düzeni vardır.

İç ve orta sofalı plan tiplerinde, daha çok dönemin koşulları gereği bir evrimleşme sonucunda meydana geldiği görülmüştür. Kalabalıklaşan kent hayatı, küçülen arsa boyutları ve artan fiyatları, daha rahat yaşam biçimi, temizlik, sıcaklık, sofanın kullanımında süreklilik isteği, sıkışık şekillenme, içe dönük olmaya sebep olmuştur. İç ve orta sofalı plan tipinde daha fazla oda sayısı bulunmaktadır. Aynı zamanda azalan duvar sayısı sayesinde ekonomik olarak bir kazanç sağlanmıştır. İç sofalı plan tipinde, ortadan geçen bir sofa, başı sonu açık ve iki tarafına dizili karşılıklı odalar yer almıştır. Aynı zamanda karnıyarık plan tipi de denmiştir. Orta sofalı plan tipinde, ortada yer alan sofanın tüm çevresi kapalı halde, odalar sıralanmıştır. Bu noktada yapının ana kurgusunu bozmadan kalabalık aile durumunda aynı yapının hemen yan tarafına eklenmesi halinde genişletilebilmektedir.

İslamiyet'ten önce Türk toplumunda göçebe bir yaşam anlayışı görülmekteydi. Çadırlarda çoklu fonksiyonlara sahip yaşam mekânlarıyla birlikte, toplu bir yaşam anlayışı hâkim olduğu bir yaşayış şekli mevcuttu. Göğebakan'a (2015) göre, Türk evinin kökenine bakıldığı zaman, bu göçebelik dönemlerinin izleri görülebilmektedir. Çadırların, dönemin şartlarına göre oluşturulan yaşam alanları olsalar da, kültürel olarak Türk mimarisini şekillendirmiştir. Orta Asya'dan gelen göçebe kültür, Anadolu'da var olan kültür ve bu kültürlerin harmanlanmaları kültürel ve mimari miraslarımızı belirlemiştir.

Cansever'e (1994) göre, Osmanlı mimarisindeki evlerin odaları, Otağı denilen bağımsız yaşam birimlerinden gelmiştir. Bu odalar birleşerek bir evi oluşturmuş, her bir oda bir aile için ve çok fonksiyonlu şekilde kullanılmıştır. İnsanlığın yaşanmışlıklarının somut delilleri ve en küçük yaşam alanı olarak tanımlanan ev kavramı, sadece barınma olgusunun ötesinde bir öneme sahip olmuştur (Özbek, 2019). Bu noktada, Türk evlerinin en önemli parçası olarak, oda kavramı ön plana çıkmıştır. Zenginlik oda sayısına etki eden bir unsurdur. Bir oda, bir aile demektir ve her oda, bir ailenin tüm ihtiyaçlarını karşılayacak özelliklerle donatılmıştır. Bu sebeple, yıkanma, uyuma, yeme-içme, oturma gibi ihtiyaçlara ek olarak

bazı odalarda yemek pişirildiği görülebilmektedir. Bunlar, her odada görülebilir. Yapılar tasarlanırken insanlar, hayvanlarını kendilerinden ayrı düşünmemiştir. Eve giriş kapısı atlar, inekler için büyük girişli iki kapılı olacak şekilde uygulanmıştır.

Analiz edilecek olan tarihi yapılarda orta ve iç sofalı plan tipi görülmektedir. Orta sofaya açılan odalar cephelere konumlandırılmıştır. Zemin katta mutfak, sarnıç, depo, ahır, yaşam alanı bulunmaktadır. Üst kata ahşap bir merdivenle içeriden de bağlanabilir, bazı yapılarda ikinci kattan da yapıya taş merdivenle giriş yapıldığı görülebilmektedir. Üst katta daha içe dönük bir plan kurgusu söz konusudur. Sofanın çevresine dizilen odalar, tuvalet ve aileden kaynaklanan bazı alanlar mevcuttur. Buradaki banyo ve tuvalet genellikle bir çıkma halinde yapıya bağlanmış ve arka cephelerde yer almıştır.

Evin sahibi olan anne babanın odası, en çok özen gösterilerek yapılan odadır. Bunun dışında ev sahibinin toplumsal konumundan, kendi kişisel isteklerinden, mesleğinden kaynaklı olarak kitaplık, misafir ağırlama, dokuma tezgâhı, namaz vb. işlevlere sahip odalar/bölümler de bulunabilmektedir. Yapılar iki ya da üç aile yani anne baba, çocukları ve onların eşleri için tasarlanmıştır. Büyük aileler için hamam, mutfak işleri, çamaşır yıkama ortak alanlarda çözüme kavuşturulmuştur (Argan, 2018).

Odaların içerisi analiz edildiğinde, iç duvarlarda dolaplar bulunmaktadır. Duvarlar, farklı işlevlere sahip olan birçok dolaplardan oluşmuştur. Yunmalık adı verilen dolapta yıkanma suyu bulunmakta ve bazı evlerde suyun sıcak olması için ocak yanına yerleştirilmiştir (Argan, 2018). Dolaplarda, yüklük bölümü vardır. Buraya gündüz kullanılmayan yataklar kaldırılır ve akşam olunca buradan alınarak yataklar hazırlanarak uyunmuştur. Duvarlarda raflar da bulunmaktadır. Bu odalar bütün gereksinimleri karşılama bakımından birer ev gibi düşünülebilir. Bir ailenin oturma, yatma, beslenme, misafir ağırlama, yıkanma, ısınma gibi her türlü ihtiyacını karşılayabilecek bir donanıma sahip olmuştur. Odalarda fazla eşya bulunmamaktadır. İhtiyaç halinde kullanılan, yatak, sini vb. eşyalar kullanım tamamlandıktan sonra kaldırılmaktadır. Duvarlardan birinde bulunan ocak, hem ısınma hem de havalandırma işlevi görmüştür. Genellikle cam önüne konumlandırılan uzun sedirler görülebilmektedir.

Odaların tavanları ahşap kaplamalarla döşenmiştir. Üzerine çıtalarla değişik desenler verilmiştir. Bu durum zenginliğin bir göstergesidir. Odalarda süslemelere bakıldığında ahşap dolap kapaklarında oymalar, bazen deri kaplamalar, ayna, gümüş tel işlemeleri gibi dokunuşlarla ve aynı zamanda ocaklık taşının eteklerine yapılan alçı desenler görsel olarak sanatsal değer taşımaktadır. Kısacası Türk evlerinde yapılan plan çözümlemelerinde, tasarımın ana unsuru içerideki yaşam olmaktadır ve her oda bir ev niteliğine sahip olarak bir ailenin günlük ihtiyaçlarını karşılayacak donanıma sahip olmuştur.

4.3.2. Ünye evlerinin yapısal özellikleri

Karadeniz ikliminde, her mevsim yağışlı geçmektedir. Gece gündüz arası ısı farklılıkları çok olmamakla birlikte, nemli bir yaşam alanı oluşmaktadır. Aynı zamanda yağış haritasının incelenmesi sonucunda, yeşil alanların da bu alanlar olduğu görülebilmektedir. Bu sebeple bu bölgelerde ağaçlık/ormanlık alan miktarı çok olmaktadır. Bunun neticesinde, yapı malzemesi olarak doğal olarak ahşap kullanılmaktadır.

Ünye'deki sivil mimarlık yapılarında, giriş katının kâgir üst katların ahşap karkas ve iç duvarların bağdadi üzeri kireç sıva ile kaplı olduğu, aynı zamanda yapıda taş işlemeciliğinin ön plana çıktığı görülmektedir (Argan, 2018). Kullanılan taşlar, Ünye taşı denilen bölgesel taşlardır. Yapıların tavan süslemeleri, o dönemde ekonomik durumun bir göstergesi olarak özel olarak işlenmiştir. Ekonomik düzeyi yüksek olan kaptanların, kadıların, ticaret adamlarının tavanları ahşap oymacılık sanatıyla kaplatılmış. Ne kadar süsleme varsa o kadar ekonomik gelir yüksek demektir. Kırma çatı şekli en yaygın olarak tercih edilen çatı şeklidir. Çatıla kaplaması genellikle Marsilya kiremittir, çatı taşıyıcısı ahşaptır ve saçaklarında süslemeler bulunmaktadır.

4.3.3. Ünye evlerinin cephe kurgusu

Yapılar denizi görecek şekilde, birbirlerinin görüşlerini kesmeden konumlandırıldıkları için ön cephelerde daha fazla açıklık kullanılmaktadır. Yapılarda cephe süslerinde çeşitlilik bulunmaktadır. Ünye evlerindeki cephe kurgusunu incelediğimiz zaman tamamen simetrik bir görüntü olduğu görülebilir. Pencereler ince, uzun, kısa aralıklı ve çok

sayıdadır. Genel olarak, bir odanın her cephesinde pencere bulunmaktadır. Üst kat pencerelerinin saçakları geniş yapılmaktadır.

Yapılarda, ikinci bir kapı tasarlanmış ve bazı yapılarda ikinci kata bahçeden bir giriş sağlanmıştır. Girişte merdiven olabileceği gibi merdivensiz direk giriş de mümkündür. Giriş kapısının olduğu yerde bulunan çıkma, hem giriş kapısı için bir gösterge konumunda hem de hava koşullarına karşı girişi korumayı amaçlamıştır. Kapılarda kemerli ve düz lentolu olan, avlu ve giriş kapısı çeşitleri bulunmaktadır. Yapı girişlerinde çift kanatlı kapıların yanı sıra tek kanatlı yapılarda bulunmaktadır. Kenarlarında söve ve lentolar bulunabilmektedir (Argan, 2018). Yaklaşık olarak odaların iç kısmında, tabandan 200 cm yukarıda alan lentolar bulunmaktadır ve altında olabildiğince çok sayıda ve büyük pencereler konumlandırılmıştır. Pencereler, tek ve iki kanatlı pencereler olabilmektedir. Lentoların üzerinde, bazı yapılarda renkli camlara sahip tepelik penceresi yer almaktadır. Pencereler giyotin yani sürmeli şekilde kullanılmıştır. Genellikle attaki yarı kısım üste doğru açılmaktadır. Pencerelerin bu açılma şekli evin içerisindeki yaşama göre tasarlanmıştır. Bazı yapılarda ahşap kepenkler görülebilir.

Tarihi yapılarda, yapının cepheleri arası farklılıklar bulunmaktadır. Cepheler, yapılan çıkmalarla hareket kazanmıştır. Çıkmalarda ahşap olarak eliböğründeler eklenmiştir. Çatılardan oluklarla birlikte giriş kattaki sarnıca yağmur suyu depolanmıştır. Genellikle cephede, bazı yapılarda içeride olmak üzere, taş işlemeciliğine sahip olan bir çeşme bulunmaktadır. Evlerin, üst katlarına dışarıdan bir merdivenle ulaşım söz konusudur. Kimisi tek, kimisi çift merdivenli olabilmektedir.

4.4. Uyarlamalı Yeniden Kullanımda Mimari Yapılar: Ünye Alan Çalışması

Tezin çalışma konusunu oluşturan uyarlamalı yeniden kullanım kavramı, Ünye'de yer alan Kültür Yolu Projesi kapsamında restore edilen ve yeniden işlevlendirilen tarihi yapılar üzerinden analiz edilmiştir. Tarihi yapıların yeni işlevleri doğrultusunda değişen mekân kurgusunun, kültürel mirasa olan etkileri anket çalışmasıyla birlikte eleştirel olarak yorumlanmıştır. Bu yapılar, Yalı Kilisesi, Sebile Hanım Konağı, Ata Konağı, Paşabahçe

Konağı, Müze Ev ve Hüseyin Sabri Kadı Konağı'dır. Bu yapılar, Ünye merkezde yer alıp ve birbirine yürüme mesafesindedir (Şekil 4.9).

Şekil 4.9 İncelenen yapıların Ünye'deki konumları

4.4.1. Ünye Yalı Kilisesi

Yapı, Ünye Merkezin kuzey tarafında, Orta Yılmazlar Mahallesi Cumhuriyet Caddesi kenarında, kilise eklentisi zemininde 3.77 kot yükseklikteki istinat duvarının dibine konumlandırılmıştır. Kilise dikdörtgen formlu bir plan şemasına sahiptir. Sonraki işlevi doğrultusunda yapıya, düzgün olmayan beşgen formuna sahip bir kütle, kiliseye giriş kapısının olduğu cepheye eklenmiştir. Kilise kuzey cephesinden cadde kenarındaki istinat duvarına bağlıdır. Bu sebeple iki yan ve bir de apsislerin olduğu kısımda ön bahçesi bulunmaktadır. Ana hacim olan kilise girişinin solunda kalan yan bahçede, topoğrafyanın verdiği kod farkı sebebiyle 4 basamaklı merdiven konumlandırılmış. Aynı zamanda yapının bulunduğu kottan, üst cadde kotuna ulaşım için 17 basamaklı bir merdiven uygulanmıştır.

Tarihi yapı için kütle eklentisi olan kısımda doğu ve batı cephelerinden giriş bulunmaktadır. Ana yapı olan kilisenin girişi kuzey cephesinden ve daha sonra yapıya eklenen yeni kütlenin içerisinden olmaktadır. Kütle eklentisinin giriş kısmı rölöve projesinde doğu cephesindeyken, restorasyon çalışmasıyla batı cephesinden de giriş uygulanmıştır.

Tarihi yapının taban oturum alanı, kilise alanı yaklaşık 260m^2 ve giriş eklentisi alanı yaklaşık 104m^2'dir. Kırma çatının en yüksek yeri rölöve projesinde 10.31 m, duvar yüksekliği 5.56 m ve eklenti yapılan yeni hacmin duvar yüksekliği 3.77 m'dir. Uyarlamalı yeniden kullanımla restore edilip yeni işlev kazanan tarihi yapının peyzajında, oturma alanları, ağaç, bitki gibi ögelerin bulunduğu görülebilmektedir. Restorasyon öncesinde boş olan kilise, daha önce düğün salonu olarak kullanılmış olup, bu kullanımın izlerini taşımaktadır (Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu arşivi).

Çizelge 4.4 Yalı Kilisesi künye bilgileri

(Atmaca, 2021)

Yapı Adı	Ünye Yalı Kilisesi
Orijinal Adı	Meryem Ana Panagia Kilisesi
Konum	Ordu-Ünye
Orijinal Kullanım	Kilise
Yeni İşlev	Çok Amaçlı Salon
Mimari Yapı	Ortodoks Kilisesi
Yapı Malzemesi	Ünye Taşı
Plan Şekli	Dikdörtgen

Tarihi yapı Ordu ilinin Ünye ilçesinde, Karadeniz bölgesinin sahil şeridinde yer almaktadır. Ünye Yalı Kilisesi (Çizelge 4.4), bir dini yapı olarak, 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra bölgede yaşayan Rumlar tarafından ibadet amacıyla yapılmıştır. KVKBK arşivlerinden edinilen verilere göre, yapı içerisinde iç ayakların tespiti için yapılan sondaj çalışmaları sırasında, muhtemelen orijinal yapıya ait olan bir kesme taş bulunmuştur. Bu taş üzerinde 184.. rakamları yer almaktadır. Bu sebeple Kurul, bu rakamlardan hareketle yapının 1840'lı yıllara ait olduğunu tahmin etmiştir. İlerleyen zamanlarda, 1915 yılından sonra

Ermeni tehciri gerçekleşmiş ve Ermeniler tarafından da ibadet amaçlı olarak kullanılmıştır. 1923 yılında gerçekleşen, Lozan mübadelesi ile birlikte bu bölgede yaşayan Hristiyanlar buraları terk etmiş, böylece burada yaşayan ve bu kiliseleri ibadet amaçlı kullanacak kimse bulunmadığı için işlevsiz kalarak metruklaşmıştır.

1936 yılına kadar işlevsiz bir şekilde varlığını sürdüren bu tarihi yapı, 1950 yılına kadar mazotla elektrik üretimini sağlayan bir santral olarak kullanılmıştır. İlerleyen süreçte elektrik üretimi başka santraller tarafından sağlanınca burası işlevini tekrar kaybetmiştir. Boş kalan bu salon 2010 yılına kadar, üçüncü kez yeni bir işlev kazanarak dönemin depo, düğün, kına, sünnet, tiyatro gibi etkinliklerinin yapıldığı bir mekân halini almıştır.

Kilise Ünye'de bulunan günümüze kadar ulaşabilen tek kilise özelliği taşımaktadır. 2010 yılında restore edilmek üzere, Kültür ve Turizm bakanlığı tarafından devralınmış. 2012 yılında başlayan restorasyon çalışması 2014 yılında tamamlanarak yapı, Kültür ve Sanat Merkezi olarak dördüncü işlevini kalıcı olarak almıştır.

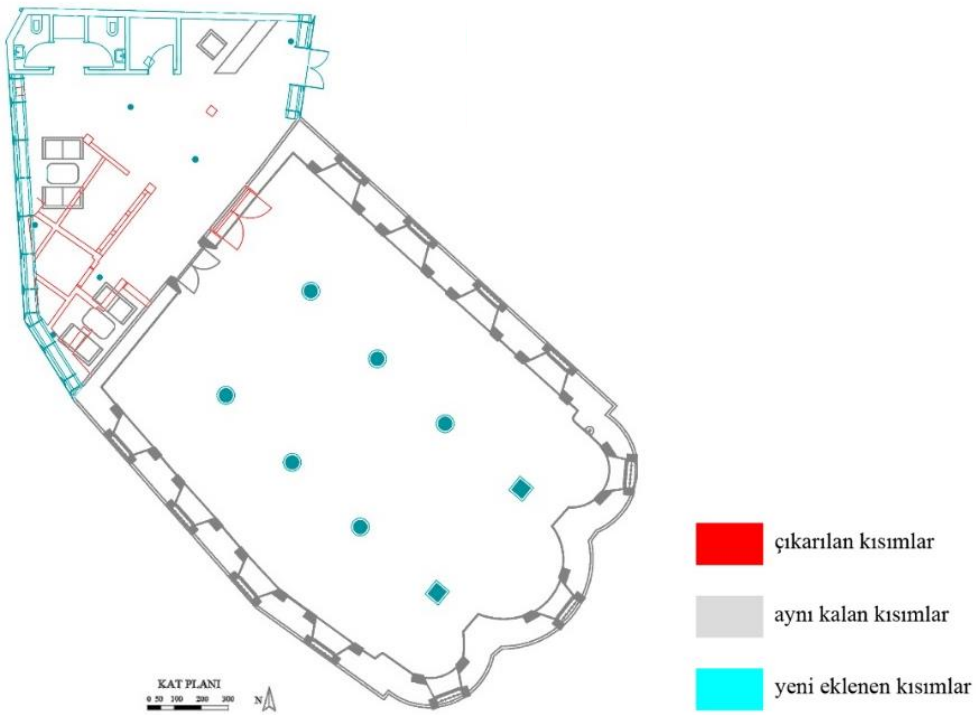
4.4.1.1. Yalı Kilisesi yapısal özellikleri

Tarihi yapı, tek katlıdır ve materyal olarak örme doğal taş olarak inşa edildiği görülmektedir. Yaklaşık olarak 200 m^2 kullanım alanına sahiptir. Bu yapı içerisinde çift sıra sütun grubu ve her grupta 4 sütun bulunmaktadır. Rölöve projesi yapılırken, yapının son halinde yer almayan, ancak dönemsel olarak diğer yapılarda olan sütunların var olup olmadığının kanıtlanması için bir sondaj çalışması yapılmıştır. Bu sondaj çalışmasının sonucunda, rölöve ve restitüsyon projesi için veri olabilecek herhangi bir ayak izine rastlanmadığı görülmüş ve sondaj çalışmalarına son verilmiştir.

Kilisenin duvarları 1m kalınlığındadır. Yapı malzemesi olarak doğal kesme taşlar kullanılmıştır. Taş duvarlar aynı zamanda taşıyıcı duvardır ve restorasyon projesinden önce asma tavan, mertek çatı ve çelik konstrüksiyon yükünü de taşımaktadır.

1923 yılında gerçekleşen Lozan mübadelesinden sonra bu kiliseyi kullanacak kişi kalmadığı için yapı terk edilmiştir. 1936 yılında elektrik santrali olarak kullanılan kilise,

1950'ye kadar bu işlevde kalmıştır. KVKBK arşivine göre, elektrikli santral olarak kullanıldığı dönemde muhtemelen yapının zeminine beton kütle dolgular yapılmıştır. Yapılan sondaj çalışmaları sırasında, beton kütlelerine rastlanılmıştır. Aynı zamanda, 30 cm aralıklarla iki adet tuğla duvar örgüsüne de rastlanılmıştır.

Şekil 4.10 Yapısal değişimin plan üzerinde analizi

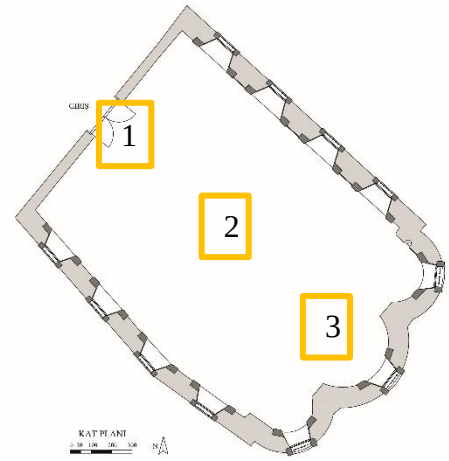
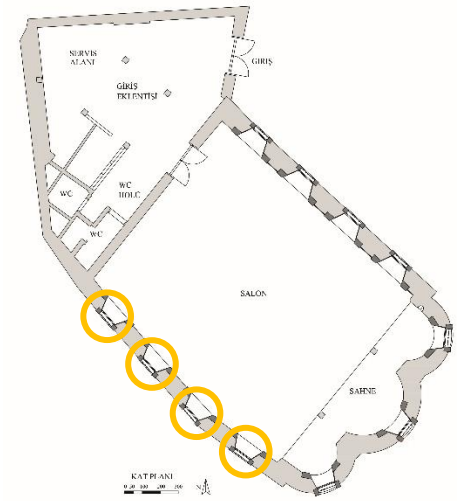
Ünye Tarihi Araştırma grubuna göre, yapının çatısı diğer Ortodoks kilise mimarilerinde de görüldüğü gibi kubbeli bir yapıya sahiptir. Ancak zamanla hasar görmesinden kaynaklı olarak, beşik çatı sistemi şeklinde değiştirilmiştir. Bu yeni ekleme sonucunda, hasar görüp kaybolan kubbeli çatı yapısında, orijinalinde fresklerinde olduğuna inanılmaktadır. KVKBK arşivinden alınan rölöve projesinde, bununla ilgili herhangi bir veriye rastlanılmamıştır. Var olan veriler ışığında, beşik çatı sistemi kullanılmıştır.

Demir profil çelik konstrüksiyonun üzerine ahşap aşıklar yerleştirilmiş, onların üzerine ahşap mertekler koyulmuştur. Merteklerin yükü çelik konstrüksiyon ile kilise duvarlarına aktarılmıştır. Rölöve projesinde çatının orta kısmında, sonradan eklendiği düşünülen çatı çıkması yer almaktadır. Restorasyon projesinde bu çıkıntı iptal edilmiştir. Tarihi yapıyla ilgili değişimler Şekil 4.10'da gösterilmiştir.

4.4.1.2. Yalı Kilisesi plan kurgusu

Kilisenin mimari özelliklerine bakıldığında klasik Ortodoks ibadethane yapılarındaki özellikler görülebilmektedir. Çizelge 4.5'de görüldüğü üzere yapı tek bir hacimden oluşan dikdörtgen formlu bir plana sahiptir. Kilise içerisinde giriş kısmı eğitim, ceza gibi fonksiyonlara sahiptir. Nef yani orta kısım kilisenin ana kısmıdır. Apsis kısmı da vaaz ve vaftiz işlemlerinin yapıldığı alan olarak kullanılmıştır.

Çizelge 4.5 Yalı Kilisesi kat planlarında yapılan restorasyon çalışmaları

Kat Plan Çizimleri	Plan Analizi
 Orijinal kilise projesi çizimi	1. **Narteks:** Kiliselere giriş bölümüdür. Hristiyan inançlarına göre, dine yeni inanan veya Hristiyan ibadetlerini yeni öğrenen kişilerin eğitim aldıkları bölüm olarak kullanılmaktadır. Aynı zamanda cezalı bireylerin cezalandırılıp bekletildiği alan olarak da kullanılmaktadır. 2. **Nef:** Kilisenin ana bölümüdür. Yalı Kilisenin küçük olması sebebiyle yan alanlara açılma yoktur. İçerisinde, iki sıra halinde 8 sütun vardır. 3. **Apsis:** Kilisenin giriş kapısının hemen karşısında yer almaktadır. Vaftiz ve papazın vaaz verdiği alan olarak kullanılmaktadır.
 Rölöve çizimi	• Kilisenin girişinde orta kısmında kapı yeri olabilecek bir boşluk hatıl ile diğer duvardan ayrılmıştır. Aynı zamanda kesme doğal taş duvar yer yer tuğla eklenmiş ve yer yer hatıl geçilmiştir. • Duvarlarda beyaz sıva ve boya ile kaplanmıştır. • Güney cephesindeki sarı çember içine alınmış pencereler, suntalarla kapatılmıştır. • Düğün salonu olan kilisenin fuayesi olarak kullanılan alanın, kilise ile temas ettiği köşe kısmına lavabolar koyulmuştur. Lavaboların kapıları mevcut olmadığı, lavabo kısımlarının kırık/dökük olduğu görülmüştür. • Giriş eklentisinin zemini beton ve yer yer kot farkları ve kırıklıklar göze çarpmaktadır.

Ana hattın içi boş ve dikdörtgen plan şekline sahiptir. Yapı 3 baş ve 1 bacak şeklindedir. Mihrap kısmı, 3 başlı olan kısımdır. Apsis kısmında yapıya verilen 2. işlev (düğün salonu) sonucunda -0.45 kotunda bir sahne yer almaktadır. Tarihi kilisenin iç kısmında salon ve sahne olmak üzere iki fonksiyon bulunmaktadır. Sahnenin (Şekil 4.11) ve yan apsisin duvarına gelen kısımda orijinal olduğu düşünülen ve kandil koymak amaçlı olduğunu düşünülen bir niş vardır (KVKBK, 2021).

Şekil 4.11 Kilisenin düğün salonu olarak kullanıldığı restorasyon yapılmadan önceki son hali (KVKBK, 2021)

Tarihi yapıya yeni işlevi için, yeni bir ek yapı eklenmiş ve bu ek yapının içinde yeni hacimler konumlandırılmıştır. Yapıya eklenen bu yeni hacimler işlevleri bay/bayan WC, WC holü, servis alanı ve fuaye alanı olarak kullanılmıştır.

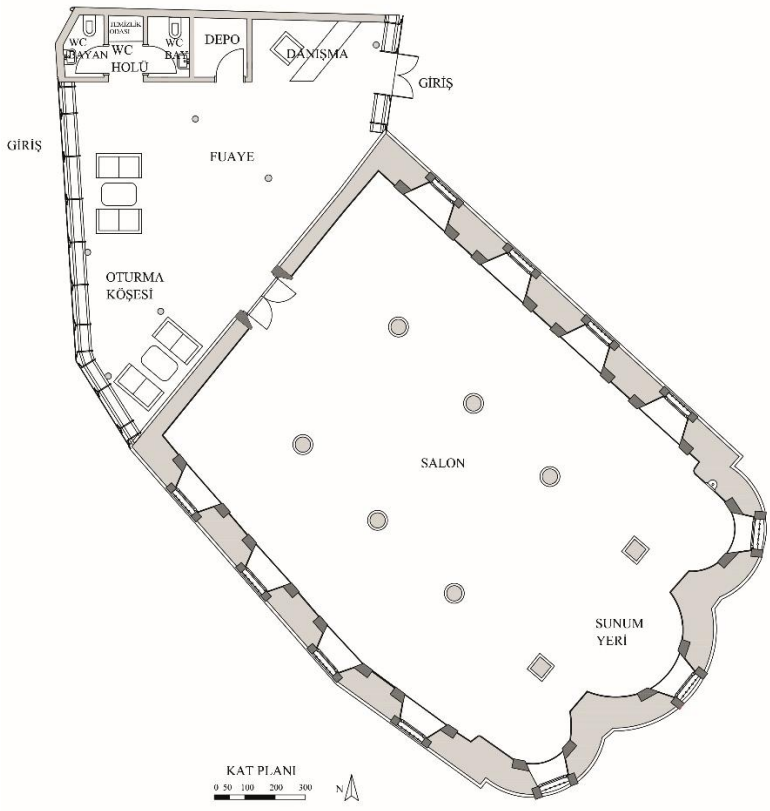
KVKBK arşivlerinden alınan bilgiler doğrultusunda, boş bir salon şeklinde görünen kilise alanında 2 adet (muhtemelen betonarme olduğu düşünülen) kolon bulunduğu ve bunların dışında başka kolon veya taşıyıcı sistem gözükmediği kayıtlarda görülmüştür.

Yapıya daha sonraki dönemlerde tuğla duvardan bir giriş, fuaye alanı eklenmiştir. Restorasyon sırasında bu beton duvar (Şekil 4.12), ferforje korkuluk ve cam duvarla değiştirilmiştir. Kiliseye giriş kısmında danışma, depo ve WC alanı gibi fonksiyonel bir alan eklenmiştir.

Şekil 4.12 Kiliseye yapılan giriş eklemesinin iç ve dış fotoğrafları (Kültür Envanteri, 2021 ve Atmaca, 2021)

Kilisenin ana girişi kuzey batı yönünden olmaktadır. Giriş batıdan doğuya doğru olacak şekilde tasarlanmıştır. Bu hareket akışının Ortodoks inancına göre karşılığı, günahlardan arınmak, karanlıktan aydınlığa geçişi şeklindedir. Aynı zamanda, Ortodoks inancında ibadet yapılırken oturmak saygısızlık olarak görülmektedir. Bu sebeple nef ile apsis bölümlerinde herhangi oturma elemanı bulunmamaktadır.

Şekil 4.13 Yalı Kilisesi restorasyon plan çizimi (ÜB, 2021)

Kilisenin günümüzdeki son hali (Şekil 4.13), bir önceki halinden esinlenerek projelendirilmiştir. Bu kapsamda giriş eklenti kısmı yine WC, fuaye alanı olma görevini sürdürürken, oturma alanı, temizlik odası, depo ve danışma fonksiyonlarına sahip yeni alanlar oluşturulmuştur. Yapının formu bir önceki formuyla aynı şekilde uygulanmıştır.

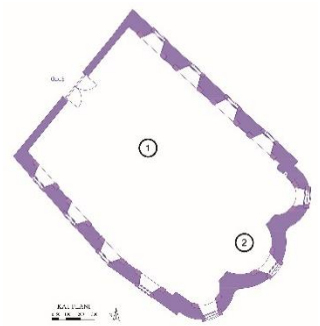
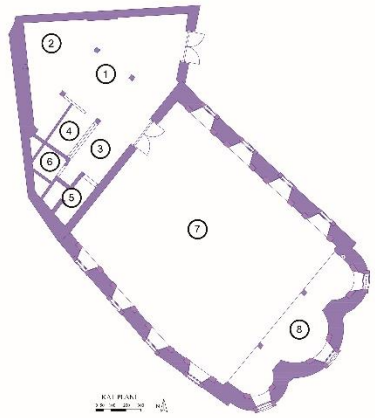
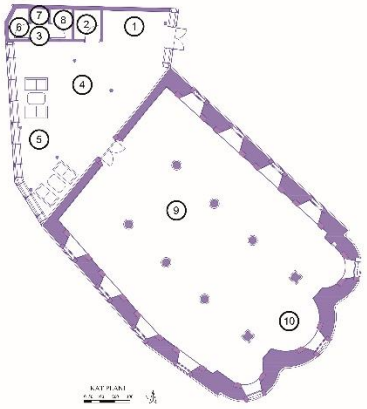
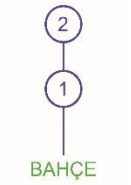
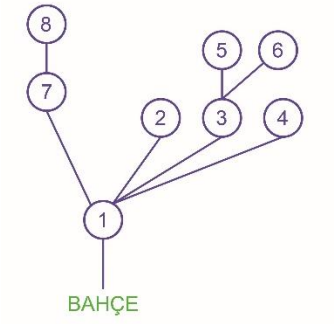
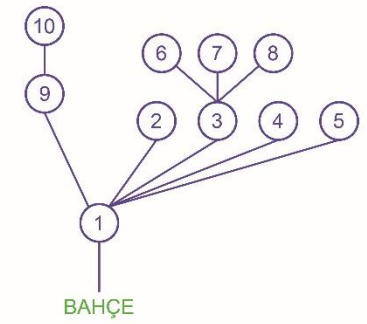
Şekil 4.14 Yalı Kilisesi restorasyon öncesi dış cephe fotoğrafları (KVKBK, 2021)

KVKBK arşivinden alınan verilere göre, yapının orijinalliğinin korunmadığı görülmektedir. Duvarların alt kısımlarında yapının özgünlüğünün korumuş olmasına rağmen, pencerelerin yan ve üst kısımlarında, Şekil 4.14'de görüldüğü üzere moloz taşlarla yapılmış yamalar kayıt altına alınmıştır. Pencerelerin alt, üst ve saçak kısımları gibi yerlerde beton hatıl ile yapılan niteliksiz desteklemeler, taşların orijinal halini bozduğu görülmüştür.

Duvar örgüsünün özgün hali sadece alt kısımlarda görülmektedir. Ekleme ve yamaların olduğu kısımlarda harç ve derz kullanılmıştır. Kesme taş yerine moloz taş kullanılması, duvarın estetiğini ve bütünlüğünü bozduğu gözlenmiştir. Ayrıca güneybatı cephesindeki pencerelerin kapatıldığı görülmüştür.

Tarihi yapının taşlarında yer yer kopmaların ve bitkilenmelerin olduğu, aynı zamanda yapının apsis kısmının altındaki taşlarda ise su ve zaman etkisiyle aşınmalar olduğu Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulundan elde edilen veriler ışığında öğrenilmiştir.

Çizelge 4.6 Yalı Kilisesi mekân kurgu kapsamında mekânsal dizilim

YALI KİLİSESİ MEKÂN KURGU ANALİZİ		
1. Rölöve Projesi	2. Rölöve Projesi	Restorasyon Projesi
Plan Çizimleri			
Mekânsal Dizilim			

Tarihi yapının mekânsal diziliminin geçirdiği değişim Çizelge 4.6'da gösterilmiştir. Burada da görüldüğü üzere dönemsel olarak tarihi yapının tek düzeylikten çıkarak, yeni işlevlerin ihtiyaçları olan alanlar için dallanmalara sahip olduğu görülmüştür. Yapının özgün işlevinin ibadet amaçlı olmasından kaynaklı, yapıda sadece ibadet yapılacak olan hacim mevcuttur. Tarihi yapı kilise işlevini kaybedip düğün salonu işlevini aldığında, yeni işlev için yeni hacimlerin eklendiği kısmın, yapının son işlevi olan Çok Amaçlı Salon için korunarak yeniden organize edildiği görülebilmektedir.

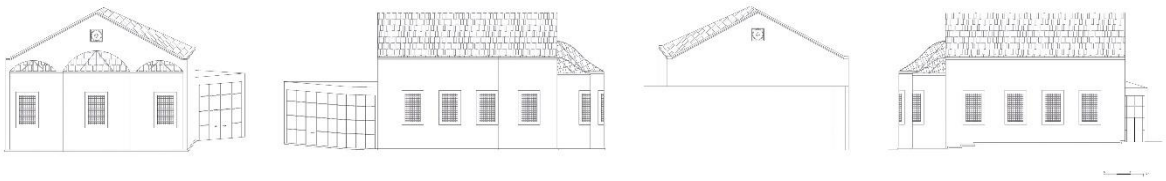
Çizelge 4.6'da yer alan planlarda hacimlere verilen sayıların orijinal işlevleri ve yeni işlevlerinin değerleri ve bu işlevler için yapılan işlemler Çizelge 4.7 ile bağlantılı olarak verilmektedir.

Çizelge 4.7 Yalı Kilisesi özgün işlev ve yeni işlev karşılaştırma tablosu

	Özgün İşlev		**Yeni işlev**		**Yapılan İşlemler**
Bahçe	Bahçe		Açık oturma alanı Çardak		Peyzaj düzenlemesi
Zemin Kat	**1**	Giriş Holü	**1** **4**	Danışma Fuaye	Onarım Çalışması
	2	Servis Alanı	**2** **3** **6** **7** **8**	Depo WC holü WC Bayan Temizlik Odası WC Bay	Onarım çalışması ve servis alanı iptal edilerek WC ve depo işlevleri için yeni alanlar oluşturulmuştur.
	3	WC holü	**4** **5**	Fuaye Oturma Alanı	Onarım Çalışması ve hacimsel birleşme mevcuttur.
	4	Depo			
	5	WC Bay			
	6	WC Bayan			
	7	Salon	**9**	Salon	Onarım Çalışması
	8	Sahne	**10**	Sunum Alanı	Onarım Çalışması

4.4.1.3. Yalı Kilisesi cephe kurgusu

Kilise hacminin günümüzdeki formu, kilisenin orijinal haline uygun olarak yapılmıştır. Kilise işlevini değiştirdiği zaman, yeni işlevin ihtiyacı doğrultusunda yapının girişine bir giriş eklentisi uygulanmıştır. Bu eklenti Şekil 4.15'te görüldüğü üzere kilisenin giriş cephesini kapatmış ve sağ/sol cephelerde değişime neden olmuş.

Şekil 4.15 Yalı Kilisesi cephe çizimleri

Tarihi yapının günümüzdeki tasarımında giriş eklentisi, yapının ihtiyaçlarını karşılamak için korunmuştur. Eklenti kısmı modern cephe sistemlerinden olan cam duvar şeklinde yeniden inşa edilmiştir. Bu eklentinin tavanında cam yüzey eklenerek içeriye

aydınlık bir ortam oluşturma amaçlanmıştır. Yapıya ana girişi, giriş eklentisinin cam cephelerinden olmaktadır. Doğu cephesindeki giriş kapısı çift kanatlı cam kapıyken, batı cephesindeki giriş kapısı tek kanatlı cam kapıdır.

Yapıda güneş ışığından daha fazla faydalanabilmek amacıyla 3 cephede, 1.50m genişliğinde ve 2.00m yüksekliğinde ve zeminden yaklaşık 1.60-1.64m yüksekte toplam 11 pencere mevcuttur. Bu pencere sisteminde ışığın yayılarak girmesi amacıyla, yapının içine doğru genişleyen bir formda uygulanmıştır. Yapının apsis cephesinde üst kısımda ve tam karşı giriş cephesindeki kapının üstünde haç işaretli pencereler vardır (Şekil 4.15). Denizlikler kilisenin içine doğru eğimli olmaktadır. Tarihi yapının yan duvarlarında da, eğimli bir yüzeye sahip olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.8 Yalı Kilisesi cephe kurgusu restorasyon öncesi, aşaması ve sonrası süreci

Restorasyon öncesi	Restorasyon aşaması	Restorasyon sonrası
		
(KVKBK, 2021)	(ÜBWS, 2021)	(Atmaca, 2021)

Kilisenin cephesinde sıvasız, doğal taş yığma görülmektedir. Yapının iç duvar ve çatısı kireç üstü beyaz boyadır. Çizelge 4.8'deki restorasyon sürecinde görüleceği üzere, duvarlar zeminden biraz yüksekte olacak şekilde tamamen yıkılarak orijinaline sadık kalınarak Urfa'dan getirilen taşlarla yeniden inşa edilmiştir.

Yapının yeni işlevi doğrultusunda, yapının ısınması klima kullanılmaktadır. Klimanın motorları, tarihi yapının dış cephelerine monte edilmiştir.

Yapının apsis kısmındaki çatıdan inen dikey su akarı aynı konumunda orijinali gibi yeniden yapılmıştır. Apsis kısmındaki kubbeli çatı formu yeniden yapıya uygulanmıştır.

4.4.1.4. Yalı Kilisesi estetik değerler

Tarihi kilisede yonca şeklindeki apsis kısmı orijinal formuyla korunmuştur. Yapının kendisine ait taş duvarları yerden yaklaşık 1m'ye kadar korunmuştur. Duvarların üst kısımları orijinal halinde olacak şeklinde yeniden tamamlanmıştır. Yapının orijinalinde var olan apsis ve giriş cephesinde üst kısımda yer alan küçük haç işaretli taş camları orijinal haliyle yapılmıştır. Pencere üstündeki sıva kaldırıldığında pencere üst lentolarının dıştan içe devam ettiği rölöve projesinde görülebilmektedir. Yapının diğer kilise yapılarından küçük olması sebebiyle süslemesinin olmadığı görülmüştür (KVKBK, 2021).

4.4.2. Ünye Sebile Hanım Konağı

Yapı, Ünye Merkezin kuzey tarafında, Çamurlu Mahallesi Çubukçu Arif Sokak kenarında konumlandırılmış. Konak, genel hattıyla dikdörtgen formludur. Üst katlarında çıkıntıları olan bir plan şemasına sahiptir. Yapının batı ve güney cephesi sokakla sınır olup, batı cephesinden sokak kenarına açılan bir kapısı bulunmaktadır. Bu sebeple L şeklinde bir bahçesi vardır. Doğu cephesindeki bahçeden de yapıya girilebilir.

Tarihi yapının taban oturum alanı yaklaşık 131 m^2'dir. Kırma çatının en yüksek yeri rölöve projesinde 12.55 m, 3 kat toplam duvar yüksekliği 10.52 m ve çıkıntı halinde yapıya eklenen cumba kısmının çatı yüksekliği 11.25 m olarak görülmektedir.

Uyarlamalı yeniden kullanımla restore edilip yeni işlev kazanan tarihi yapının peyzajında, oturma alanları, sedir, ağaç, bitki gibi ögelerin bulunduğu gözlenmiştir. Restorasyon öncesinde boş olan ve kısmen yıkık olan yapı, terk edilene kadar yıllarca konak işlevine devam etmiştir.

Tezin ana konusu, Ünye'de yer alan sivil mimari yapıların yeniden kullanımını, kültürel sürdürülebilirliğini ve mekânsal kurgusunu kapsamaktadır. Uyarlamalı yeniden kullanım kapsamında restore edilen tarihi yapı, tezin konusunun sınırlılığını oluşturan Kültür Yolu projesinde 3. sırada yer almaktadır.

Arapzade İsmail Efendi, ailesiyle birlikte Şam'dan gelerek Ünye'ye yerleşmişlerdir. Ünye'de Muhacirin Komisyonu Reisliği yapan İsmail Efendi, Ünye'ye ilk geldiklerinde önce başka bir yerde ev yaptırmıştır. Ailedeki yetişkin birey sayısı arttı zaman bu konağı yaptırma kararı almıştır. Konak 1877'de yapılmıştır.

2008 yılında şahıs malı olarak satın alınıp, restore edilmiştir. 2009 yılında restorasyonu tamamlanan Sebile Hanım Konağı adıyla butik otele dönüştürülmüştür. Sebile Hanım Konağı (Çizelge 4.9), Ünye'de yer alan diğer konaklar gibi erken dönem Osmanlı Mimarisi kategorisine alınabilir.

Çizelge 4.9 Sebile Hanım Konağı künye bilgileri

(Atmaca, 2021)

Yapı Adı	Sebile Hanım Konağı
Orijinal Adı	-
Konum	Ordu-Ünye
Orijinal Kullanım	Konak
Yeni İşlev	Butik Otel
Mimari Yapı	Erken Dönem Osmanlı Mimarisi
Yapı Malzemesi	+ Taş + Ahşap
Plan Şekli	Dikdörtgen

Yapının donanımı ve taş işçiliği geç dönem Osmanlı kategorisinde yer alsa da mimari tarzı bakımından yapı erken dönem kategorisine alınmaktadır (Sebile Hanım Konağı Resmi Web Sitesi). Tarihi yapı, Ünye evlerinin genelinde görülen bahçe içinde, 3 katlı ve 11 odalı bir evdir.

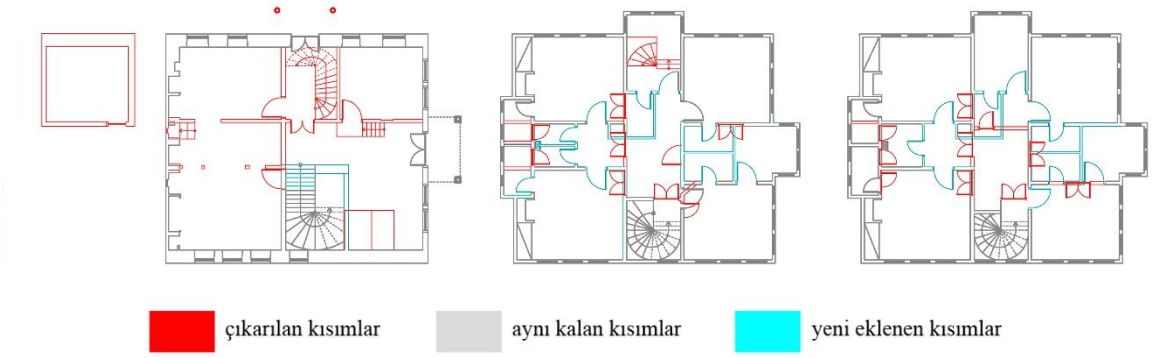
4.4.2.1. Sebile Hanım Konağı yapısal özellikler

Tarihi yapı, üç katlıdır ve materyal olarak örme doğal taş olarak inşa edildiği görülebilmektedir. Yapının çeşitli yerlerinde bulunan taşlar çoğunlukla yerel taşlardır.

Rölöve projesinin incelenmesi sonucunda konağın duvar ölçüleri değişmekle birlikte en kalın duvarın 63 cm, diğerlerinin 12, 15, 24 ve 25cm kalınlığında değiştiği görülmüştür. Yapı malzemesi olarak doğal kesme taşla kullanılmıştır. Taş duvarlar aynı zamanda taşıyıcı duvar görevi görmektedir.

Ev, geleneksel Türk mimarisine uygun olarak moloz taş zemin üzerine, bağdadi duvar üzeri sıva ve boya strüktür şeklinde inşa edilmiştir. Tarihi konak kullanılamaz bir haldeyken, şahıs tarafından alınıp restore edilerek butik otele dönüştürülmüştür. Üst katların ahşap yapı malzemesinin bakımsızlık sebebiyle zamana meydan okuyamayarak yıkık ve tamamen kullanılamaz bir hale geldiği görülmüştür.

Giriş katın taş malzeme kullanılarak inşa edilmesi günümüze kadar varlığını devam ettirebilmiştir. Binanın dış cephesinde alçı kaplama yapılmıştır. Zamanla sıva dökülmüş ve çeşitli çatlaklar ve dökülmeler olmuştur.

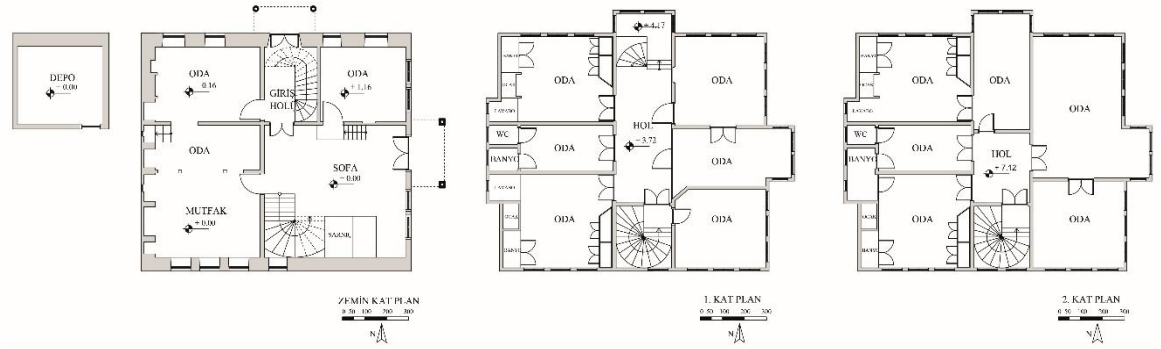
Şekil 4.16 Yapısal değişimin plan üzerinde analizi

Tarihi yapının çatısı ahşap çerçeveli kırma çatı sistemi ile oluşturulmuştur. Ahşap çatkı tavan kaplaması üzeri yerleştirilen ahşap aşıklıklar ve kiremit altı tahtası bulunmaktadır. Çatı üzerine alaturkan kiremit kaplaması yapıldığı görülmektedir.

Şekil 4.16 yapının orijinalinde var olan yenilenmiş duvar/korunan duvar, çıkartılan duvarlar ve yeni eklenen duvarlar plan üzerinde çakışmalı olarak gösterilmiştir. Cephe üzerinde herhangi bir değişiklik görülmemiştir. Yapının iç kısmında yer alan kuzey cephesindeki merdivenler, iç duvarlar çıkartılmış ve yeni iç duvarlar eklenmiştir.

4.4.2.2. Sebile Hanım Konağı plan kurgusu

Konağın mimari özelliklerine bakıldığında klasik Osmanlı Mimari yapılarındaki özellikler görülebilmektedir. Ana hattı dikdörtgen plan şekline sahip olan yapı, 3 katlı olup kuzey ve doğu cephesinde cumba bulunmaktadır. Yapıya ait duvarların taşıyıcı sistem olarak kullanıldığı görülmüştür. Yapının iki farklı girişi vardır. Sebile Hanım Konağı'nın resmi sitesine göre, zemin kat ve üst katın girişlerinin ayrı olduğu, daha sonraki süreçte zemin katın bir merdivenle üst kata bağlandığı yazılmaktadır.

Şekil 4.17 Sebile Hanım Konağı rölöve plan çizimleri (KVKBK, 2021)

KVKBK arşivinden alınan rölöve projesine (Şekil 4.17) göre, zemin katta 3 oda, 1 mutfak, sofa ve sarnıç yer almaktadır. Tarihi yapı, kuzey-güney yönlü 3 kısma bölündüğünde orta kısımda kuzey ve güney cephesinde (Şekil 4.18) dikey sirkülasyonu sağlayan 2 adet ahşap merdiven konumlandırılmıştır. Kuzey doğu kısmında yer alan odanın 1.16m kot farkı olduğu ve merdivenle ulaşım sağlandığı görülmüştür. Ancak kuzey cephedeki merdivenler restorasyon projesi sırasında (Şekil 4.19) iptal edilmiştir.

Güney doğu alanında sofa, sarnıç ve çeşme bulunurken, yapının doğu kısmında diğer iki oda ve bir mutfak vardır. O dönemlerde konak sahibinin yanında kalan ve evin hizmetiyle ilgilenen aileler, zemin katta yaşamaktadır. Bu sebeple konağın sahibinin yanında kalan aileye zemin katta yaşamaları için oda verilmiştir. Konağın sahiplerinin bahçe kapısının yakınındaki kapıyı kullanırken, hizmetli olarak aileyle yaşayan aile zemin kattaki diğer kapıyı kullanmıştır (SHKWS, 2021). Sofa kısmındaki geniş açıklık sebebiyle ana kiriş, ahşap payandalarla desteklenmiştir. Batı cephesindeki duvarlarda üç adet lavabo ve tezgâh için kemerli nişler; 2 adet mum ve lamba koymak için niş mevcuttur.

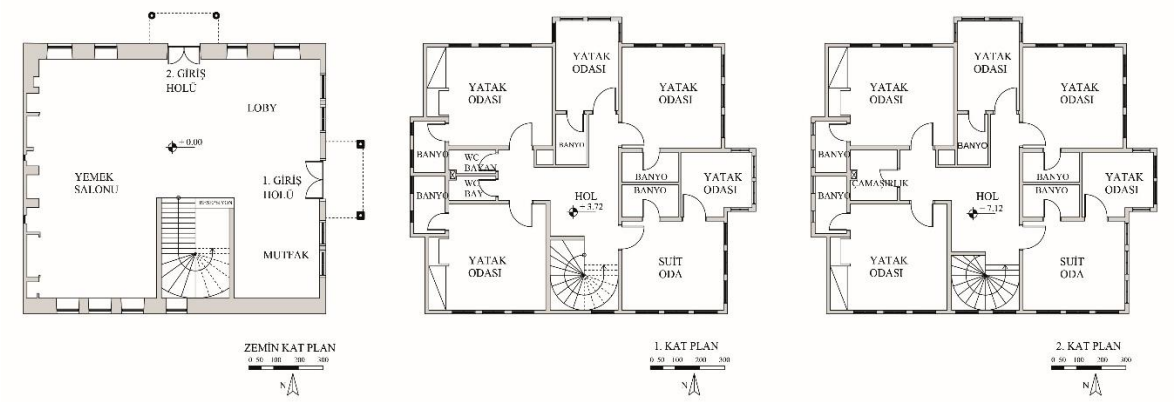
Şekil 4.18 Doğu cephesi kapısı ve güney tarafında günümüzde kullanılan merdiven **(**Atmaca, 2021**)**

Taşlık, yapıya ait giriş kapısından bahçe kapısına kadar olan kısımdır ve konağın giriş kapısında taşlık konumlandırılmıştır. Taşlık ve zemin katın altında sarnıç tasarlanmış ve çatıdan gelen yağmur suyunun toplayıp yapının su ihtiyacını sağlamıştır. Rölöve projesine göre tarihi yapının dışında, bahçede konumlandırılan ancak günümüzde iptal edilmiş bir depo vardır.

Birinci katta, 6 oda bu odalardan 1 tanesi banyo ve WC'ye açılmaktadır. Rölöve projesine göre (Şekil 4.17) zemin kattan birinci kat holüne, karşılıklı olarak iki ayrı merdivenle ulaşılabilmektedir. Kuzey cephesinde yer alan merdiven boşluğunun olduğu alanda, yapının cephesine çıkıntı yapılarak cumba kısmı oluşturulmuştur ve birinci katta sekilik olarak kullanıldığı görülebilmektedir.

Odalar geniş ve yüksek tavanlıdır. Klasik Ünye evlerindeki mutfak, kiler, nurşit, yüklük ve banyo düzeni bu binada da mevcuttur. Bu düzenin her katta bulunması ve odaların çoğunda ocak olması, birden çok ailenin aynı anda bir konakta barınabilmesini sağlamıştır. Ev sahibinin yetişkin çocuklarını evlendirerek konakta ayrı bir hane kurmasına uygun olmaktadır. Evdeki odaların her birinde farklı aileler yaşamaktadır. Bu nedenle her oda

ailelerin temel ihtiyaçlarına göre düzenlenmiştir. Her odada, soba ve ahşap gömme dolaplar da bulunmaktadır.

Şekil 4.19 Sebile Hanım Konağı restorasyon plan çizimleri (KVKBK, 2021)

Kuzey doğu cephesinde yer alan oda (Şekil 4.19), güneyinde yer alan cumbalı odaya açılmaktadır. Burada cumba ile kat holü arasına bölücü bir duvar eklenmiştir. Önceki halinde L şeklinde bir kat salonu (Şekil 4.19) olarak kullanıldığı gözlenmiştir. Yapının güney cephesinde ahşap merdivenden kata girişte hemen karşımıza iki kapı çıkmaktadır. Bunlardan bir tanesi kat holüne giriş sağlarken, doğu tarafında kalan kapı ise doğu cephesindeki cumbanın altındaki odaya giriş sağlanmaktadır.

İkinci katta, 6 oda bu odalardan 1 tanesi WC ve banyoya açılmaktadır. Aynı zamanda kuzey cephesindeki cumbanın olduğu ahşap merdiven ikinci kata bağlanmamıştır. Burada iptal edilen merdiven hacmi odaya dönüştürülmüştür. Kuzey batı cephesindeki odaya giriş buradaki odadan olmaktadır. Burada iki odalık büyüklüğe sahip olan hacim, daha sonradan eklenen ara duvarın bölücülüğü sayesinde olmuştur.

Güney cephesindeki merdivenden kata çıkınca karşımıza tekrar kapı çıkmaktadır ve buradan kat holüne giriş olmaktadır. Kat holüne girildikten sonra doğu tarafındaki oda kapısı, doğu cephesindeki cumbalı hacme açılmaktadır. Yapı kuzey güney yönlü 3 kısma bölündüğünde doğu cephesindeki tüm hacimlere buradan erişim sağlanmıştır. Kata girişte batı kısmında yer alan odadan, kat banyosuna erişim olduğu görülmektedir (Şekil 4.19).

Tarihi yapının zemin katının özgün tasarımında, farklı işlevler için kullanılmak üzere, ayrı hacimler oluşturan iç duvarlar konumlandırılmıştır (Şekil 4.17). Ancak yeni işlev sonucunda yapının zemin katındaki iç duvarların hepsi tamamen iptal edilmiştir (Şekil 4.19). Sarnıç olarak kullanılan merdiven yanındaki hacim, aldığı hasarlar sonucu onarım göremeyeceği için iptal edilmiştir. Sarnıç hacmi, butik otel kapsamında mutfak olarak tasarlanmıştır.

Orijinal işlevinde mutfak olan kısım, katın güney batı cephesinde yer almaktaydı. Yapının batı, kuzey batı ve kuzey doğu kısımlarında 3 ayrı oda hacmi bulunmaktaydı. Tarihi yapının butik otel işlevinde, zemin katının batı kısmındaki oda hacimleri, (Şekil 4.20) yemek salonu şeklinde işlevlenirken, doğu kısmındaki oda hacmi loby olarak kullanılmaktadır.

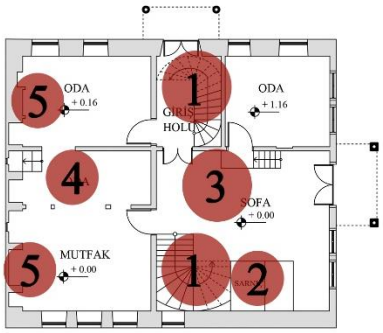
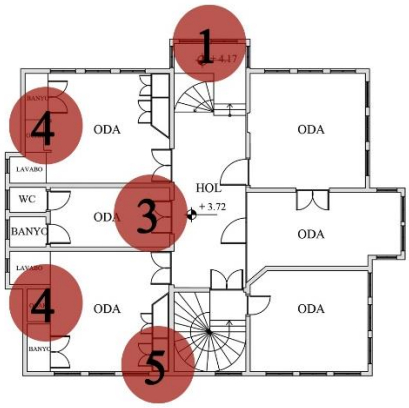
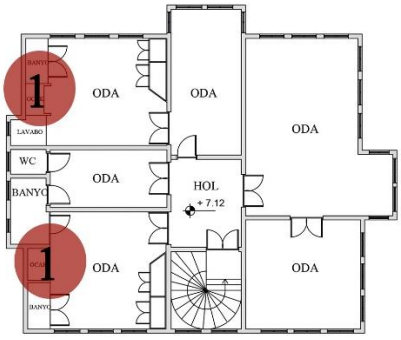
Şekil 4.20 Sebile Hanım Konağı yemek salonu ve loby alanları (Atmaca, 2021)

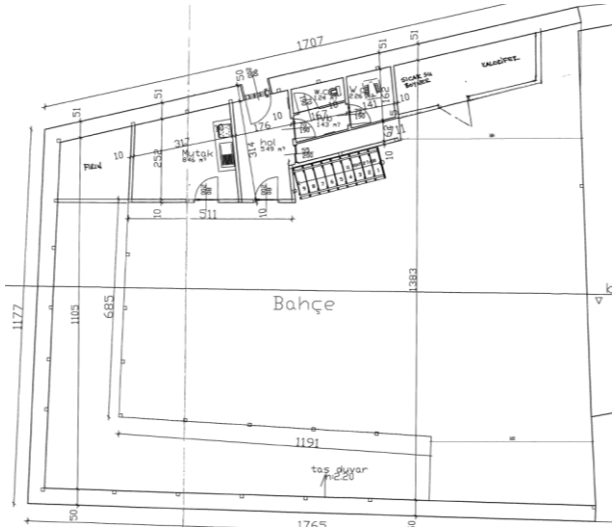
KVKBK arşivinden alınan rölöve çizimlerinde, zemin katta orijinal halinde kot farkı olduğu görülmüştür. Restorasyon sırasında kat zemindeki bu kot farkı tamamen sıfırlanarak düz zemin oluşturulmuştur.

Yapının özgün tasarımında sofa olarak kullanılan kısım, giriş holünde yatay sirkülasyon için kullanılmıştır. Kuzey giriş kapısının önünde yer alan merdiven hacmi iptal edilerek giriş holü olarak işlevlendirilmiştir.

Çizelge 4.10 kat planlarında tespit edilen hasarların plan çizimleri üzerine analizi yer almaktadır.

Çizelge 4.10 Sebile Hanım Konağı kat planlarında tespit edilen hasarlar

Kat Plan Çizimleri	Plan Analizi
 Rölöve projesi zemin kat plan çizimi.	**1.** Merdivenler ahşaptan yapıldığı için bir kısmı tamamen kopmuştur. **2.** Sarnıç artık onarım göremeyecek kadar harap olmuştur. **3.** Sofaya ait olan doğal taş zemin tahrip edilmiş, diğer zeminler ise tamamen sökülmüştür. **4.** Mutfağın yanındaki ara odanın tavan döşemesi tamamen yıkılmıştır. **5.** Kuzeydeki ocak tamamen, güneydeki ocak kısmen yıkılmıştır. **6.** Ahşap iç duvarların bir kısmı yıkılmış, ayakta kalanların ise ahşaplarında çürümeler olmuştur.
 Rölöve projesi 1. kat plan çizimi.	**1.** Cumbanın dış cephelerinde çökmeler olmuştur. Pencerelerin bazılarının yuvarlak kısmı ahşapla kapatılmış. **2.** Kattaki taşıyıcı duvarlar çok yıpranmıştır. **3.** Tuvaletlere geçiş kısmındaki odanın tabanı tamamen çökmüştür. **4.** Katta yer alan 2 adet ocak yeri vardır ve güney de yer alan ocak kapatılmıştır, kuzey de yer alan ocak korunmuştur. **5.** Güney batı cephesinde yer alan yüklük dolabının dış duvarı tamamen yıkılmıştır. **6.** Duvarlarda boyama işlemleri yapılmıştır.
 Rölöve projesi 2. kat plan çizimi.	**1.** Katta yer alan 2 adet ocak yeri vardır ve güney de yer alan ocak kapatılmıştır, kuzey de yer alan ocak korunmuştur **2.** Dolaplarda yıpranmalar olmuştur ancak korunmuştur. **3.** Kat tavanları neredeyse tamamen yıkılmıştır, yıkılan yerlere bez ve sunta parçaları gerilmiştir. **4.** Çatının çok yıpranması sonucunda çatıya gelen sular 2. kat tavan döşemlerini, oradan yapının tamamında yıpranmalara sebep olmuştur. **5.** Yapının taşıyıcı duvarlarında olan bozulmalar yer döşemelerinde sehimlere sebep olmuştur.

Şekil 4.21 Sebile Hanım Konağı bahçesi eklentisi (ÜB, 2021)

Yapının orijinalinde olmayan ve yeni işlevi doğrultusunda yapının bahçesine eklenen iki katlı ahşap oturma alanı ve kalorifer, sıcak su Boyner, WC, mutfak ve fırın hacimlerinin olduğu küçük yapılar (Şekil 4.21) eklenmiştir.

Şekil 4.22 Sebile Hanım Konağı 1. kat cumbalı oda (Atmaca, 2021)

Yapının katlar arası geçişi, rölöve projesinde kuzey ve güney cephesinden iki adet olmaktayken, restorasyon sonrasında yapıya sadece güney cephesindeki merdivenle giriş olduğu görülmektedir. Merdiven girişinde yer alan kapılı merdiven başı alanı, kat holüne eklenerek arada yer alan kapı kaldırılmıştır. Karşılaştırmalı olarak incelenen kat planları sonucunda, hol hacminde daralma olduğu görülmektedir. Hol hacminin cumbalı olan kuzey kısmına yatak odası ve banyo hacimlerine dönüştürülmüştür. Katta yer alan ve yapıya

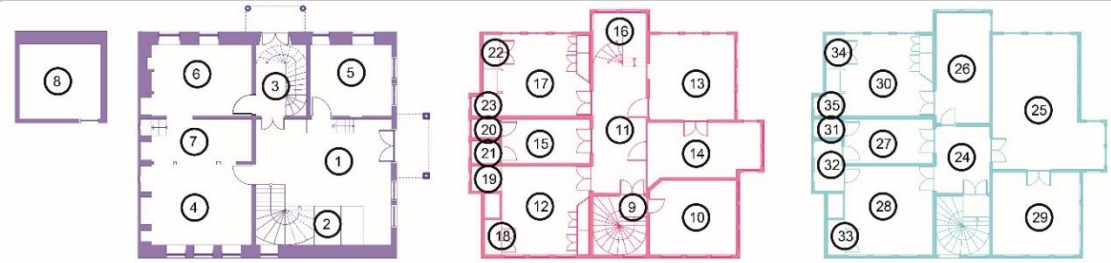
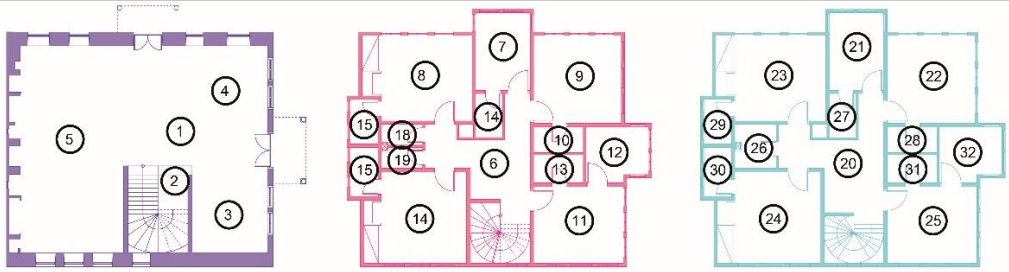
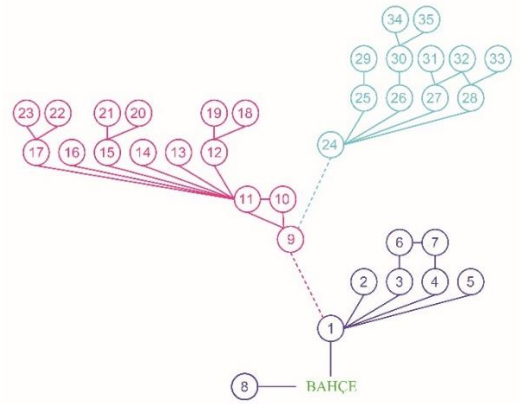
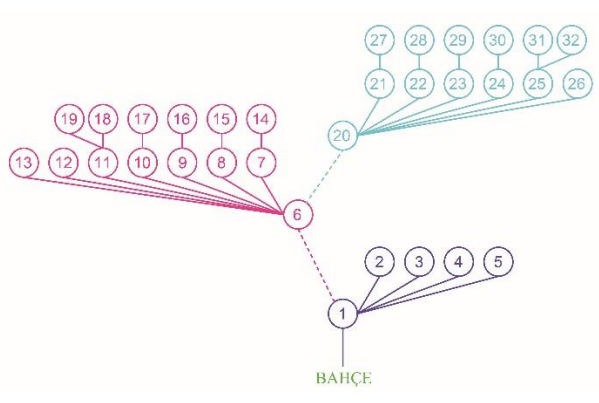
sonradan eklenen panelle odaya dönüştürülen doğu cumbalı hacim (Şekil 4.22) banyo ve yatak odası olarak 2 ayrı fonksiyona bölünmüştür. Güney doğu cephesinde merdivenle aynı hizada yer alan yatak odası hacminden, cumbalı yatak odasına geçilmektedir ve aynı zamanda oda da bir WC/banyo da bulunmaktadır. Kuzey cephesindeki cumbanın doğusunda yer alan oda hacmi aynı yerinde konumlandırılmış ancak eskiden oda olarak kullanılan cumbalı alandan hacim alarak, WC/banyo olarak yatak odası hacmine hacimsel bir eklenme olmuştur. Kuzey cephesindeki cumbanın batısında yer alan oda hacmine giriş, yapının orijinalinde odanın batısından olmaktadır. Yeni işlev doğrultusunda bu giriş alanı, oda hacmine dönüştürüldüğü için yapının girişi odanın güneyinde, yapının orijinalinde WC önünde yer alan oda hacminin doğu tarafından olmaktadır. Şekil 4.17 ve Şekil 4.19 karşılaştırması sonucunda WC olan hacim, bu oda hacmine WC/banyo hacmi olarak eklenmiştir. Bunun sonucunda kamusal bir alan konumundan özel alan konumuna geçmiştir. WC önünde yer alan oda hacminin batısında kalan kısmının WC ve banyo kapıları iptal edilerek duvar örülmüştür ve burada oluşturulan hacim, 2 adet kat WC'si olarak tasarlanmıştır. Orijinal halinde banyo hacmi, güney cephesinde yer alan odaya WC/banyo hacmi olarak katılmış böylece kamusallıktan özel alan konumuna geçmiştir. Batı cephesinde yer alan odalarda bulunan banyo bölümleri günümüzde orta kısma kaydırılarak, bu alanların yerine dolap koyulmuştur. Yapının ısınmasını odalarda yer alan kaloriferler sağlasa da ocaklık kısmı günümüzde de korunmaktadır.

İkinci kata gelindiğinde merdiven girişinde yer alan kapılı merdiven başı alanı, kat holüne eklenerek arada yer alan kapı kaldırılmıştır. Karşılaştırmalı olarak incelenen kat planları sonucunda, hol hacminde daralma görülmektedir. Güney doğu cephesinde yer alan oda hacmine girişin kuzey doğu cephesindeki odadan olduğu doğu cephesindeki bağlantılı büyük hacim, yeni işlev doğrultusunda 2'sinin bağlantılı olduğu 3 ayrı yatak odası hacmine ve 2 WC/banyo hacmine bölünmüştür. Birinci katta yer alan oda düzenlemesinin bu katta da aynı olduğu görülmektedir. Kat WC'si olarak kullanılan hacminin, bu katta çamaşırlık olarak kullanıldığı görülmektedir.

Tarihi yapının mekânsal diziliminin geçirdiği değişim Tablo 4.11'de gösterilmiştir. Burada da görüldüğü üzere tarihi yapı dönemsel olarak farklı bağlantılara sahip olmaktadır. Yapının özgün formatında bazı odalar arası geçiş olduğu görülmüştür. Ancak bu geçişlerin

yeni işlev sonucunda her odanın kişisel mahremiyet alanına dönüşmesi sonucunda iptal edildiği görülmüştür. Zemin katta yer alan hacimde azalma, birinci ve ikinci katta yer alan oda hacimlerinde ise artış söz konusudur. Özgün yapıda ailelerin yaşadıkları odalarda gusülhane şeklinde banyo alanı bulunmasından kaynaklı, hacimlerde dallanma görülse de, restorasyon sonrasında bu dallanmanın her oda için gerçekleştiği görülmektedir. Yeni işlevde her odanın kişisel alan oluşturmasından kaynaklı banyo hacmi eklenmiştir.

Çizelge 4.11 Sebile Hanım Konağı mekân kurgusu mekânsal dizilimi

SEBİLE HANIM KONAĞI MEKÂN KURGU ANALİZİ	
Rölöve Projesi Kat Planları Çizimleri	
	
Restorasyon Projesi Kat Planları Çizimleri	
	
Rölöve Space Syntax	**Restorasyon Space Syntax**
	

Çizelge 4.11'de yer alan planlarda hacimlere verilen sayıların orijinal işlevleri ve yeni işlevlerinin değerleri ve bu işlevler için yapılan işlemler Çizelge 4.12 ile bağlantılı olarak verilmiştir.

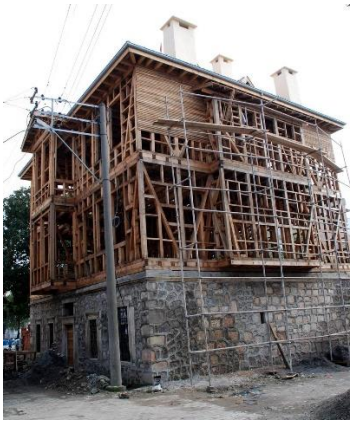
Çizelge 4.12 Sebile Hanım Konağı özgün işlev ve yeni işlev karşılaştırma tablosu

	Özgün İşlev		**Yeni işlev**		**Yapılan İşlemler**
Bahçe	Bahçe		Açık oturma alanı		Peyzaj düzenlemesi
8	Depo		İşlev dışı		Kaldırıldı
Zemin Kat	**1**	Sofa	**1**	Mutfak	Onarım ve iptal edilen merdiven alanını ekleme, hacimsel bölünme
	2	Sarnıç	**2**	Giriş Holü	
			3	Resepsiyon	
	3	Giriş Holü	**4**	Loby	Onarım ve GH/O1 hacimleri birleşimi
	4	Oda 1			
	5	Oda 2	**5**	Yemek Salonu	Onarım ve O2/O3/M hacimleri birleşimi
	6	Oda 3			
	7	Mutfak			
Birinci Kat	**9**	Merdiven Holü	**6**	Kat Holü	Onarım Çalışması
	10	Hol			
	11	Oda 4	**11**	Süit Oda	Onarım ve O5 hacimsel bölünme
	12	Oda 5	**12**	Yatak Odası	
			13	Banyo	
	13	Oda 6	**9**	Yatak Odası	Onarım ve O5 hacminden ek hacim
			10	Banyo	
	14	Oda 7	**14**	Yatak Odası	Onarım Çalışması ve O7/B/L hacimleri birleşimi
	15	Banyo	**15**	Banyo	
	16	Lavabo			
	17	Oda 8	**18**	WC Bayan	Onarım ve O8/B/WC hacimleri birleşimi, kat holü/oda banyolarına ek
	18	Banyo	**19**	WC Bay	
	19	WC			
	20	Oda 9	**16**	Yatak Odası	Onarım Çalışması ve O9/B/L hacimleri birleşimi
	21	Lavabo	**17**	Banyo	
	22	Banyo			
	23	Sekilik	**7**	Yatak Odası	Onarım ve merdiven hacmi iptali, holden ek
			8	Banyo	
İkinci Kat	**24**	Merdiven Holü	**20**	Kat Holü	Onarım ve hacim daralması
	25	Hol			
	26	Oda 10	**23**	Yatak Odası	Onarım çalışması ve O11 hacim bölünmesi, O10 hacim eklenmesi
	27	Oda 11	**24**	Banyo	
			25	Süit Oda	
			26	Yatak Odası	
			27	Banyo	
	28	Oda 12	**21**	Yatak Odası	Onarım ve hacim eklenmesi
			22	Banyo	
	29	Oda 13	**30**	Yatak Odası	Onarım Çalışması ve O13/L/B hacim birleşimi
	30	Lavabo	**31**	Banyo	
	31	Banyo			
	32	Oda 14	**32**	Çamaşırlık	Onarım ve hacimsel daralma
	33	WC		WC/Banyo	Onarım ve odalar için 2 banyoya bölünme
	34	Banyo			
	35	Oda 15	**28**	Yatak Odası	Onarım Çalışması
	36	Banyo	**29**	Banyo	

4.4.2.3. Sebile Hanım Konağı cephe kurgusu

Tarihi yapının günümüzdeki formu, konağın orijinal haline uygun olarak yeniden yapılmıştır. Ahşap olan üst katların ciddi hasar aldığı görülmüştür. Yapının onarımı mümkün olmadığı için yeniden yapılmıştır. Çizelge 4.13'de yapının geçirdiği işlemler görülmektedir.

Çizelge 4.13 Sebile Hanım Konağı cephe kurgusu restorasyon öncesi, aşaması ve sonrası süreci

Restorasyon öncesi	Restorasyon aşaması	Restorasyon sonrası
 (KVKBK, 2021)	 (http://varilci.blog spot.com /2008_11_03_archive.html)	 **(**Atmaca, 2021)

Tarihi yapıda zemin katta iki tane giriş bulunmaktadır. Doğu girişine iki ahşap daire kolonun taşıdığı cumbanın altına geçirildiği görülmektedir. Ahşap kolonların ayakları taş ayaklar içine oturtulmuştur. Yol cephesindeki giriş yani kuzey cephesindeki giriş ise, bu cephede yer alan cumbanın altına konumlandırılmıştır. Bu giriş kısmında da iki tane ahşap direk bulunmaktadır. Yapılan çalışmalar sonucunda, buradaki direklerin yapının orijinalinde olmadığı, cumbanın yıkılmaması için daha sonradan eklendiği ortaya çıkmıştır (KVKBK, 2021).

Zemin katta (Şekil 4.23) kuzey cephesinde 4'ü pencere 1'i kapı olmak üzere 5 açıklık; doğu cephesinde 4'ü pencere 1'i kapı olmak üzere 5 açıklık; güney cephesinde 4 pencere açıklığı ve batı cephesinde hiç açıklık bulunmamaktadır. Yapının giriş kapısı açıklıkları, çift kanatlıdır. Yapıda bulunan pencere çerçeveleri ve kapılar ahşaptan yapılmıştır.

Şekil 4.23 Sebile Hanım Konağı cephe çizimleri (KVKBK, 2021)

Birinci katta (Şekil 4.23) kuzey cephesinde 10 açıklık bulunmaktadır. 6 tanesi oda pencereleri 4 tanesi cumbaya ait olmak üzere 2 tanesi cumbanın kuzey kısmında diğer 2 tanesi de doğu ve batı cephesinde yer almaktadır. Doğu cephesinde de kuzey cephesi gibi 10 açıklık bulunmaktadır. 6 tanesi oda pencereleri 4 tanesi cumbaya ait olmak üzere 2 tanesi cumbanın doğu kısmında diğer 2 tanesi de kuzey ve güney cephesinde yer almaktadır. Güney cephesinde 7 adet pencere açıklığı bulunurken, batı cephesinde 4 tane pencere açıklığı bulunmaktadır. Cumbaların kenarlarında kolon hizasında şeritler uygulanmıştır.

İkinci kat birinci katın tamamen aynısı olmaktadır. Sadece güney cephesinde merdiven boşluğu kısmında 1 adet pencere açıklığı yerine 2 adet pencere açıklığı uygulanmıştır. Cumbalarda yer alan pencerelerin üst kısımlarında yarım çember şeklinde kavisli ek pencere açıklığı eklenmiştir. Yapının diğer pencereleri dikdörtgen şeklindedir. Rölöve projelerinin incelenmesi sonucunda yapının zemin katındaki pencere açıklıkları zeminden 1 m yukarıda, üst katlarda ortalama 80 cm kat zemininden yükseklikte konumlandırılmıştır. Pencere yükseklikleri 180/190 cm olarak ölçülmüştür. Tiplerine göre de boyutları değiştiği görülebilmektedir. Zemin katta yer alan pencerelerde rölöve projesinde kanatlı ve giyotin pencere olmak üzere iki tip pencere türü vardır. Zemin kat duvarlarında pencere açıklıkları etrafında taştan çerçeve oluşturulmuştur. Ayrıca katlar arası kat silmeleri mevcuttur.

Konağın cephelerinde, zemin katta doğal taş yığma, üst katlarda bağdadi duvar üzeri sıva ve boya görülmektedir. Çatı ise kiremit örmedir. Zemin kat duvarları korunarak, üst katlardaki harabe haldeki ahşap kısımlar yıkılarak orijinaline sadık kalınarak yeniden inşa edilmiştir.

Konağın yeni işlevinin ihtiyaçları doğrultusunda, bahçeye ana binayla yapışık olmayan, yapı için ek kütle eklenmiştir. Eklenti kütlesi, iki katlı ahşap bir oturma alanı ve kalorifer, sıcak su Boyner, WC, mutfak ve fırın hacimlerinin olduğu küçük yapılar şeklinde tasarlanmıştır.

4.4.2.4. Sebile Hanım Konağı estetik değerler

Tarihi konak orijinal formuyla korunmuştur. Yapının alt kısmı taş, üst kısmı ise ahşaptan yapılmış geleneksel bir Türk evidir. Yapının orijinalinde var olan camları orijinal haliyle yapılmıştır. Yapının özgün formuna bağlı kalarak odalardaki pencereler dikdörtgen formlu, cumbalarda yer alanların dikdörtgen üzerine yarım daire eklenmiş formuyla yeniden inşa edilmiştir. Yapının cephelerinde kat silmeleri görülmektedir. Ahşap duvarlar, tavan işlemeleri özgün haline uyumlu olacak şekilde yeniden inşa edilmiştir. Cepheler özgün haline uygun olacak şekilde renklendirilmektedir.

Şekil 4.24 Yapının iç mekân fotoğrafları (Atmaca, 2021)

Yapılan araştırmalar sonucunda, taş bahçe kapısı ve taş işçiliğiyle bezenmiş bir sarnıç konumlandırılmış ancak ciddi hasara sahip olması sonucunda sarnıç onarım geçiremeyerek iptal edilmiştir. Şekil 4.24'te görüleceği üzere, evin iç zemini, tavanı, pencere pervazları ve yapının kat tavanları da ahşaptır. Konağın inşası sırasında, cam fanuslu lambalarla kullanılmıştır. Emeni ustalar tarafından yapılan binanın üst köşesinde "Mâşâllahu Kâne" (Allah dilerse olur) yazısı bulunmaktadır (Sebile Hanım Konağı Resmi Web Sitesi).

Tarihi yapının her iki kapı girişinin iki yanında sütunlar bulunmaktadır. Kuzey cephesinde yer alan cumbaya ait olan sütunlar, yapının ilk yapıldığı zamanki özgün tasarımında yoktur. Ancak daha sonra yıkılma tehlikesine karşı desteklemek amaçlı yapıya eklendiği, rölöve projesinden öğrenilmiştir. Doğu cephesinde yer alan cumbanın altındaki kapının üzerinde, yarım çember şeklinde ahşap ışıklık bulunmaktadır. Bu açıklık merkezinde küçük bir çember ve büyük çembere doğru içinde şeritler vardır. Zemin katta (Şekil 4.25) yer alan ocaklıklar ve taş duvarların içine yapılan lambalık, raf nişleri günümüzdeki kullanımında da mevcut olarak görülebilir.

Şekil 4.25 Zemin kat ocaklık ve duvar nişleri (Atmaca, 2021)

4.4.3. Ünye Ata Konağı (Ottoman Mansion)

Yapı, Ünye Merkezin kuzey tarafında, Çamurlu Mahallesi Şehit Muhittin Sokak kenarında konumlandırılmıştır. Sebile Hanım Konağı'nın ek binası olarak kullanılma amacıyla satın alınıp restore edilmiştir. Konak, genel hattıyla dikdörtgen formludur. Üst katlarında cumba çıkıntısı bulunmamaktadır. İkinci katta batı cephesinde merdivenin yanından ulaşılan bir balkon çıkıntısı bulunmaktadır.

Yapının doğu ve güney cephesi sokakla sınırdır. Kuzey ve batı cephelerinde, L şeklinde bir bahçesi vardır. Yapıya giriş kuzey cephesindeki bahçesinden olmaktadır. Tarihi yapının taban oturum alanı yaklaşık 84 m^2'dir. Kırma çatının en yüksek yeri rölöve projesinde 9,84 m, 2 kat toplam duvar yüksekliği 6,85 m ve çatı katı bulunmaktadır. Uyarlamalı yeniden kullanımla restore edilip yeni işlev kazanan tarihi yapının peyzajında

ağaç, bitki, eski kayık gibi ögelerin bulunduğu gözlenmiştir. Restorasyon öncesinde boş olan ve kısmen yıkık olan yapı, terk edilene kadar konak işlevine devam etmiştir.

Tezin ana konusu, Ünye'de yer alan sivil mimari yapıların yeniden kullanımını, kültürel sürdürülebilirliğini ve mekânsal kurgusunu kapsamaktadır. Uyarlamalı yeniden kullanım kapsamında restore edilen tarihi yapı, tezin konusunun sınırlılığını oluşturan Kültür Yolu projesinde 3. sırada yer alan Sebile Hanım Konağı Butik Otel'i için ek bina görevini üstlenmiştir.

Ata Konağı (Çizelge 4.14) 1877 yılında inşa edilmiş bir tarihi konak olup, geç Selçuklu, erken Osmanlı dönemi (Ata Konağı Web Sitesi) mimarisinde tasarlanmış, bahçe içinde, 3 katlı ve 8 odalı bir yapıdır.

Çizelge 4.14 Ata Konağı künye bilgileri

(Atmaca, 2021)

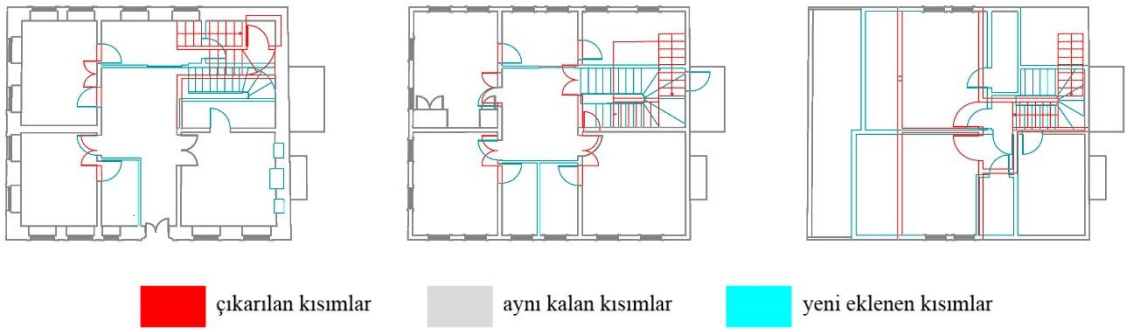
Yapı Adı	Ata Konağı
Orijinal Adı	-
Konum	Ordu-Ünye
Orijinal Kullanım	Konak
Yeni İşlev	Butik Otel
Mimari Yapı	Erken Dönem Osmanlı Mimarisi
Yapı Malzemesi	Ahşap
Plan Şekli	Dikdörtgen

4.4.3.1. Ata Konağı yapısal özellikler

Tarihi yapı, üç katlıdır ve materyal olarak ahşap kullanılarak yapılmıştır. Rölöve projesinin incelenmesi sonucunda konağın duvar ölçüleri değişmekle birlikte en kalın duvarın yaklaşık 50 cm, diğerlerinin 15 ve 25cm kalınlığında değiştiği görülmektedir.

Tarihi konak kullanılamaz bir haldeyken, şahıs tarafından alınıp restore edilerek butik otele dönüştürülmüştür. Ahşap yapı malzemesinin bakımsızlık sebebiyle zamana meydan okuyamayarak hasar aldığı görülmüştür. Binanın dış cephesinde sıva uygulanmıştır.

Tarihi yapının çatısı ahşap çerçeveli kırma çatı sistemi ile oluşturulmuştur. Ahşap çatkı tavan kaplaması üzeri yerleştirilen ahşap aşıklıklar ve kiremit altı tahtası bulunmaktadır. Çatı üzerine alaturka kiremit kaplaması yapıldığı görülmektedir.

Şekil 4.26 Yapısal değişimin plan üzerinde analizi

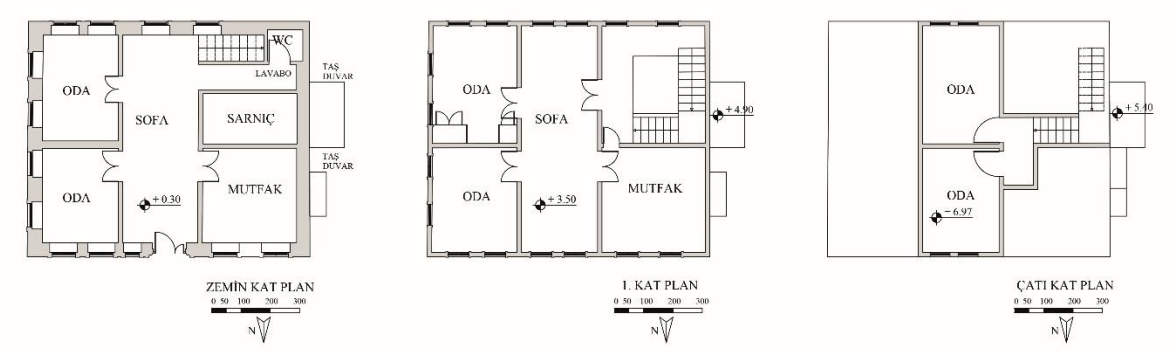
Şekil 4.26 da yapının orijinalinde var olan yenilenmiş duvar/korunan duvar, çıkartılan duvarlar ve yeni eklenen duvarlar plan üzerinde çakışmalı olarak gösterilmiştir. Cephe üzerinde herhangi bir değişiklik görülmemiştir. Yapının iç kısmında yer alan güney batıdaki dikey sirkülasyon konum ve şekil olarak değişmiştir.

4.4.3.2. Ata Konağı plan kurgusu

Konağın mimari özelliklerine bakıldığında klasik geç dönem Selçuklu erken dönem Osmanlı Mimari yapı özellikleri görülmektedir. Ana hattı kareye benzeyen dikdörtgen plan şekline sahiptir. Yapıya ait duvarların taşıyıcı sistem olarak kullanıldığı görülmüştür.

Yapının kuzey cephesinden bir girişi vardır. Güneybatı cephesinde U biçimli bir dikey sirkülasyonu sağlayan merdiven konumlandırılmıştır. Zemin katta merdivenin hemen altına küçük WC/lavabo koyulmuştur. Karnıyarık biçimli plan şemasına (Şekil 4.27) sahip

tarihi yapının doğu cephesinde 2 adet oda ve batı cephesinde mutfak, sarnıç, merdiven altı WC/lavabo vardır.

Şekil 4.27 Ata Konağı rölöve plan çizimleri (ÜB, 2021)

ÜB arşivinden alınan rölöve projesine (Şekil 4.27) göre, birinci katta zemin kat plan düzeni görülmektedir. Sarnıç, WC ve lavabo hacimleri bu katta yer almamaktadır. Kat düzeninde sofa, 2 oda ve 1 mutfak olmak üzere 3 oda hacmi vardır.

Çatı katına çıkarken, yapının batı cephesinde yer alan balkona girilebilmektedir. Çatı katına çıkıldığı zaman karşımıza iki ayrı oda çıkmaktadır. Yapının iç cephelerinde, pencerelerin üst kısımlarının kavisli olduğu görülmüştür. Oda içinde taş işlemeli ocaklık vardır. İç mekân süslemeleri otantik şekilde uygulanmıştır.

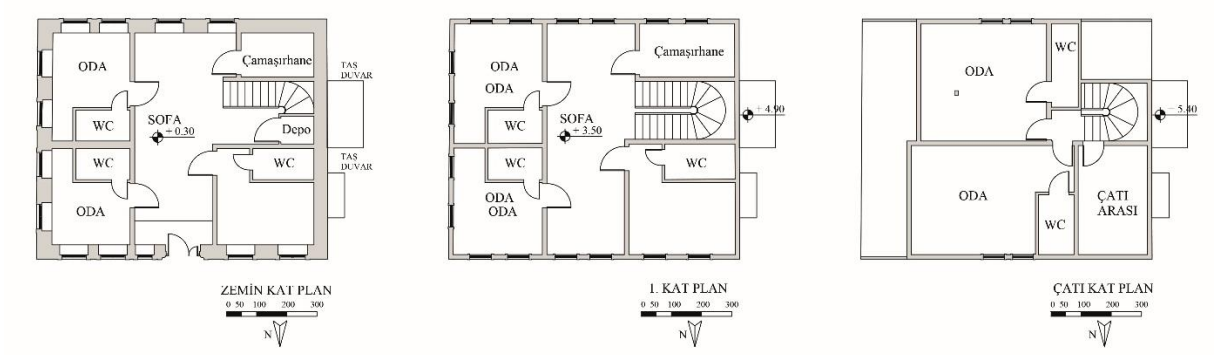
Yapının giriş kısmında kot farkı olduğu (Şekil 4.28) görülmüştür. Butik otel işlevi için yapının ısınmasını sağlamak adına kalorifer peteklerinin duvarlara monte edilmiştir. Aydınlatma için dekoratif lambaların kullanılmıştır.

Tarihi yapıda zemin kat ve birinci katta plan düzeninde bir değişim olmamıştır. Oda hacimlerinde eksilme ya da birleşme yoktur. Odaların içlerine otel işlevi için WC/banyo alanı oluşturulmuştur. Bu sebeple tarihi yapının zemin kat ve birinci katında, özgün tasarımından farklı olarak, yeni hacimler oluşturmak için, iç duvarlar eklenmiştir.

Şekil 4.28 İç mekân fotoğrafları (Ata Konağı Web Sitesi, 2021)

Zemin katta özgün tasarımında 2 oda, 1 mutfak, WC/lavabo ve sarnıç bulunurken, restorasyon sonrasında (Şekil 4.29) kattaki her oda hacmi yatak odasına dönüştürülmüş ve odaların her birine WC/banyo eklenmiştir. Sarnıç, WC/lavabo ve merdiven düzeni iptal edilmiş, merdiven konumu eskiden sarnıcın olduğu alana çekilmiş ve kuzeybatı cephesinde yer alan WC/banyo hacmi restorasyon sonrasında çamaşırhane olarak işlevlendirilmiştir. WC yerine koyulan çamaşırhane için, iptal edilen merdiven alanını kullanılarak hacimsel bir büyüme gerçekleşmiştir. Merdivenin altına küçük bir depo hacmi konumlandırılmıştır.

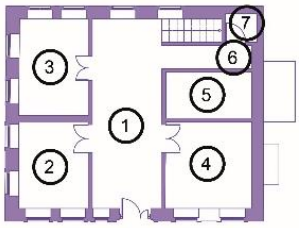
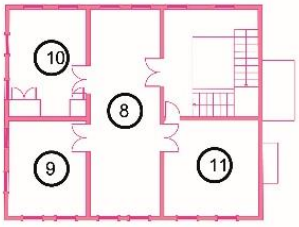
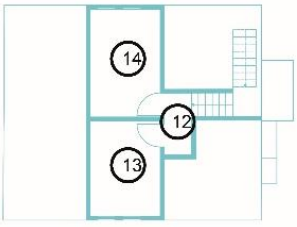
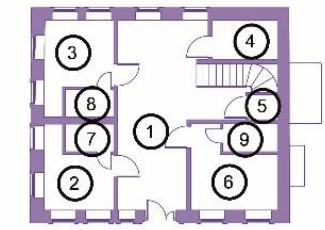
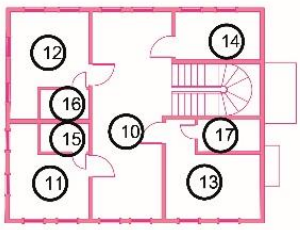
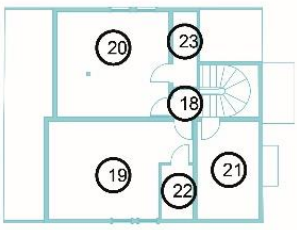
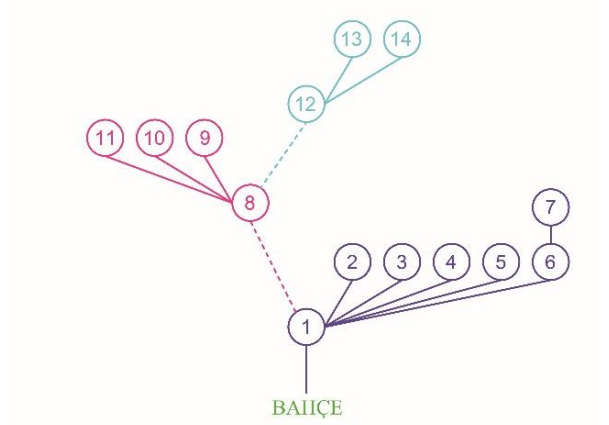
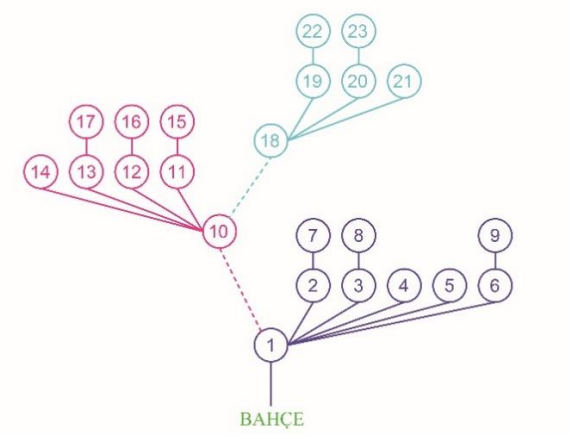
Şekil 4.29 Ata Konağı restorasyon plan çizimleri (ÜB, 2021)

Birinci katta yer alan plan düzeni, restorasyon sonrası zemin katın sahip olduğu plan düzenine sahiptir. Çamaşırhanenin üst katı, depo şeklinde işlevlendirilmiştir. Diğer oda düzeni aynı kalmış, odalara WC/banyo hacmi oluşturmak için iç duvarlar eklenmiştir. Çatı

katında, özgün formdan farklı bir plan düzeni bulunmaktadır. Daha geniş alana sahip olmak için iç duvar özgün duvar konumundan daha ileriye konumlandırılmıştır. Çatı katında hacimsel bir büyüme olduğu için, çatının yükünü desteklemek amaçlı iç dikmeler kullanılmıştır (Şekil 4.29).

Tarihi yapının mekânsal diziliminin geçirdiği değişim Çizelge 4.15'te gösterilmiştir. Burada da görüldüğü üzere dönemsel olarak tek düzeylikten çıkıp, dallanmalar yapıldığı görülmüştür. Yeni işlevde her odanın kişisel alan oluşturmasından kaynaklı banyo hacmi eklenmiştir. Yapıdaki tüm katlarda hacim sayısında bir artış söz konusudur.

Çizelge 4.15 Ata Konağı mekân kurgusu mekânsal dizilimi

ATA KONAĞI MEKÂN KURGU ANALİZİ	
Rölöve Projesi Kat Planları Çizimleri	
  	
Restorasyon Projesi Kat Planları Çizimleri	
  	
Rölöve Space Syntax	**Restorasyon Space Syntax**
	

Çizelge 4.15'de yer alan planlarda hacimlere verilen sayıların orijinal işlevleri ve yeni işlevlerinin değerleri ve bu işlevler için yapılan işlemler Çizelge 4.16 ile bağlantılı olarak verilmiştir.

Çizelge 4.16 Ata Konağı özgün işlev ve yeni işlev karşılaştırma tablosu

	Özgün İşlev		**Yeni işlev**		**Yapılan İşlemler**
Bahçe	Bahçe		Açık oturma alanı		Peyzaj düzenlemesi
Zemin Kat	**1**	Kat Holü	**1**	Kat Holü	Onarım Çalışması
	4	Mutfak	**6** **9**	Oda 1 WC/Banyo	Onarım Çalışması ve hacimsel bölünme
	2	Oda 1	**2** **7**	Oda 2 WC/Banyo	Onarım Çalışması ve hacimsel bölünme
	3	Oda 2	**3** **8**	Oda 3 WC/Banyo	Onarım Çalışması ve hacimsel bölünme
	7 **6**	WC Lavabo	**4**	Çamaşırhane	Onarım Çalışması ve hacimsel birleşme
	5	Sarnıç	**5**	Depo	Hacim iptali ve hacimde küçülme
Birinci Kat	**8**	Kat Holü	**10** **14**	Kat Holü Çamaşırhane	Onarım Çalışması ve yeni hacim eklenmesi
	9	Oda 3	**11** **15**	Oda 4 WC/Banyo	Onarım Çalışması ve hacimsel bölünme
	10	Oda 4	**12** **16**	Oda 5 WC/Banyo	Onarım Çalışması ve hacimsel bölünme
	11	Mutfak	**13** **17**	Oda 6 WC/Banyo	Onarım Çalışması ve hacimsel bölünme
Çatı Katı	**12**	Kat Holü	**18** **21**	Kat Holü Çatı Odası	Onarım çalışması ve yeni hacim oluşumu
	13	Oda 5	**19** **22**	Oda 7 WC/Banyo	Onarım çalışması, hacimsel büyüme ve hacimsel bölünme
	14	Oda 6	**20** **23**	Oda 8 WC/Banyo	Onarım çalışması, hacimsel büyüme ve hacimsel bölünme

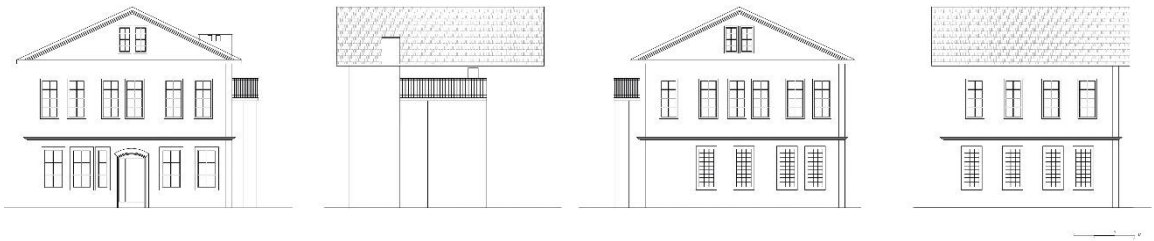
4.4.3.3. Ata Konağı cephe kurgusu

Tarihi yapıya zemin katta kuzey cephesinden giriş bulunmaktadır. Yapının cephelerinde cumba çıkıntısı yoktur. Batı cephesinde taş duvardan bir balkon yapılmıştır. Yapının (Şekil 4.30) doğu ve güney cepheleri yol kenarında, batı ve kuzey cepheleri bahçe içerindedir.

Şekil 4.30 Ata Konağı dış görünüş fotoğrafları (Atmaca, 2021)

Zemin katta (Şekil 4.31) kuzey cephesinde 4 tane büyük pencere 1 tane ince pencere olmak üzere toplam 5 pencere açıklığı ve 1 kapı açıklığı vardır. Doğu ve güney cephelerinde 4'er tane pencere, batı cephesinde hiç açıklık yoktur. Birinci katta kuzey ve güney cephesinde 6'şar tane, doğu cephesinde 4 tane pencere açıklığı vardır. Batı cephesinde balkon çıkıntısı görülmektedir.

Şekil 4.31 Ata Konağı cephe çizimleri (ÜB, 2021)

Çatı katında kırma çatı sistemi getirisi olarak kuzey ve güney cephelerinde 2'şer tane küçük pencere açıklığı vardır. Doğu ve batı cephelerinden çatının kiremit yüzeyi görülmektedir.

Rölöve projelerinin incelenmesi sonucunda yapının zemin katındaki pencere açıklıkları zeminden 99 cm yukarıda, üst katlarda ortalama 90 cm kat zemininden yükseklikte konumlandırıldığı görülmektedir. Pencereler tiplerine göre değişen yüksekliklere sahiptir ve yükseklikleri 134/160/180 cm olarak ölçülmüş. Yapıda giyotin pencere kullanılmıştır. Zemin kat duvarlarında pencere açıklıkları etrafında taştan çerçeve

oluşturulmuş ve metal korkuluk eklenmiştir. Ayrıca katlar arası kat silmeleri ve ahşap köşe pervazları mevcuttur. Konağın cephesinde, ahşap duvar üzeri sıva ve boya görülmektedir. Çatı ise kiremit örmedir.

4.4.3.4. Ata Konağı estetik değerler

Tarihi konak orijinal formuyla korunmuştur. Yapı ahşaptan yapılmış geleneksel bir Türk evidir. Yapının orijinalinde var olan camları orijinal haliyle uygulanmıştır. Tarihi yapıda uygulanan pencereler dikdörtgen ince ve uzun formludur. Yan yana çok sayıda pencere kullanıldığı görülmektedir. Yapının cephelerinde kat silmeleri ve ahşap köşe pervazı uygulanmıştır. Ahşap duvarlar, tavan işlemeleri özgün haline uyumlu olacak şekilde yeniden inşa edilmiştir. Cepheler özgün haline uygun olacak şekilde renklendirilmiştir. Şekil 4.32 de görüleceği üzere, evin iç zemini, tavanı, pencere pervazları ve yapının kat tavanları da ahşap malzeme kullanılarak kaplanmıştır.

Şekil 4.32 Yapının iç mekân fotoğrafları (Ata Konağı Web Sitesi, 2021)

4.4.4. Ünye Paşabahçe Konağı

Yapı, Ünye Merkezin kuzey tarafında, Saray Caddesi kenarında konumlandırılmıştır. Konak, genel hattıyla dikdörtgen formludur (Çizelge 4.17). Üst katlarında çıkıntısı olan bir plan şemasına sahiptir. Yapının kuzey cephesi sokakla sınır olup, güney cephesinde yer alan

dörtgen şekilli bir bahçesi vardır. Bahçenin sokakla bağlantısı, güney cephesindeki bir kapıdan olmaktadır. Kuzey, doğu ve batı cephelerinde bahçe bulunmamaktadır.

Çizelge 4.17 Paşabahçe Konağı künye bilgileri

(Atmaca, 2021)

Yapı Adı	Paşabahçe Konağı
Orijinal Adı	-
Konum	Ordu-Ünye
Orijinal Kullanım	Konak
Yeni İşlev	Butik Otel ve Kafe
Mimari Yapı	Klasik Osmanlı Mimarisi
Yapı Malzemesi	+ Taş + Ahşap
Plan Şekli	Dikdörtgen

Tarihi yapının taban oturum alanı yaklaşık 80 m^2'dir. Yapının bahçesi de yaklaşık 93 m^2'dir. Rölöve projesinde yer alan açıklamalara göre, kırma çatının alaturka kiremitlerinde, kırılma ve çökmeler olması sonucunda girilemediği, ancak restorasyon projesine göre yapının en yüksek yerinin 12.11 m ve 3 kat toplam duvar yüksekliği 8.25 m olduğu görülmüştür.

Uyarlamalı yeniden kullanımla restore edilip yeni işlev kazanan tarihi yapının peyzajında, ağaç, bitki gibi ögelerin bulunduğu gözlenmiştir. Restorasyon öncesinde boş olan ve kısmen yıkılan yapı, yıllarca konak işlevine devam etmiştir.

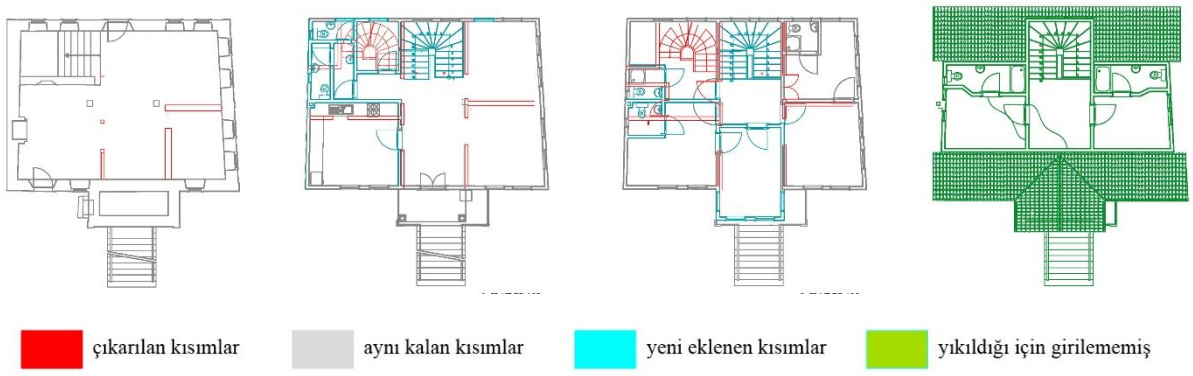
Tezin ana konusu, Ünye'de yer alan sivil mimari yapıların yeniden kullanımını, kültürel sürdürülebilirliğini ve mekânsal kurgusunu kapsamaktadır. Uyarlamalı yeniden kullanım kapsamında restore edilen tarihi yapı, tezin konusunun sınırlılığını oluşturan Kültür Yolu projesinde 4. sırada yer almaktadır.

Kültür ve Turizm bakanlığının sitesinde yer alan bilgiler ışığında, yapının yapım tarihinin 1898 olarak tahmin edildiği belirtilmiştir. Tarihi konağın, Ünye Ticaret ve Sanayi

Odası Başkanlığı'na ait olup, Doğu Karadeniz Kalkına Ajansı desteğiyle restore edilmiştir. Paşabahçe Konağı, 2013 tarihinde biten restorasyon çalışmalarından sonra, butik otel ve kafe olarak yeniden işlevlendirilmiştir.

4.4.4.1. Paşabahçe Konağı yapısal özellikler

Tarihi yapı, üç katlıdır ve materyal olarak zemin katta örme doğal taş, üst katlarda ise ahşap malzeme kullanılarak inşa edildiği görülmektedir. Yaklaşık olarak 80 m^2 kullanım alanına sahiptir. Rölöve projesinin incelenmesi sonucunda konağın duvar ölçüleri değişmekle birlikte en kalın duvarın 97cm, diğerlerinin 17, 48 ve 55cm kalınlığında değiştiği görülmektedir. Yapı malzemesi olarak doğal kesme taşla kullanılmıştır. Taş duvarlar aynı zamanda taşıyıcı duvar görevi görmektedir. Yapı içerisinde ahşap dikmeler kullanılmıştır.

Şekil 4.33 Yapısal değişimin plan üzerinde analizi

Tarihi konak kullanılamaz bir haldeyken, Ünye Ticaret ve Sanayi Odası Başkanlığı tarafından alınıp restore edilerek butik otel ve kafe olarak kullanılmaktadır. Şekil 4.33 te görülebileceği üzere, üst katların ahşap yapı malzemesi kullanılması sonucunda, zamana meydan okuyamayarak yıkık ve tamamen kullanılamaz bir hale geldiği görülmüştür. Giriş katın taş malzeme kullanılarak inşa edilmesi günümüze kadar varlığını devam ettirebilmiştir.

Binanın dış cephesinde alçı kaplama bulunmaktadır. Zamanla yapıda sıva dökülmüş ve çeşitli çatlaklar ve dökülmeler olmuştur. Tarihi yapının çatısı ahşap çerçeveli kırma çatı sistemi ile oluşturulmuş. Ahşap çatkı tavan kaplaması üzeri yerleştirilen ahşap aşıklıklar ve

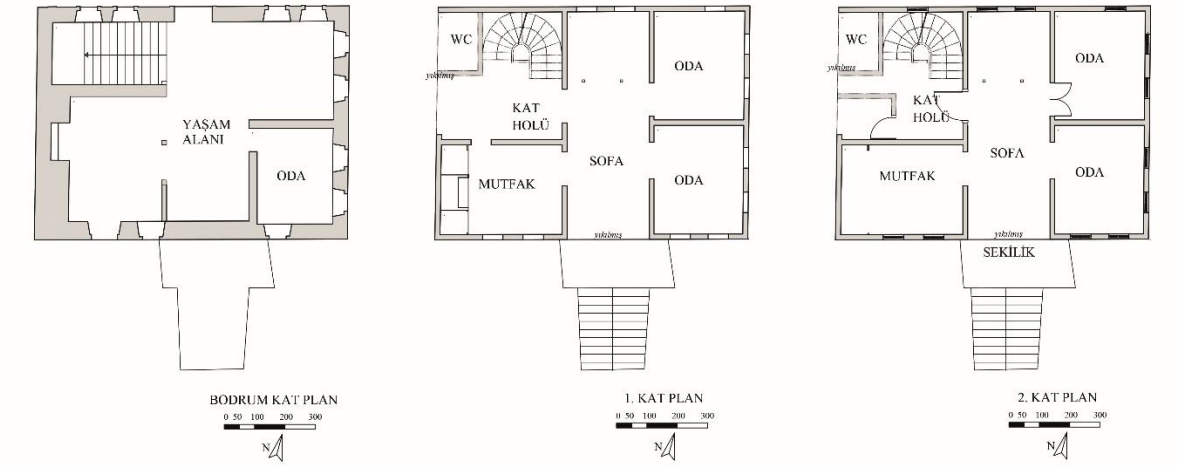
kiremit altı tahtası bulunmaktadır. Çatı üzerine alaturka kiremit kaplaması yapıldığı görülmektedir. Şekil 4.33'te yapıda gerçekleşen değişimler gösterilmiştir.

4.4.4.2. Paşabahçe Konağı plan kurgusu

Konağın mimari özelliklerine bakıldığında klasik Osmanlı Mimari yapılarındaki özellikler görülmektedir. Ana hattı dörtgen plan şekline sahip olan yapı, 3 katlı olup güney cephesinde ikinci katta cumba bulunmaktadır. Yapıya ait duvarların ve ahşap dikmelerin taşıyıcı sistem olarak kullanıldığı görülmektedir. Yapının bodrum katında çift giriş, birinci katta bahçeden ulaşım sağlanan bir kapı girişi daha bulunduğu görülebilmektedir.

Rölöve projesine göre bodrum kat ve birinci kat arasında dikey sirkülasyonu sağlayan taş merdiven bulunmaktadır. Şekil 4.34 de görüldüğü üzere birinci ve ikinci kat arasında sirkülasyonu sağlayan ahşap merdiven bulunmaktadır.

Proje mimari olan Melike Ünlü 'nün arşivinden alınan rölöve projesine göre, zemin katta doğu tarafında 1 oda ve açıklık yer almaktadır. Açıklığın batı duvarında merdivenin güney kısmında taş ocaklık bulunduğu görülmüştür. Yapı, kuzey güney yönlü 3 kısma bölündüğünde batı ve kuzey duvarının kesiştiği yerde, doğu batı aksında yerleştirilmiş bir sarnıç konumlandırılmıştır. Yapının güney cephesinin orta kısmında birinci kata çıkan taş merdivenin hemen altında da bir sarnıç bulunmaktadır.

Şekil 4.34 Paşabahçe Konağı rölöve plan çizimleri (Ünlü, 2021)

Şekil 4.34'te yer alan rölöve projesine göre birinci katta, 2 oda, 1 WC ve 1 mutfak hacmi konumlandırılmıştır. Zemin kattan birinci kat arasında, dikey sirkülasyon sağlayan elemanı bulunmamaktadır. Birinci kata giriş, bahçeden bir merdivenle olmaktadır. Bu merdiven, iç sofa plan şekline sahip kat holüne açılmaktadır. Mutfakta taş ocaklık ve iki yanında ahşap dolaplar yerleştirilmiştir. Birinci katta sofa hacminde iki adet ahşap dikme ortaya konumlandırılmıştır. İkinci katta rölöve projesinin incelenmesi sonucunda birinci katla benzer plan düzenine sahip olduğu görülmektedir. Birinci katta WC ve merdiven boşluğunun olduğu kısımda ikinci katta, fotoğraflar ve yapıda bulunan izler neticesinde dikey sirkülasyon sağlayan merdiven ve WC olduğu belirlenmiştir. Rölöve projesi oluşturulurken duvardaki izlerden anlaşılması üzerine, çatıya çıkan bir merdiven bulunduğu ancak sonraki dönemlerde bu merdivenin sökülüp yerine duvar örüldüğü görülmüştür.

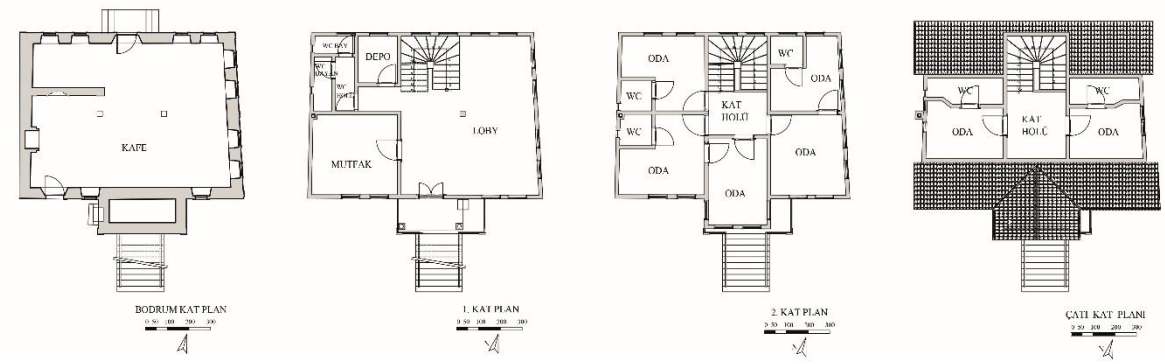
Yapı genelinde ciddi yıkılmalar olması sonucunda, rölöve projesinde yapının genel hatlarını görebilmekteyiz. Çatı katına ait bir plan çizimi verisine ulaşılamamıştır. Yıkılan duvarlarda (Şekil 4.35) saç kaplamalar görülmektedir.

Şekil 4.35 Paşabahçe Konağı restorasyon öncesi kuzey cephe fotoğrafı (http://unyetariharastrmagrubu.blogspot.com/2017/04/pasabahce-konag.html)

Yapı kuzey güney yönlü dikey olarak 3 kısma ayrıldığında sarnıç kısmı iptal edilerek, servis alanı olarak kullanıldığı görülebilmiştir. Rölöve projesinde güney doğu kısmında yer alan oda hacmi, katın kafe işlevi için kaldırılmış, Şekil 4.36'da görüldüğü gibi hacimsel

büyüme elde edilmiştir. Zemin katta, duvarlar taş, tavan ahşap kaplama ve zeminde doğal taş malzemeleri kullanılmıştır.

Şekil 4.36 Paşabahçe Konağı restorasyon plan çizimleri (Ünlü, 2021)

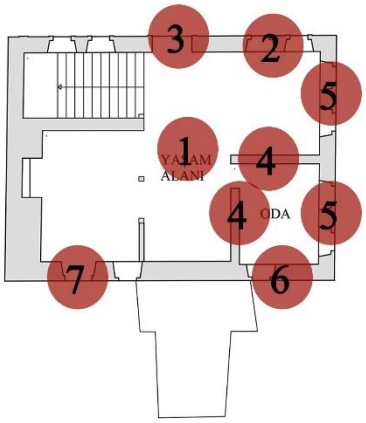
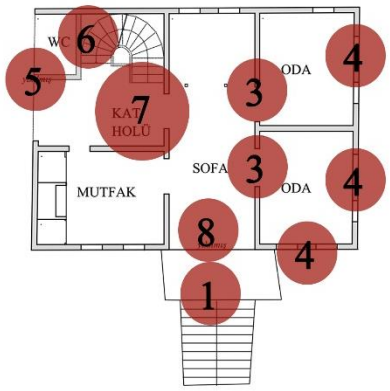
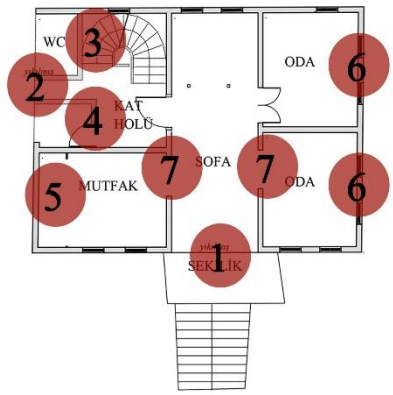
Yapının birinci katına giriş, bahçeden dikey sirkülasyonu sağlayan taş bir merdivenle (Şekil 4.36) olmaktadır. Yapının doğu kısmında yer alan oda duvarlarının (Şekil 4.37) kaldırılıp, hacimsel birleşmeyle sofa alanı oluşturulmuştur. Burası yeni işlevin lobisi görevini görmektedir.

Şekil 4.37 Bodrum katı iç mekân ve bahçe girişi fotoğrafları (Atmaca, 2021)

Çizelge 4.18 de tarihi yapıya ait kat planlarında tespit edilen hasarların analizleri yer almaktadır.

Çizelge 4.18 Paşabahçe Konağı kat planlarında tespit edilen hasarlar

Kat Plan Çizimleri	Plan Analizi
 Rölöve projesi bodrum kat plan çizimi.	**1.** Zeminde yer alan taş kaplamaların birçok yerinde, taşların yerinde olmadığı görülmüştür. **2.** Kuzey cephesinin doğu kısmındaki 2 pencere kapatılmıştır. **3.** Kuzey cephesindeki kapı kapatılmıştır. **4.** Yapı içerisinde özgün olmayan briket duvar inşa edilmiştir. Bu hacmin kapısı yerinde yoktur. **5.** Doğu cephesindeki tüm pencereler tuğla ile kapatılmış. **6.** Güney cephesinde doğu kısmındaki pencere kapatılmıştır. **7.** Bodrum kapısı yerinde yoktur. 8. Tavandaki ahşap kirişlerde hasarlar bulunmuştur.
 Rölöve projesi 1. kat plan çizimi.	**1.** Merdiven sahanlığı ve basamakları bitkilenmiştir. **2.** Ahşap dolap kapakları yerinde bulunamamıştır. **3.** Kattaki odaların kapıları yerinde bulunamamıştır. **4.** Kattaki ahşap giyotin pencereler bulunamamıştır. **5.** Kuzey batı cephesindeki duvar yıkılmıştır. **6.** Kattaki merdiven ve WC yıkılmıştır. **7.** Tavanların bir kısmı tamamen yıkılmış. **8.** Güney cephesindeki cumbanın hacminin olduğu kısım yıkılmıştır.
 Rölöve projesi 2. kat plan çizimi.	**1.** Güney cephesindeki cumbanın hacminin olduğu kısım yıkılmıştır. **2.** Kuzey batı cephesindeki duvar yıkılmıştır. **3.** Kattaki merdiven ve WC yıkılmıştır. **4.** Çatıya çıkan merdiven sökülmüş ve buraya duvar örülmüş. **5.** Ocak yıkılmış. **6.** Kattaki ahşap giyotin pencereler bulunamamıştır. **7.** Güney cephesinde yer alan karşılıklı iki odanın kapıları bulunamamıştır.

Yapı kuzey güney yönlü 3 kısma ayrıldığında, ortada kalan kısmın kuzey cephesinde, üst katla dikey sirkülasyonu (Şekil 38) sağlayan yeni bir merdiven alanı oluşturulmuştur. Orijinal yapıda kuzey batıda yer alan merdiven ve WC hacimlerinin bulunduğu kısma, Bay/Bayan WC, lavabo ve depo hacimleri yerleştirilmiştir. Mutfak hacmi orijinal haliyle korunmuştur ancak ocaklık kısmı iptal edilmiştir.

Şekil 4.38 Paşabahçe Konağı sofa hacmi **(**Atmaca, 2021 ve https://www.etstur.com/tuval-pasabahce-konagi-309092)

Tarihi yapının ikinci katında, yıkılan cumba alanı eklenmiş ve burada bir oda hacmi oluşturulmuştur. Rölöve projesinde mutfak olarak kullanılan odanın yeni işlev doğrultusunda oda işlevine döndürüldüğü ve bu odadan cumbalı oda (Şekil 4.39) hacmine geçiş olduğu görülmektedir. Oda hacmi içine bir ek hacim oluşturularak bu alan yeni fonksiyon gereği ihtiyaç duyulan WC/banyo olarak tasarlanmıştır.

Şekil 4.39 Paşabahçe Konağı cumba ve kat holü hacmi (Atmaca, 2021)

Rölöve projesinde katlar arası dikey sirkülasyonu sağlayan merdiven alanı ikinci katta oda işlevine dönüştürülmüştür. Odanın içerisinde WC/banyo hacmi oluşturulmuştur. Doğu cephesinde yer alan oda hacimleri orijinalindeki gibi konumlandırılmıştır. Kuzey doğu cephesinde yer alan oda hacmi içinde, yeni bir hacim oluşturulmuş ve bu hacim bölünmesinden sonra bu alan WC/banyo olarak kullanılmaktadır. Kat holünde daralma görülmektedir.

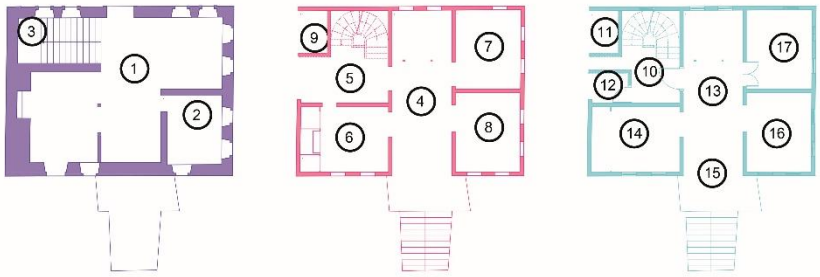
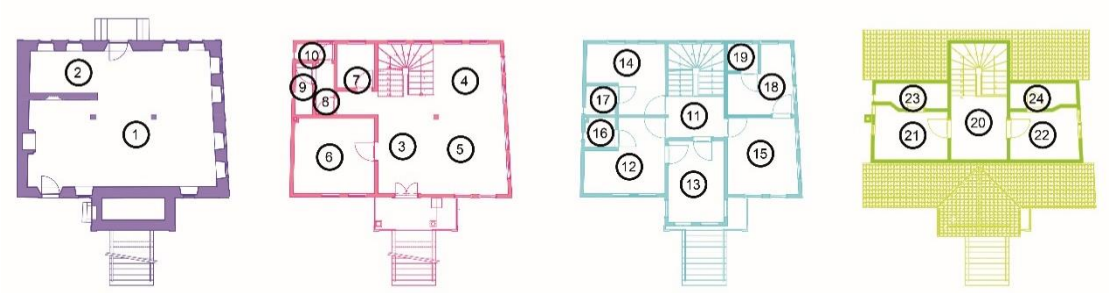
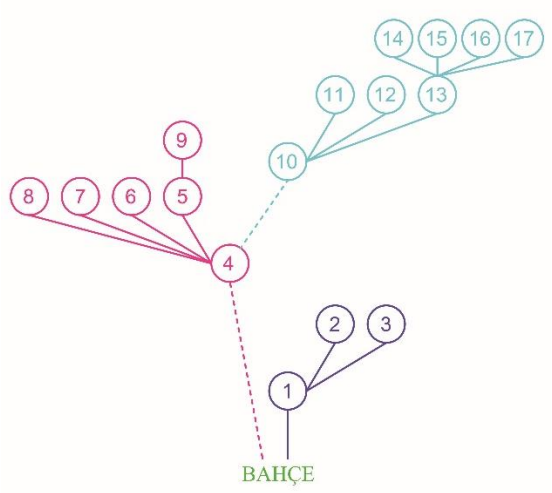
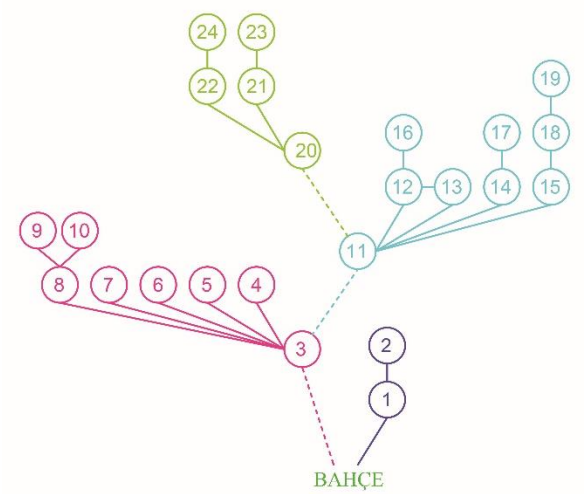
Şekil 4.40 Paşabahçe Konağı çatı katı holü ve oda hacmi (Atmaca, 2021)

Birinci ve ikinci kat arasında dikey sirkülasyonu sağlayan kuzeyde ortada yer alan merdiven, çatı katına da erişim sağlamaktadır. Çatı katında (Şekil 4.40) biri doğuda biri batıda yer almak üzere 2 adet oda bulunmaktadır. Bu odaklar içerisinde WC/banyo hacimleri de yer almaktadır.

Tarihi yapının mekânsal diziliminin geçirdiği değişim Çizelge 4.19 da gösterilmiştir. Burada da görüldüğü üzere dönemsel olarak farklı bağlantılara sahip olmaktadır. Yapının özgün tasarımında odalar arası bir geçiş bulunmamaktadır. Ancak yeni işlev sonucunda ikinci katta iki farklı oda hacmi arasında bir geçiş oluşturulmuştur.

Zemin katta yer alan oda sayısında azalma, birinci ve ikinci katta yer alan hacimlerde artış söz konusudur. Özgün yapıda bazı hacimlerde dallanma görülse de, restorasyon sonrasında bu dallanmanın neredeyse her odada gerçekleştiği görülmüştür. Bu dallanma yapının yeni işlevinin otel olması sebebiyle, her odanın kişisel alan oluşturmasından kaynaklı banyo hacmi eklenmiştir.

Çizelge 4.19 Paşabahçe Konağı mekân kurgu kapsamında mekânsal dizilim

PAŞABAHÇE KONAĞI MEKÂN KURGU ANALİZİ	
Rölöve Projesi Kat Planları Çizimleri	
	
Restorasyon Projesi Kat Planları Çizimleri	
	
Rölöve Mekânsal Dizilim	Restorasyon Mekânsal Dizilim
	

Çizelge 4.19 da yer alan planlarda hacimlere verilen sayıların orijinal işlevleri ve yeni işlevlerinin değerleri ve bu işlevler için yapılan işlemler Çizelge 4.20 ile bağlantılı olarak verilmektedir.

Çizelge 4.20 Paşabahçe Konağı özgün işlev ve yeni işlev karşılaştırma tablosu

	Özgün İşlev		**Yeni işlev**		**Yapılan İşlemler**
Bahçe	Bahçe		Açık oturma alanı		Peyzaj düzenlemesi
Zemin Kat	**1**	Yaşam alanı	**1**	Kafe	Onarım çalışması ve hacimsel birleşme
	2	Oda 1			
	3	Sarnıç	**2**	Servis alanı	Onarım çalışması ve Hacim iptali
Birinci Kat	**4**	Sofa	**3**	Kat holü	Onarım çalışması ve hacimsel birleşme, işlev bölümü
	7	Oda 2	**4**	Loby	
	8	Oda 3	**5**	Resepsiyon	
	6	Mutfak	**6**	Mutfak	Onarım Çalışması
	5	Kat holü	**7**	Depo	Onarım Çalışması ve hacimsel birleşme ve hacimsel bölünme
	9	WC	**8**	WC holü	
			9	WC bayan	
			10	WC bay	
İkinci Kat	**10**	Kat Holü	**14**	Oda 1	Onarım Çalışması ve hacimsel birleşme ve hacimsel bölünme
	11	WC	**17**	WC/Banyo 1	
	12	Depo			
	13	Sofa	**11**	Kat Holü	Onarım çalışması hacimsel daralma
	14	Mutfak	**12**	Oda 2	Onarım Çalışması ve hacimsel bölünme
			16	WC/Banyo 2	
	15	Cumba	**13**	Oda 3	Onarım çalışması yeni hacim oluşumu
	16	Oda 4	**15**	Oda 4	Onarım Çalışması
	17	Oda 5	**18**	Oda 5	Onarım Çalışması ve hacimsel bölünme
			19	WC/Banyo 3	
Çatı Katı	*Çatı katı yıkıldığı için verilere ulaşılamamıştır.*		**20**	Kat Holü	Onarım Çalışması
			21	Oda 6	Onarım Çalışması ve hacimsel bölünme
			23	WC/Banyo 4	
			22	Oda 7	Onarım Çalışması ve hacimsel bölünme
			24	WC/Banyo 5	

4.4.4.3. Paşabahçe Konağı cephe kurgusu

Yapının günümüzdeki formu, konağın orijinal haline (Çizelge 4.21) uygun olarak yeniden yapılmıştır. Ahşap olan üst katların ciddi hasarlar alması sonucunda yıkılması ve yeniden yapıldığı görülmüştür. Konağın işlevini değiştirdiği zaman yeni işlev için, bahçeye yapının ihtiyacı olan bir strüktür eklenmiştir.

Tarihi yapıda bodrum katta bir tane tek kanatlı giriş, birinci kata bahçeden merdivenle çıkılan çift kanatlı bir giriş bulunmaktadır. Güney cephede yer alan yapı

girişinin, iki ahşap daire kolonun taşıdığı cumbanın altına konumlandığı görülmektedir. Ahşap kolonların ayakları taş ayaklar içine oturtulmuştur. Bodrum katta yer alan tek kanatlı kapı girişi, bahçe merdiveninin solunda konumlandırılmıştır. Yapının rölöve restorasyon projelerinin incelenmesi sonucunda, cephelerde ahşap kat silmelerinin ve bodrum katta, taş kat silme üzeri ahşap kat silmesi bulunduğu görülmüştür.

Çizelge 4.21. Paşabahçe Konağı cephe kurgusu restorasyon öncesi, aşaması ve sonrası süreci

Restorasyon öncesi	Restorasyon aşaması	Restorasyon sonrası
 (Ünye Tarihi Araştırma Grubu, 2017)	 (Mynet haber, 2012)	 (Atmaca, 2021)

Rölöve projesine (Şekil 4.41) göre bodrum katta, güney cephesinde 2'si pencere 1'i kapı olmak üzere 3 açıklık; doğu cephesinde 4 tane pencere; batı cephesinde herhangi bir açıklık bulunmamakta; kuzey cephesinde ise 4'ü pencere, 1'i kapı olmak üzere 5 açıklık bulunduğu görülebilmektedir. Restorasyon projesine göre bodrum katta, güney cephesinde 2'si pencere 1'i kapı olmak üzere 3 açıklık; batı cephesinde herhangi bir açıklık bulunmamakta; doğu cephesinde 4 tane pencere; kuzey cephesinde ise 4'ü pencere, 1'i kapı olmak üzere 5 açıklık bulunduğu görülebilmektedir. Kapı açıklığının olduğu kısımda giriş için kot farkı oluşturulmuş, kapının sağ ve sol tarafta olmak üzere karşılıklı 3 basamaklı iki adet merdiven eklenmiştir.

Şekil 4.41 Paşabahçe Konağı cephe çizimleri (Ünlü, 2021)

Rölöve projesinde birinci ve ikinci katta cumba çıkıntısının yer aldığı sıranın yıkıldığı görülmektedir. Restorasyon projesine göre birinci katta güney cephesinde 4'ü pencere 1'i kapı ve kapı üzerinde bir şerit halinde 7 adet pencere açıklığı vardır. Rölöve projesine göre, doğu cephesinde 4 adet; kuzey cephesinde 3 adet pencere açıklığı bulunmaktadır. Restorasyon projesine göre, doğu cephesinde 4; kuzey cephesinde 6 adet pencere konumlandırılmıştır.

İkinci katta güney cephesinde giriş kapısının üzerinde, cumba çıkıntısı uygulanmıştır. Bu kattaki cephede toplamda 8 adet pencere açıklığı bulunmaktadır. 2 tanesi güney cephesinde yer alan odalarda; 4 tanesi cumba üzerinde bulunduğu görülmektedir. Cumbada yer alan pencere açıklıklarından 2 tanesi ön cephede diğer 2 tanesi doğu batı kısmında tasarlanmıştır. Rölöve projesine göre, doğu cephesinde 4 adet; kuzey cephesinde 3 adet pencere bulunduğu görülebilmektedir. Restorasyon projesine göre, doğu cephesinde 4; kuzey cephesinde 6 adet pencere konumlandırılmıştır. Yapının bir çatı katı bulunmaktadır. Doğu ve batı cephelerinin çatı katında, yan yana konumlandırılmış, 2 adet pencere vardır.

Rölöve projesinde batı cephesinin yarısındaki duvar yıkılmış diğer yarısı da saç levha ile kapatıldığı görülmüştür. Restorasyon projesine göre bu cephede bodrum katta açıklık bulunmamakta; birinci ve ikinci katta 2 adet küçük WC/banyo alanlarının bulunduğu görülmüştür. Baca kısmı, batı cephesinde çatı katında yer alan pencerelerin önünden geçirilmiştir. Ayrıca bu cepheye, çatı katında WC/banyo penceresi eklenmiştir. İkinci katta eklenen pencere üzerinden geçecek şekilde tasarlanmış, kiremit çatı şeklinde bir saçak uygulanmıştır.

Rölöve projelerinin incelenmesi sonucunda yapının zemin katındaki pencere açıklıkları zeminden 1.78m yukarıda, üst katlarda ortalama 98cm kat zemininden yükseklikte olduğu görülmektedir. Bu verilere göre pencere yükseklikleri 81/69/169cm olarak ölçülmüştür. Tiplerine göre de boyutları değişmektedir. Tarihi yapının pencerelerinde birisi klasik ahşap pencere diğeri giyotin pencere olmak üzere iki tip pencere türü görülmektedir. Zemin kat duvarlarında pencere açıklıkları etrafında taştan söve, katlarda ahşaptan söve uygulanmıştır. Konağın cephesinde, bodrum katında doğal taş yığma, üst katlarda ahşap üzeri sıva ve badana yapıldığı görülebilmektedir.

Çatı alaturka kiremit örmedir. Zemin kat duvarları korunarak, üst katlardaki harabe haldeki ahşap kısımlar yıkılarak orijinaline sadık kalınarak yeniden inşa edilmiştir. Aynı zamanda yapının orijinalinde olmayan ve yeni işlevi doğrultusunda yapının bahçesine eklenen ahşap strüktür, oturma alanın üstü için tasarlanmıştır.

4.4.4.4. Paşabahçe Konağı estetik değerler

Tarihi konak orijinal formuyla korunmuştur. Yapının alt kısmı taş, üst kısmı ise ahşaptan yapılmış geleneksel bir Türk evidir. Yapının orijinalinde var olan, camları orijinal haliyle yapılmıştır. Pencereler dikdörtgen formludur ve bodrum katında yer alan pencerelerin tepe kısımlarının kavisli bir formda olduğu görülmektedir.

Yapının cephelerindeki ahşap kat silmeleri ve bodrum katta taş ve ahşap birleşimi kat silmeleri bulunmaktadır. Cepheler özgün haline uygun olacak şekilde renklendirilmiş. Şekil 4.42'de görüleceği üzere, yapının iç zemini, tavanı, pencere pervazları ve yapının kat tavanları da ahşaptır. Tarihi yapının güney cephesindeki giriş kapısının iki yanında ahşap sütunlar bulunmaktadır.

Şekil 4.42 Yapının iç mekân fotoğrafları (Atmaca, 2021)

4.4.5. Ünye Yaşayan Kültürel Miras Müzesi (Müze Ev)

Yapı, Ünye Merkezin batı tarafında, Hacı Emin Caddesi kenarında konumlandırılmıştır. Konak, genel hattıyla dikdörtgen formludur. Üst katlarında oda hacimlerinin olduğu alanlarda çıkıntıları olan bir plan şemasına sahiptir. Yapı, kuzeye açılı

olarak konumlandırılmıştır. Yapı bahçe içerisinde bahçenin batı cephesine yakın olup, cephelerinin direk sokakla sınırı yoktur. Bahçenin sokakla bağlantısı doğu cephesinde yer alan kapıdan olmaktadır.

Tarihi yapının taban oturum alanı, yaklaşık 172 m^2'dir. Kırma çatının en yüksek yeri rölöve projesinde 10,54 m, 3 kat toplam duvar yüksekliği 7,97 m ve yapının çıkıntı kısımlarındaki çatının yüksekliği 9,1 m'dir. Uyarlamalı yeniden kullanımla restore edilip yeni işlev kazanan tarihi yapının peyzajında, oturma alanları, sarnıç, ağaç, çömlek, lamba, bitki gibi ögelerin bulunduğu gözlenmiştir. Restorasyon öncesinde boş olan ve kısmen yıkılan yapı, yıllarca konak işlevine devam etmiştir.

Tezin ana konusu, Ünye'de yer alan sivil mimari yapıların yeniden kullanımını, kültürel sürdürülebilirliğini ve mekânsal kurgusunu kapsamaktadır. Uyarlamalı yeniden kullanım kapsamında restore edilen tarihi yapı, tezin konusunun sınırlılığını oluşturan Kültür Yolu projesinde 9. sırada yer almaktadır.

Çizelge 4.22 Müze Ev künye bilgileri

(Atmaca, 2021)

Yapı Adı	Yaşayan Kültürel Miras Müzesi (Müze Ev)
Orijinal Adı	-
Konum	Ordu-Ünye
Orijinal Kullanım	Konak
Yeni İşlev	Müze
Mimari Yapı	Erken Dönem Osmanlı Mimarisi
Yapı Malzemesi	+ Taş + Ahşap
Plan Şekli	Dikdörtgen

Tarihi konak (Çizelge 4.22), Ordu ilinin Ünye ilçesinde, Karadeniz bölgesinin sahil şeridinde yer almaktadır. Yapı geleneksel Osmanlı Türk mimarisi ile inşa edilmiştir. Yapı, Kafkasya'da doğan Kaptan Server tarafından ailesi için yaptırılmıştır. Yapının üzerindeki

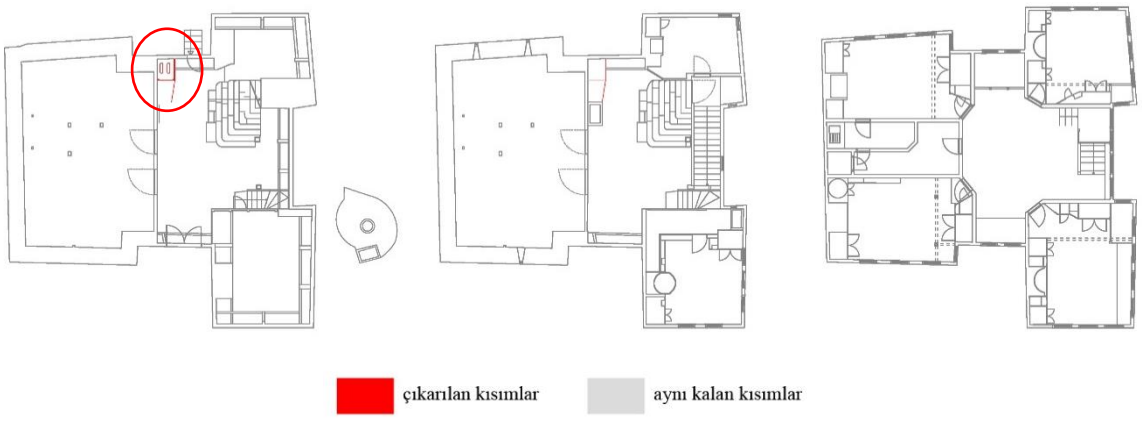
taşlardan birinde 1759 yazdığı görülmüştür. Bu sebeple bu tarihin, yapının yapım yılı olduğu düşünülmektedir.

İlk olarak 2010 yılında restorasyon çalışmalarına başlanan bu yapının yapımı, 2013 yılında bitmiştir ve müze olarak ziyarete açılmıştır, günümüzde halen aktif olarak müze olarak kullanılmaktadır.

Ünye Müze evi olarak adlandırılan bu yapı aynı zamanda ülkemizde UNESCO logosunun kullanıldığı tek müzedir (ÜBWS, 2021). Türkiye'de bu değer seviyesinde az sayıda yapılar bulunmaktadır (ÜBWS, 2021).

4.4.5.1. Müze Ev yapısal özellikler

Ev, geleneksel Türk mimarisine uygun olarak taş zemin üzerine ahşap strüktür olarak inşa edilmiştir. Tarihi konak kullanılamaz bir haldeyken, belediye tarafından alınmıştır. Üst katların ahşap yapı malzemesi kullanılması sebebiyle zamana meydan okuyamayarak yıkık ve tamamen kullanılamaz bir hale geldiği görülmüştür. Giriş katın taş malzeme kullanılarak inşa edilmesi günümüze kadar varlığını devam ettirebilmiştir. Şekil 4.43 de yapıda gerçekleşen uygulamaların analizi yapılmıştır.

Şekil 4.43 Yapısal değişimin plan üzerinde analizi (ÜB, 2021)

Tarihi yapı, üç katlıdır. Yaklaşık olarak 172 m^2 kullanım alanına sahiptir. Rölöve projesinin incelenmesi sonucunda konağın duvar ölçüleri değişmekle birlikte en kalın

duvarın 80 cm, diğerlerinin 17 ve 18 cm kalınlığında duvarlar olduğu görülmektedir. Yapı malzemesi olarak doğal kesme taşla kullanılmıştır. Taş duvarlar aynı zamanda taşıyıcı duvar görevi görmektedir.

Zemin katta ahır hacminin olduğu alan toprak zemindir. Yapıda ahşap duvar kaplamaları ve ahşap kirişler vardır. Asma katta zemin ahşap döşeme, iç duvarlar ahşap kaplama ve tavan çıtakari tavan kaplamasıdır. Birinci katta ise duvarlar ahşap, zemin ahşap döşeme, hol kısmı tavanı çıtakari tavan ve oda tavanları ahşap oymalı tavan kaplaması bulunmaktadır. Binanın dış cephesinde sıva kaplaması bulunmaktadır. Zamanla sıva dökülmüş ve çeşitli çatlaklar ve dökülmeler olmuştur. Yapının çeşitli yerlerinde bulunan taşlar çoğunlukla yerel taşlardır. Yapının çatısı ahşap çerçeveli kırma çatı sistemi ile oluşturulmuştur.

4.4.5.2. Müze Ev plan kurgusu

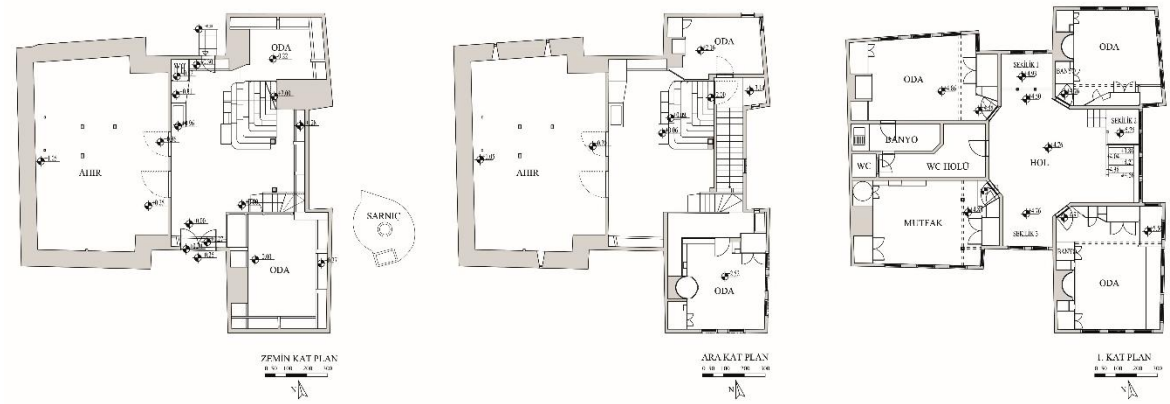
Şekil 4.44 Zemin kat iç mekân fotoğrafları (Atmaca, 2021)

Konağın mimari özelliklerine bakıldığında Osmanlı Mimari yapılarındaki özellikler görülmektedir. Ana hattı dikdörtgen plan şekline sahip olan yapının köşe kısımlarına kare şeklinde hacimler eklenmiştir. Yapı 3 katlı olup kuzey, güney ve doğu cephesinde sekilik alanları bulunmaktadır. Yapıya ait duvarların taşıyıcı sistem olarak kullanıldığı, aynı zamanda ahşap dikmelerle desteklendiği görülmektedir. Yapının zemin katında kuzey ve güney cephesinde olmak üzere çift giriş (Şekil 4.44) uygulanmıştır.

Şekil 4.45 Ahır kısmı iç mekân fotoğrafları (Atmaca, 2021)

Yapının zemin katında taşlık alanda bir ahır (Şekil 4.45) bulunmaktadır. O dönemde hayvancılık yaygın olduğundan insanlar hayvanlarını kendilerinden ayırmamışlardır. Müze görevlisinden alınan bilgiler doğrultusunda yapının üst katı ana yaşam alanı iken, alt katın ahır olarak kullanıldığı söylenilmektedir. Yapının giriş kapılarından büyük olanı, büyük baş hayvanların geçişine uygun olması için geniş ve çift kanatlı olmaktadır. Ahır olarak kullanılan hacme iki ayrı tek kanatlı kapıyla giriş sağlanmaktadır.

Şekil 4.46 Müze Ev rölöve plan çizimleri (ÜB, 2021)

Tarihi yapıda ara kata taş merdivenle, birinci kata ahşap merdivenle çıkılmaktadır. Ara katta kuzey cephesinde yer alan odaya, giriş kısmının taş ve üst kısımlarının ahşap olduğu katlar arası dikey sirkülasyonu sağlayan merdiven bulunmaktadır. Güney cephesinde yer alan odanın, kendine ait 8 basamaklı taş merdiveni vardır. Ünye Belediyesi arşivinden

alınan rölöve projelerinde (Şekil 4.46), ara katta yer alan oda hacimlerinde ahşap gömme dolaplar ve ocaklık bulunmaktadır.

Şekil 4.47 Merdiven üstündeki sekilik alanının fotoğrafları (ÜB, 2021)

Yapının birinci katına çıkıldığında, doğu cephesinde ahşap merdivenden kata girişte sofaya geçilmektedir. Doğu cephesinde yer alan merdiven boşluğunun yapının cephesinde, odalardan içeride konumlandırılmıştır. Aynı zamanda birinci katta merdivenle çıkılan sekilik (Şekil 4.47) olarak kullanıldığı görülmektedir. Yapıda birinci katta odalar geniş ve yüksek tavanlıdır. Klasik Ünye evlerindeki mutfak, kiler, sedir, yüklük ve banyo düzeni bu binada da mevcuttur. Bu düzenin her odada bulunması ve odaların çoğunda ocak olması, birden çok ailenin aynı anda bir konakta barınabilmesini sağlamaktadır. Ev sahibinin yetişkin çocuklarını evlendirerek konakta ayrı bir hane kurmasına uygun olmaktadır. Evdeki odaların her birinde farklı aileler yaşamaktadır, bu nedenle her oda ailelerin temel ihtiyaçlarına göre düzenlenmektedir. Her odada, soba ve ahşap gömme dolaplar da bulunmaktadır. Batı cephesinde yer alan oda ile mutfak arasında hane halkının ortak kullanımında olan WC ve banyo konumlandırılmıştır. Rölöve projesinde kuzey cephesinde yer alan odadan lavabo kısmına bir geçiş kapısı bulunmaktadır. Katta yer alan 3 odanın hepsinde ocaklık, yüklük,

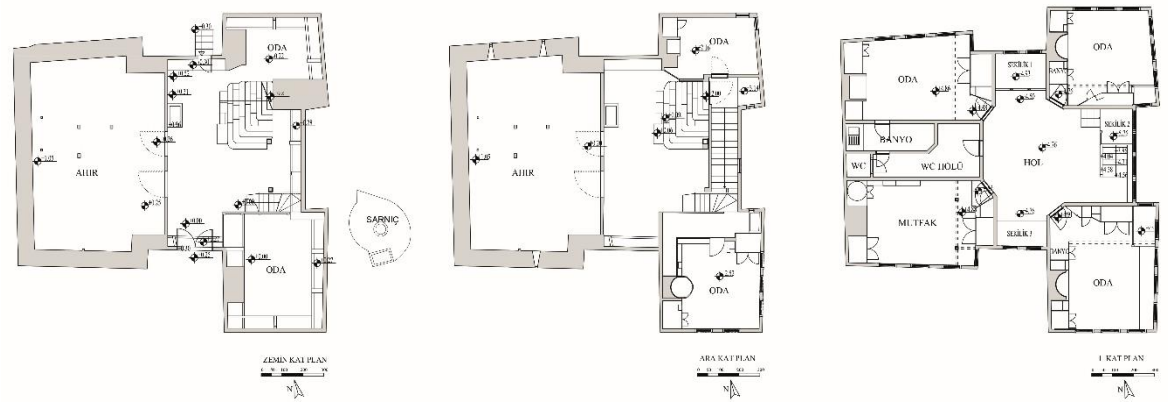
gömme dolap, ahşap sedir, banyo, ahşap duvar rafları ve aydınlatma için mumların koyulduğu ahşap nişler yer almaktadır. Mutfak hacminde ek olarak ahşap terek ve lavabo bulunmaktadır.

Katta 3 adet sekilik bulunmaktadır (Şekil 4.48). Merdiven üstü sekiliğin dışında kuzey ve güney cephelerinde 2 adet daha sekilik vardır. Merdiven cephesindeki sekilikte 4 adet, diğer sekiliklerde 2 adet pencere açıklığı uygulanmıştır. İç duvarlarda ahşap duvar kaplaması görülmektedir.

Şekil 4.48 Müze Ev sekilik alanlarının fotoğrafları **(**Atmaca, 2021)

Tarihi yapının sekilik kısımlarında, sekiliklerin ön taraflarında ahşap sütunlar (Şekil 4.48) vardır. Müze görevlisinden edinilen bilgilere göre kuzey cephesinde yer alan sekiliğin evin kadınları tarafından terzilik, elişleri, ütüleme, hobiler gibi faaliyetlerde, güney cephesinde yer alan sekilikte çocukların oyun oynayarak vakit geçirmek için kullandığı, doğu cephesinde yer alan merdivenli sekilikte evin en yaşlısının oturduğu çay kahve içtiği, okuma gibi faaliyetler yaptığı aktarılmıştır.

Şekil 4.49 Müzesi restorasyon plan çizimleri (ÜB, 2021)

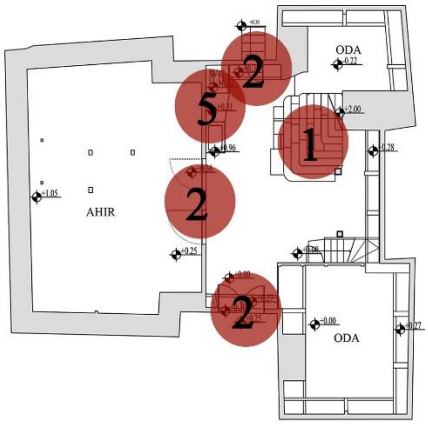
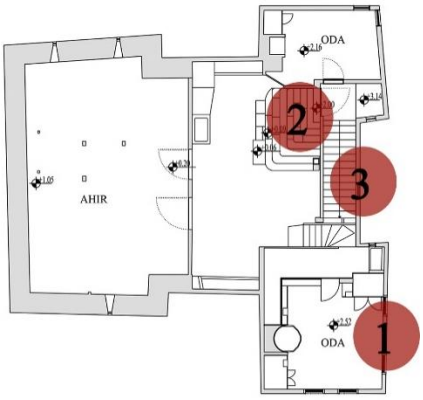
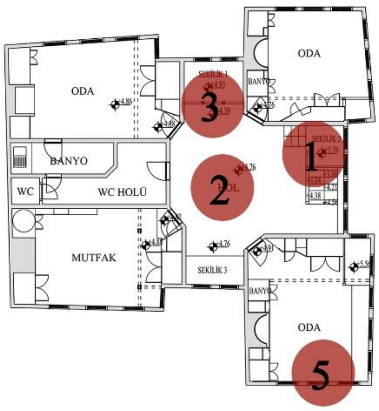
Restorasyon sonrasında (Şekil 4.49) yeni işlevi gereği yapıda herhangi bir yapısal değişim olmadığı görülmüştür. Yapının ısınmasına sağlamak için klima sistemi tercih edilmiştir. Yapının ara katında yer alan kuzey cephesindeki oda, tarihi eşyaların ve yapıya ait bazı orijinal parçaların sergilendiği hacim olarak kullanılırken, güney kısmında yer alan oda hacmi müze görevlisinin ve arşivin bulunduğu olarak kullanılmaktadır.

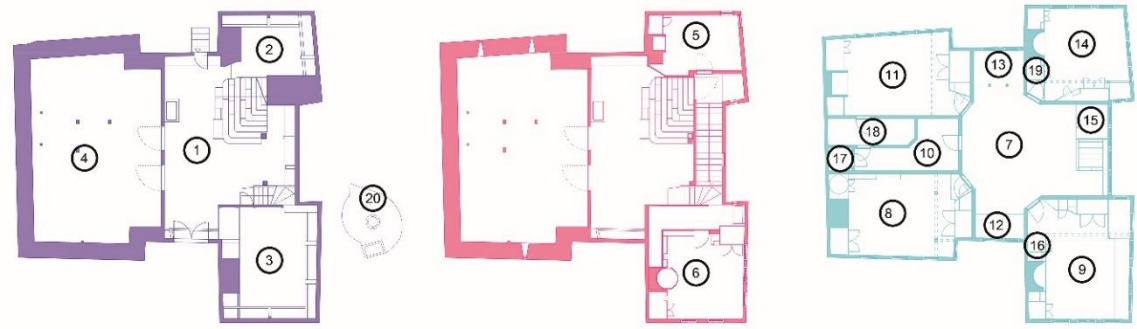
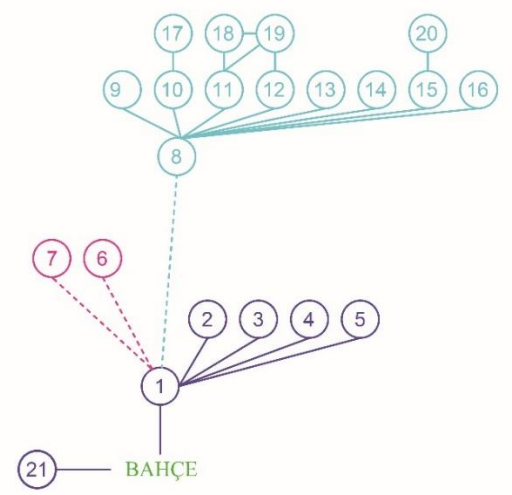
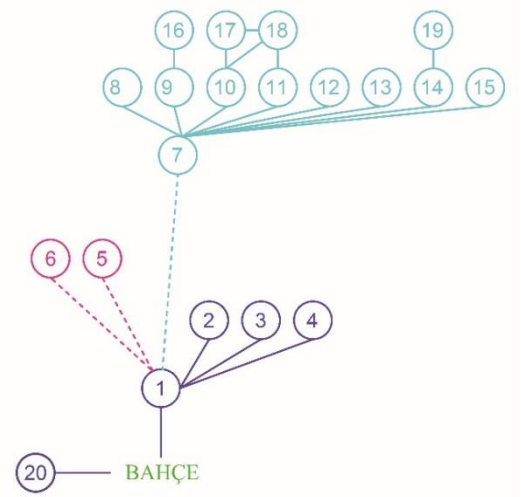
Şekil 4.50 İç mekân resimleri (Atmaca, 2021)

Yapı yeni işlevi gereği orijinal formuyla (Şekil 4.50) korunmuştur. Hacimler arasında ekleme veya çıkartma hacimleri bulunmamaktadır. Tarihi yapının ahır kısmının da kültür salonu şeklinde bir işlev kazandırıldığı ve hacmin içine kuzey cephesine perde yerleştirilip ön tarafına oturma sıraları eklenmiştir. Zemin katta yer alan kuzey cephesindeki kapının hemen yanında yer alan WC kısmının iptal edildiği, kat planlarında tespit edilen hasarlar üzerine hazırlanmış olan Çizelge 4.23 da görülebilmektedir.

Çizelge 4.23 Müze Ev kat planlarında tespit edilen hasarlar

Kat Plan Çizimleri	Plan Analizi
 Rölöve projesi zemin kat plan çizimi.	1. Taş basamaklarda kırılmalar ve bozulmalar bulunmaktadır. Ayrıca yapılan incelemelerde basamakların temelden kaydığı görülmektedir. 2. Ahşap kapılarda çökme ve çürümelerden kaynaklanan bozulmalar bulunmaktadır. 3. Ahşap duvar kaplaması ile taş duvarın birleştiği noktada ayrılmalar ve buna bağlı olarak taş duvarlarda bozulmalar bulunmaktadır. 4. Bölgede yaygın olarak bulunan sarmaşıklar, yapıyı sarmaktadır. Bu sebeple, duvarlarda rutubet ve çürümelere neden olduğu görülmektedir. 5. Tuvalet kapısı yerinde bulunmamaktadır.
 Rölöve projesi ara kat plan çizimi.	1. Üç bölmeli ahşap giyotin pencere yerinde mevcut bulunmamaktadır. 2. Taş basamaklarda kırılmalar ve bozulmalar olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yapılan incelemelerde basamakların temelden kaydığı belirlenmiştir. 3. Katta yer alan merdiven penceresi yerinde bulunmamaktadır. 4. Oda duvarında deformasyon bulunmaktadır.
 Rölöve projesi 1. kat plan çizimi.	1. Kat pencereleri yerinde bulunmamaktadır. 2. Döşeme kuzey-güney yönünde 26 cm kaydırılmıştır. 3. Ahşap direklerde kesim izleri bulunmuştur. 4. Soba ahşap bir panel ile kaplanmıştır. 5. Pencere içeriden kapatılmaktadır.

Çizelge 4.24 Müze Ev mekân kurgu kapsamında mekânsal dizilim

MÜZE EV MEKÂN KURGU ANALİZİ	
Rölöve Projesi Kat Planları Çizimleri	
	
Restorasyon Projesi Kat Planları Çizimleri	
	
Rölöve Space Syntax	**Restorasyon Space Syntax**
	

Tarihi yapının mekânsal diziliminin geçirdiği değişim Çizelge 4.24 gösterilmiştir. Burada da görüldüğü üzere dönemsel olarak farklı bir plan kurgusu olmadığı görülmüştür. Sadece giriş kapısında yer alan WC iptal edilmiştir. Bu sebeple dallanmaların aynı kalmıştır.

Çizelge 4.24 da yer alan planlarda hacimlere verilen sayıların orijinal işlevleri ve yeni işlevlerinin değerleri ve bu işlevler için yapılan işlemler Çizelge 4.25 ile bağlantılı olarak verilmektedir.

Çizelge 4.25 Müze Ev özgün işlev ve yeni işlev karşılaştırma tablosu

	Özgün İşlev		**Yeni işlev**		**Yapılan İşlemler**
Bahçe	Bahçe		Açık oturma alanı Çardak		Peyzaj düzenlemesi
Zemin Kat	**1**	Giriş Holü	**1**	Giriş Holü	Onarım Çalışması
	2	WC		İptal edilmiştir.	Temizleme Çalışması
	3	Oda 1	**2**	Oda 1	Onarım Çalışması
	4	Oda 2	**3**	Oda 2	Onarım Çalışması
	5	Ahır	**4**	Etkinlik Salonu	Onarım Çalışması
	22	Sarnıç	**21**	Sarnıç	Onarım Çalışması
Ara Kat	**6**	Merdiven	**5**	Basın Odası	Onarım Çalışması
	7	Oda 3	**6**	Oda 3	Onarım Çalışması
	8	Oda 4	**7**	Oda 4	Onarım Çalışması
Birinci Kat	**9**	Kat Holü	**8**	Kat Holü	Onarım Çalışması
	10	Sekilik 1	**17**	Sekilik 1	Onarım Çalışması
	11	Oda 5	**9**	Oda 5	Onarım Çalışması
	20	Banyo1	**19**	Banyo1	Onarım Çalışması
	12	Mutfak	**10**	Mutfak	Onarım Çalışması
	13	WC Holü	**11**	WC Holü	Onarım Çalışması
	14	Oda 6	**12**	Oda 6	Onarım Çalışması
	15	Banyo	**13**	Banyo	Onarım Çalışması
	16	WC	**14**	WC	Onarım Çalışması
	17	Sekilik 2	**15**	Sekilik 2	Onarım Çalışması
	18	Oda 7	**16**	Oda 7	Onarım Çalışması
	21	Banyo 2	**20**	Banyo 2	Onarım Çalışması
	19	Sekilik 3	**18**	Sekilik 3	Onarım Çalışması

4.4.5.3. Müze Ev cephe kurgusu

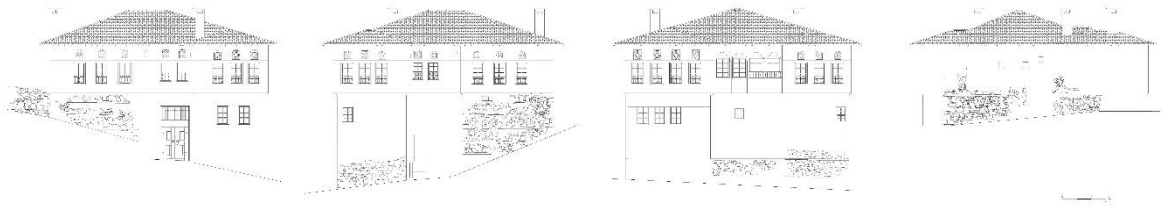
Ahşap olan kısımlarda hasarlar olması sebebiyle yapıda yıkılma ve yeniden yapılma (Çizelge 4.26) görülmektedir. Yapının günümüzdeki formu, konağın orijinal haline uygun olarak yeniden yapılmıştır. Tarihi yapıda zemin katta iki tane giriş bulunmaktadır. İncelenen rölöve projesine göre yapıda güney cephesinde yer alan kapının konut kapısı ve kuzey cephesinde yer alan kapının bahçe kapısı olarak kullanıldığı görülmektedir.

Çizelge 4.26 Müze Ev cephe kurgusu restorasyon öncesi, aşaması ve sonrası süreci

Restorasyon öncesi	Restorasyon aşaması	Restorasyon sonrası
 (https://mapio.net/pic/p-60202076/)	 (https://mapio.net/pic/p-60202157/)	 (Atmaca, 2021)

Zemin katta kuzey cephesinde pencere bulunmamaktadır. 5 basamakla ulaşılan bir tek kanatlı giriş kapısı açıklığı vardır. Doğu ve batı cephesinde açıklık görülmemektedir. Güney cephesinde pencere açıklığı yoktur ve çift kanatlı bir kapı bulunmaktadır. Yapıda bulunan pencere çerçeveleri ve kapılar ahşaptan yapılmıştır.

Birinci katta kuzey cephesinde 1 pencere açıklığı vardır. Pencere ahşap giyotin penceredir. Doğu cephesinde 5 açıklık konumlandırılmıştır. 3 tanesi ve 1 tanesi oda çıkıntısının altında, diğeri katlar arası dikey sirkülasyon sağlayan merdiven boşluğunda olduğu görülmüştür. Güney cephesinde 2 adet pencere açıklığı bulunurken, batı cephesinde hiç açıklık bulunmamaktadır (Şekil 4.51).

Şekil 4.51 Müze Ev cephe çizimleri (ÜB, 2021)

İkinci kat yaşam alanı olan odaların bulunduğu kattır ve çok sayıda açıklık bulundurmaktadır. Oda hacimlerinin olduğu kısımlardaki pencere açıklıkları sekiliklerde yer alan pencerelerden daha büyüktür.

Merdiven boşluğu üzerinde yer alan sekiliğin olduğu cephede ve WC pencereleri dışında kattaki her pencere üzerinde tepe penceresi yer almaktadır. Batı cephesinde sadece WC ve banyo kısmında küçük kare pencere açıklıkları bulunmaktadır. Güney, kuzey ve doğu cephelerinde, oda hacimlerinin bulunduğu çıkmalarda 3'er tane pencere açıklığı vardır.

Güney ve kuzey cephesinde yer alan sekiliklerin olduğu alanlarda 2'şer tane, merdiven üzerinde yer alan sekiliğin olduğu cephede 4 tane pencere açıklığı bulunmaktadır. Aynı zamanda merdiven üzerinde yer alan sekiliğin olduğu cephede pencere korkuluğu bulunmaktadır. Yapının kat silmesi ve 2. kattaki pencerelerin üzerlerinden hatıl geçmektedir.

Rölöve projelerinin incelenmesi sonucunda yapının ara kattaki pencere açıklıkları zeminden 2.63 m yukarıda, üst katlarda 5.39 m kotunda konumlandırılmıştır. Pencere yükseklikleri 118/143 cm ve tepelik penceresi 58 cm olarak ölçülmüştür. Tiplerine göre de boyutları değişmektedir. Tarihi yapıda, rölöve projesinde pencerelerin ahşap giyotin pencere olduğu görülmektedir.

Konağın cephesinde, zemin ve ara katta doğal taş yığma, üst katta ahşap duvar; tüm yapının cephesinde sıva üzeri boya görülmektedir. Çatı ise alaturka kiremit örmedir. Zemin kat duvarları korunarak, üst katlardaki harabe haldeki ahşap kısımlar yıkılarak orijinaline sadık kalınarak yeniden inşa edilmiştir.

Konağın topoğrafik konumu gereği cephelerinde farklı yükseklikler göze çarpmaktadır. Yapının batı kısmı daha düşük yükseklikteyken, doğu kısmı daha yüksek bir yüksekliktedir. Aynı zamanda batı kısmında 1. kat ahşapken, doğu kısmında ara kat ve 1. kat ahşap materyal kullanılarak yapılmıştır.

4.4.5.4. Müze Ev estetik değerler

Tarihi konak orijinal formuyla korunmuştur. Yapının orijinalinde var olan camları orijinal haliyle yapılmıştır. Pencereler özgün formlarında yapıldıkları gibi, restorasyon sırasında dikdörtgen formlarıyla yeniden inşa edilmiştir. Evin iki ayrı giriş kapısı vardır. Ana giriş kapısı üzerinde iki ayrı tokmak vardır, bu tokmaklar iki farklı ses çıkarır ve haneye gelen kişinin cinsiyeti hakkında ev sahibine bilgi verdiği öğrenilmiştir. Aynı zamanda ana kapının yanında bir ip bulunmaktadır, bu ip misafirlere ev sahibinin uzakta olduğunu, ne kadar süre ev sahibinin evde olmayacağını bildirmektedir. Evin iç kapılarında yıldız motifi bulunmaktadır. Bu yıldız motifi eve gelen misafirlere cennetin kapısından içeriye giriyormuş hissiyatını vermesi için yapılmıştır. Evin iç zemini, pencere pervazları ve yapının kat tavanları da ahşaptır.

Binanın her odasında ayrı bir ahşap tavan işlemesi (Şekil 4.52) bulunmaktadır. Bu dönemde bu işleme tavanlar özel ahşap işçiliği gerektirdiği için varlıklı aileler tarafından tercih edilmektedir. Ahşap duvarlar, özgün haline uyumlu olacak şekilde yeniden inşa edilmiştir. Cepheler özgün haline uygun olacak şekilde renklendirilmektedir.

Şekil 4.52 Tavan işlemeciliği fotoğrafları (Atmaca, 2021)

Ünye ilçesi ipek yolu üzerinde olduğu için zengin ailelerin barındığı bir yer, bu bölge yer altı kaynakları ve madenler açısından zengin, iklimi ve mevcut konumu birçok fırsata ev

sahipliği yapmıştır. Örneğin, eski zamanlarda Ünye'de şarap üretilirmiş ve bakırcılık çok yaygınmış. Evlerde çoğunlukla el yapımı bakır madenleri kullanılırmış. Aynı zamanda Ünye taşı adı verilen bir tür taş ve granit taşının da bu bölgede çıkarıldığı için o dönemde bu madenler kullanılarak binaların yapılırmış. Ünye taşının evlerin çevre düzenlemesinde ve ayrıca yiyecekleri sıcak tutmak için de kullanılmaktaymış.

Şekil 4.53 Ahşap kullanımı ve vitray detayları **(**Atmaca, 2021)

Ana kapı girişinin iki yanında doğal taş sütunlar koyulmuştur. Bölge Karadeniz ikliminde yer aldığından yıllık yağış oranı çok yüksek olduğu için, uzun yıllara dayanan ağaçların bulunduğu bölgede ahşap ev yapıları çok yaygındır. Binada çok sayıda pencere vardır ve bu pencereler ahşap iskeletten yapılmış ve aynı pencerelerde vitray pencerelerle (Şekil 4.53) süslenmiş açıklıklar görülmektedir.

Şekil 4.54 Zemin kat ocaklık ve duvar nişleri (Atmaca, 2021)

Binanın restorasyonu yapılırken öncelik sırası yıkılma tehlikesi olan alanlarla başlamıştır. Yıkılma tehlikesinde olan yer desteklerle yerlerine sabitlenmiştir. Dökülecek olan çatı elemanlarının zarar görmesini engellemek için çatı altına branda çekilmiştir. Daha

sonra değerli olan işlemeler ve bozulmadan kalabilen her parça binanın içinden toplanmıştır. Bu parçalar günümüzde Müze Ev'in içinde sergilenmektedir.

Odalarda yer alan ocaklıklar (Şekil 4.54) ve duvarlara uygulanan ahşap dolaplarda lambalık, raf nişleri (Şekil 4.55) günümüzdeki kullanımında da mevcut olarak bulunmaktadır. İşlevselliğini kaybetse de, formunu koruyarak sergi elemanı olarak kullanılmaktadır.

Şekil 4.55 Yapının iç kısmı (Atmaca, 2021)

4.4.6. Ünye Hüseyin Sabri Kadı Konağı

Yapı, Ünye Merkezin batı tarafında, Hacı Emin Caddesi kenarında konumlandırılmıştır. Konak, genel hattıyla dikdörtgen formludur. Üst katlarında çıkıntısı olan bir plan şemasına sahiptir. Yapının batı ve güney cephesi sokakla sınır olup, batı ve güney cephesinden sokak kenarına açılan iki ayrı kapısı bulunmaktadır. Bu sebeple L şeklinde bir bahçesi vardır. Tarihi yapıya bahçeden giriş, doğu ve kuzey cephesinden iki ayrı giriş bulunmaktadır. Aynı zamanda kuzey cephesinde ahır için bir kapı daha uygulanmış.

Tarihi yapının taban oturum alanı, yaklaşık 135 m^2'dir. Kırma çatının en yüksek yeri rölöve projesinde 10.88 m, 3 kat toplam duvar yüksekliği 8.98 m ve çıkıntı halinde yapıya eklenen cumbanın çatı yüksekliği 9.84 m'dir. Uyarlamalı yeniden kullanımla restore edilip yeni işlev kazanan tarihi yapının peyzajında, oturma alanları, kamelya, 50 yıllık çam ağacı

ve 70 yıllık dut ağacı, bitki gibi ögelerin bulunduğu gözlemlenmiştir. Restorasyon öncesinde boş olan ve kısmen yıkılan yapı, yıllarca konak işlevine devam etmiştir.

Tezin ana konusu, Ünye'de yer alan sivil mimari yapıların yeniden kullanımını, kültürel sürdürülebilirliğini ve mekânsal kurgusunu kapsamaktadır. Uyarlamalı yeniden kullanım kapsamında restore edilen tarihi yapı, tezin konusunun sınırlılığını oluşturan Kültür Yolu projesinde 10. sırada yer almaktadır.

Çizelge 4.27 Hüseyin Sabri Kadı Konağı künye bilgileri

(Atmaca, 2021)

Yapı Adı:	Hüseyin Sabri Kadı Konağı
Orijinal Adı:	-
Konum:	Ordu-Ünye
Orijinal Kullanım:	Konak
Yeni İşlevi:	Konuk Evi/Otel
Mimari Yapı:	Erken dönem Osmanlı Mimarisi
Yapı Malzemesi:	+ Taş + Ahşap
Plan Şekli:	Dikdörtgen

19.yy'da Çoldurzade Ali Rıza Bey'in oğlu Hüseyin Sabri (Çizelge 4.27) tarafından yapılan bir konaktır.

2017 yılında başlayan restorasyon çalışmaları, 2019 yılında tamamlanmaktadır. Hüseyin Sabri Kadı Konağı'nın kamusallaştırma işlemlerinin tamamlanmasından sonra rölöve projesi hazırlanmıştır. Tarihi yapının üst katları tamamen kullanılamaz bir halde olduğu için öncelikle gerekli temizleme işlemleri yapılmıştır.

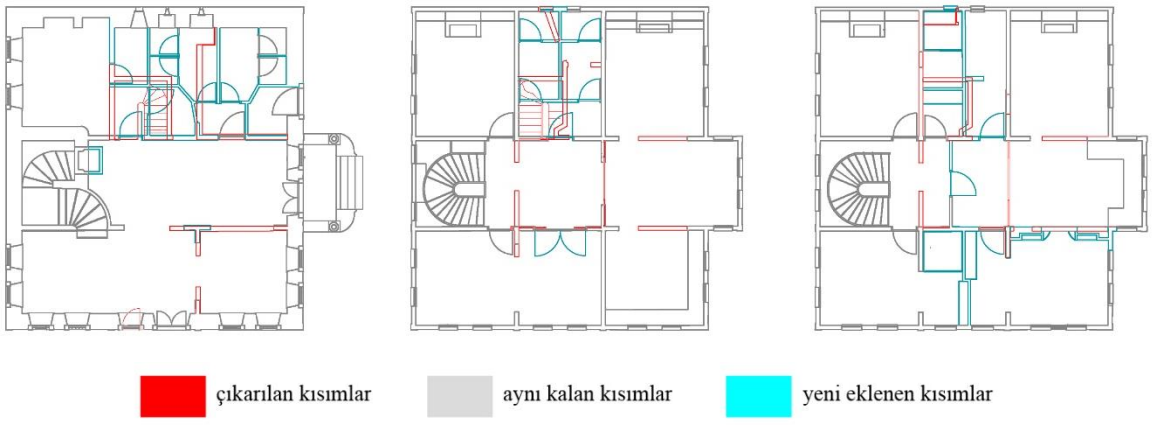
4.4.6.1. Hüseyin Sabri Kadı Konağı yapısal özellikler

Tarihi konak kullanılamaz bir haldeyken, belediye tarafından alınıp restore edilerek konuk evi ve kafe olarak yeniden işlevlendirilmiştir. Üst katların ahşap yapı malzemesi

kullanılması sebebiyle zamana meydan okuyamayarak yıkık ve tamamen kullanılamaz bir hale geldiği görülmüştür. Giriş katın taş malzeme kullanılarak inşa edilmesi günümüze kadar bir şekilde varlığını devam ettirebilmiştir. Yapının dış cephesinde sıva kaplaması yapılmıştır. Zamanla sıvalarda dökülmeler ve çeşitli çatlaklar olmuştur. Şekil 4.56 da yapıda gerçekleşen uygulamaların analizi yapılmıştır.

Tarihi yapı, geleneksel Türk mimarisine uygun olarak üç katlıdır ve materyal olarak kesme taş örme ile bağdadi duvar şeklinde inşa edildiği görülmüştür. Yaklaşık olarak 135 m^2 kullanım alanına sahiptir. Rölöve projesinin incelenmesi sonucunda konağın duvar ölçüleri değişmekle birlikte en kalın duvarın 60 cm, iç duvarlarda 16 ve 20 cm kalınlıkları görülmüştür. Taş duvarlar aynı zamanda taşıyıcı duvar görevi görmektedir.

Tarihi yapının çatısı ahşap çerçeveli kırma çatı sistemi ile oluşturulmuştur. Ahşap çatkı tavan kaplaması üzeri yerleştirilen ahşap âşıklıklar ve kiremit altı tahtası bulunmaktadır. Çatı üzerine alaturkan kiremit kaplaması yapıldığı görülmektedir.

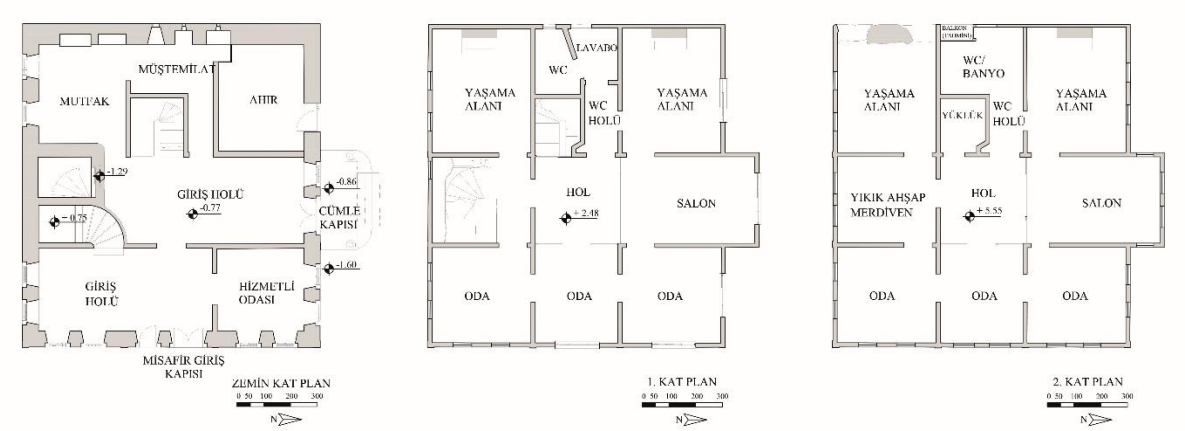

Şekil 4.56 Yapısal değişimin plan üzerinde analizi (ÜB, 2021)

4.4.6.2. Hüseyin Sabri Kadı Konağı plan kurgusu

Konağın mimari özelliklerine bakıldığında klasik Osmanlı Mimari yapılarındaki özellikler görülebilmektedir. Ana hattı kare plan şekline sahip olan yapı, 3 katlı olup kuzey cephesinde cumba bulunmaktadır (Şekil 4.57). Yapıya ait duvarların taşıyıcı sistem olarak

kullanıldığı görülmektedir. 2 tanesi yapı girişi ve bir tanesi de ahır giriş olmak üzere üç giriş kapısı açıklığı bulunmaktadır.

Şekil 4.57 Hüseyin Sabri Kadı Konağı rölöve plan çizimleri (ÜB, 2021)

Ünye Belediyesinin arşivinden alınan rölöve projesine göre, zemin katta 1 hizmetli odası, 1 mutfak, 1 müştemilat, sarnıç, 2 giriş holü ve ahır yer almaktadır. Yapı kuzey güney yönlü 3 kısma bölündüğünde orta kısmın güney cephesinde ve doğu kısmının ortasında yer alan dikey sirkülasyonu sağlayan ahşap merdivenler bulunmaktadır.

Şekil 4.58 Kuzey cephesi kapısı ve güney cephesi holü ve merdivenin fotoğrafları (Atmaca, 2021)

Kuzey doğu alanında hizmetli odası konumlandırılmıştır. Konak sahibinin yanında kalan ve evin hizmetiyle yükümlü olan aile zemin katta yaşamaktadır. Şekil 4.58 de görüleceği üzere, giriş holü kuzey cephesindeki giriş kapısından güneyde yer alan sarnıç üzerine konumlandırılan merdivene kadar uzamaktadır. Diğer giriş holü güney doğu

cephesinde, hizmetli odasının altında bulunmaktadır. Batı kısmında mutfak, diğer ahşap merdivenin arkasında müştemilat ve kuzey cephesi tarafında ahır bulunmaktadır.

Şekil 4.59 1. kat holü ve cumba hacmi fotoğrafları (Atmaca, 2021)

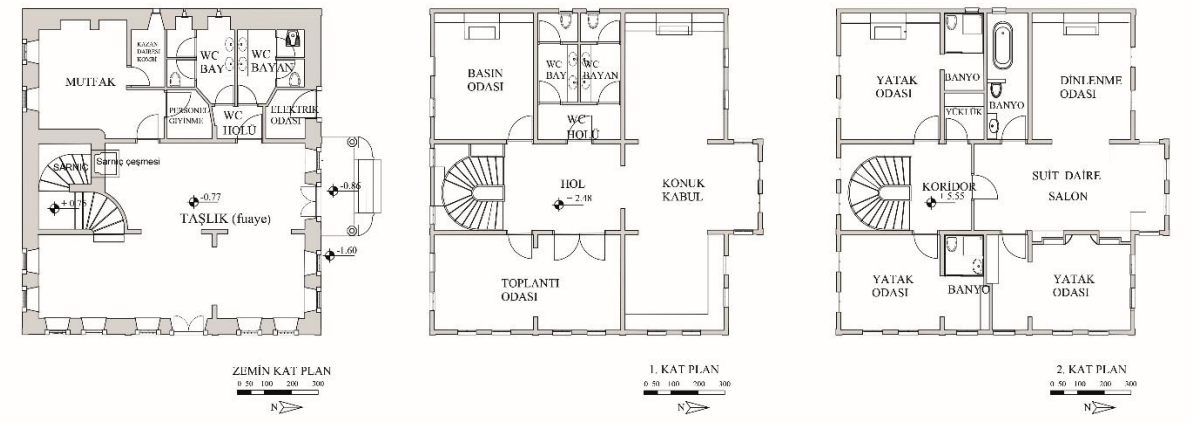
Birinci katta, 5 oda bu odalardan 2 tanesi yaşam alanı, 3 tanesi oda olarak tasarlanmıştır. Doğu kısmında ortada yer alan oda, orijinalinde L şeklinde bir sofa olarak kullanılırken, ilerleyen süreçte panel eklenmesiyle oda halini almıştır. Rölöve plan çizimlerine göre kuzey cephesinde cumba (Şekil 4.59) olan kısım kat salonu olarak kullanılırken, salonun batısında kalan ve salondan geçilen bir yaşam alanı görülmektedir. Şekil 4.56'da görüleceği gibi, holle salon hacmi arasına panel koyularak hacimsel bir bölünme yapılmıştır.

Zemin kattan birinci kata, iki ayrı merdivenle ulaşıldığı rölöve projesinde görülebilmektedir. Üst kat holüne yakın mesafede bağlanan ahşap merdivenlerden güney cephesinde yer alan büyük merdivenin kata girişinde, iç oda duvarları hizasında bir kapı bulunmaktadır.

Orta kısımda yer alan küçük ahşap merdiven (Şekil 4.59) direk kat holüne açılmaktadır. Klasik Ünye evlerindeki ocak, kiler, yüklük, ahşap gömme dolaplar ve banyo düzeni bu binada da mevcuttur. Bu düzenin her katta bulunması ve odaların çoğunda ocak olması, birden çok ailenin aynı anda bir konakta barınabilmesini sağlamıştır. Ev sahibinin yetişkin çocuklarını evlendirerek konakta ayrı bir hane kurmasına uygun olmuştur. Evdeki odaların her birinde farklı aileler yaşamış, bu nedenle her oda ailelerin temel ihtiyaçlarına göre düzenlenmiştir. Rölöve projesinde de görüldüğü üzere, yaşam alanı hacimlerinde

ocaklık kullanılmıştır. Katta küçük merdivenin arkasında konumlandırılmış, WC/banyo ve WC holü hacimleri görülebilmektedir.

İkinci katta, 5 oda bu odalardan 2 tanesi yaşam alanı, 3 tanesi oda olarak tasarlanmıştır. Birinci katta ki hacim bölünmesi için salona eklenen panel burada da görülmektedir. Birinci kat düzeninden farklı olarak batı cephesinde orta kısımda yer alan küçük ahşap merdivenden ikinci kata dikey sirkülasyon yoktur. Bu hacim, ikinci katta yüklük olarak kullanılmaktadır. Bu katta yer alan WC/banyo hacminin önünde, rölöve projesi sırasında dış cepheden tahminle bir balkon olduğu düşünülmüştür. İkinci katın çatıyla birlikte çok büyük hasar alması sebebiyle, rölöve projesi sırasında bu kata giriş yapılamamıştır.

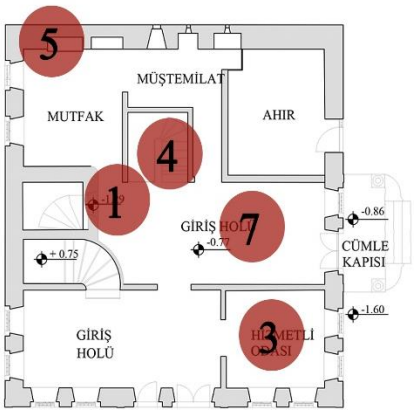
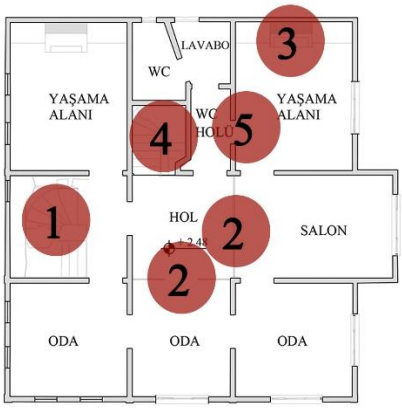

Şekil 4.60 Hüseyin Sabri Kadı Konağı restorasyon plan çizimleri (ÜB, 2021)

Yapının orijinalinde giriş katında, aile halkının yanında çalışanların veya diğer ihtiyaçlar doğrultusunda kullanımının olduğu görülmektedir. Restorasyon projesi ile verilen yeni işlevler doğrultusunda, mutfak olduğu gibi kalmıştır ancak modern tarzda günün ihtiyaçlarına uygun olacak şekilde yenilenmektedir.

Şekil 4.60 da görüldüğü üzere eskiden müştemilat olarak kullanılan hacimle, merdiven kısmı kazan dairesi, personel giyinme odası ve erkek tuvaleti olarak hacimlere bölünmektedir. Ahır kısmı ise bayan tuvaleti, tuvalet holü ve elektrik odası olarak hacimlere ayrılmaktadır. Çizelge 4.28 de kat planlarında hasarlar tespit edilmiştir.

Çizelge 4.28 Hüseyin Sabri Kadı Konağı kat planlarında tespit edilen hasarlar

Kat Plan Çizimleri	Plan Analizi
 Rölöve projesi zemin kat plan çizimi.	**1.** Sarnıç önünde bir çukur kazılmış. **2.** Kattaki bağdadi duvarlarda hasarlar ve bazılarında yıkılmalar görülmüş. **3.** Kat döşemelerinde ve tavan kaplamalarında hasarlar bulunmuş. **4.** Küçük merdivende yıkılma ve merdiven altı dolabında hasarlar görülmüş. **5.** Mutfaktaki taş duvarlarda yıkılmalar görülmüş. **6.** Taş duvarlarda çatlak, hasarlı horasan sıva ve taş sövelerde çatlaklıklar görülmüş. **7.** Moloz yığınları kapatılmış. **8.** Tavanda yıkılmalar olmuş.
 Rölöve projesi 1. kat plan çizimi.	**1.** Ahşap merdivende yıkılmalar olmuş. **2.** Cumba çıkıntısının olduğu salonun doğusundaki oda ile arasına daha sonra kapı koyulmuş. **3.** Ocaklıklar ve yanındaki dolaplar kırılmış. **4.** Küçük ahşap merdiven yıkılmış. **5.** WC ve yaşam alanı arasına daha sonra kapı koyulmuş. **6.** Yıkık bağdadi duvarlar ve pencereler kayıt edilmiş. **7.** Tavanda yıkılmalar olmuş.
 Rölöve projesi 2. kat plan çizimi.	**1.** Bu kata çökmüş kiriş ve döşeme kaplaması sebebiyle girilememiş. **2.** Ocaklıklar ve yanındaki dolaplar kırılmış. **3.** Sarnıç kısmındaki ahşap merdiven yıkılmış. **4.** Çatı kısmı kısmen yıkılmış. **5.** Tavan kaplaması çürümüş ve yıkılmış. **6.** Kattaki pencereler hasarlı ve çerçevesiz.

Şekil 4.61 Orijinal yapıda hizmetli oda ve doğu giriş hol hacimleri (Atmaca, 2021)

Şekil 4.61'de görüldüğü üzere, giriş holleri ve hizmetli odası birleşerek fuaye alanı olarak kullanılmaktadır. Misafir giriş holü olarak kullanılan hacim, yeni işlevde kasa kısmı olarak işlevlendirilmiştir. Orijinal halinde hizmetli odası olarak kullanılan kişisel alanın artık kamusal alana dönüştüğü görülmektedir.

Şekil 4.62 Yeni işlev doğrultusunda basın odası ve konuk kabul hacimlerinin fotoğrafları (Atmaca, 2021)

İkinci katta özgün yapıda iki tane yaşam alanı, salon, 3 oda, hol, WC, lavabo, WC holü, giriş katla bağlantı sağlayan küçük merdiven boşluğu tasarlanmıştır. Sarnıç tarafında

konumlandırılan merdivenin hemen yanında yer alan yaşam alanı, orijinal yapıya göre aile arasında ortak kullanım alanı olarak kullanılmıştır. Şekil 4.62'de görüldüğü üzere, yeni işlev doğrultusunda özgün hacmi korunmuş ve işlev değiştirerek kamusal alan olarak basın odasına dönüşmüştür.

Şekil 4.63 Yeni işlev doğrultusunda toplantı odası hacmi fotoğrafları (Atmaca, 2021)

WC, lavabo, lavabo holü ve iptal edilen merdiven boşluğu hacimsel olarak korunmuş ancak Bay/Bayan WC ve WC holü şeklinde hacimlere ayrılmış. WC yanında yer alan yaşan alanının WC holüne bir bağlantısı bulunmaktayken, yeni işlev sonucunda burada bir bağlantı kapatılmıştır.

Yaşam alanı, salon ve kat odalarından bir tanesi olmak üzere 3 adet hacim birleştirilerek, yeni işlev için konuk kabul odası olarak işlevlendirilmiş. 3 hacimden 2 tanesi genel kullanım ve 1 tanesi de özel alan dahilinde kullanılmaktayken, restorasyon sonrasında hepsi kamusal alana dönüşmektedir.

Şekil 4.63'de de görülebildiği üzere, katta yer alan diğer iki oda hacmi birleştirilerek, toplantı odası olarak işlevlendirildiğinde özel alanlar özgün işlevini kaybedip, kamusal alan olarak kullanılmaktadır. Tarihi yapıdaki kat holü, hacmini ve işlevini korumuştur.

Şekil 4.64 Yeni işlev doğrultusunda özgün yapıda hayat olarak kullanılan oda (Atmaca, 2021)

Üçüncü katta, 2 yaşam alanı, WC, Banyo, WC holü, Yüklük, Salon, 3 adet oda, hol bulunmaktadır. Merdivenin yanında yer alan yaşam alanı, konuk evi olması sırasında yatak odası olarak işlevlendirilmiştir. Hacim olarak yapıda yer alan WC kısmı yatak odasına ilave edilmiştir (Şekil 4.64). Özgün yapıda aile içinde kamusal kullanım söz konusuyken, yeni işlevde artık kişisel bir alan olarak kullanılmıştır. Aynı zamanda ortak kullanımda olan WC, restorasyon sonrası özel WC olarak değişmiştir. Alt katlarda yer alan merdiven kısmı restorasyon öncesinde ve sonrasında da yüklük olarak kullanılmıştır.

Şekil 4.65 Yeni işlev doğrultusunda süit oda hacmi içinde yer alan yatak odası, dinlenme odası ve salon fotoğrafları (Atmaca, 2021)

Hol hacmi orijinale göre küçültülmüştür. Buradan alınan kısım süit daire hacmine ilave edilmektedir. WC/Banyo kısmının diğer tarafı süit daire için kamusal özellikten özel kullanıma geçmektedir. Şekil 4.65 de görüldüğü üzere, diğer yaşam alanı, dinlenme odasına dönüşmüş süit daire salonuna katılarak, iki hacim birleştirilmektedir. 3 odadan bir tanesi süit daireye yatak odası olarak eklenmektedir. Kattaki orta oda iki ayrı hacme bölünerek bir tarafı süit daireye eklenmiş, diğer kısmı da merdiven tarafında yer alan odaya WC/Banyo olarak katılmaktadır. Bu bölünme sırasında bir panel duvar kullanılmıştır.

Tarihi yapının mekânsal diziliminin geçirdiği değişim Çizelge 4.27 de gösterilmiştir. Burada da görüldüğü üzere dönemsel olarak farklı bağlantılara sahip olmaktadır. Yapının özgün formatında bazı odalar arası bir geçiş olduğu görülmüştür. Ancak bu geçişlerin yeni işlevle birlikte her odanın farklı işlevler alması sonucunda iptal edildiği ve yeni fonksiyonlarına uygun olacak şekilde bazı hacimler arası yeni bağlantıların kurulduğu görülmüştür. Oda tiplerine göre, odalar arası geçiş oluşturulmuştur.

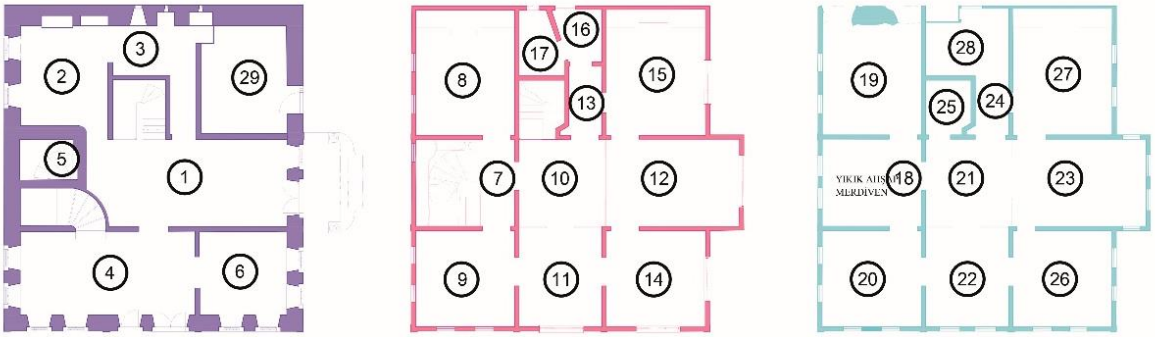
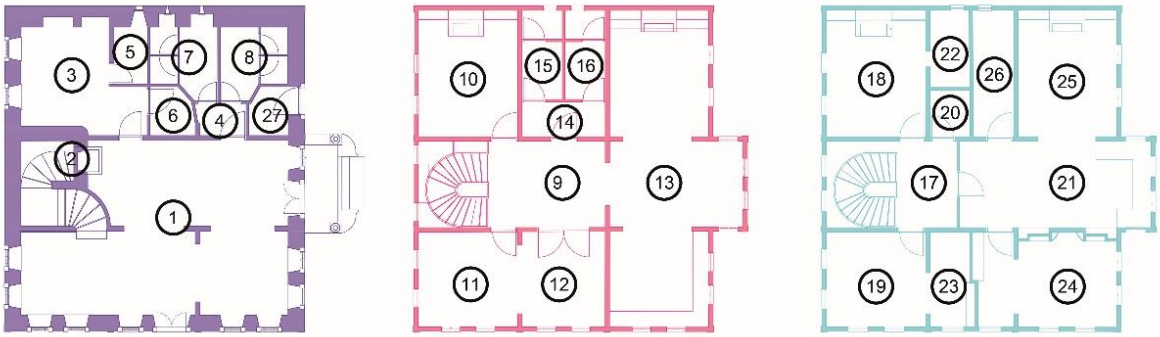
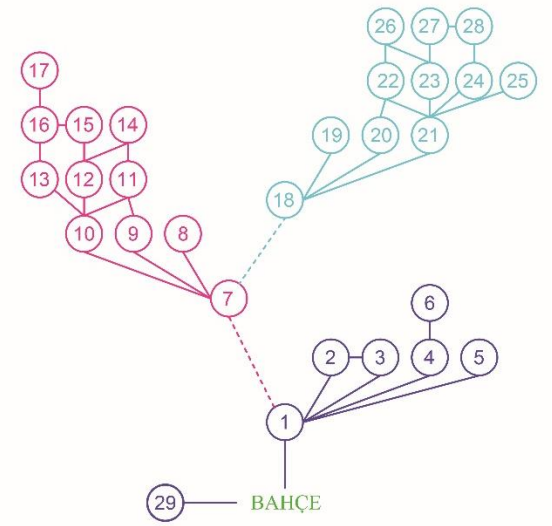
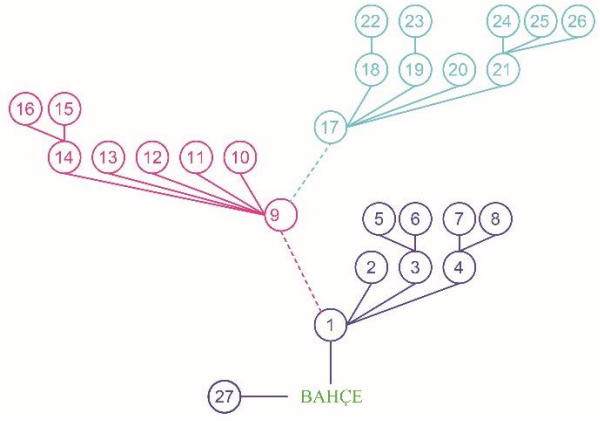
Zemin katta özgün işlevden daha fazla, farklı işlevlere sahip hacimler oluşturulmuştur. Bu da özgün tasarımdan daha farklı bir mekânsal dizilim oluşmasına neden olmuştur.

Özgün tasarımda birbirleriyle bağlantılı ve karışık dallanma görülürken, restorasyon sonrası düzenli bir dallanma oluştuğu görülmektedir.

Özgün tasarımda odalarda banyo için bir dallanma olduğu görülmemektedir. Restorasyon sonrasında yatak odası işlevi kazanan her oda için kişisel banyo eklenmesinden kaynaklanan bir dallanma söz konusudur. Aynı zamanda, ikinci katta yapının ortak kullanımında olan WC/banyo hacimlerinin, yeni işlev sonrası süit odaya verilmesi de dallanmayı etkileyen diğer bir unsurudur.

Çizelge 4.29 da yer alan planlarda hacimlere verilen sayıların orijinal işlevleri ve yeni işlevlerinin değerleri ve bu işlevler için yapılan işlemler Çizelge 4.30 ile bağlantılı olarak verilmektedir.

Çizelge 4.29 Hüseyin Sabri Kadı Konağı mekân kurgu kapsamında mekânsal dizilim

HÜSEYİN SABRİ KADI KONAĞI MEKÂN KURGU ANALİZİ	
Rölöve Projesi Kat Planları Çizimleri	
	
Restorasyon Projesi Kat Planları Çizimleri	
	
Rölöve Space Syntax	**Restorasyon Space Syntax**
	

Çizelge 4.30 Hüseyin Sabri Kadı Konağı özgün işlev ve yeni işlev karşılaştırma tablosu

	Özgün İşlev		**Yeni işlev**		**Yapılan İşlemler**
Bahçe	Bahçe		Açık oturma alanı Çardak		Peyzaj düzenlemesi
Zemin Kat	**1**	Mutfak	**1**	Mutfak	Onarım Çalışması
	2	Müştemilat	**2** **3** **4**	Kazan Dairesi Personel Giyinme Erkek WC	Onarım ve iptal edilen merdiven alanını ekleme, hacimsel bölünme
	3	Ahır	**5** **6**	Bayan WC Elektrik Odası	Onarım ve hacimsel bölünme
	4	Giriş Holü 1	**8**	Taşlık (Fuaye)	Onarım ve GH1/GH2/HO hacimleri birleşimi
	5	Giriş Holü 2			
	6	Hizmetli Odası			
	7	Sarnıç	**9**	Sarnıç	Onarım Çalışması
Birinci Kat	**8**	Yaşam Alanı 1	**10**	Basın Odası	Onarım Çalışması
	9	WC	**11** **12**	WC/Banyo 1 WC giriş	Onarım ve iptal edilen merdiven alanını ekleme, hacimsel bölünme
	10	Lavabo			
	11	WC Holü			
	12	Hol 1	**13**	Hol 1	Onarım ve hacimsel büyüme
	13	Yaşam Alanı 2	**14**	Konuk Kabul Odası	Onarım Çalışması ve H2/S/O1 hacimleri birleşimi
	14	Salon 1			
	15	Oda 1			
	16	Oda 2	**15**	Toplantı Odası	Onarım ve O2/O3 hacimleri birleşimi
	17	Oda 3			
İkinci Kat	**18**	Yaşam Alanı 3	**16**	Yatak Odası 1	Onarım ve hacim daralması
	19	Yüklük	**18**	Yüklük	Onarım ve hacim daralması
	20	WC/Banyo 2	**17** **19**	WC/Banyo 2	Onarım ve hacim bölünmesi (*2 WC)
	21	WC Holü			
	22	Hol 2	**21**	Hol 2	Onarım ve hacim daralması
	23	Yaşam Alanı 4	**20** **22** **23**	Dinlenme Odası Süit Daire Salonu Yatak Odası 2	Onarım ve hacim birleşimi
	24	Salon 2			
	25	Oda 4			
	26	Oda 5		İşlev dışı	Onarım ve diğer oda ihtiyaçlarına bölünme
	27	Oda 6	**25** **24**	Yatak Odası 3 WC/Banyo 3	Onarım ve hacimsel büyüme

4.4.6.3. Hüseyin Sabri Kadı Konağı cephe kurgusu

Yapının günümüzdeki formu, konağın orijinal haline uygun olarak yeniden yapılmıştır. Çizelge 4.29 da görüleceği üzere, ahşap olan üst katların ciddi hasarlar alması sonucunda yıkılması ve yeniden yapıldığı görülmektedir. Konağın işlevini değiştirdiği zaman işlevleri doğrultusunda, bahçeye yapının ihtiyacı olan bir ek kısım eklenmiştir. Yapıya bakıldığında simetrik unsurları görülebilir.

Çizelge 4.31 Hüseyin Sabri Kadı Konağı cephe kurgusu restorasyon öncesi, aşaması ve sonrası süreci

Restorasyon öncesi	Restorasyon aşaması	Restorasyon sonrası
		
(ÜB, 2021)	(ÜB, 2021)	(Atmaca 2021)

Tarihi yapıda, zemin katta üç tane giriş bulunmaktadır. Doğu girişine, ahşaptan çift kanatlı misafir giriş kapısı; kuzey cephesinde ahşap çift kanatlı cümle kapısı ve tek kanatlı eskiden ahır için kullanılan bir kapı uygulanmıştır. Ahır hacmi, günümüzde elektrik odasının kapısı olarak kullanılmaktadır.

Kuzey cephesinde kapı açıklığının olduğu alan hizasında, yapının cumba çıkıntısı konumlandırılmış, zemin katta iki ahşap daire kolonun taşıdığı cumbanın altına geçirildiği görülmektedir. Ahşap kolonların ayakları taş ayaklar içine oturtulmuştur. Kuzey cephesindeki kapının olduğu kısma 4 basamaklı taş merdivenle giriş yapılmaktadır. Çatı ise kiremit örmedir.

Zemin kat duvarları korunarak, üst katlardaki harabe haldeki ahşap kısımlar yıkılarak orijinaline sadık kalınarak yeniden inşa edilmiştir. Zemin katta kuzey cephesinde 3'ü büyük, 1 tanesi küçük olmak üzere 4 pencere; 1 tanesi kot farkı bulunan ve 4 basamakta ulaşılan çift kanatlı, diğeriyse tek kanatlı bahçeden giriş yapılan kapı açıklığı bulunmaktadır. Doğu cephesinde 5'i pencere 1'i çift kanatlı kapı olmak üzere 6 açıklık; güney cephesinde 4 pencere açıklığı ve batı cephesinde 3 tane küçük pencere açıklıkları bulunmaktadır. Yapıda bulunan pencere çerçeveleri ve kapılar ahşaptan yapılmıştır. Zemin katında yer alan pencerelerde taş söveler bulunmaktadır.

Şekil 4.66 Hüseyin Sabri Kadı Konağı cephe çizimleri (ÜB, 2021)

Birinci katta kuzey cephesinde incelenen rölöve projesine göre 5 pencere açıklığı bulunmaktadır. Cephedeki pencerelerden 2 tanesi oda pencereleri, 3 tanesi cumbaya ait olmak üzere 1 tanesi cumbanın kuzey kısmında diğer 2 tanesi de doğu ve batı cephesinde yer almaktadır. Restorasyon projesinin incelenmesi sonucunda kuzey cephesinde 8 pencere açıklığı görülmektedir. Cephedeki pencerelerden 4 tanesi oda pencereleri, 4 tanesi cumbaya ait olmak üzere 2 tanesi cumbanın kuzey kısmında diğer 2 tanesi de doğu ve batı cephesinde yer almaktadır (Şekil 4.66).

Rölöve ve restorasyon projelerinin karşılaştırılmalı incelenmesi sonucunda, kuzeye bakan cephelerinde yer alan 3 camın sebebinin, orijinalinden farklı olarak daha sonraki kullanımlarında PVC şeklinde eklenti yapılmasıyla birleştirildiği görülebilmektedir. Şekil 4.67 da PVC pencere eklenmesinin, restorasyon öncesinde cephelerdeki son durumları görülebilmektedir.

Şekil 4.67 Kuzey ve doğu cephesi PVC pencere fotoğrafları (ÜB Web Sitesi, 2021)

Doğu cephesinde rölöve projesine göre 4 pencere açıklığı, restorasyon projesine göre ise 6 pencere açıklığı bulunmaktadır. Cephenin kuzey kısmında, PVC pencere eklenmesi sonucunda 2 pencerenin birleştirildiği görülmektedir. Güney cephesinde 5 adet pencere açıklığı bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi merdiven penceresi, diğer 4 tanesi oda penceresi olarak kullanılmaktadır. Batı cephesinde 2 tane WC/banyo penceresi olduğu görülmektedir.

İkinci kat birinci katla form ve düzene sahip olarak tasarlanmıştır.

Rölöve restorasyon projelerinin karşılaştırmalı incelenmesi sonucunda birinci katta PVC'ye dönüştürülen pencereler bulunmamaktadır. Sadece güney cephesinde merdiven boşluğu kısmında 1 adet pencere açıklığı yerine 2 adet pencere açıklığı bulunmaktadır. Cumbalarda yer alan pencerelerin üst kısımlarında yarım çember şeklinde kavisli ek açıklık eklenmiştir. Yapının diğer pencereleri dikdörtgen şeklindedir.

Rölöve projelerinin incelenmesi sonucunda yapının zemin katındaki pencere açıklıkları, yapının konumlandığı topoğrafik durum gereği zeminden farklı yüksekliklerde olabilmektedir. Tarihi yapının pencere yüksekliklerinin tiplerine göre boylarının değişebildiğini dikdörtgen pencerelerin 130, ikinci katta ortada yer alan kavisli tepeye sahip olan pencerelerin yüksekliklerinin 190 cm olduğu görülebilir. Pencerelerde giyotin pencere sistemi kullanılmıştır. Zemin kat duvarlarında pencere açıklıkları etrafında taş söveler kullanılmıştır. Katlar arası kat silmeleri ve köşe pervazı tasarlanmıştır.

4.4.6.4. Hüseyin Sabri Kadı Konağı estetik değerler

Tarihi konak orijinal formuyla korunmuştur. Yapının alt kısmı taş, üst kısmı ise ahşaptan yapılmış geleneksel bir Türk evidir. Tarihi yapının pencere formları, yapının özgün tasarımına göre yapılmıştır. Pencereler yapıldıkları gibi odalarda yer alanların dikdörtgen formlu, ikinci katta yer alan kuzey cephesindeki cumba kısmı ve doğu cephesinde ortada yer alan pencerelerde dikdörtgen üzerine yarım daire eklenmiş formuyla yeniden inşa edilmiştir.

Yapının cephelerinde, kat silmeleri ve köşe pervazları görülebilmektedir. Ahşap duvarlar, tavan işlemeleri özgün haline uyumlu olacak şekilde yeniden inşa edilmiştir. Cepheler özgün haline uygun olacak şekilde renklendirilmiştir.

Konağın iç zemini, tavanı, pencere pervazları ve yapının kat tavanları da ahşaptır. Yapının her odasında, Şekil 4.68 de görüleceği üzere ocaklık bulunmaktadır ve taş oymaları olan ocaklar görülebilmektedir. Sarnıç kısmında yer alan taş oymalı çeşme, olduğu gibi kalmıştır.

Şekil 4.68 Taş oymalı çeşme, bahçe kapısı taş sütun, taş oymalı ocaklık fotoğrafları (Atmaca, 2021)

Bahçe kapılarında girişinin iki yanında, Şekil 4.68 de görüleceği üzere doğal taş sütunlar bulunmaktadır. Yapılan araştırmalar sonucunda, bahçe kapısı taş sütunları kısmen günümüze ulaşmış ve eksik kalan kısımların yeniden yapılarak yerlerine koyulduğu görülmektedir. Tarihi yapının kuzey cephesinde merdivenle ulaşılan kapı girişi cumba altına

konumlandırılmıştır. Bu sebeple kapının, her iki yanında ahşap sütunlar bulunmaktadır. Kapı girişlerinin üst kısımlarında kavisli pervaz görülmektedir.

Şekil 4.69 Pencereler, ahşap dolap ve ahşap tavan ahşam kaplaması fotoğrafları (Atmaca, 2021)

Yapının iç zemini, pencere pervazları ve yapının kat tavanları da Şekil 4.69 da görüleceği üzere ahşaptır. Binanın her odasında ahşap tavan kaplaması bulunmaktadır. Aynı zamanda yapının iç kısımlarında da çok sayıda ahşap dolap, raf ve hatıl kullanılmıştır.

Binada çok sayıda pencere vardır ve bu pencereler ahşap iskeletten yapılmıştır. Binanın restorasyonuna öncelikle harap halde olan üst katlar temizlenerek başlamıştır.

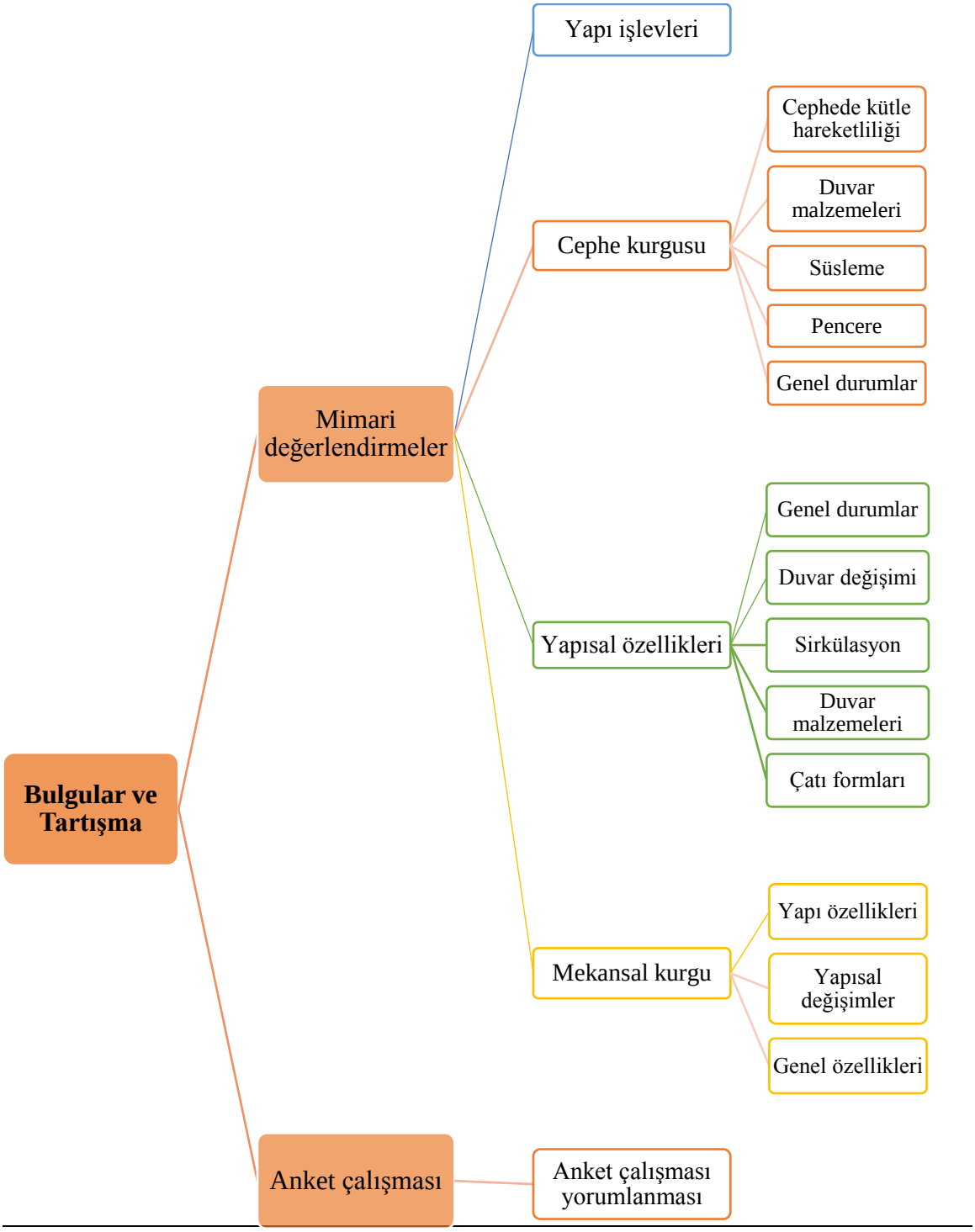
5. BULGULAR VE TARTIŞMA

Tez çalışmasının değerlendirmesi, uyarlamalı yeniden kullanım bağlamında mekân kurgusu, cephe kurgusu ve yapısal kurgudan oluşan mimari özellikler ile algısal etki tespitine dönük anket çalışması olmak üzere, iki ana başlık altında (Şekil 5.1) toplanmıştır. Uyarlamalı yeniden kullanımla işlev değiştiren tarihi yapı örnekleminde Ünye'de Kültür Yolu Projesinde yer alan tarihi beş konak irdelenmek üzere seçilmiştir. Güzergâh doğrultusunda yer alan ve işlev değiştiren kilise, anıtsal yapılarda yeni işlevi sonucunda gerçekleşen olumlu ve olumsuz durumları tespit edebilmek için analiz edilen tarihi yapılara eklenmiştir. Seçilen tarihi yapılar hem tekil olarak özgün tasarımı ve uyarlamalı yeniden kullanımın yapıya olan etkisi incelenmiş, hem de diğer yapılarla karşılaştırma yapılarak yorumlanmıştır.

Tarihi yapılardaki uyarlamalı yeniden kullanım değerlendirmesi, ilk aşamada değişim ve dönüşümün en çok hissedildiği mimari elemanlar üzerinden irdelenmiştir. Tarihi konak yapıları, Osmanlı Klasik Dönem mimarisini yansıtan mimari elemanlar ve mekân kurgusu içermektedir. Restorasyon işleminden sonra, uyarlamalı yeniden kullanım kapsamında işlev değiştiren yapılarda, günün ihtiyaçları doğrultusunda gerçekleşen değişimler ve bunların kültürel miras sürdürülebilirliğine olan katkısı sorgulanacaktır.

Cephe kurgusunda, yapıların cephe morfolojisine ait geometrik düzen, cephede kütlesel hareketlilik, cephe yüzeylerindeki ekler ve çıkarmalar, cephede ritim, cephe giriş düzeni, malzeme kullanımı ve yapıldıkları döneme ait üslupları incelenmiştir. Yapısal olarak, kullanılan malzeme, yapım teknikleri ve yapısal özgün elemanların değişimleri irdelenmiştir. Mimari özellikler ana başlığında incelenen mekânsal kurgu altında, yapıların mekân morfolojisi, mekân hiyerarşisi, özgün ve değişen mekân işlevleri, yapılarda sirkülasyon ve kütle geometrisi, yapının özgün tasarımı ve uyarlamalı yeniden kullanım sonucu yapının sahip olduğu yeni tasarım hem kendi içinde hem de diğer yapılarla karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Son aşama olarak yapılan anket çalışmasının değerlendirmesi, tarihi yapıların, yapıldıkları dönemin kültürel elemanlarını korumaları ve özgün özelliklerini yansıtmalarını temel almıştır. Bu anket çalışması sonucunda yapıların kültürel miras sürdürülebilirliğe olan katkıları yorumlanmıştır.

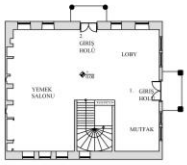
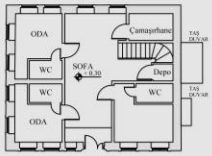
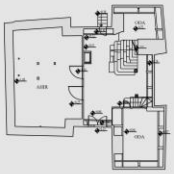
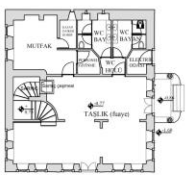

Şekil 5.1 Tez bulgular ve tartışma akış şeması

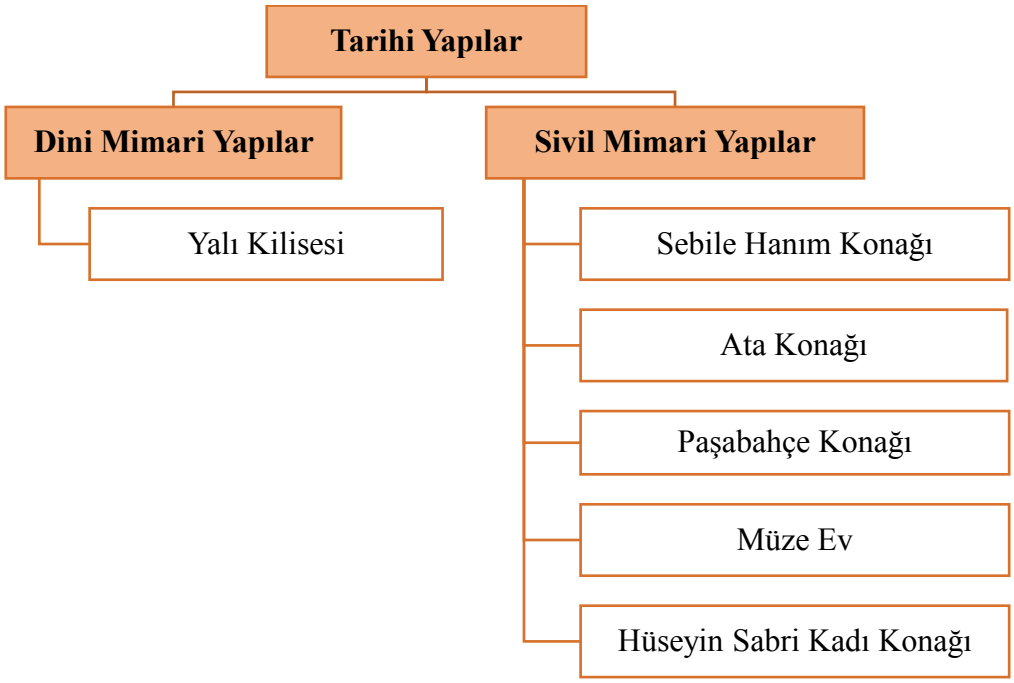
5.1. İncelenen Tarihi Yapıların Değerlendirilmesi

Konumu gereği Ünye, tarihsel süreçte pek çok kültüre ev sahipliği yapmış bir kent olduğu için şehirde farklı kültürel miras ögeleri görülebilir. Şehir organik bir yapılaşmaya sahiptir ve merkezde dini ve ticari ögeler (Yazıcı, 2019) yer alırken bunların ardında ise sivil mimari yapıları konumlandırılmış (Çizelge 5.1). Tarihi yapıların konumlarının birbirine yakın olma sebebi, Ünye'nin ilk yerleşim yerinin bu bölge olması ve tarihi dokunun merkezi olmasından kaynaklıdır. Zamanla kent bu merkezden dışa doğru genişleme göstermiştir.

Çizelge 5.1 İncelenen tarihi yapıların mimari özellikleri

Tarihi Yapı	Yapı Künyesi	Sokak Görüntüsü	Mekansal Kurgu	Yapısal Özellikler	Kat Planları
	Yapı Türü: Dini Mimari **Orijinal İşlev:** Kilise **Yeni işlev:** Çok Amaçlı Salon		- tek katlı - dikdörtgen plan formu - yapıya kütle eklentisi - apsis kısmı yonca form - iç mekanda duvar ile hacim bölünmesi yok	- yığma taş - modern malzeme: cam duvar ve beton - beşik, kubbe ve düz çatı formları - kolon eklenmesi - duvar eklenmesi	
	Yapı Türü: Sivil Mimari **Orijinal İşlev:** Konak **Yeni işlev:** Butik Otel		- 3 katlı - kareye benzeyen plan formu - yapıda kütle çıkıntısı - yeni işlev sonrası herkese açık kullanım - her odanın yatak odasına dönmesi ve ıslak hacim eklenmesi	- taş üstü ahşap yapı - duvar eklenmesi ve çıkartılması - kırma çatı formu - sirkülasyon çıkartılması - zemin kot farkı düzleme - zemin döşemesi tamamlama	
	Yapı Türü: Sivil Mimari **Orijinal İşlev:** Konak **Yeni işlev:** Butik Otel		- 3 katlı - kareye benzeyen plan formu - yeni işlev sonrası herkese açık kullanım - her odanın yatak odasına dönmesi ve ıslak hacim eklenmesi	- taş üstü ahşap yapı - duvar eklenmesi ve çıkartılması - beşik çatı formu - sirkülasyon değişimi - zemin döşemesi tamamlama	
	Yapı Türü: Sivil Mimari **Orijinal İşlev:** Konak **Yeni işlev:** Butik Otel Kafe		- 4 katlı - dikdörtgen plan formu - yapıda kütle çıkıntısı - yeni işlev sonrası herkese açık kullanım - her odanın yatak odasına dönmesi ve ıslak hacim eklenmesi	- taş üstü ahşap yapı - duvar eklenmesi ve çıkartılması - kırma çatı formu - sirkülasyon çıkartılması - zemin kot farkı düzleme - zemin döşemesi tamamlama	
	Yapı Türü: Sivil Mimari **Orijinal İşlev:** Konak **Yeni işlev:** Müze		- 3 katlı - kareye benzeyen eklemeli plan formu - yapıda kütle çıkıntısı - yeni işlev sonrası herkese açık kullanım	- taş üstü ahşap yapı - duvar çıkartılması - kırma çatı formu	
	Yapı Türü: Sivil Mimari **Orijinal İşlev:** Konak **Yeni işlev:** Konuk Evi Kafe		- 3 katlı - kareye benzeyen plan formu - yapıda kütle çıkıntısı - yeni işlev sonrası herkese açık kullanım - bazı odalarda yatak odasına dönme sonucu ıslak hacim eklenmesi	- taş üstü ahşap yapı - duvar eklenmesi ve çıkartılması - kırma çatı formu - sirkülasyon çıkartılması - zemin kot farkı düzleme - zemin döşemesi tamamlama	

5.1.1 Tarihi yapıların işlevsel durumu

Şekil 5.2 Tarihi yapıların özgün işlevlerinin gruplanması

Çok Amaçlı Salon	Otel/Konuk Evi	Kafe	Müze
• Yalı Kilisesi	• Sebile Hanım Konağı • Ata Konağı • Paşabahçe Konağı • Hüseyin Sabri Kadı Konağı	• Paşabahçe Konağı • Hüseyin Sabri Kadı Konağı	• Müze Ev

Şekil 5.3 Tarihi yapıların yeni işlevlerinin gruplanması

Şekil 5.2'de tarihi yapıların özgün işlevleri gruplanmıştır. Şekil 5.3'te ise tarihi yapıların yeni işlevlerinin neler olduğu gruplanmıştır. Bu şekillere göre dini ve sivil mimari yapı grupları kaybolmuştur. Uyarlamalı yeniden kullanımla birlikte tarihi yapıların, kültürel ve ticari amaç taşıyan birer yapıya dönüştüğü görülmüştür.

5.1.2. Tarihi yapıların cephe kurgusu

Cephe kurgusunun incelenmesini beş gruba ayrılmıştır. Çizelge 5.2'de yapıların belirlenen parametrelere sahip olması durumu incelenmiştir.

Çizelge 5.2 Tarihi yapıların cephe kurgusu

	Cephe Hareketliliği					**Duvar Malzemesi**			**Süsleme**				**Pencere**						**Genel Durum**	
	Cumba	Yapısal Çıkıntı	Merdiven	Topoğrafya	Kütle eklentisi	Taş malzeme	Ahşap malzeme	Cam malzeme	Kolon/Sütun	Hatıl	Kat silmesi	Köşe pervazı	Köşeli pencere	Kavisli pencere	Vitray pencere	Pencere ekleme	Pencere çıkartılması	Pencere form değişimi	Kat sayısı	Ana giriş kapı sayısı
1					x	x		x					x						1	2
2	x	x				x	x		x		x	x	x	x		x	x		3	2
3							x		x		x	x	x						3	1
4	x	x	x	x		x	x		x		x	x	x	x		x			4	3
5		x	x	x		x	x			x	x	x	x	x	x				3	2
6	x		x			x	x		x		x	x	x	x			x	x	3	2

Yapılar ve sayı karşılıkları:

1. Yalı Kilisesi
2. Sebile Hanım Konağı
3. Ata Konağı
4. Paşabahçe Konağı
5. Müze Ev
6. Hüseyin Sabri Kadı Konağı

Cephede hareketliliğe neden olan etkenler cumba, iç mekânın ihtiyaç duyduğu alan için dışa doğru genişleyen yapısal çıkıntı, cephelerde kot farkından kaynaklı olarak yapıya uygulanan merdiven, cephelerde bina yüksekliğine etki eden topoğrafya ve tarihi yapıya ihtiyaçları doğrultusunda yeni kütle eklenmesi şeklinde çerçeve oluşturulmuştur. Cephelerde

hareketlilik sadece içeri dışarı şeklinde ele alınmamış dikey yönlü hareketlerde bu kapsamda incelenmiştir.

Şekil 5.4 Sebile Hanım Konağı, Paşabahçe Konağı ve Hüseyin Sabri Kadı Konağı cephelerdeki cumba görünüşleri (Atmaca, 2021)

5.1.2.1. Cephe hareketliliği

Cephe hareketliliği cumba, yapısal çıkıntı, merdiven, topoğrafya, kütle eklentisi olmak üzere beş farklı şekilde biçimlenme gösterir.

Cumba

Tarihi konakların detaylı saha çalışması ve analizleri sonucunda, Klasik Osmanlı Dönemine ait olan cumba elamanının her yapıda olmadığı görülmüştür. Bu kapsamda cephede konumlandırılan ve cephelere hareket kazandıran cumba elamanı, Sebile Hanım Konağında kuzey ve batı cephesinde olmak üzere 2 adet, Paşabahçe Konağında güney cephesinde olmak üzere 1 adet ve Hüseyin Sabri Kadı Konağında kuzey cephesinde 1 adet olacak şekilde uygulanmıştır. Sebile Hanım Konağı ve Hüseyin Sabri Kadı Konağı cumbaları iki katlı, Paşabahçe Konağı cumbası ise 2. katta konumlanmış olup tek katlı (Şekil 5.4) şekilde tasarlanmıştır.

Uyarlamalı yeniden kullanım sonucunda, cumba alanı yapının ortak kullanım alandan çıkarak, özel kullanım alanına dönüştüğü görülmüştür. Ancak Hüseyin Sabri Kadı Konağında birinci katta yer alan cumba alanı aynı şekilde ortak kullanım işlevine devam etmiştir.

Yapısal çıkıntı

Yapısal çıkıntıların sadece 2 yapıda uygulandığı görülmüştür. Sebile Hanım Konağı, WC/Lavabo/banyo işlevleri için yapıda ihtiyaç duyulan alanı yaratabilmek adına batı cephesine dışa doğru yapısal çıkıntı uygulanmıştır. Müze Ev'de yapısal çıkıntı, katlarda yatay sirkülasyon sağlanan hacimler dışında, ahır/oda/mutfak işlevlerine sahip yaşam alanlarında uygulandığı görülmüştür.

Yapısal çıkıntılar özgün tasarımda ne amaç için oluşturulmuş ise uyarlamalı yeniden kullanımda o amacına devam etmiştir. Müze Ev'de odalar yapısal olarak özgün plan formunu korumuştur ancak uyarlamalı yeniden kullanımdaki işlevi gereği yaşam alanı olmaktan çıkarak sergi alanlarına dönüşmüştür.

Merdiven

Tarihi yapılarda kot farkının olduğu cephelerde merdiven elemanı kullanılarak dikey sirkülasyon (Şekil 5.5) sağlanmıştır. Bu sirkülasyon elemanının cephelerde hareketlilik sağladığı görülmüştür.

Şekil 5.5 Yalı Kilisesi, Paşabahçe Konağı ve Hüseyin Sabri Kadı Konağı cephelerinde görünen merdiven elemanı (Atmaca, 2021)

Yalı Kilisesi'nin yan cephelerinde 4 basamaklı bir merdiven vardır ancak bu merdiven tüm alana yayıldığı için yapının cephe karakterine etki etmediği görülmüştür. Paşabahçe Konağına giriş 1. kata bahçeden 10 basamaklı bir merdivenle sağlanmıştır. Müze

Ev iki girişe sahiptir ve kuzey cephesinde yer alan girişte 5 basamaklı bir merdiven uygulanmıştır. Hüseyin Sabri Kadı Konağı'nın kuzey cephesinde 4 basamaklı bir merdiven dikey sirkülasyonu sağlamıştır. Bu merdivenler cephelerin karakterine etki ettiği görülmüştür.

Uyarlamalı yeniden kullanımda yapılarda topoğrafyanın bir getirisi olarak merdivenle bir hareketlilik sağlanmıştır. Konaklarda özgün tasarımda yer alan merdiven dikey sirkülasyonu sağlayan bir mimari elamanken, kilisenin merdivenleri restorasyon sırasında uygulanmıştır.

Topoğrafya

Topoğrafya da konumlandırılan yapılar Yalı Kilisesi, Paşabahçe Konağı, Müze Ev ve Hüseyin Sabri Kadı Konağı'dır. Yalı Kilisesi yaklaşık olarak 4 m kot farkı olan bir yere konumlandırılmıştır ancak yapı düz bir alana uygulandığı için topografyanın bir etkisi görülmemiştir. Üst kota 17 basamaklı bir merdivenle ulaşım sağlanmıştır. Paşabahçe Konağının her cephesinde topoğrafyanın etkisi görülmüştür. Müze Ev (Şekil 5.6) topoğrafyanın en çok gözle görülebildiği yapıdır. Güney ve kuzey cephesinde yer alan kapıların sağ cephelerinin yüksekliği ile sol cephelerinin yükseklikleri farklıdır. Batı cephesinde görülen yükseklikse diğer cephelere göre çok daha azdır. Hüseyin Sabri Kadı Konağı çok bariz bir kot farkına sahip değildir ancak yokuşta yer alma sebebiyle batı kısmında topoğrafya görülmüştür.

Şekil 5.6 Müze Ev cephesinde topoğrafya görünüşü (ÜBWS, 2021 ve https://mapio.net/images-p/60202157.jpg)

Topoğrafya da bir düzleme çalışmasına gidilmemiştir ve bu sebeple uyarlamalı yeniden kullanımın bu parametreye bir etkisi bulunmadığı görülmüştür.

Kütle eklentisi

Tarihi yapıya yeni kütle eklentisi sadece Yalı Kilisesinde uygulanmıştır. Uyarlamalı yeniden kullanımın getirisi olarak yapılarda bahçelere eklentiler yapılmıştır. Sebile Hanım Konağı otelin ihtiyaç duyduğu iki katlı ahşap oturma alanı ve kalorifer, sıcak su boyner, WC, mutfak ve fırın hacimlerinin olduğu küçük yapılar eklenmiştir. Müze Ev için bir çardak ve Hüseyin Sabri Kadı Konağı için de bir kamelya eklenmiştir.

5.1.2.2. Duvar malzemeleri

Cephe duvarlarının malzemeleri grubunda taş, ahşap ve cam malzeme kullanımı irdelenmiştir. Yalı Kilisesi'nde kilise hacmi taş malzeme kullanılarak yığma taş yöntemiyle yapılmıştır. Yapıya eklenen yeni kütle hacminin duvarları, cam malzeme kullanılarak uygulanmıştır. Bu malzeme modern ve daha geçirgen bir durum oluşturmuştur. Sebile Hanım Konağı, Paşabahçe Konağı, Müze Ev ve Hüseyin Sabri Kadı Konağı zemin kat taş malzeme, üst katların ahşap malzeme kullanılarak yapıldığı görülmüştür.

Şekil 5.7 Sebile Hanım Konağı, Paşabahçe Konağı ve Müze Ev cephelerinde ikili malzeme görünüşleri (Atmaca, 2021)

Sebile Hanım Konağı, Paşabahçe Konağı ve Müze Ev (Şekil 5.7) için bu ikili malzeme kullanımı görülmüştür. Ancak üst katlarda ahşap duvarlar sıva üstü boya yapılarak

kaplanmıştır. Hüseyin Sabri Kadı Konağı ise tüm cepheleri sıva üstü boya yaptığı için ikili malzeme kullanımı görülememiştir.

Uyarlamalı yeniden kullanımda özgün cephe düzeni ne şekilde tasarlanmışsa, restorasyon aşamasında da cephenin kendi karakteri korunmuş ve o şekilde uygulandığı görülmüştür.

5.1.2.3. Cephelerde süsleme

Cephede süsleme kolon/sütun, hatıl, kat silmesi ve köşe pervazı olmak üzere dört farklı şekilde ele alınmıştır.

Kolon/sütun

Cephelerde kolonlar cumbaların (Şekil 5.4) altlarında kullanılmış Sebile Hanım Konağı, Paşabahçe Konağı ve Hüseyin Sabri Kadı Konağında cumbaların taşıyıcı elemanı olarak, ahşap kolon ve taş kolon ayağı kullanılmıştır. Taşıyıcı eleman olarak kullanılan kolonlar aynı zamanda cephelerde estetik bir algı yaratmıştır. Müze ev ve Hüseyin Sabri Kadı Konağı'nın bahçe kapı girişinde taş sütunlar estetik olarak kapı girişinde yer almıştır. Uyarlamalı yeniden kullanım kapsamında Yalı Kilisesi'ne kendi yapıldığı dönemine ait olan ve benzer yapılarda görülen iç kolon mimari elemanı, restorasyon sırasında yapıya eklenmiştir. Konaklarda yer alan kolonlar korunmuştur.

Hatıl/kat silmesi/köşe pervazı

Cephelerde hatıl yapı elemanı sadece (Şekil 5.7) Müze Ev de uygulanmıştır. Kat silmeleri incelenen her tarihi konağa uygulanmıştır. Sebile Hanım Konağı ve Müze Ev kat silmelerinde sadece ahşap kullanılmıştır. Ata Konağı ve Paşabahçe Konağı zemin katın kat silmesi taş üstü ahşaptır. Hüseyin Sabri Kadı Konağı ise zemin kat taş üst katlar ahşaptır. Cephelerde yer alan köşe pervazları Sebile Hanım Konağı, Paşabahçe Konağı ve Müze Ev de zemin katta taş yığma şeklinde taş köşe pervazı ve üst katlarda ahşap köşe pervazları görülmüştür. Ata Konağı ve Hüseyin Sabri Kadı Konağı zemin katta sütun şeklinde dışa

çıkıntılı bir formda taş köşe pervazı ve üst katlarda ahşap köşe pervazı kullanılmıştır. Yalı Kilisesinin tamamı yığma taş duvar olduğu için köşe pervazı görülmemiştir.

5.1.2.4. Cephelerde pencere açıklıkları

Cephe kurgusunda, cephelerin karakterini oluşturmada önemli elemanlardan biri pencerelerdir (Şekil 5.7). Pencereler köşeli pencere, kavisli pencere, vitray uygulamalı pencere, yapıya pencere eklenmesi, yapıdan pencere çıkartılması ve pencere formlarında değişim durumları olmak üzere altı farklı şekilde irdelenmiştir. Tarihi yapılarda farklı formlarda pencereler görülmüştür. Köşeli pencere, WC penceresi, üst kısmı kavisli pencere ve vitray penceredir. Küçük kare ve dikdörtgen bir formda WC pencereleri her yapıya uygulanmıştır. Klasik Osmanlı tarihi dokusunda cephelerde, ince, yüksek, köşeli ve çok sayıda pencere açıklıkları görülmüştür. Bazı köşeli pencerelerin ve kapı açıklıklarının üst kısımlarında kavisli şekilde pencere yerleştirilmiştir.

Yalı Kilisesi (Tablo 5.3) ve Ata Konağı'nda (Tablo 5.4) sadece köşeli pencereler uygulanırken, incelenen tüm yapılarda köşeli pencere mevcuttur. Sebile Hanım Konağı'nın (Tablo 5.5) cumba çıkıntılarında ve doğu cephesindeki kapı açıklığının üst kısmında kavisli pencere uygulanmıştır. Paşabahçe Konağında (Tablo 5.6) zemin katta yer alan pencere ve kapı açıklıkları kavisli pencere formuna sahiptir. Müze Ev'deki (Tablo 5.7) tüm pencereler köşelidir ve birinci kattaki pencerelerin üst kısımlarından hatıl geçtiği görülmüştür. Hatılların hemen üstünde kavisli ve iç çıtaları farklı şekillerle yerleştirilen vitray pencereler uygulanmıştır. Hüseyin Sabri Kadı Konağının (Tablo 5.8) cumba çıkıntısının ikinci katında yer alan ve doğu cephesinde 2. katta ortadaki pencereler kavisli pencere formunda uygulanmıştır. Kapı açıklıklarının da üst kısımlarında kavisli bir formda cam açıklığı uygulandığı görülmüştür. Yapıların özgün formlarında dönemsel olarak kullanımları sırasında değişiklikler yapılmıştır. Şekil 5.8'de Sebile Hanım Konağı batı cephesinde 2. Katta kuzeyde yer alan odada ek pencere açılmış ve restorasyon sırasında bu özgün formuna dönüştürülüp iptal edilen bir pencere görülmüştür. Paşabahçe Konağında (Tablo 5.6) zemin kattaki küçük pencereler tuğla ile kapatılmıştır. Kuzeybatı cephesinde yıkılma olduğu için pencere açıklıkları hakkında verilere ulaşılamamıştır. Kuzey cephesinde rölöve projesine göre 1. katta 3 pencere açıklığı varken, restorasyon sırasında yeni pencereler eklenerek bu

sayı 6 ya çıkarılmıştır. Rölöve projesinde 2. katta 4 pencere bulunmaktayken restorasyon sonrasında yeni pencereler eklenerek bu sayı 6 ya çıkarılmış ve 1. katla aynı cephe düzeni elde edilmiştir. Çatı katı yıkıldığı için pencere düzeni hakkında herhangi veriye ulaşılamamıştır. Hüseyin Sabri Kadı Konağında 1. Katta yer alan pencereler kullanımları sırasında PVC kullanılarak birleştirilmiştir.

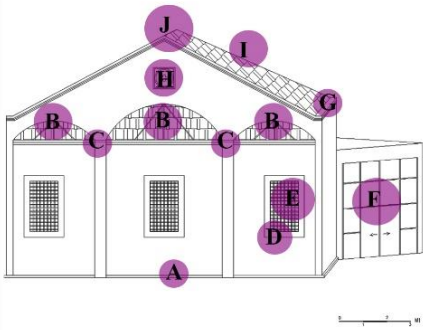
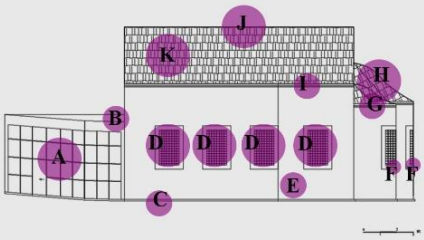
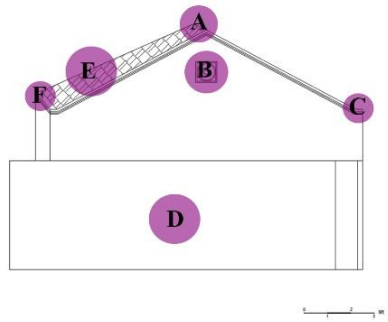
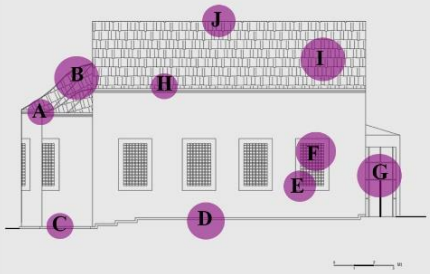
Şekil 5.8 Sebile Hanım Konağı pencere eklenmesi ve çıkarılması (KVKBK, 2021 ve Atmaca, 2021)

Uyarlamalı yeniden kullanımın bir getirisi olarak, cephede pencerelerde farklılığa neden olacak bir durum söz konusu olmadığı görülmüştür. Tarihsel süreçte o dönemde ki kullanıma göre yapıda gerçekleşen ve tarihi yapının özgün tasarımını bozan durumların düzeltilerek özgün hallerine döndürülmüşlerdir. Sadece Paşabahçe Konağında (Çizelge 5.6) yeni işlev sonucu oda yapıldığı için, kuzey cephesinde yeni pencere açıklıklarına ihtiyaç duyulmuştur.

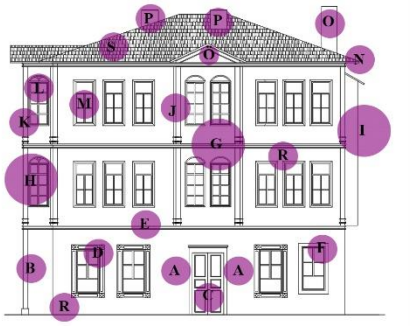
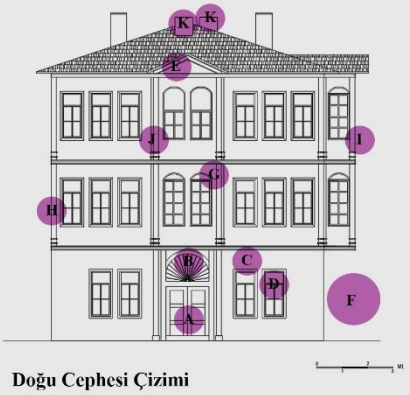
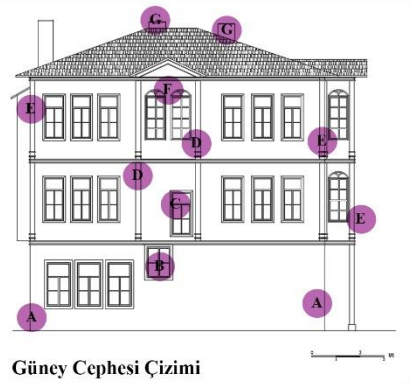
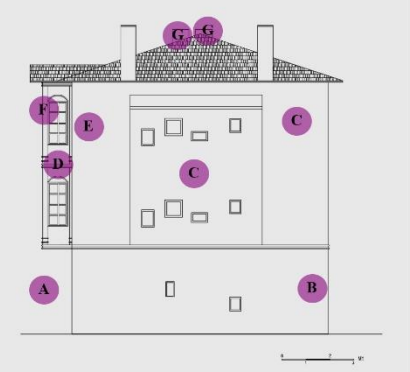
5.1.2.5. Cephelerde genel durumlar

Tarihi yapılarda farklı sayıda kat ve kapı sayısı bulunduğu görülmüştür. Yalı Kilisesi kilise formu için 1 kapıya sahip olduğu görülmüştür. Ancak kütle eklentisi sayesinde bu kapı iç kapı olmuş ve yapının ana giriş kapı sayısı 2'ye çıkmıştır. Sebile Hanım Konağı kuzeyde ve doğuda olmak üzere 2 kapı girişine, Ata Konağı kuzey cephesinden 1 kapı, Paşabahçe Konağı zemin katta kuzeyde ve güneyde olmak üzere 2, birinci katta bahçeden girilmek üzere 1 kapı, Müze Ev kuzeyde ve güneyde olmak üzere 2 kapı ve Hüseyin Sabri Kadı Konağı kuzey ve doğuda olmak üzere 2 kapı girişine sahip tarihi yapılar olduğu görülmüştür.

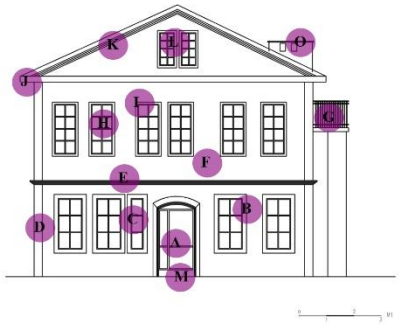
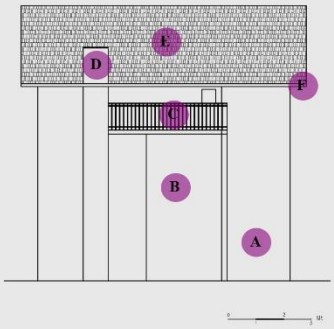
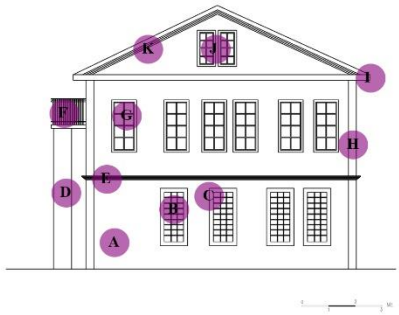
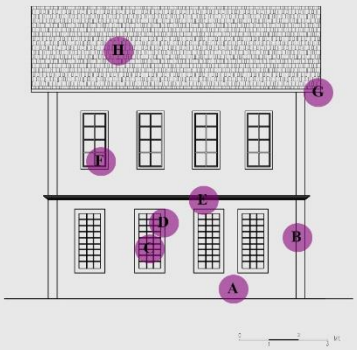
Çizelge 5.3 Yalı Kilisesi cephe analiz tablosu

CEPHE ÇİZİMLERİ	CEPHE ANALİZ AÇIKLAMALARI
 Arka Cephe Çizimi	**A :** Orijinalinden farklı olarak taş bordür eklenmiş. **B :** Restorasyon öncesinde olmayan kubbeli apsis çatı sistemi eklenmiş. **C :** Yağmur suyu akarı orijinali gibi uygulanmış. **D :** Pencerenin taş söveleri orijinali gibi uygulanmış. **E :** Pencere demir korkulukları orijinali gibi uygulanmış. **F :** Kiliseye sonraki yıllarda yapının yeni işlevinin ihtiyaçları doğrultusunda betonarme bir eklenti eklenmiş. Bu kısım formu korunarak cam malzeme kullanımıyla yeniden uygulanmış. **G :** Yağmur suyu akarı eklenmiş. **H :** Düğün salonu olarak kullanıldığı dönemde buradaki pencere sıvayla kapatılmış. Restorasyon sırasında burası orijinali gibi yeniden yapılmıştır. **I :** Çatı malzemesi restorasyon öncesi gibi uygulanmış. **J :** Çatı formunda ortada yer alan yükselti kısmı iptal edilmiştir.
 Sağ Cephe Çizimi	**A :** Kiliseye sonraki yıllarda yapının yeni işlevinin ihtiyaçları doğrultusunda betonarme bir eklenti eklenmiş. Bu kısım formu korunarak cam malzeme kullanımıyla yeniden uygulanmış. **B :** Eklenti kısmının çatısına dikdörtgen camlar eklenmiş. **C :** Orijinalinden farklı olarak taş bordür eklenmiş. **D :** Kilise düğün salonu olarak kullanıldığında buradaki pencereler kapatılmış. Restorasyon sırasında orijinali gibi pencere açıklıkları uygulanmış. **E :** Kilisenin taşları, yer yer farklı boyutlar yerden ortalama 50-60 cm yukarıda olacak şekilde yıkılarak yeni taşlarla yeniden yapılmış. **F :** Kilisenin denizlik uzantısı iptal edilmiş. **G :** Yağmur suyu akarı eklenmiş. **H :** Restorasyon öncesinde olmayan kubbeli apsis çatı sistemi eklenmiir. **I :** Yağmur suyu akarı eklenmiş. **J :** Çatı formunda ortada yer alan yükselti kısmı iptal edilmiştir. **K :** Çatı malzemesi restorasyon öncesi gibi uygulanmış.
 Ön Cephe Çizimi	**A :** Çatı formunda ortada yer alan yükselti kısmı iptal edilmiş. **B :** Düğün salonu olarak kullanıldığı dönemde buradaki pencere sıvayla kapatılmış. Restorasyon sırasında burası orijinali gibi yeniden yapılmıştır. **C :** Yağmur suyu akarı eklenmiş. **D :** Kiliseye eklenti olan betonerma hacim. **E :** Çatı malzemesi restorasyon öncesi gibi uygulanmış. **F :** Yağmur suyu akarı eklenmiş.
 Sol Cephe Çizimi	**A :** Yağmur suyu akarı orijinali gibi uygulanmış. **B :** Restorasyon öncesinde olmayan kubbeli apsis çatı sistemi eklenmiş. **C :** Orijinalinden farklı olarak taş bordür eklenmiş. **D :** Kot farkı için 3 tanesi kilisenin arka cephesinin başlangıcında, diğer 1 tanesi eklenti hacminin ön kısmında konumlandırılmış. **E :** Pencerenin taş söveleri orijinali gibi uygulanmış. **F :** Pencere demir korkulukları orijinali gibi uygulanmış. **G :** Kiliseye sonraki yıllarda yapının yeni işlevinin ihtiyaçları doğrultusunda betonarme bir eklenti eklenmiş. Bu kısım formu korunarak cam malzeme kullanımıyla yeniden uygulanmış. **H :** Yağmur akarı eklenmiş. **I :** Çatı malzemesi restorasyon öncesi gibi uygulanmış. **J :** Çatı formunda ortada yer alan yükselti kısmı iptal edilmiştir.

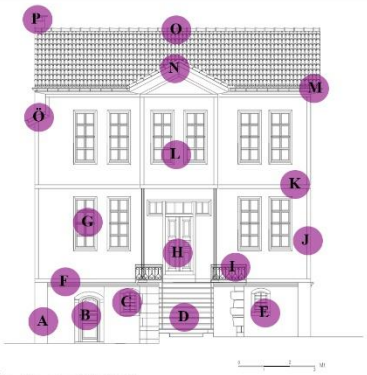
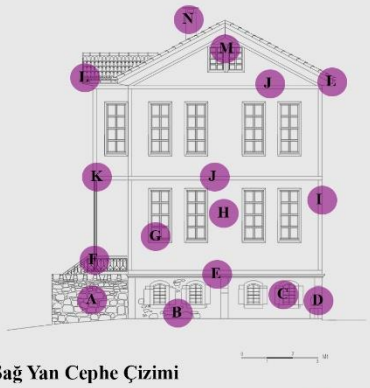
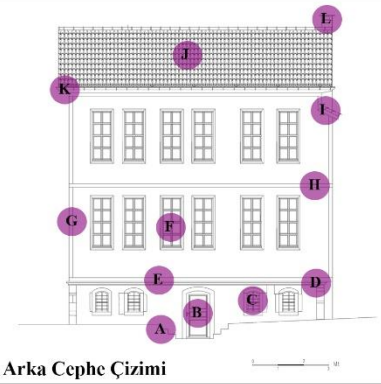
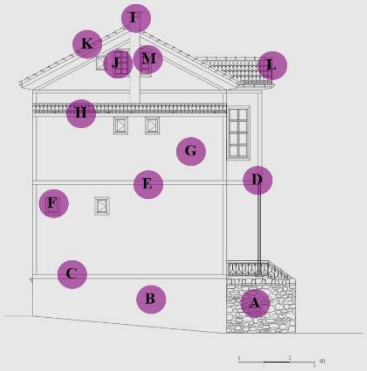
Çizelge 5.4 Sebile Hanım Konağı **c**ephe analiz tablosu

CEPHE ÇİZİMLERİ	CEPHE ANALİZ AÇIKLAMALARI	
 Kuzey Cephesi Çizimi	**A :** Cumba kolonları orijinali formunda yapılmak için kaldırılmış. **B :** Ahşap cumba kolunu taş ayaklarıyla birlikte uygulanmış. **C :** Çift kanatlı ahşap giriş kapısı orijinali gibi uygulanmış. **D :** Pencerelerindeki taş söve, ahşap çerçeve cam ve demir korkuluk orijinali gibi uygulanmış. **E :** Tüm cephelerde ahşap kat silmeleri yeni tasarımıyla uygulanmış. **F :** Bu pencerenin yerden yüksekliği ve söve deseni farklı şekilde orijinal haliyle uygulanmış. **G :** Cumba orijinal formuyla uygulanmış. **H :** Doğu cephesi cumba formu orijinal halyle uygulanmış. **R :** Tüm cephelerde orijinali gibi zemin katta taş, üst katlarda ahşap malzeme uygulanmış.	**I :** Tuvalet hacimlerinin olduğu kısım cepheye çıkıntı formuyla uygulanmış. **J :** Cephelerde köşe şeritleri orijinalinden farklı olarak uygulanmış. **K :** Tüm cephelerdeki pencereler orijinali gibi ahşap çerçeve/dikdörtgen form uygulanmış. **L :** Cumba pencerelerinde üst kısımlarının kavisli formu orijinali gibi uygulanmış. **M :** Pencereler orijinali gibi ahşap çerçeve ve dikdörtgen formuyla uygulanmış. **O :** Baca orijinal konumunda uygulanmış. **Ö :** Cumba çatısının içine, restorasyon projesinde şerit çekilmiş. **P :** Yapının orijinalinde olmayan iki baca eklenmiş. **S :** Kiremit ve çatı formu orjinali gibi uygulanmış.
 Doğu Cephesi Çizimi	**A :** Çift kanatlı ahşap giriş kapısı orijinali gibi uygulanmış. **B :** Kapı üstü penceresi orijinal yarım çember formuyla uygulanmış. **C :** Baca deliği kapatılmış. **D :** Pencereler çerçeve formu orijinal halinden farklı uygulanmış. **E :** Cumba çatısının içine, restorasyon projesinde şerit çekilmiş. **F :** Cumba kolonları orijinali formunda yapılmak için kaldırılmış.	**G :** Cumbadaki köşe şeritleri orijinalinden farklı olarak uygulanmış. **H :** Cephelerde köşe şeritleri orijinalinden farklı olarak uygulanmış. **I :** Tuvalet hacimlerinin olduğu kısım cepheye çıkıntı formuyla uygulanmış. **J :** Cumbanın bağlandığı cepheye köşe şeritleri eklenmiş. **K :** Yapının orijinalinde olmayan iki baca eklenmiş.
 Güney Cephesi Çizimi	**A :** Köşe taşları iptal edilmiş. **B :** Merdiven penceresi orijinal konumundaki gibi uygulanmış. **C :** Merdiven penceresi orijinal konumundaki gibi uygulanmış. **D :** Olmayan cumbanın şeritleri, yapının bu kısmında uygulanmış.	**E :** Cephedeki köşe şeritleri orijinalinden farklı olarak uygulanmış. **F :** Cumba pencere formu bu kısımda da uygulanmış. **G :** Buradaki bacalar yeni eklenmiş.
 Doğu Cephesi Çizimi	**A :** Cumba kolonları orijinali formunda yapılmak için kaldırılmış. **B :** Köşe taşları iptal edilmiş. **C :** Cephedeki bitkilenmeler temizlenmiş. **D :** Olmayan kat silmesi uygulanmış.	**E :** Cephede orijinalinden farklı olarak daha sonraki dönemlerde açılan pencere orijinal formuna uygun şekilde kapatılmış. **F :** Cumba şeritleri eklenmiş. **G :** Buradaki bacalar yeni eklenmiş.

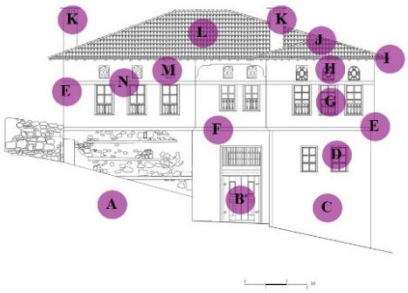
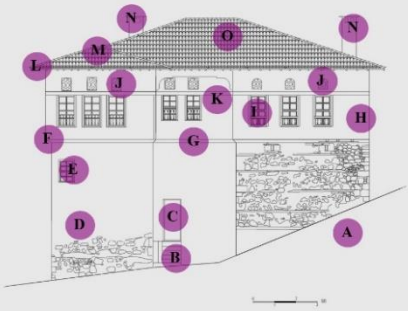
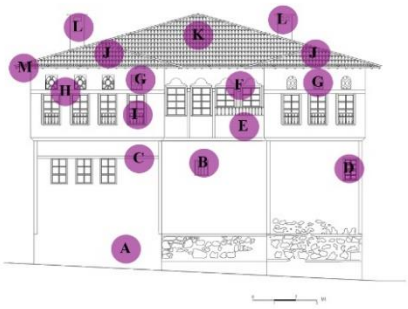
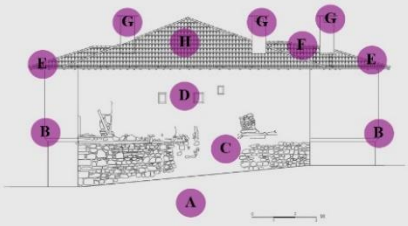
Çizelge 5.5 Ata Konağı cephe analiz tablosu

CEPHE ÇİZİMLERİ	CEPHE ANALİZ AÇIKLAMALARI
 Kuzey Cephesi Çizimi	**A :** Eski fotoğraflardaki metal kapıda değişim olduğu görülmektedir. Bu sebeple özgün kapı şekli bilinmiyor. Bu sebeple kağı açıklığına uyacak şekilde iki kanatlı kapı uygulanmış. **B :** Taş söve, ahşap giyotin pencere ve metal korkuluk uygulanmış. **C :** Diğerlerinden farklı olan pencere boyutları, orijinali gibi uygulanmış. **D :** Ahşap köşe pervazı orijinali gibi uygulanmış. **E :** Ahşap kat silmesi orijinali gibi uygulanmış. **F :** Ahşap üzeri sıva ve badana uygulaması restorasyon sonrasında da uygulanmış. **G :** Çatı katına çıkan merdivenle girilen bir balkon konumlandırılmış ve metak korkuluk orijinali gibi uygulanmış. **H :** Pencerelerde ahşap çerçeve ve pervaz formu orijinal haliyle uygulanmış. **J :** Çatı saçakları orijinali gibi uygulanmış. **K :** Kırma çatı formu orijinali gibi uygulanmış. **L :** Çatı katının ahşap çerçeveli ve pervazlı ikiz penceresi orijinali gibi uygulanmış. **M :** Taş merdivn eklenmiş. **O :** Baca orijinal konumunda uygulanmış.
 Batı Cephesi Çizimi	**A :** Duvarlarda ahşap üzeri sıva ve badana uygulanmış. **B :** Cephede yer alan iç mekan çıkıntısı, orijinali gibi uygulanmış. **C :** Çatı katına çıkan merdivenle girilen bir balkon konumlandırılmış ve metak korkuluk orijinali gibi uygulanmış. **D :** Baca orijinal konumunda ve formunda uygulanmış. **E :** Çatı formu ve malzemesi uygulanmış. **F :** Çatı saçakları orijinal haliyle uygulanmış.
 Güney Cephesi Çizimi	**A :** Duvarlarda ahşap üzeri sıva ve bana yapılmış. **B :** Giyotin pencere, metal korkuluk orijinali gibi uygulanmış. **C :** Taş söve orijinali gibi uygulanmış. **D :** İç mekan çıkıntısı orijinali gibi uygulanmış. **E :** Ahşap kat silmeleri orijinali gibi uygulanmış. **F :** Çatı katına çıkan merdivenle girilen bir balkon konumlandırılmış ve metak korkuluk orijinali gibi uygulanmış. **G :** Ahşap pencere ve pervazı orijinal formuyla uygulanmış. **H :** Ahşap köşe pervazı orijinali gibi uygulanmış. **I :** Çatı saçakları orijinal haliyle uygulanmış. **J :** Çatı katının ahşap çerçeveli ve pervazlı ikiz penceresi orijinali gibi uygulanmış. **K :** Kırma çatı formu orijinali gibi uygulanmış.
 Doğu Cephesi Çizimi	**A :** Duvarlarda ahşap üzeri sıva ve bana yapılmış. **B :** Ahşap köşe pervazı orijinali gibi uygulanmış. **C :** Giyotin pencere, metal korkuluk orijinali gibi uygulanmış. **D :** Taş söveler orijinali gibi uygulanmış. **E :** Ahşap kat silmeleri orijinali gibi uygulanmış. **F :** Ahşap pencere ve pervazı orijinal formuyla uygulanmış. **G :** Çatı saçakları orijinal formuyla uygulanmış. **H :** Çatı formu orijinal halyle uygulanmış.

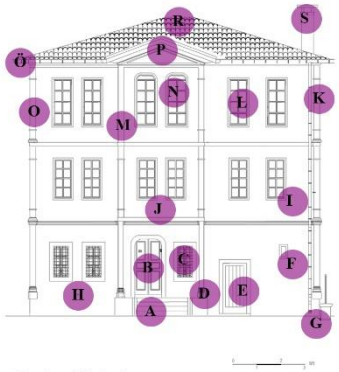
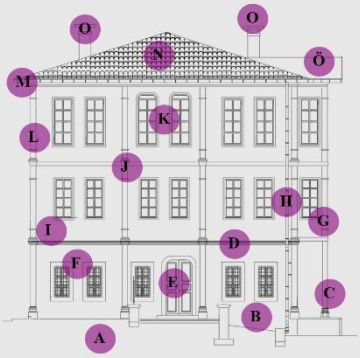
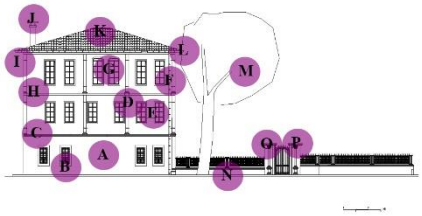
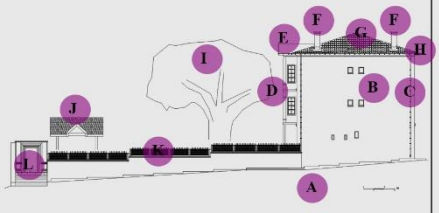
Çizelge 5.6 Paşabahçe Konağı cephe analiz tablosu

CEPHE ÇİZİMLERİ	CEPHE ANALİZ AÇIKLAMALARI	
 Ön Cephe Çizimi	**A :** Taş bahçe duvarı orijinali gibi uygulanmış. **B :** Taş söveli tek kanatlı giriş kapısı orijinali gibi uygulanmış. **C :** Taş söveli küçük pencere orijinali gibi uygulanmış. **D :** 1. kata bahçeden girişi sağlayan ve cumba altında yer alan merdiven bulunmaktadır. **E :** Restorasyon öncesinde taş söveli pencere, tuğle ile kapatılmış. Restorasyon projesinde orijinali gibi uygulanmış. **F :** Taş silmelerde kırılmalar görülebilmektedir. Restorasyon projesinde taş ve ahşap kat silemleri uygulanmış. **G :** Ahşap giyotin pencereler orijinali gibi uygulanmış.	**H :** Buradaki duvar 2 kat boyunca yıkılmış. Çift kanatlı ön cephe 1. kat giriş kapısı uygulanmış. **I :** Giriş kapısı önü metal korkuluk uygulanmış. **J :** ahşap köşe pervazı uygulanmış. **K :** ahşap kat silmesi uygulanmış. **L :** Yıkılmış duvarda cumba çıkıntısı uygulanmış. **M :** Çatı saçağı Orijinali gibi uygulanmış. **O :** Çatı yıkılmış bir haldedidir. Orijinal şekliyle yapılmış. **Ö :** Cephedeki kırılma orijinali gibi uygulanmış. **P :** Baca orijinal konumunda uygulanmış.
 Sağ Yan Cephe Çizimi	**A :** Sağ yan cephede görülen taş bahçe duvarı. **B :** Zemin katı taş malzemeyle uygulanmış. **C :** Restorasyon öncesinde taş söveli pencere, tuğle ile kapatılmış. Restorasyon projesinde orijinali gibi uygulanmış. **D :** Taş köşe pervazı orijinali gibi uygulanmış. **E :** Ahşap ve taş kat silmesi uygulanmış. **F :** Cumba altında 1. kata giriş sağlayan merdivende metal demir korkuluk uygulanmış. **G :** Ahşap çerçeveli giyotin pencereler orijinali gibi uygulanmış.	**H :** Ahşap duvar üzeri sıva badana uygulanmış. **J :** Ahşap kat silmesi orijinali gibi uygulanmış. **K :** Kırma çatı formu orijinali gibi uygulanmış. **L :** Çatı saçakları orijinali gibi uygulanmış. **M :** Çatı katının ahşap çerçeveli ve pervazlı ikiz penceresi orijinali gibi uygulanmış. **N :** Baca orijinal konumunda uygulanmış.
 Arka Cephe Çizimi	**A :** Cephede kapının olduğu kısımda orijinal tasarımda kot farkı var. Sağ ve sol taraındaki merdivenler orijinai gibi uygulanmış. **B :** Taş söveli tek kanatlı kapı rölövede kapatılmış restorasyonda orijinali gibi uygulanmış. **C :** Taş söveli küçük pencereler rölövede tuğla ile kapatılmış restorasyonda orijinali gibi uygulanmış. **D :** Taş köşe pervazı orijinali gibi uygulamış. **E :** Ahşap ve taş kat silmesi uygulanmış. **F :** Ahşap çerçeveli giyotin pencere uygulanmış. **G :** Ahşap köşe pervazı uygulanmış.	**H :** Ahşap kat silmesi orijinal haliyle uygulanmış. **J :** Çatı yıkılmış, restorasyonda kırma çatı formu orijinali gibi uygulanmış. **K :** Çatı saçakları orijinali gibi uygulanmış. **L :** Baca orijinali gibi uygulanmış. **I :** Cephedeki çıkıntı kısım orijinali gibi uygulanmış.
 Sol Yan Cephe Çizimi	**A :** Taş bahçe duvarları orijinali gibi uygulanmış. **B :** Taş duvar **C :** Taş kat silmesi uygulanmış. **D :** Cumba çıkıntısı ahşap kolunu ve kat silmeleriyle uygulanmış. **E :** Ahşap kat silmesi orijinali gibi uygulanmış. **F :** Bu cephe tamemen yıkılmış ve saç ile kapatılmış. Tuvalet pencereleri uygulanmış. **G :** Bu cephede bu kısımda dışarı çıkıntı uygulanmış.	**H :** Çıkıntı kısmı orijinal haliyle uygulanmış. Çatı örtüsü kiremit uygulanmış. **I :** Baca 2. kat çıkıntısından kırma çatının üstüne çıkacak şekilde uygulanmış. **J :** Çatı katına tuvalet penceresi eklenmiş. **K :** Kırma çatı formu orijinali gibi uygulanmış. **L :** Çatı katının ahşap çerçeveli ve pervazlı ikiz penceresi orijinali gibi uygulanmış.

Çizelge 5.7 Müze Ev cephe analiz tablosu

CEPHE ÇİZİMLERİ	CEPHE ANALİZ AÇIKLAMALARI	
 Arka Cephe Çizimi	**A :** Cephede topoğrafya görülebilmektedir. **B :** Çift kanatlı ahşap giriş kapısı orijinali gibi uygulanmış. **C :** Taş yığma duvar orijinali gibi uygulanmış. **D :** Ara kat penceresi orijinali gibi uygulanmış. **E :** 1. katta yer alan odalar çıkıntı şeklinde tüm katlar boyunca konumlandırılmış. **F :** Ahşap kat silmeleri kavisli yapısıyla orijinali gibi uygulanmış. **G :** Ahşap giyotin pencereler ve korkulukları orijinali gibi uygulanmış.	**H :** Pencere üstü vitray camları orijiali gibi uygulanmış. **I :** Çatı saçağı orijinali gibi uygulanmış. **J :** Dışarı çıkıntı kısmı yapının tüm katları boyunca uygulanmış ve çatıda bu kısımlarda kırılma olmuş. **K :** Baca orijinal konumunda uygulanmış. **L :** Çatı orijinal formunda uygulanmış. **M :** Pencere üstü vitray camları orijiali gibi uygulanmış. **N :** Lentolar dış cephede de tüm pencereler üzerinde görülebilir.
 Ön Cephe Çizimi	**A :** Cephede topoğrafya görülebilmektedir. **B :** Ön cephede taş merdiven görülmektedir. **C :** Tek kanatlı kapı orijinali gibi uygulanmış. **D :** Taş yığma duvar orijinali gibi uygulanmış. **E :** Ara kat penceresi orijinali gibi uygulanmış. **F :** 1. katta yer alan odalar çıkıntı şeklinde tüm katlar boyunca konumlandırılmış. **G :** Ahşap kat silmeleri kavisli yapısıyla orijinali gibi uygulanmış. **H :** 1. katta yer alan odalar çıkıntı şeklinde tüm katlar boyunca konumlandırılmış.	**I :** Ahşap giyotin pencereler ve korkulukları orijinali gibi uygulanmış. **J :** Pencere üstü vitray camları orijiali gibi uygulanmış. **K :** Lentolar dış cephede de tüm pencereler üzerinde görülebilir. **L :** Çatı saçağı orijinali gibi uygulanmış **M :** Dışarı çıkıntı kısmı yapının tüm katları boyunca uygulanmış ve çatıda bu kısımlarda kırılma olmuş. **N :** Baca orijinali gibi konumlandırılmış. **O :** Çatı orijinal formunda uygulanmış.
 Sol Yan Cephe Çizimi	**A :** Taş yığma duvar orijinali gibi uygulanmış. **B :** Merdiven kısmındaki pencere **C :** Lentolar dış cephede de tüm pencereler üzerinde görülebilir. **D :** Ara kat pencereleri orijinali gibi uygulanmış. **E :** 1. katta yer alan sekilik balkonu orijinali gibi uygulanmış. **F :** Pencere üstü vitray camları orijiali gibi uygulanmış. **G :** Pencere üstü vitray camları orijiali gibi uygulanmış.	**H :** Lentolar dış cephede de tüm pencereler üzerinde görülebilir. **I :** Ahşap giyotin pencereler ve korkulukları orijinali gibi uygulanmış. **J :** Dışarı çıkıntı kısmı yapının tüm katları boyunca uygulanmış ve çatıda bu kısımlarda kırılma olmuş. **K :** Çatı orijinal formunda uygulanmış. **L :** Baca orijinali gibi konumlandırılmış. **M :** Çatı saçağı orijinali gibi uygulanmış
 Sağ Yan Cephe Çizimi	**A :** Cephede topoğrafya görülebilmektedir. **B :** Ahşap kat silmeleri kavisli yapısıyla orijinali gibi uygulanmış. **C :** Taş yığma duvar orijinali gibi uygulanmış. **D :** Tuvalet banyo penceresi orijinali gibi uygulanmış. **E :** Çatı saçağı orijinali gibi uygulanmış. **F :** Dışarı çıkıntı kısmı yapının tüm katları boyunca uygulanmış ve çatıda bu kısımlarda kırılma olmuş. **G :** Baca orijinali gibi konumlandırılmış. **H :** Çatı orijinal formunda uygulanmış.	

Çizelge 5.8 Hüseyin Sabri Kadı Konağı cephe analiz tablosu

CEPHE ÇİZİMLERİ	CEPHE ANALİZ AÇIKLAMALARI	
 Ön Cephe Çizimi	**A :** Giriş kısmında merdiven görülebilmektedir. **B :** Çift kanatlı ahşap giriş kapısı orijinali gibi uygulanmış. **C :** Taş söveli demir parmaklıklı pencere orijinali gibi uygulanmış. **D :** Ahşap cumba kolonu ve taş ayakları orijinali gibi uygulanmış. **E :** Ahır kapısı konumu korunarak elektrik odası kapısı olmuş. **F :** WC penceresi cepheye yeni eklenmiş. **G :** Taş köşe pervazı ve taş ayakları uygulanmış. **H :** Taş yığma duvar orijiali gibi uygulanmış. üzerine sıva ve boya yapılmış. **I :** Ahşap duvar orijinali gibi uygulanmış. Üzerine sıva ve boya yapılmış. **J :** Cumba orijinali gibi uygulanmış.	**K :** Taş köşe pervazı önünde çatı suyu akar boruları görülebilir. **L :** Ahşap çerçeveli pencere orijinali gibi uygulanmış. **M :** Cumba, taş köşe pervazı orijinali gibi uygulanmış. **N :** Cumbanın ortasında ve 2. katta yer alan pencerelern üst kısmında kavisli cam formu orijinali gibi uygulanmış. **O :** Taş köşe pervazı orijinali gibi uygulanmış. **Ö :** Çatı saçağı orijinali gibi uygulanmış. **P :** Cumba kırma çatısı orijinal formuyla uygulanmış. **R :** Çatı orijinal formunda uygulanmış. **S :** Baca orijinal konumunda uygulanmış.
 Sol Yan Cephe Çizimi	**A :** Giriş kısmında kot farkı görülebilmektedir. **B :** Taş yığma duvar orijiali gibi uygulanmış. üzerine sıva ve boya yapılmış. **C :** Ahşap cumba kolonu ve taş ayakları orijinali gibi uygulanmış. **D :** Ahşap kat silmesi orijinali gibi uygulanmış. **E :** Çift kanatlı ahşap giriş kapısı orijinali gibi uygulanmış. **F :** Taş söveli demir parmaklıklı pencere orijinali gibi uygulanmış. **G :** Cumba orijinali gibi uygulanmış. Taş köşe pervazı uygulanmış. **H :** Taş köşe pervazı önünde çatı suyu akar boruları görülebilir.	**I :** Ahşap duvar orijinali gibi uygulanmış. Üzerine sıva ve boya yapılmış. **J :** Cumba çıkıntısı olmasada cumba kenarı taş köşe pervazı orijinali gibi uygulanmış. **K :** Ortada ve 2. katta yer alan pencerelern üst kısmında kavisli cam formu orijinali gibi uygulanmış. **L :** Taş köşe pervazı orijinali gibi uygulanmış. **M :** Çatı saçağı orijinali gibi uygulanmış. **N :** Çatı orijinal formuyla uygulanmış. **O :** Baca orijinal konumunda uygulanmış. **Ö :** Cumba kırma çatısı orijinal formuyla uygulanmış.
 Arka Cephe Çizimi	**A :** Taş yığma duvar orijiali gibi uygulanmış. üzerine sıva ve boya yapılmış. **B :** Taş söveli demir parmaklıklı pencere orijinali gibi uygulanmış. **C :** Ahşap kat silmesi orijinali gibi uygulanmış. **D :** Cumba çıkıntısı olmasada cumba kenarı taş köşe pervazı orijinali gibi uygulanmış. **E :** Ahşap çerçeveli pencereler orijinali gibi uygulanmış. **F :** Taş köşe pervazı önünde çatı suyu akar boruları görülebilir. **G :** Ortada ve 2. katta yer alan pencerelern üst kısmında kavisli cam formu orijinali gibi uygulanmış.	**H :** Ahşap duvar orijinali gibi uygulanmış. Üzerine sıva ve boya yapılmış. **I :** Taş köşe pervazı orijinali gibi uygulanmış. **J :** Baca orijinal konumunda uygulanmış. **K :** Çatı orijinal formuyla uygulanmış. **L :** Çatı saçağı orijinali gibi uygulanmış. **M :** Tarihi ağaç korunmuş. **N :** Taş bahçe duvarı ve demir parmaklıklar uygulanmış. **O :** Yeni: bahçe kapısı sütun başı taşı
 Sağ Yan Cephe Çizimi	**A :** Kot farkı cephede görülebilir. **B :** Banyo/WC pencereleri orijinali gibi uygulanmış. **C :** Taş köşe pervazı önünde çatı suyu akar boruları görülebilir. **D :** Cumba orijinali gibi uygulanmış. Ahşap kat silmesi orijinali gibi uygulanmış. Taş köşe pervazı uygulanmış. **E :** Cumba kırma çatısı orijinal formuyla uygulanmış.	**F :** Baca orijinal konumunda uygulanmış. **G :** Çatı orijinal formuyla uygulanmış. **H :** Çatı saçağı orijinali gibi uygulanmış. **I :** Tarihi ağaç korunmuş. **J :** Yeni: Kamelya eklenmiş. **K :** Taş bahçe duvarı ve demir parmaklıklar uygulanmış. **L :** 2. bahçe kapısı or,jinali gibi uygulanmış.

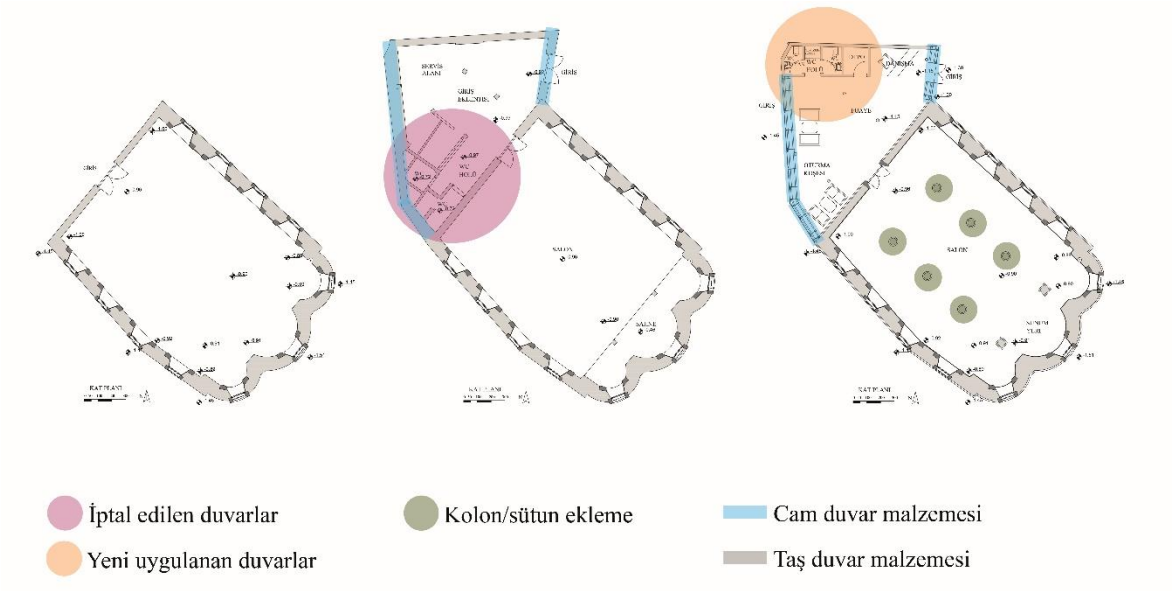
5.1.3. Yapıların yapısal özelliklerinin incelenmesi

Tarihi yapıların yapısal özelliklerinin incelenmesi Çizelge 5.9'da belirlenen parametreler çerçevesinde incelenmiştir.

Çizelge 5.9 Tarihi yapıların yapısal özelliklerinin analizi

		Yalı Kilisesi	**Sebile Hanım Konağı**	**Ata Konağı**	**Paşabahçe Konağı**	**Müze Ev**	**Hüseyin Sabri Kadı Konağı**
Genel Yapısal Durumlar	Kolon/Sütun eklenmesi	x			x		
	Kolon/Sütun çıkartılması	x	x		x		
	Kütle eklenmesi	x					
	Zemin döşemesi tamamlama		x	x	x		x
	Zemin kot farkı düzleştirme	x	x		x	x	x
Duvar	Duvar eklenmesi	x	x	x	x		x
	Duvar çıkartılması	x	x	x	x	x	x
Sirkülasyon	Sirkülasyon çıkarılması		x				x
	Sirkülasyon yer değişimi			x	x		
Duvar malzemeleri	Taş malzeme	x	x	x	x	x	x
	Ahşap malzeme		x	x	x	x	x
	Cam malzeme	x					
Çatı Formları	Kırma çatı		x		x	x	x
	Düz çatı	x					
	Kubbeli çatı	x					
	Beşik çatı	x		x			

Çizelge 5.10 Tarihi yapıların çizimleri üzerinde yapılan yapısal analizler

Şekil 5.9 Yalı Kilisesi yapısal analiz

Şekil 5.10 Sebile Hanım Konağı yapısal analiz

Çizelge 5.10 Tarihi yapıların çizimleri üzerinde yapılan yapısal analizler (devam)

Şekil 5.11 Ata Konağı yapısal analiz

Şekil 5.12 Paşabahçe Konağı yapısal analiz

Çizelge 5.10 Tarihi yapıların çizimleri üzerinde yapılan yapısal analizler (devam)

Şekil 5.13 Müze Ev yapısal analiz

Şekil 5.14 Hüseyin Sabri Kadı Konağı yapısal analiz

5.1.3.1 Genel yapısal durumlar

Kolon/sütun eklemesi - Kolon/sütun çıkartılması

Bu kapsamda yapılar incelendiğinde hepsinde farklı durumların söz konusu olduğu görülmüştür. Yalı Kilisesinde (Şekil 5.9), iç mekânda yer alan 8 sütunun özgün formunda olup olmadığı sondaj çalışmasıyla araştırılmış ve herhangi kanıt bulunamamıştır. Aynı döneme ait diğer yapılarda bulunması sebebiyle yapıya eklenmiştir. Bunun yanı sıra yeni eklenen kütle hacmi için de eski kolonlar iptal edilmiş ve farklı yerlere yeni kolonlar eklenmiştir.

Sebile Hanım Konağında (Şekil 5.10) zemin katta yer alan rölöve projesine göre mutfak ve oda arasında yer alan kolonlar çıkartılmıştır. Paşabahçe Konağında (Şekil 5.12) her katta destekleyici direklerin çıkartılıp farklı büyülükte ve farklı yerlerde eklendiği görülmüştür. Ata Konağı (Şekil 5.11), Müze Ev (Şekil 5.13) ve Hüseyin Sabri Kadı Konağı'nda (Şekil 5.14) herhangi kolon/sütun ekleme çıkartma işlemi olmamıştır.

Uyarlamalı yeniden kullanım kapsamında restore edilen tarihi yapılarda özgün boyutlardaki ahşap dikmeler, yeni işlevleri yeterli oranda destekleyici güçte olmayacağı için, konumlarında ve boyutlarında değişmeler yapıldığı görülmüştür.

Kütle eklenmesi

Yalı Kilisesine (Şekil 5.9) yeni işlevi için ihtiyaç duyduğu alanları elde etmek üzere kütle eklenmiştir. Kütle eklentisi, betonarme ve cam kullanılarak yapıya entegre edilmiştir. Sebile Hanım Konağı, Ata Konağı, Paşabahçe Konağı, Müze Ev ve Hüseyin Sabri Kadı Konağı'nda yapıya herhangi bir kütle eklentisi olmamıştır.

Zemin döşemesi tamamlanması

Tarihi yapıların rölöve ve restorasyon projelerinin karşılaştırılması sonucunda bazı dikey sirkülasyon elemanların iptal edildiği ve yüzeyde açıklıkları kalan yerlerde zemin

döşemesinin tamamlandığı görülmüştür. Sebile Hanım Konağında, kuzey cephesinde yer alan zemin kat ve birinci kat arasında sirkülasyonu sağlayan merdiven iptal edilmiş ve birinci katta merdiven boşluğu kapatılmıştır. Aynı zamanda birinci katta merdivenin hemen üstünde yer alan merdivenle çıkılan sekilik kısmındaki kot farkı da düzeltilmiştir. Ata Konağı ve Paşabahçe Konağında merdiven konumu değiştiği için zeminde oluşan boşluk kapatılmıştır. Hüseyin Sabri Kadı Konağında zemin kat ve birinci kat arasında dikey sirkülasyonu sağlayan küçük merdiven iptal edilince birinci katta zeminde oluşan boşluk kapatılmıştır.

Zemin kot farkı düzleştirilmesi

Tarihi yapıların rölöve projelerinde zemin kat zemininde kot farkları olduğu görülmüştür. Restorasyon çalışmaları sırasında altı yapıda bu kot farklarının düzeltildiği görülmüştür.

5.1.3.2 Duvar değişimleri

Duvar çıkartılması

Yalı Kilisesinin (Şekil 5.9) yeni kütle hacmi içinde, düğün salonu olarak kullanıldığı dönemde kilisenin kapı girişine yakın tarafta WC işlevi için alan yaratan duvarlar çıkartılmıştır.

Sebile Hanım Konağı'nda (Şekil 5.10) önceki dönemlerinde yapının birinci katında doğu cephesinde yer alan cumba hacmini odaya dönüştürmek için koyulan ince panel kaldırılmıştır. Otel için yapılan restorasyon çalışmasında zemin katta yer alan her duvar kaldırılmış ve loby/yemek salonu işlevi için geniş bir hacim oluşturulmuştur. Rölöve projesinde WC alanının olduğu yerdeki bazı duvarlar iptal edilmiş olduğu görülmüştür.

Ata Konağında (Şekil 5.11) özgün plan şemasına göre zemin katta yer alan merdiven alanının altında WC/lavabo konumlandırılmıştır. Merdivenin yer değiştirmesiyle birlikte burası iptal edilince duvarlar iptal edilmiş olduğu görülmüştür.

Paşabahçe Konağı (Şekil 5.12) otel ve kafe için yapılan restorasyon çalışmasında zemin katta yer alan her duvar kaldırılmış ve kafe işlevi için geniş bir hacim oluşturulmuştur. Kuzey cephesinde yer alan sarnıç iptal edilince sarnıç merdiveni de kaldırılmıştır. Üst katlarda dikey sirkülasyonu sağlayan merdiven batı cephesinin yıkılması sonucunda yıkılmış olduğu görülmüştür. Bu alanda yer alan WC alanı da yıkılınca restorasyon sırasında bu duvarlar iptal edilmiştir.

Müze Ev'in (Şekil 5.13) işlevinin müze olması sebebiyle yapıda minimum değişim olduğu görülmüştür. Kuzey giriş cephesinde yer alan WC iptal edilince buradaki duvarlar kaldırılmıştır.

Hüseyin Sabri Kadı Konağı (Şekil 5.14) zemin katta yer alan oda duvarları kaldırılmıştır. Küçük merdiven ve WC/banyo alanlarının olduğu duvarlar kaldırılmıştır. İkinci katta doğu cephesinde 3 odalık hacmin 2 ye bölünebilmesi için mevcut duvarların yıkıldığı görülmüştür.

Uyarlamalı yeniden kullanım sonucunda altı yapının hepsinde duvar çıkartılmasının mevcut olduğu görülmüştür. Mevcut işlevin, yeni işlev ihtiyacına uygun açıklık sağlayamadığı için duvarların kaldırıldığı görülmüştür. Bunun sonucunda tarihi yapılar, daha geniş açıklık elde edilerek işlevlere uygun hale gelmiş olduğu görülmüştür.

Duvar eklenmesi

Yalı Kilisesinin (Şekil 5.9) yeni kütle hacmi içinde restorasyon sonrasında WC, depo ve temizlik odası için yapının istinat duvarı tarafına yeni duvarlar eklenmiş olduğu görülmüştür.

Sebile Hanım Konağı'nın (Şekil 5.10) önceki dönemlerinde yapının birinci katındaki doğu cephesinde yer alan cumba hacmini odaya dönüştürmek için duvar görevi gören bir panel koyulmuştur. Daha sonra yeni işlev için bu panelin, duvara çevrildiği görülmüştür. Üst katlarda otel işlevinin bir ihtiyacı olarak her odaya banyo ve WC alanı oluşturabilmek için yeni duvarlar eklenmiştir. Zemin katta yer alan batı duvarında ve birinci katta kuzey

cephesinde sekiliğin sağ tarafında yer alan duvar formunda değişiklik yapılmış olduğu görülebilir.

Ata Konağında (Şekil 5.11) özgün plan şemasına göre zemin katta yer alan merdivenin yer değiştirmesi sonucunda buradaki duvarlar iptal edilmiş yeni hacimler oluşturmak için duvar eklenmiştir.

Paşabahçe Konağı'nda (Şekil 5.12) otel işlevinin bir ihtiyacı olarak her odaya banyo ve WC alanı oluşturabilmek için yeni duvarlar eklenmiştir. Çatı katı tamamen yıkıldığı için duvarlar tahmini olarak yeniden yapılmıştır.

Müze Ev'de (Şekil 5.13) yeni işlevinin tarihi yapı kültürel değer müzesi olması sebebiyle, herhangi duvar eklenmesi görülmemiştir.

Hüseyin Sabri Kadı Konağı (Şekil 5.14) zemin katta yer alan mevcut duvarların kaldırılmasından sonra, yeni işlevler için yeni duvarlar eklenmiş olduğu görülmüştür. Sarnıç duvarı özgün haliyle korunmuştur. Kaldırılmış olan küçük merdiven ve WC/banyo alanlarının olduğu alanlarda yeni işlevler için, yeni duvarlar uygulanmış olduğu görülmüştür. Konuk kabul kısmında bir duvar ve kapı eklenmiştir. İkinci katta doğu cephesinde 3 odalık hacmin 2 ye bölündüğü ve yeni duvarlar eklendiği görülmüştür.

5.1.3.3 Yapılarda sirkülasyon elemanı

Sirkülasyon çıkartılması

Tarihi yapıların rölöve ve restorasyon projelerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi sonucunda Sebile Hanım Konağı (Şekil 5.10) ve Hüseyin Sabri Kadı Konağında (Şekil 5.14) merdiven eksiltilmesi olduğu görülmüştür.

Uyarlamalı yeniden kullanım kapsamında yeni işlev için gereken alanları kazanabilmek amacıyla, sadece 2 kat arasında sirkülasyonu sağlayan merdivenlerin iptal edildiği görülmüştür.

Sirkülasyon yer değişimi

Tarihi yapıların rölöve ve restorasyon projelerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi sonucunda Ata Konağı ve Paşabahçe Konağında merdivenlerin konumlarının değiştiği görülmüştür.

Uyarlamalı yeniden kullanım kapsamında yeni işlev için gereken alanları kazanabilmek amacıyla, dikey sirkülasyonu sağlayan merdivenlerin en uygun yerde yeniden konumlandırıldığı görülmüştür.

5.1.3.4 Duvar malzemeleri

Yalı Kilisesinin (Şekil 5.15) yığma taştan yapıldığı görülmüş. Yeni kütle eklentisinin duvarlarının cam duvar olduğu ve çatısında beton kullanıldığı görülmüştür. Şekil 5.15 ve Şekil 5.16'da görüldüğü üzere Sebile Hanım Konağı, Paşabahçe Konağı, Ata Konağı, Müze Ev ve Hüseyin Sabri Kadı Konağı zemin katları taş, üst katların ahşap yapı malzemesi kullanılarak yapılmış. Ata Konağı ve Hüseyin Sabri Kadı Konağında tüm yapının sıva ve boya olduğu, Sebile Hanım Konağı, Paşabahçe Konağı ve Müze Ev de ise üst katlara sıva ve boya uygulanmış olduğu görülmektedir.

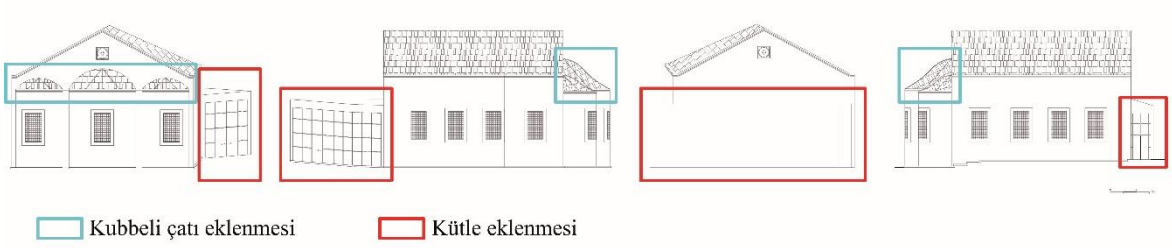
Şekil 5.15 Yalı Kilisesi, Sebile Hanım Konağı ve Paşabahçe Konağı duvar malzemeleri (ÜBWS, 2021; http://unyetariharastrmagrubu.blogspot.com/2017/02/sebile-hanm-konag.html; https://www.marasgundem.com.tr/yerel-haberler/pasabahce-konagi-restore-ediliyor-290883h)

Şekil 5.16 Müze Ev ve Hüseyin Sabri Kadı Konağı duvar malzemeleri (https://mapio.net/pic/p-60202057/ ve ÜB, 2021)

5.1.3.5 Çatı yapım yöntemi

Yalı Kilisesi (Şekil 5.17) kilise alının çatısında beşik çatıya, yeni kütle eklenti alanının çatısında düz çatıya ve kilisenin apsis kısmında kubbeli çatı formuna sahip olduğu görülmüştür. Sebile Hanım Konağı, Ata Konağı, Paşabahçe Konağı, Müze Ev ve Hüseyin Sabri Kadı Konağı'nda kırma çatı sistemi uygulanmıştır.

Şekil 5.17 Yalı Kilisesi cephe görünüşleri

Uyarlamalı yeniden kullanım, özgün formun en az dokunuşlarla işlev değiştirmesi olarak kısaca tanımlanabilir. Yapıldığı döneme ait olan mimari karakterleri koruyup onları yansıtmayı amaçlamaktadır. Bu sebeple tarihi yapılarda yıkılan kısımların onarımı, özgün karakterine uygun olacak şekilde yapı malzemesi kullanılarak yapılmıştır. Aynı şekilde yapıldıkları dönemde konaklarda kırma çatı sistemi uygulandığı görülmüştür. Kiliseye ait çatı formu özgün kilise çatı formu olmasa da, Yalı Kilisesinin kendine ait özgün çatı formudur ve yeni işlev verildiği zaman bu durumun korunduğu görülmüştür.

5.1.4. Yapıların mekânsal kurgusunun incelenmesi

Çizelge 5.11 Yapıların mekânsal kurgusunun incelenmesi

		Yalı Kilisesi	Sebile Hanım Konağı	Ata Konağı	Paşabahçe Konağı	Müze Ev	Hüseyin Sabri Kadı Konağı
Plan Özellikleri	Plan m^2	260 m^2 105 m^2	131 m^2	84 m^2	80 m^2	172 m^2	135 m^2
	Plan yerleşimi ve geometrisi	*(Çizelge 5.12'de çizimler)*					
	Plan tipi	Dikdörtgen	Orta Sofalı	İç Sofalı	İç Sofalı	Orta Sofalı	Orta Sofalı
	Bina kütlesi	*(Çizelge 5.13'de çizimler)*					
	Mekânsal nitelik	Kamusal	Özel	Özel	Özel	Özel	Özel
	Bahçe	Yok	Var	Var	Var	Var	Var
Yapısal değişimler	Hacimsel birleşme	Yok	Var	Var	Var	Yok	Var
	Hacimsel bölünme	Yok	Var	Var	Var	Yok	Var
	Kütle eklenmesi	Var	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
	Kütle hareketi	Yok	Var	Var	Var	Var	Var
Genel Durumlar	Giriş kapıları	1	2	1	3	2	2
	Sirkülasyon elemanları	-Giriş Holü -İç Hol	-Giriş Holü -Merdiven -Sofa	-Giriş Holü -Merdiven -Sofa	-Giriş Holü -Merdiven -Sofa	-Giriş Holü -Merdiven -Sofa	-Giriş Holü -Merdiven -Sofa
	Mekânsal kurgu	Dikdörtgen Beşgen	Kare	Kare	Dikdörtgen	Dikdörtgen Kare	Kare
	Modern elemanlar	Var	Var	Var	Var	Var	Var
	Kullanıcı Kapasitesi	Değişmedi	Arttı	Arttı	Arttı	Arttı	Azaldı

Çizelge 5.11 de mekânsal kurgu analizi üzerine mekanların hacimleri ve değişimleri, yapısal form, yapı geometrisi, işlevsel nitelik, sirkülasyon elemanları, yeni eklentiler ve

kullanıcı kapasitelerinin değişimlerini, altı yapı üzerinden karşılaştırması görülebilmektedir. Her parametre detaylı bir şekilde açıklanırken rölöve ve restorasyon projelerinin karşılaştırılmasından yararlanılmıştır. Bunun sonucunda uyarlamalı yeniden kullanımın yapı üzerinde gerçekleştirdiği değişimler yorumlanmıştır.

5.1.4.1. Tarihi yapılarda plan kurgusu

Plan ölçüleri

Çizelge 5.11'de yer alan verilere göre, Sebile Hanım Konağı ve Hüseyin Sabri Kadı Konağı denk ölçülere sahip konaklar olduğu görülmüştür. Ata Konağı ve Paşabahçe Konağının da kendi arasında denk büyüklükte olduğu görülmüştür. Müze Ev, dışarı doğru çıkıntı yaparak hareketli bir mekânsal kurguya sahiptir. Bu sebeple planın daha fazla alana sahip olduğu görülmüştür.

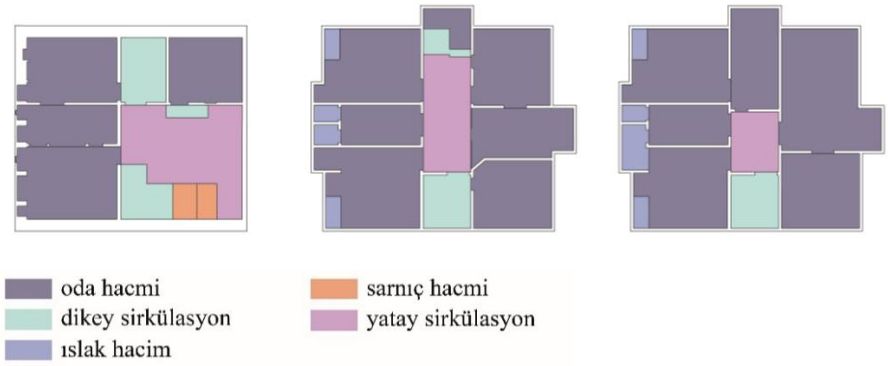
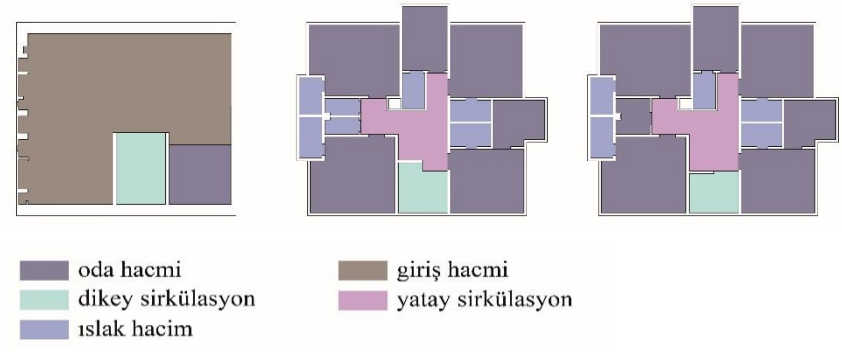
Plan yerleşimi ve geometrisi

Tarihi konakların zemin kat ve üst katlardan oluştuğu görülmüştür. Tek kat düzenine sadece Yalı Kilisesinin sahip olduğu, Sebile Hanım Konağı, Ata Konağı, Paşabahçe Konağı, Müze Ev ve Hüseyin Sabri Kadı Konağının da zemin kat üstü katlara sahip olacak şekilde tasarlanmıştır. Bu yapılar arasında sadece Paşabahçe Konağının bodrum katı bulunduğu görülmüştür. Ata Konağına ve Paşabahçe Konağına çatı katı uygulanmıştır.

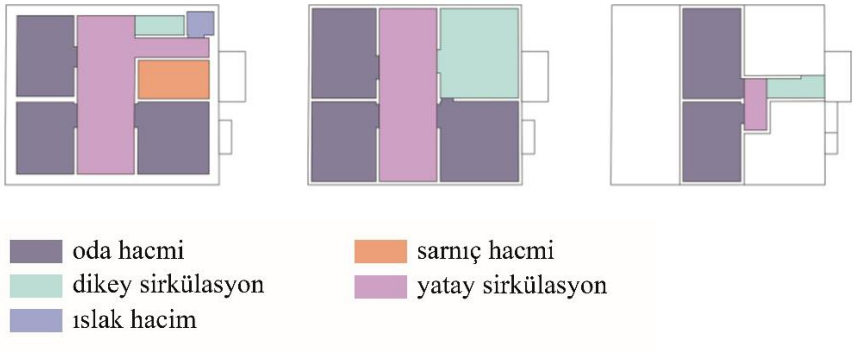
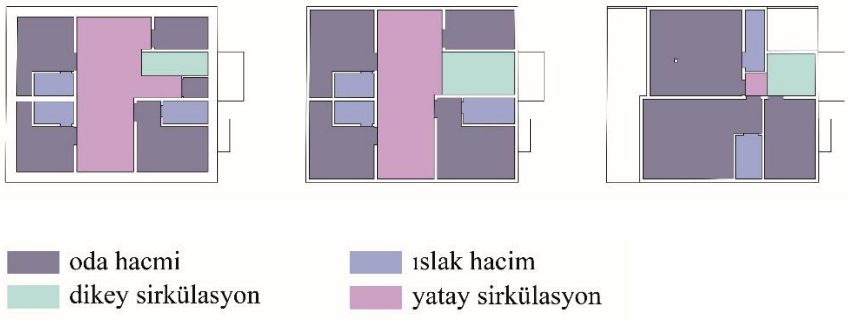
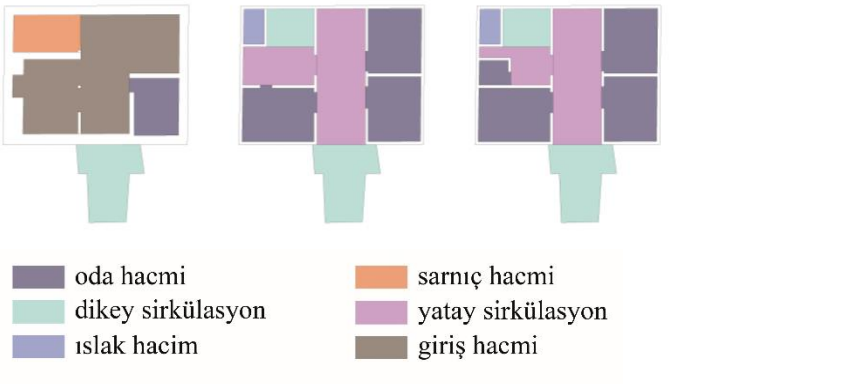
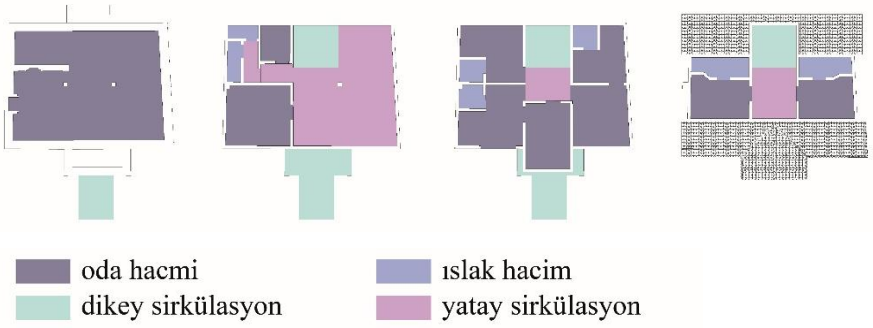
Zemin katın o döneme ait olan bir yaşam tarzının getirisi olarak yapı sahibinin hizmetinde olan aileye verildiği ve sarnıç, mutfak, ahır gibi farklı işlevlere sahip olacak şekilde tasarlanmıştır. Üst katlarda ise tarihi yapının sahiplerinin odaları konumlandırılmıştır. Her ailenin çocuklarının evlendikten sonra kendi aileleriyle birlikte yanlarında yaşadığı için oda sayısını kendilerine göre belirlediği öğrenilmiştir. Genelde katlarda tekrarlayan bir plan düzeni bulunmaktadır ve 3, 4 ve 5 oda olacak şekilde tasarlanmıştır.

Plan şekline bakıldığı zaman sirkülasyonu sağlayan merdivenin cephelerin önlerinde konumlandırıldığı görülmüştür. İç sofalı plan şemasına sahip olan yapılarda odalar ve merdiven cephelere konumlandırılmıştır. Bazı yapılarda ıslak hacimlerin üst katlarda olduğu bazı yapılarda zemin katta olduğu görülmüştür.

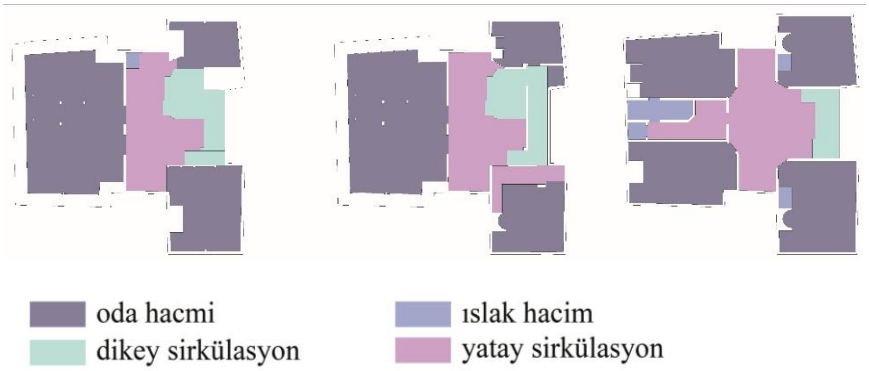
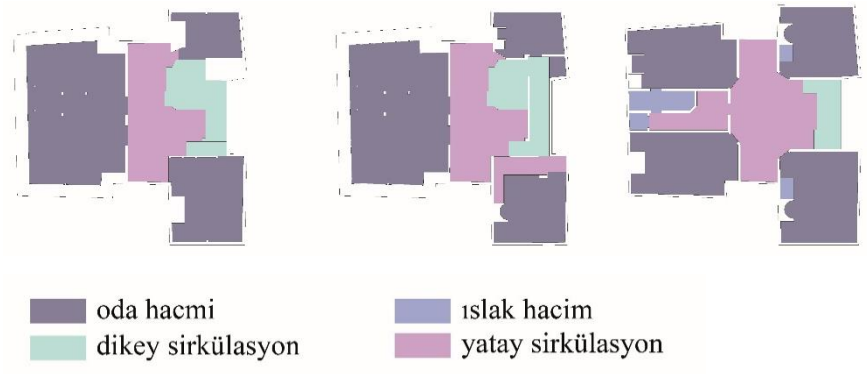
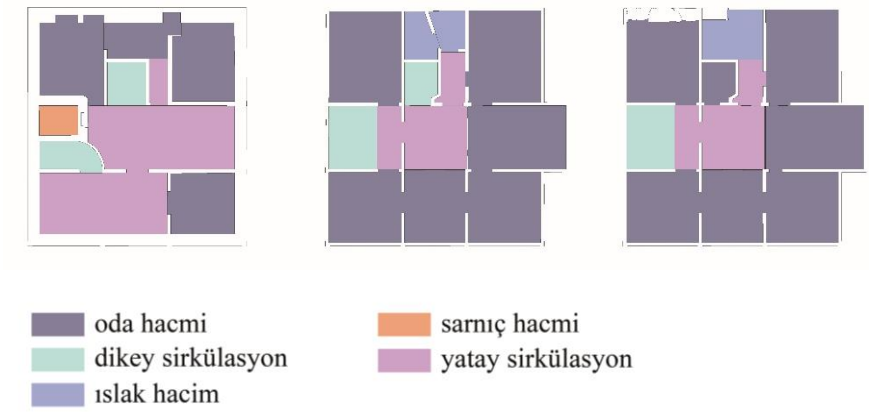
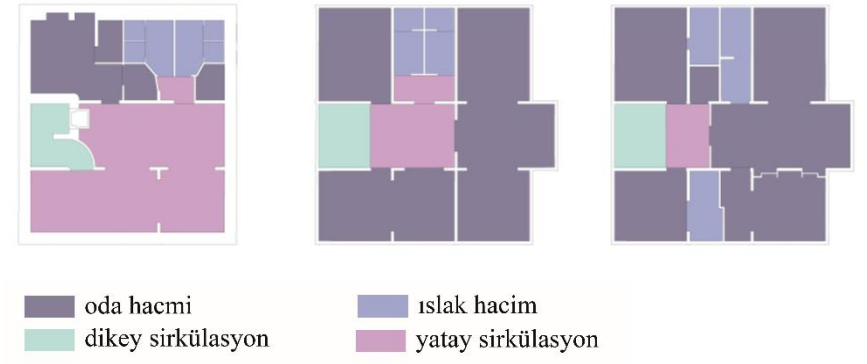
Çizelge 5.12 Tarihi yapıların plan geometrisi

	Yapı	Kat Planları
Yalı Kilisesi	Rölöve projesi	
	Restorasyon projesi	
Sebile Hanım Konağı	Rölöve projesi	
	Restorasyon projesi	

Çizelge 5.12 Tarihi yapıların plan geometrisi (devam)

Ata Konağı	Rölöve projesi	
	Restorasyon projesi	
Paşabahçe Konağı	Rölöve projesi	
	Restorasyon projesi	

Çizelge 5.12 Tarihi yapıların plan geometrisi (devam)

Müze Ev	Rölöve projesi	
	Restorasyon projesi	
Hüseyin Sabri Kadı Konağı	Rölöve projesi	
	Restorasyon projesi	

Mekânsal kurguyu belirleyen temel elemanlar (Çizelge 5.12), dikey ve yatay sirkülasyon, oda, ıslak hacim, ortak yaşam alanları şeklinde belirlenmiştir. Yapılara ait planlar incelenmesi sonucunda, yatay ve dikey sirkülasyon elemanları çevresinde odalar konumlandırılmış yapıların kare formuna yakın bir geometriye sahip oldukları görülmüştür.

Çizelge 5.12'de görülen ortada yatay geçişi sağlayan bir holün bulunması ve kenarlara konumlandırın oda düzeninde, her birimin kare formuna yakın bir geometriye sahip olduğu görülmüştür.

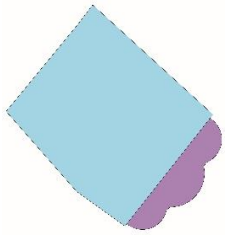
Plan tipi

Rölöve restorasyon projelerinin incelenmesi sonucunda (Çizelge 5.12), dikey sirkülasyon elemanı olan merdivenin cephe kenarlarına konumlandırılmasından kaynaklı olarak, tez kapsamında incelenmiş olan tarihi konakların iç sofalı plan kurgusuna sahip olduğu görülmüştür.

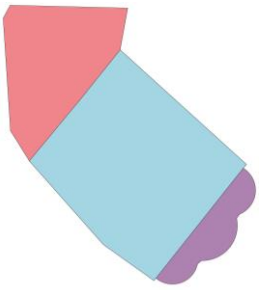
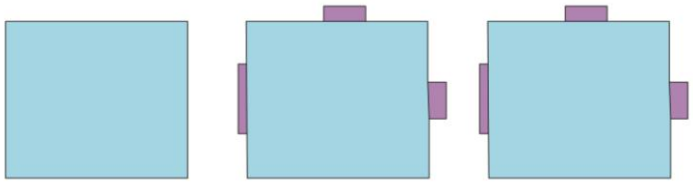
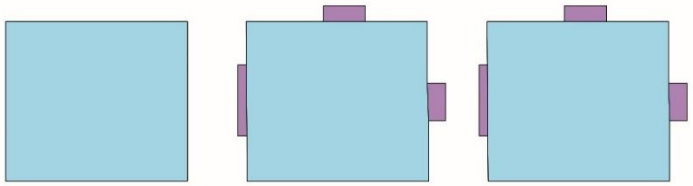
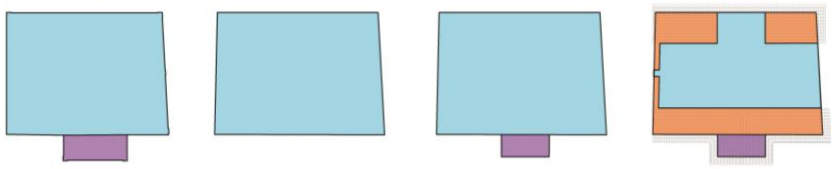
Bina kütlesi

Tarihi yapılarda mekânsal kurguyu oluşturan sirkülasyon elemanları ve çevresine konumlandırılan hacimlerin birleşmesi sonucunda binanın ana kütlesi oluşturulmuştur. Bina ana kütlesinden dışarı doğru olan çıkıntılar, yapıda hareketlenmeyi sağlamıştır. Yapılarda bina kütlesi belirlenirken oda, çıkıntı, sofa ve merdiven şeklinde yapı kısımlara ayrılmıştır. Tarihi yapılarda bazı yapılarda katlar arası farklı bir kütlelenme şeması görülebilmektedir. Bu sebeple Tablo 5.13'de her kat ayrı ayrı incelenmiştir.

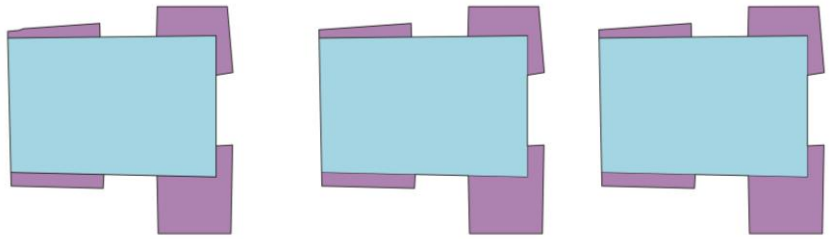
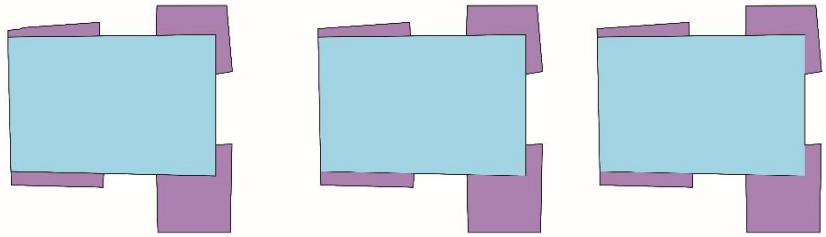
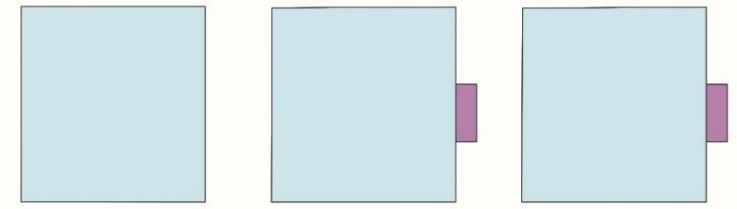
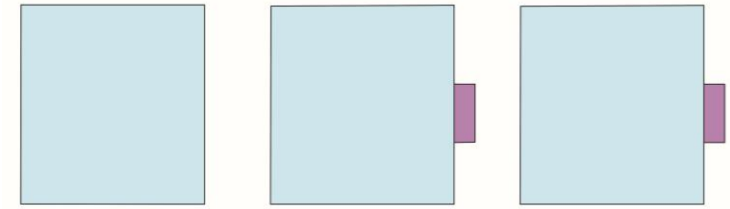
Çizelge 5.13 Rölöve ve restorasyon projeleri üzerinden bina kütle geometrisi analizi

Yapı		Kat Planları
Yalı Kilisesi	Rölöve projesi	

Çizelge 5.13 Rölöve ve restorasyon projeleri üzerinden bina kütle geometrisi analizi (devam)

	Restorasyon projesi	
Sebile Hanım Konağı	Rölöve projesi	
	Restorasyon projesi	
Ata Konağı	Rölöve projesi	
	Restorasyon projesi	
Paşabahçe Konağı	Rölöve projesi	
	Restorasyon projesi	

Çizelge 5.13 Rölöve ve restorasyon projeleri üzerinden bina kütle geometrisi analizi (devam)

Müze Ev	Rölöve projesi	
	Restorasyon projesi	
Hüseyin Sabri Kadı Konağı	Rölöve projesi	
	Restorasyon projesi	

Renklerin karşılığı:

Tarihi yapılarda, yapı bazlı olarak katlar arasında stabil bir geometrik form denilebilecek bina kütlesi modeli bulunmadığı görülmüştür. Yapıların yaptıran kişilerin kullanımları doğrultusunda çeşitlendiği gözlemlenmiştir. Bu çeşitlenmelerin, yapılar kareye benzer veya dikdörtgen bir plan kütlesine sahip olup, yeni kütle eklentisi, cumba eklentisi veya hacimsel alan elde edilebilmek için yapıda dışa doğru çıkıntı yapılarak gerçekleştiği görülmüştür.

Uyarlamalı yeniden kullanım sonucunda tarihi konakların özgün bina kütlesinde bir değişimi olmadığı görülmüştür. Var olan tüm çıkıntı ve hareketlerin özgün tasarımlarına ait olduğu, sadece Yalı Kilisesinin yeni işlevi için yapısal bir yeni kütle eklenmesi gerçekleştiği görülmüştür. Tarihi konaklarda uyarlamalı yeniden kullanım yöntemi uygulanırken, ahşap yapım malzemesi kullanımından kaynaklı olarak yıkılan çıkıntıların özgün formlarında uygulandığı görülmüştür.

Rölöve ve restorasyon projelerinin karşılaştırılması sonucunda Yalı Kilisesinde farklılaşma olduğu görülmüştür. Paşabahçe Konağının restorasyon projesindeki bina kütlesinin, edinilen veriler ışığında oluşturulan rölöve projesine göre farklı bir bina kütlesine sahip olduğu görülmüştür. Sebile Hanım Konağı, Ata Konağı, Müze Ev ve Hüseyin Sabri Kadı Konağının bina kütlesinin rölöve restorasyon sonucunda aynı kaldığı görülmüştür.

Mekânsal nitelik

Tarihi yapıların mekânsal niteliklerinde iki çeşit farklı durum gerçekleştiği görülmüştür. Birincisi mekânın özgün halindeki gibi niteliğini sürdürme ve ikincisinde özgün halini devam ettirmeme şeklinde ayrılmıştır. Bu ikili ayrımın birincisi kilise yapısında, ikincisi ise konak yapılarında görülmüştür. Yalı Kilisesi özgün niteliğinde olduğu gibi herkes tarafından kullanımı mümkün bir yapıyken, uyarlamalı yeniden kullanımla yeniden sahip olduğu işlev sonrasında yine kamusal bir yapı olarak kalmıştır.

Sebile Hanım Konağı, Ata Konağı, Paşabahçe Konağı, Müze Ev ve Hüseyin Sabri Kadı Konağı özel mülkiyet alanı olarak kullanılmaktayken, uyarlamalı yeniden kullanım sonucunda verilen işlevlerle birlikte herkes tarafından kullanılabilen nitelikte yapılar haline dönüşmüştür.

Müze Ev yeni işlevi gereği her daim kamusal bir kullanımı söz konusuyken, Sebile Hanım Konağı, Ata Konağı, Paşabahçe Konağı ve Hüseyin Sabri Kadı Konağı otel işlevine sahip oldukları için tutulan kişiler tarafından kullanım süreleri boyunca özel alan olarak kullanılırken, herkes tarafından kullanılabilecek niteliğine sahip yapılar olmuştur.

Tarihi yapılara uyarlamalı yeniden kullanımın etkisinin en çok farklılaşma olduğu durum mekânların nitelikleri olarak görülmüştür. Bunun sebebi, konakların hepsi kişi mülkiyeti altında bir kullanım söz konusuyken, işlev sonrası herkes tarafından kullanılma özgürlüğüne sahip olmuştur.

Bahçe

Tarihi konaklarda bahçe kavramı görülmüştür. Konaklarda yaşayan insanların bahçeleri kullanarak sebze meyve yetiştirdiği, sosyalleştiği, aynı zamanda kişisel mahremiyet alanı olarak sokaktan ayrılma özelliğine sahiplerdir. Bu sebeple boyutları değişken nitelik gösterse de her tarihi konağın bir bahçesi olduğu görülmüştür. Yalı Kilisesi bir bahçeye sahip değildir.

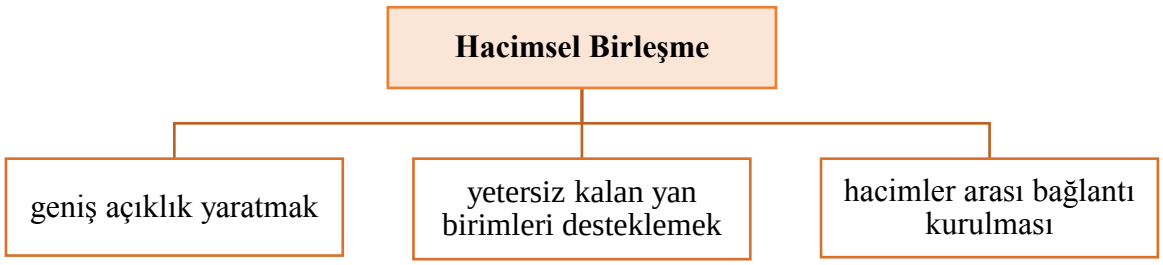
Sebile Hanım Konağı, Ata Konağı, Paşabahçe Konağı, Müze Ev ve Hüseyin Sabri Kadı Konağı, sahip oldukları bahçelerin bir cephesinde konumlandırılmışlardır. En geniş bahçeye Hüseyin Sabri Kadı Konağının ve en küçük bahçeyeyse Ata Konağının sahip olduğu görülmüştür.

Uyarlamalı yeniden kullanımla birlikte bahçe kavramı geçerliliği korumuştur. Yalı Kilisesi bahçeye sahip olmasa da restorasyon sonrasında çevre düzenlenmesi yapılarak oturma alanları eklenmiştir. Sebile Hanım Konağı, Müze Ev ve Hüseyin Sabri Kadı Konağı bahçelerine üstü kapalı oturma alanları eklenmiştir. Ata Konağı ve Paşabahçe Konağında da dış oturma alanları oluşturulmuştur. Eskiden yeşillik, toprak ve taş olan bahçe zemini yapıların yeni işlevlerinde, insanların konforu için taş döşenmiştir. Müze Ev bazı yerlerde toprak ve yeşil dokusunu korumuştur.

5.1.4.2. Mekânsal kurguya etki eden yapısal değişimler

Yapısal kurgu analizi sırasında Çizelge 5.10'da yer alan şekillerde duvar eklenmesi ve kaldırılması, yapıya yeni kütle eklentisi ve yapıda hareketliliği sağlayan yapısal çıkıntı ve cumba elemanı mekânsal kurguya şekil veren ve yeni kurgular oluşmasını sağlayan etkiler olduğu görülmüştür.

Hacimsel olarak birleşmenin kendi içinde çeşitlendiği (Şekil 5.18) görülmüştür. Temel olarak hepsi daha geniş alan yaratmayı hedeflese de, birleşme amaçlarında farklılık göstermiştir.

Şekil 5.18 Hacimsel birleşme etkenleri

Hacimsel birleşmenin, en çok zemin katlarda yapıldığı görülmüştür. Sebile Hanım Konağı, Paşabahçe Konağı ve Hüseyin Sabri Kadı Konağı zemin katı kafe, loby, oturma alanı şeklinde kullanabilmek için, katta yer alan iç duvarları kaldırılmıştır ve zemin katta yer alan oda hacimleri iptal edilmiştir. Bunun sayesinde uyarlamalı yeniden kullanım için yapıya verilen yeni işlevde, istenen geniş açıklık elde edilebilmiştir. Müze Evde zemin katta yer alan ve daha sonradan müze işlevinde kullanmayacak olan WC alanı yıkılmış ve işlev iptal edilmiştir. Yerine herhangi bir yeni alan oluşturulmamış veya eklenmemiştir. Böylece buradaki WC'nin hacmi giriş katına eklenmiştir.

Yapı birimlerine verilecek olan yeni işlev için mevcut alanın yetersiz olma durumu olabilir. Bu durumlarda hacimsel birleşme yapılarak istenilen alan elde edilir. Tez kapsamında incelenen tarihi yapılarda işlevin ihtiyaç duyduğu alan için, kat holünden veya odalardan hacim alınarak istenen alanın elde edildiği görülmüştür. Bu kapsamda Sebile Hanım Konağı, Ata Konağı, Paşabahçe Konağı ve Hüseyin Sabri Kadı Konağında odaların alanlarında büyüme görülmüştür.

Yapıya ait özgün tasarımda birbirleriyle bağlantılı olmayan hacimlerde, bağlantı kurularak hacimsel bir birleşme yapıldığı gözlemlenmiştir. Sebile Hanım Konağı, Paşabahçe Konağı ve Hüseyin Sabri Kadı Konağında hacimlerin yan hacimlere bağlanması sonucunda birleşme olduğu görülmüştür. Sebile Hanım Konağında özgün yapı tasarımına ait olan WC alanları odalara bağlanmıştır ve WC işlevi için istenen hacim bu şekilde elde edilmiştir.

Sebile Hanım Konağının doğu cephesindeki cumbalarda ve Paşabahçe Konağında ikinci katında yer alan cumba hacmi yan odalara bağlanmıştır. Bu sayede ek yataklı bir aile odası elde edilmiştir. Hüseyin Sabri Kadı Konağında ikinci katta yer alan WC odaya bağlanmış, aynı zamanda süit oda için 3 oda hacmi ve WC hacimleri arasında bir birleşme olduğu görülmüştür.

Sebile Hanım Konağı, Ata Konağı, Paşabahçe Konağı ve Hüseyin Sabri Kadı Konağında hacimsel bölünmeler mevcuttur. Odalar yeni işlevleri gereği kişisel WC/banyo alanına ihtiyaç duydukları için odalara eklenen iç duvarlarla yeni hacimler yaratılmıştır. Kütle eklenmesi sadece Yalı Kilisesinde görülmüştür.

Uyarlamalı yeniden kullanım mevcut yapıyı koruyarak yeni işlev verilmesidir. Mevcut yapı yeni işlevin ihtiyaçlarını karşılayabilir. Bu sebeple yeni işlevin ihtiyacı olan durumlar için, yapıda bir takım değişikliklere gidilebilir. İncelenen uyarlamalı yeniden kullanım örneklerinin hepsinde hacimsel birleşme ve hacimsel bölünme görülebilir. Bunun sebebi yapılara verilen otel ve konuk evi işlevleridir. Her odaya eklenen banyo, daha fazla sayıda müşteri kapasitesine sahip olabilmek için yeni oda uygulama, kafe/restoran/loby işlevleri için kaldırılan duvarlarla daha geniş açıklık elde edildiği görülmüştür. Bazı durumlarda yapıya yeni kütle eklenerek, fuaye, WC alanı oluşturulabilir.

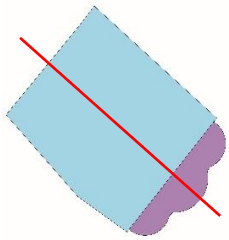
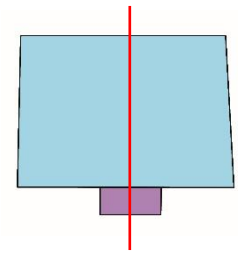
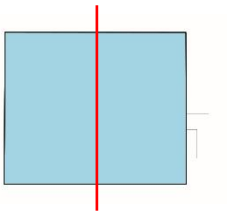
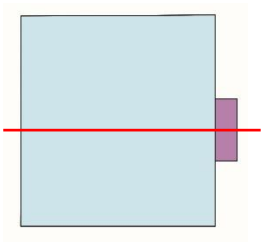
5.1.4.3. Mekânsal kurgusunun algılanmasına etki eden genel durumlar

Tarihi konakların planlarının incelenmesi sonucunda, mekânsal kurgunun genel olarak kareye benzeyen bir plan formuna sahip olduğu görülmüştür. Yapıların kat merkezlerinde yatay sirkülasyonu sağlamak için hol/sofa yerleştirilmiş ve bu sebeple genel olarak kareye yakın bir kurgu oluşmaktadır. Yapının merkezinin çevresine konumlandırılan oda formları da yapı formuna denk bir biçimde şekillendirilmiştir.

Konakların (Çizelge 5.14) plan tasarımında odaların konumlandırılması sırasında, simetrik ve dengeli bir kurgu ile oluşturulmaya çalışıldığı görülmüştür. Yalı Kilisesi, Paşabahçe Konağı, Ata Konağı ve Hüseyin Sabri Kadı Konağı bina kütlelerinde simetrik

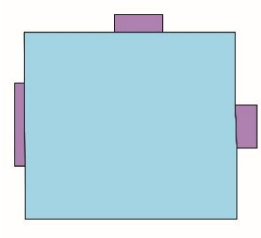
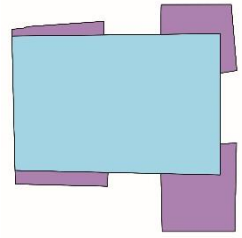
şekilde tasarlandığı görülmüştür. Konaklar dışında Yalı Kilisesinin, kilise kısmının da simetrik olduğu görülmüştür.

Çizelge 5.14 Tarihi yapılarda simetrik mekânsal kurguya sahip yapılar

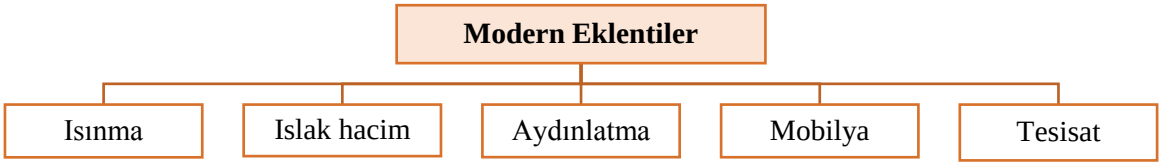
Yalı Kilisesi	Paşabahçe Konağı	Ata Konağı	Hüseyin Sabri Kadı Konağı
			

Sebile Hanım Konağında (Çizelge 5.15) odaların cephelere yerleştirilmesiyle simetri sağlanmıştır ancak farklı cephelerde farklı çıkıntıların olması sonucunda bu simetrik kurgu kırılmıştır. Müze Ev (Çizelge 5.15) plan düzeninde köşelere odalar yerleştirilmiştir ancak oda hacimlerinin boyutlarının farklı olması sebebiyle bu simetriyi bozmuştur.

Çizelge 5.15 Tarihi yapılarda simetrinin kırıldığı mekânsal kurguya sahip yapılar

Sebile Hanım Konağı	Müze Ev
	

Tarihi konakların uyarlamalı yeniden kullanımla birlikte kazandıkları yeni işlevler sonucunda ve günün koşullarının getirisi olarak modern elemanların eklendiği görülmüştür. Modern eklentilerin tarihi dokuyu bozduğu ve kültürel miras sürdürülebilirliğinin iç mekânlarda kırıldığı yapılan anket çalışmasıyla ortaya çıkmıştır (Şekil 5.19).

Şekil 5.19 Yapılara eklenen modern eklentilerin gruplanması

Yapıların ısınması için klima veya kalorifer sistemi yapıya eklenmiştir. Yapının özgün tasarımını bozduğu görülmüştür. Yalı kilisesinin ısınması için yapıya eklenen klimaların motorları dış cephelere ve klimalarsa iç duvara monte edilmiştir. Sebile Hanım Konağı, Ata Konağı, Paşabahçe Konağı ve Hüseyin Sabri Kadı Konağının ısınması için petek sisteminin kullanıldığı görülmüştür. Müze Ev'de müze işlevi olması sebebiyle giriş katında yer alan ofis dışında bir ısınma elemanı yapıya eklenmemiştir.

Tarihi yapılarda çok amaçlı salon, otel ve kafe işlevleri için yapılara ıslak hacimlerin eklendiği görülmüştür. Eklenen bu ıslak hacimler günün modern yapı malzemeleri kullanılarak yapılmıştır. Yapılarda odalara eklenen WC/banyo ve mutfak hacimlerinin tarihi dokuların özgün tasarımlarından farklı olduğu görülmüştür. Müze Ev giriş katında yer alan WC hacmi, yeni işlev için iptal edilmiş ve yapıya ıslak hacim eklenmemiştir.

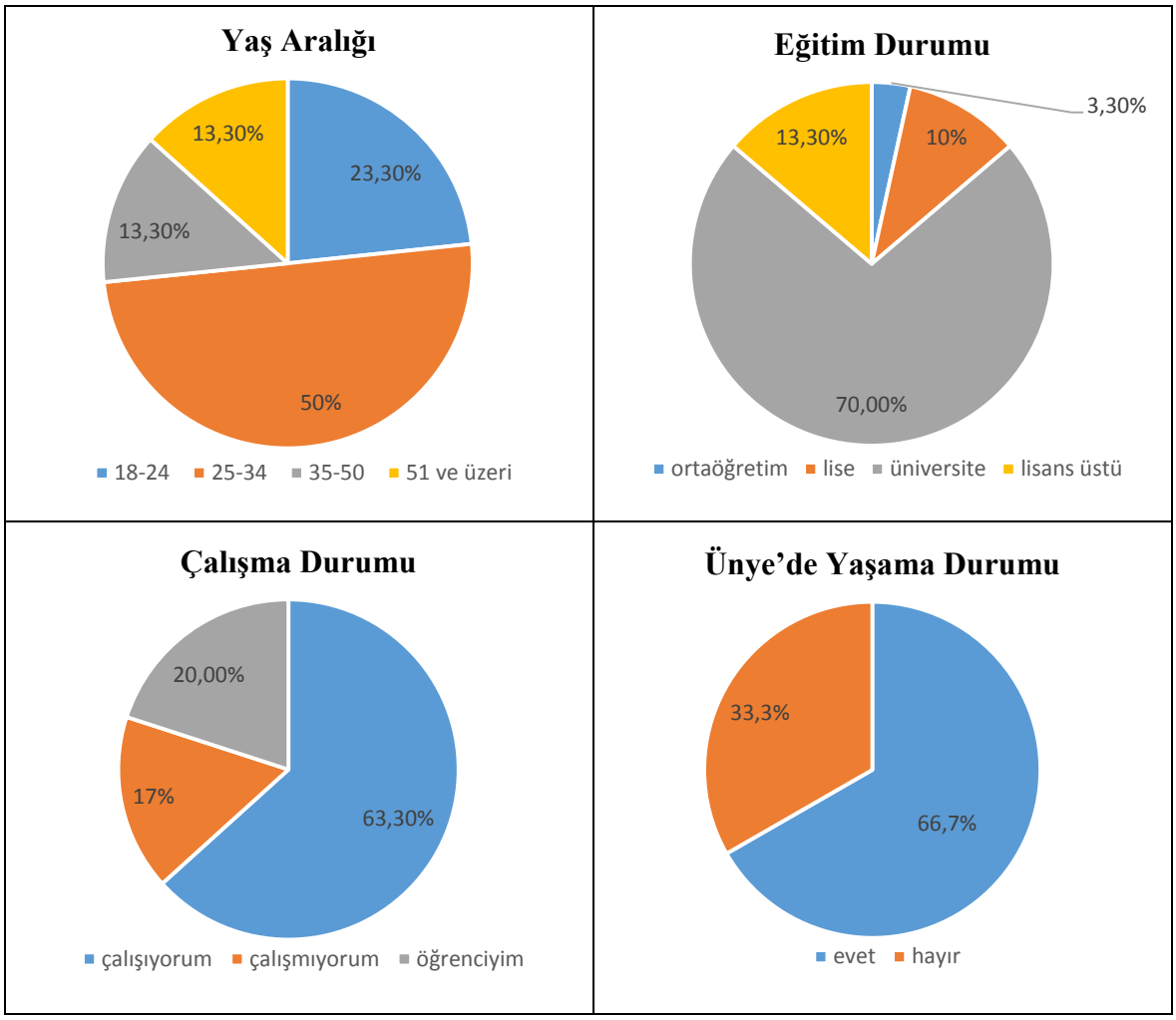
Aydınlatma için tavanlara avizeler eklenmiştir. Yeni işlevler için yapılara özgün tasarımına ait olmayan mobilyalar eklenmiştir. Yapılarda odalarda yer alan WC/banyo için sıhhi tesisat, ısınmak için kalorifer tesisatı ve elektrik için elektrik tesisatının yapıya eklenmiş olduğu görülmüştür.

Tarihi yapılarda uyarlamalı yeniden kullanım, yapının kullanıcı kitlesini değiştirmiştir ve bunun sonucunda kullanıcı kapasitesinde değişimler olduğu görülmüştür. Yalı Kilisesi özgün işlevinde de kamusal bir özellik taşıdığı için çoklu kişi kapasitesine sahip olan bir yapı olduğu görülmüştür. Sebile Hanım Konağı, Ata Konağı, Paşabahçe Konağı, Müze Ev ve Hüseyin Sabri Kadı Konağı özgün işlevlerinde bir aile ve onun çocuklarını ve ailesini kapsayacak oranda kullanıcı kapasitesine sahipken, otel ve kafe işlevine dönüşünce kullanıcı kapasitesinin arttığı görülmüştür.

5.2. Anket Çalışması Değerlendirmesi

Bu bölümde tez için yapılmış olan anket çalışmasından elde edilen verilerin yorumlanması yer almaktadır. Yapılan anket çalışması hem kâğıt üzerinden hem de dijital olarak yürütülmüştür. Tüm sonuçların "Google Formlara" aktarılmasıyla birlikte sorular ölçeğinde cevapların orantısal değerleri elde edilmiştir. Anket çalışması toplamda dört ana bölüm içermektedir. Anket için hazırlanan anket çalışmasının birinci bölümünde, anket yapılan kişilerin demografik analizi kapsamında yaş aralığı, eğitim durumu, çalışma durumu ve Ünye'de yaşama durumu öğrenilmiştir. Elde edilen verilerin orantısal değerleri Çizelge 5.16'da yer almaktadır.

Çizelge 5.16 Anket yapılan kişilerin genel bilgilerinin oranları

Çizelge 5.16 ‘e göre 30 kişi ile yürütülen anket çalışmasında, 20 kişinin Ünye’de yaşadığı 10 kişinin Ünye’de yaşamadığı tespit edilmiştir. 15 kişinin 25-34 yaş grubu aralığında, 7 kişinin 18-24 yaş grubu aralığında, 4 kişinin 25-34 yaş grubu aralığında ve geri kalan 4 kişinin de 51 yaş ve üzeri grupta yer aldığı görülmüştür. 21 kişinin üniversite mezunu, 4 kişinin lisansüstü eğitim aldığı, 3 kişinin lise ve 2 kişinin de ortaöğretim mezunu olduğu görülmüştür. Yapılan anket çalışmasında 19 kişinin çalışıyor, 5 kişinin çalışmıyor ve 6 kişinin öğrenci olmaktadır. Çizelge 5.17’de evet, kısmen ve hayır cevaplarının olduğu sorularda, verilen cevapların oranlarının hesaplanması için soru grupları adlandırılmıştır:

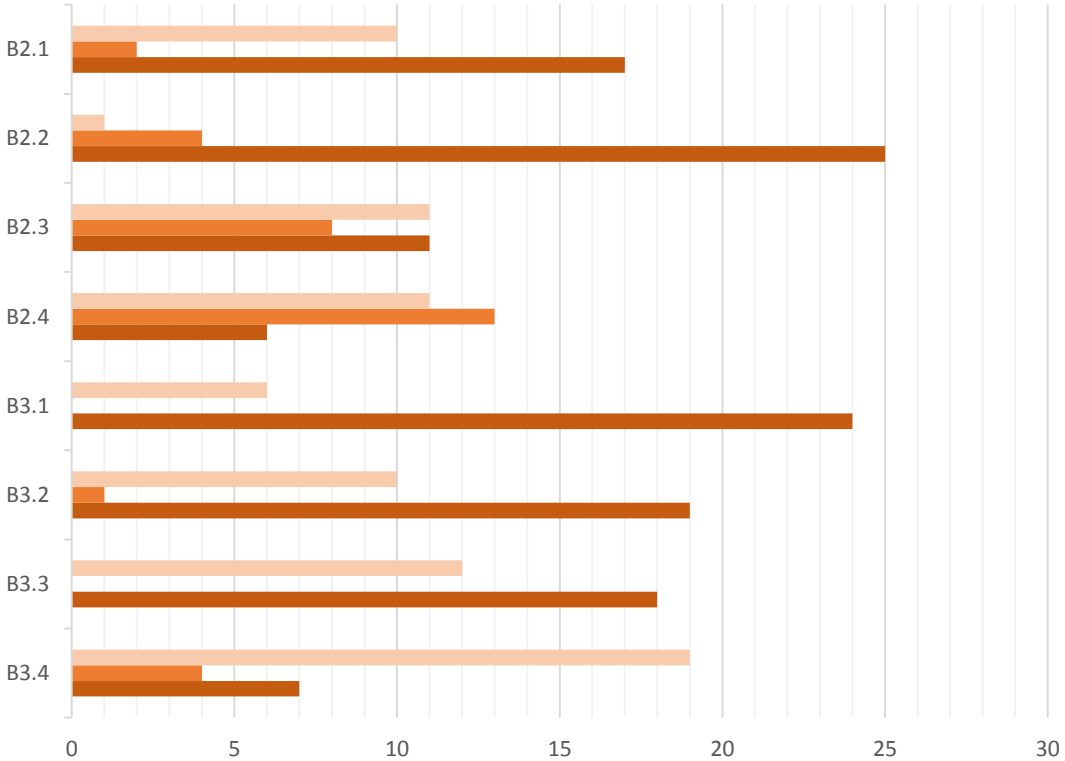
Çizelge 5.17 Bölümlere göre soru gruplarının adlandırılması.

Bölüm 2	**B2.1:** Ünye'ye ait kültürel ögeleri hissediyor musunuz?
	B2.2: Sizce Ünye’de kent simgesi olan yapı var mı?
	B2.3: Kültür Yolu projesini biliyor musunuz?
	B2.4: Yukarıdaki soruya eğer cevabınız evetse bu projenin varlığı kentte hissediliyor mu?
Bölüm 3	**B3.1:** Seçilen 6 yapı Ünye kültürünün bir parçası mıdır?
	B3.2: Seçilen 6 yapının nerede olduğunu biliyor musunuz?
	B3.3: Yapıların yeni işlevlerini biliyor musunuz?
	B3.4: Yapılan restorasyon projeleri sizce başarılı mıdır?
Bölüm 4	**B4.1:** Yapılan restorasyon çalışması özgün mimari değerleri koruyor mu?
	B4.2: Yapının işlev değiştirmesine katılıyor musunuz?
	B4.3: Tarihi yapıya verilen yeni işlev, yapı için doğru bir karar mıdır?
	B4.4: Yapıda yapılan değişimler, yapının tarihi dokusuna uygun mudur?
	B4.5: Tarihi yapı, kültürel mirası öğretici nitelikte mi?
	B4.6: Yapı yeni işlev için uygun mudur?
	B4.7: Yeni işlev yapının tekrar hayata kazandırılmasını sağlamış mı?

Hazırlanan anket çalışmasının ikinci bölümünde (Çizelge 5.18), anket yapılan kişilerin kültürel miras değerlerinin algılanmasına dair bilgilerinin test edilmesi

amaçlanmıştır. Bu kapsamda kültürel öge, kentteki kültürel ögeler, kent simgesi, Kültür Yolu Projesi hakkında sorular sorulmuştur. Sorulan klasik soruların değerlendirilmesi sonucunda anket çalışmasına katılan kişilerin, kültürel öge kavramına hâkim olduğu görülmüştür. Katılımcılara, kente ait olan kültürel ögelerin hissedilmesine verilecek olan cevabın doğruluğunu test edebilmek amacıyla soruyla bağlantılı olarak, Kültür Yolu Projesini bilinip bilinmediği sorulmuştur. Bölüm 3'te (Çizelge 5.19) kültürel değerlerin korunması kapsamında seçilen "Yalı Kilisesi, Sebile Hanım Konağı, Ata Konağı, Paşabahçe Konağı, Müze Ev Ve Hüseyin Sabri Kadı Konağı" tarihi yapılarının bilinirlik, yeni işlev ve restorasyon çalışmaları üzerine değerlendirme sorularını içermektedir.

Çizelge 5.18 Bölüm 2 ve Bölüm 3'te yer alan evet/hayır/kısmen sorularının kişi sayısına göre cevaplanma miktarları

	B3.4	B3.3	B3.2	B3.1	B2.4	B2.3	B2.2	B2.1
Kısmen	19	12	10	6	11	11	1	10
Hayır	4	0	1	0	13	8	4	2
Evet	7	18	19	24	6	11	25	17

Bölüm 2'de klasik soru tipinde yer alan, "kente ait bilinen kültürel ögeler" sorusunda verilen cevapların incelenmesi sonucunda 2 kişinin cevap olarak hayır demesinden kaynaklı olarak yanıtsız kaldığı ve kısmen diyen 1 kişinin de cevaplamadığı görülmüştür. Bunun yanı sıra verilen cevaplarda, *"gelenek, görenek, surlar, mimari değeler gibi kültürel değerler; Ünye Kalesi, Asarkaya Milli Parkı, Çamlık gibi cevapların yanı sıra Kültür Yolu Projesinde yer alan Bakırcılar Arastası, Kadılar Yokuşu, tez kapsamında seçilen yapılar, Saray Hamamı, Çınar Ağacı"* da cevaplarda yer almaktadır.

Bölüm 3'te tez kapsamında seçilen yapıların en çok algılanandan en aza doğru sıralanması bakımından 1 en çok algılanan 6 en az algılanan olmak üzere yapılar sıralanmıştır. Bu sıralanmalar üzerine, Çizelge 5.19'a göre en çok algılanan yapının Müze Ev olduğu, en az algılanan yapınınsa Ata Konağı olduğu görülmüştür. Genel olarak Ata Konağı'nın 3. Sırada listeye girdiği, Müze Ev'in son sırada yer almadığı, Paşabahçe Konağı'nın 1. Sırada yazılmadığı ve Hüseyin Sabri Kadı Konağı'nın 1. Ve 4. Sırada bulunmadığı görülebilmektedir.

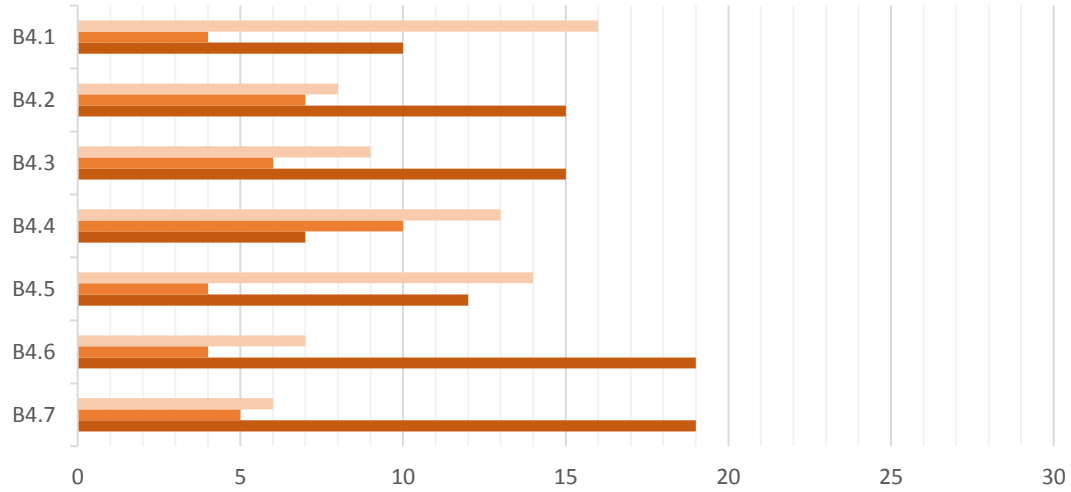
Çizelge 5.19 Tez kapsamında seçilen yapıların en çoktan en aza sıralanmasının kişi sayısı bazında incelenmesi

	1	2	3	4	5	6
Yalı Kilisesi	12	5	4	3	3	1
Sebile Hanım Konağı	2	11	9	4	2	1
Ata Konağı	-	-	-	6	8	13
Paşabahçe Konağı	-	3	11	9	2	2
Müze Ev	15	4	1	5	3	-
Hüseyin Sabri Kadı Konağı	-	5	2	-	9	10
	29	**28**	**27**	**27**	**27**	**27**

**1 kişinin soruyu cevaplamadığı görülmüştür.1 kişinin soruyu 2 yapıyı sıralama yaparak cevapladığı görülmüştür.*

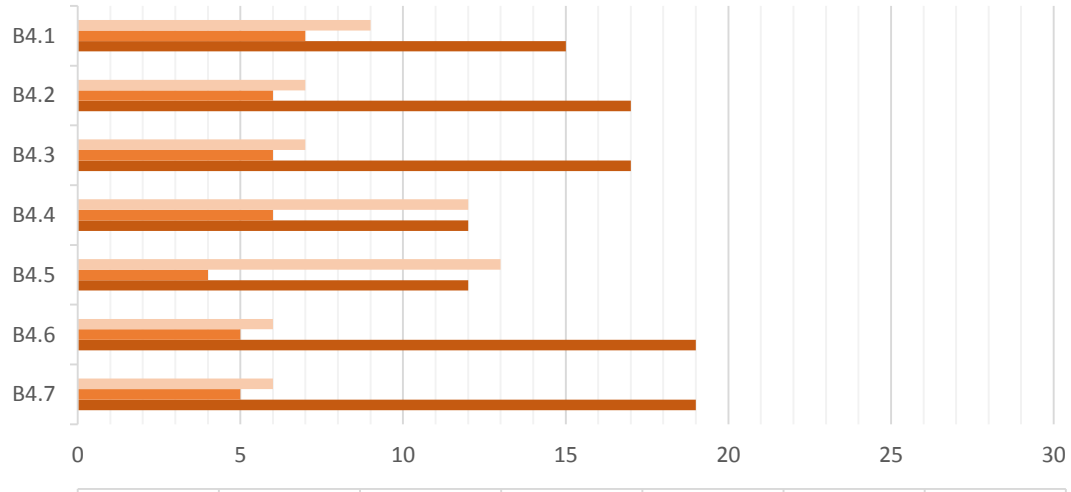
Aşağıdaki tablolarda seçilen yapıların, yapısal ölçekte irdelenen anket çalışmasının grafikleri yer almaktadır:

Çizelge 5.20 Bölüm 4'te yer alan Yalı Kilisesi bölümü için evet/hayır/kısmen sorularının kişi sayısına göre cevaplanma miktarları

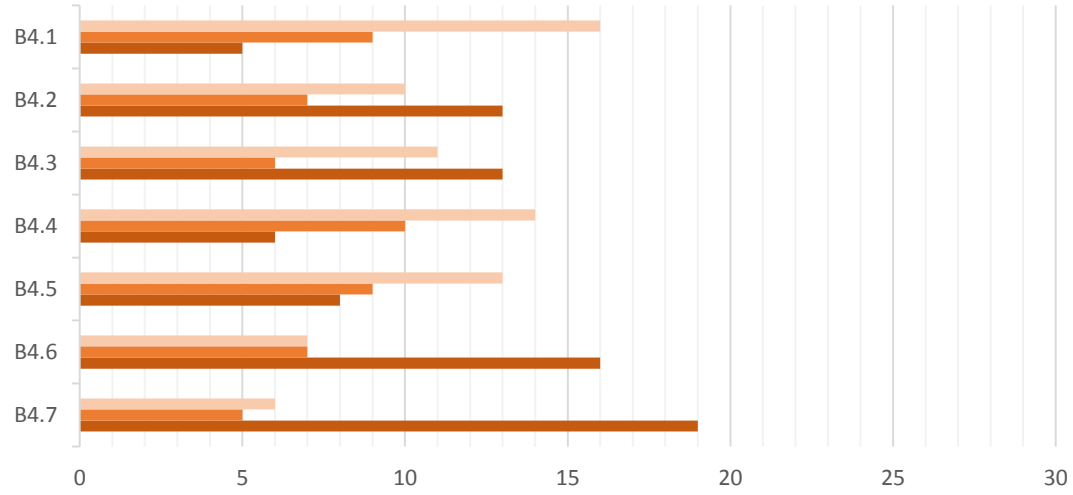
	B4.7	B4.6	B4.5	B4.4	B4.3	B4.2	B4.1
Kısmen	6	7	14	13	9	8	16
Hayır	5	4	4	10	6	7	4
Evet	19	19	12	7	15	15	10

Çizelge 5.21 Bölüm 4'te yer alan Sebile Hanım Konağı için evet/hayır/kısmen sorularının kişi sayısına göre cevaplanma miktarları

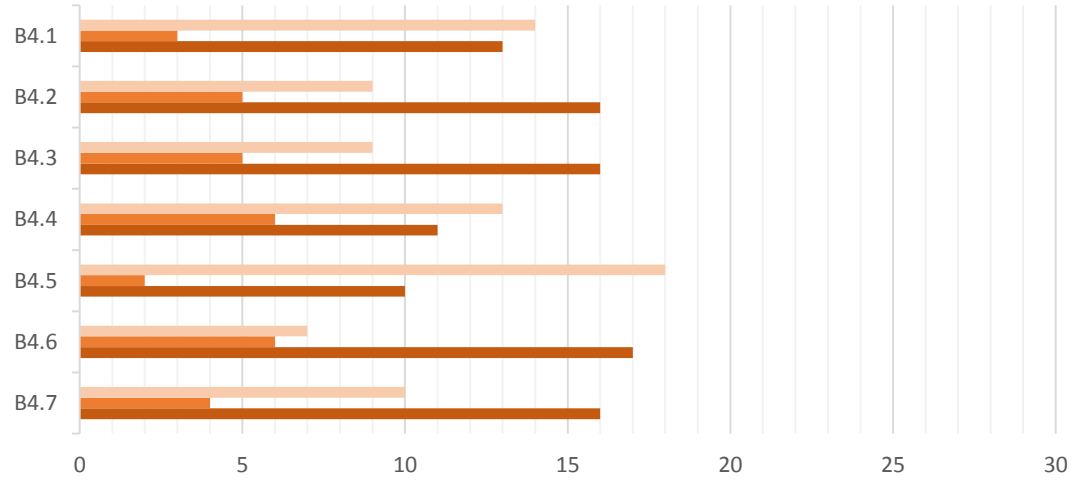
	B4.7	B4.6	B4.5	B4.4	B4.3	B4.2	B4.1
Kısmen	6	6	13	12	7	7	9
Hayır	5	5	4	6	6	6	7
Evet	19	19	12	12	17	17	15

Çizelge 5.22 Bölüm 4'te yer alan Ata Konağı için evet/hayır/kısmen sorularının kişi sayısına göre cevaplanma miktarları

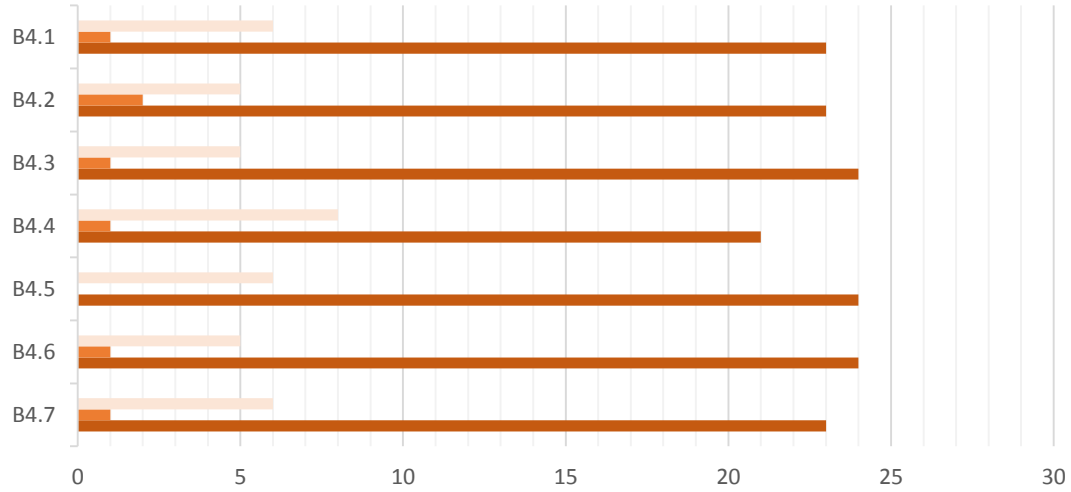
	B4.7	B4.6	B4.5	B4.4	B4.3	B4.2	B4.1
Kısmen	6	7	13	14	11	10	16
Hayır	5	7	9	10	6	7	9
Evet	19	16	8	6	13	13	5

Çizelge 5.23 Bölüm 4'te yer alan Paşabahçe Konağı için evet/hayır/kısmen sorularının kişi sayısına göre cevaplanma miktarları

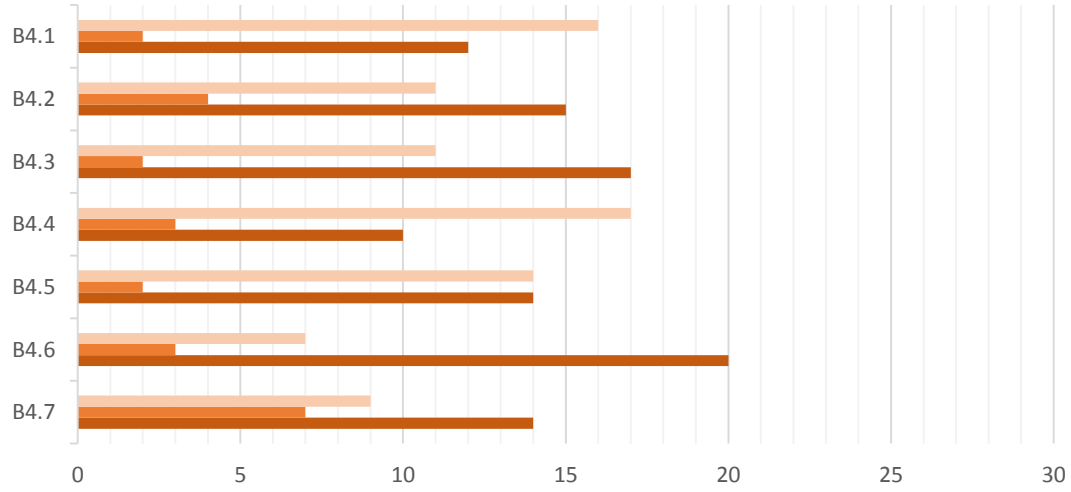
	B4.7	B4.6	B4.5	B4.4	B4.3	B4.2	B4.1
Kısmen	10	7	18	13	9	9	14
Hayır	4	6	2	6	5	5	3
Evet	16	17	10	11	16	16	13

Çizelge 5.24 Bölüm 4'te yer alan Müze Ev için evet/hayır/kısmen sorularının kişi sayısına göre cevaplanma miktarları

	B4.7	B4.6	B4.5	B4.4	B4.3	B4.2	B4.1
Kısmen	6	5	6	8	5	5	6
Hayır	1	1	0	1	1	2	1
Evet	23	24	24	21	24	23	23

Çizelge 5.25 Bölüm 4'te yer alan Hüseyin Sabri Kadı Konağı için evet/hayır/kısmen sorularının kişi sayısına göre cevaplanma miktarları

	B4.7	B4.6	B4.5	B4.4	B4.3	B4.2	B4.1
Kısmen	9	7	14	17	11	11	16
Hayır	7	3	2	3	2	4	2
Evet	14	20	14	10	17	15	12

Sorulara cevap veren toplam kişi sayısının 30 olması sebebiyle;

- Başarılı olma durumu için "evet" sayısının 15 olması yani yüzdelik olarak %50'lik bir orana sahip olması yeterli olmakla birlikte,
- "Evet" sayısının 15'in altında kaldığı durumlarda, "kısmen" sayısının eklenmesiyle 15'i geçtiği durumlarda kısmen başarılı,
- 15'in altında kaldığı her durum için başarısız olma ölçütü belirlenmiştir.

Bu kapsamda incelenen grafiklerin değerlendirilmesi sonucunda;

- **Yalı Kilisesi** için oluşturulan Çizelge 5.20'ye göre, tarihi yapının işlev değişikliğine katılma, yapı için verilen yeni işlevin yapıya uygun olması ve yapının tekrardan canlanmasını sağlaması noktasında uyarlamalı yeniden kullanım için yapılan restorasyon ve koruma çalışmalarında başarılı olarak sonuçlanmıştır. Tarihi yapının özgün değerinin korunması, yapıda gerçekleştirilen değişimlerin yapının tarihi için uygun olması ve kültürel mirasın gelecek kuşalar için öğretici nitelikte olması uyarlamalı yeniden kullanım için yapılan restorasyon ve koruma çalışmalarında açısından kısmen başarılı sonucuna varılmıştır.

- **Sebile Hanım Konağı** için oluşturulan Çizelge 5.21'e göre, tarihi yapının özgün değerinin korunması, tarihi yapının işlev değişikliğine katılma, yapı için verilen yeni işlevin yapıya uygun olması ve yapının tekrardan canlanmasını sağlaması noktasında uyarlamalı yeniden kullanım için yapılan restorasyon ve koruma çalışmalarında başarılı olarak sonuçlanmıştır. Yapıda gerçekleştirilen değişimlerin yapının tarihi için uygun olması ve kültürel mirasın gelecek kuşalar için öğretici nitelikte olması uyarlamalı yeniden kullanım için yapılan restorasyon ve koruma çalışmalarında açısından kısmen başarılı sonucuna varılmıştır.

- **Ata Konağı** için oluşturulan Çizelge 5.22'ye göre, tarihi yapının işlev değişikliğine katılma ve yapının tekrardan canlanmasını sağlaması noktasında uyarlamalı yeniden kullanım için yapılan restorasyon ve koruma çalışmalarında başarılı olarak sonuçlanmıştır. Tarihi yapının özgün değerinin korunması, tarihi yapının işlev değişikliğine katılma, yapı için verilen yeni işlevin yapıya uygun olması yapıda gerçekleştirilen değişimlerin yapının tarihi için uygun olması ve kültürel mirasın

gelecek kuşalar için öğretici nitelikte olması uyarlamalı yeniden kullanım için yapılan restorasyon ve koruma çalışmalarında açısından kısmen başarılı sonucuna varılmıştır.

- **Paşabahçe Konağı** için oluşturulan Çizelge 5.23'e göre, tarihi yapının işlev değişikliğine katılma, yapı için verilen yeni işlevin yapıya uygun olması, tarihi yapının işlev değişikliğine katılma ve yapının tekrardan canlanmasını sağlaması noktasında uyarlamalı yeniden kullanım için yapılan restorasyon ve koruma çalışmalarında başarılı olarak sonuçlanmıştır. Tarihi yapının özgün değerinin korunması, yapıda gerçekleştirilen değişimlerin yapının tarihi için uygun olması ve kültürel mirasın gelecek kuşalar için öğretici nitelikte olması uyarlamalı yeniden kullanım için yapılan restorasyon ve koruma çalışmalarında açısından kısmen başarılı sonucuna varılmıştır.

- **Müze Ev** için oluşturulan Çizelge 5.24'e göre, tüm kriterlerin 20 üzerinde olduğu görülmektedir. Bu sebeple tüm kriterlerin uyarlamalı yeniden kullanım için yapılan restorasyon ve koruma çalışmalarında başarılı olarak sonuçlanmıştır.

- **Hüseyin Sabri Kadı Konağı** için oluşturulan Çizelge 5.25'e göre, tarihi yapının işlev değişikliğine katılma, yapı için verilen yeni işlevin yapıya uygun olması ve tarihi yapının işlev değişikliğine katılması noktasında uyarlamalı yeniden kullanım için yapılan restorasyon ve koruma çalışmalarında başarılı olarak sonuçlanmıştır. tarihi yapının özgün değerinin korunması, yapıda gerçekleştirilen değişimlerin yapının tarihi için uygun olması, kültürel mirasın gelecek kuşalar için öğretici nitelikte olması ve yapının tekrardan canlanmasını sağlaması noktasında uyarlamalı yeniden kullanım için yapılan restorasyon ve koruma çalışmalarında açısından kısmen başarılı sonucuna varılmıştır.

Anket ve tez kapsamında yürütülen çalışmalar sonucunda elde edilen veriler ışığında uyarlamalı yeniden kullanım kapsamında restore edilerek kültürel miras sürdürülebilirliğinin incelenmesi sonucunda, en çok özgün haline sadık kalan yapının Müze Ev olduğu görülmüştür. Bunun sebebinin, yapının müze işlevi verilmesi ve geçmiş yaşantının

ziyaretçiler tarafından hissedilebilmesi için yapıldığı döneme ait şekilde restore edilmesinden kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda yapı için modern yapı malzemeleri kullanılmamış veya yapıda hacim ekleme, çıkarma değişimleri yapılmamıştır.

Yapılan sonucunda anket yapılan kişilerin yapının canlanması noktasında, farklı bakış açılarıyla soruyu cevapladığı görülmüştür. Aslında günümüzde aktif olmayan Yalı Kilisesi, Müze Ev ve Hüseyin Sabri Kadı Konağı'nın, restore edilerek harabe ve yıkık durumdaki yapıların kurtarılmasıyla birlikte, kentsel olarak simge haline geldiği için canlandığı düşünülmektedir. Otel işlevinde kullanılmak üzere restore edilen Sebile Hanım Konağı ve onun ek binası olan Ata konağı ve bir diğer otel işlevine sahip olan Paşabahçe Konağı kullanıcı kullanması bakımından aktif olmaktadır. Bu yapıların, otel, kafe ve özel organizasyonlarda kullanılması sonucunda yapı günlük hayatta kullanıcılar tarafından kullanılmaktadır.

Anket çalışması sonucunda elde edilen veriler ışığında kültürel miras sürdürülebilirliği için yapılan restorasyon çalışmalarında, yapıya eklenen yeni hacmin, iç mekanda yapının ihtiyaçları doğrultusunda kullanılan modern yapı malzemeleri ve modern eşyaların, özgünlüğü korumasına karşı istenmemektedir. Bu noktada, Yalı Kilisesine eklenen cam hacim; Sebile Hanım Konağı, Ata Konağı, Paşabahçe Konağı ve Hüseyin Sabri Kadı Konağında kullanılan iç mekân eşyaları olumsuz algıya sebep olurken, yapıların özgünlüğüne ait olan taş ocaklar, ahşap yer ve tavan kaplamaları, ahşap duvarlar, pencere formları olumlu algıya sebep olduğu görülmüştür.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Kültürel miras kavramı, bir toplumda bir nesilden diğerine aktarılan, toplum tarafından ortak olarak oluşturulan değerlerdir ve geniş bir yelpazeye sahiptir. Tarihi yapılar, kültürel miraslardan bir tanesidir. Toplumların kendilerine ait karakteristik özelliklerini taşıdıkları tarihi yapıların, sahip oldukları kültürel miras ve değerlerinin gelecek kuşaklara aktarılması koruma kavramı olarak açıklanmıştır. Mimari varlıkların korunması kapsamında pek çok eylem olduğu görülmüştür ve uyarlamalı yeniden kullanım bunlardan bir tanesidir. Yürütülmüş olan tez çalışması, uyarlamalı yeniden kullanım yöntemiyle tarihi miras yapılarında işlev değişimini ve yeni işlevlerin yapının mimari üslubuna nasıl etki ettiğini irdelemiştir.

Uyarlamalı yeniden kullanımın, kültür mirası olan tarihi yapıların gelecek kuşaklara aktarılmasında sürdürülebilir bir koruma yaklaşımı olduğu görülmüştür. Adaptive Reuse yani uyarlamalı yeniden kullanım kavramı, sürdürülebilir tasarım ve tarihi koruma ilkelerinin harmanlanması sonucu ortaya çıkmıştır (Conejos, S. Langston, C. ve Smith, J 2011; Atmaca ve Reyhan, 2021). Tarihi yapıların yeniden kullanımında, mevcut yapı stokunun kullanılması ekolojik olarak katkı sağlarken, geçmişin somut kanıtları olan yapıların gelecek kuşaklara aktarılmasını da sağlamaktadır. Tarihi yapılar, ekonomik, sosyo-kültürel sebeplerle orijinal işlevlerini artık devam ettiremez konuma gelseler de fiziksel olarak varlıklarını kısmen veya tamamen de olsa devam ettirebilmektelerdir. Tarihi yapıların günün koşullarına göre mekânsal ihtiyaçları karşılayabilecek şekilde yeniden işlevlendirmesi yapı üretiminde alternatif bir çözüm yoludur. Uyarlamalı yeniden kullanım, yapıların yeni işlev kazanması sonucu hayata yeniden kazandırılmasıdır. Yeni işlev sonucunda yapının devamlılığı sağlanırken, korunan değerlerin geleceğe taşınması kültürel miras sürdürülebilirliğini gerçekleştirmektedir. ICOMOS Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü'ne (1999) göre, tarihi değerlerde yapılacak işlemlerin minimum düzeyde uygulanması gerekmektedir.

Yürütülen bu çalışmayla birlikte, kültür mirası olan tarihi yapıların özgün mimari üsluplarının korunması ve devamlılığının sağlaması ölçülmüştür. Çalışma için belirlenen

parametreler çerçevesinde özgün mimari üslup ve uyarlamalı yeniden kullanım arasındaki etkileşim sonucunda, kültürel mirasın korunması ve devamlılığı incelenmiştir. Bazı yapılarda bu değerlerin korunduğu bazı yapılarda ise mimari ve sosyo-kültürel değerlerden kayıplar olduğu görülmüştür.

Tez çalışmasında, farklı türlerde işlevlendirilen tarihi yapılar incelenmiş ve buna bağlı olarak uyarlamalı yeniden kullanım, yeni işlev, koruma, mekânsal kurgu, algı gibi teorik konular irdelenmiştir. Bu yapılar otel, müze ve çok amaçlı salonun yeni işlevleri, cephe kurgusu, yapısal özellikleri, estetik değerleri ve plan kurgusu alt başlıklarında detaylı olarak ele alınmıştır.

Altı tarihi yapıdan dört tanesine (Sebile Hanım Konağı, Ata Konağı, Paşabahçe Konağı ve Hüseyin Sabri Kadı Konağı) otel işlevi verilmiştir. Diğer iki yapının müze (Müze Ev) ve çok amaçlı salon (Yalı Kilisesi) olarak işlevlendirilmiştir. Yeni işlevler sonucunda otellerin daha aktif bir kullanıma sahip olduğu, ancak bu aktifliğin her otel işlevi verilen yapıda geçerliliği olmadığı görülmüştür. İşlevlendirme yapılırken bulunduğu konumun, çevresinde yaşayan insanların, kentin ihtiyaçları göz önüne alınarak restore edilen yapılara işlev kazandırılması gerekmektedir. Bu noktada günümüzde belirlenen Hüseyin Sabri Kadı Konağı, Paşabahçe Konağı, Müze Ev ve Yalı Kilisesi beklenildiği kadar aktif olmamakla birlikte, Sebile Hanım Konağı ve Ata Konağının daha aktif bir durumda olduğu görülmüştür.

Tarihi yapıların yapıldığı dönemlere ait olan malzeme kullanımı taş zemin kat üzerine ahşap üst kat duvarları şeklinde olduğu görülmektedir. Uyarlamalı yeniden kullanımın, cephelerde bir farklılığa sebep olmadığı, özgün tasarımında inşa edilen şekliyle restorasyon yapımı sırasında tekrardan yapıldığı görülmüştür. Bu sebeple tarihi yapılarda yapısal olarak ikili malzeme kullanımı görülebilir. Yalı Kilisesi sadece taş yığma sistemle yapılmıştır ancak diğer yapılar zemin katlarında taş, üst katlarında ahşap malzeme kullanımına sahiptir. Seçilen yapıların ahşap materyal kullanımından kaynaklı olarak, kullanılamaz hale gelmesiyle, yapıların beli bir kısmına kadar yıkıldığı ve yeniden yapıldığı görülmüştür.

Restorasyon işlemi sırasında bazı yapılarda kültürel değerlerin korunması, verilen işlevlerin gölgesinde kaldığı görülmüştür. Tarihi yapılara müdahale edilirken cephesel olarak korunma yaklaşımı, özgün değerlerin arka planda kalmasına neden olmuştur. Tarihi yapılar üzerine yürütülen anket çalışmasının analizi sonucunda, yapıların dış kabuk olarak tarihi dokuya sahip olmasının, yapının kültürel değerleri koruduğu şeklinde bir algı yarattığı görülmüştür.

Tarihi yapıların ihtiyaçları doğrultusunda yapılara yeni kütle eklentisi yapılmaktadır. Bu kapsamda incelenen örnek yapılardan Yalı Kilisesinde yeni kütle eklentisi yapıldığı görülmüştür. Modern yapı malzemesi yapılarak uygulanan bu eklenti kısmının, anket çalışması analizleri sonucunda tarihi değere uygun olmadığı sonucuna varılmıştır.

Yapıların, cephe kurgularının özgün tasarımlarına göre yeniden yapıldıkları görülmüştür. Klasik Osmanlı Mimarisine ait olan cumbalar, yapılarda cephe hareketliliğini sağlayan bir yapı elemanıdır. Ata Konağında cumba elamanı uygulanmamıştır. Sebile Hanım Konağı, Paşabahçe Konağı, Müze Ev ve Hüseyin Sabri Kadı Konağı'nın cephesinde kütlesel hareketlilikler olduğu görülmüştür. Yapıların pencere düzenlerinin klasik Osmanlı mimarisine ait olan uzun, dar ve cephede çok sayıda pencere sistemini barındırmaktadır. Pencere üstü pencere açıklıklarına ve vitray pencerelere Müze Ev de görülebilmektedir. Cumba, cephelerde çok sayıda ve ince uzun pencere, vitray pencere, kat silmeleri Klasik Osmanlı Mimarisi simgesi olması sebebiyle, seçilen yapılar cephesel olarak tarihi dokusunu koruyarak yansıtmıştır.

Yapılan saha ve anket çalışmalarının sonucunda, uyarlamalı yeniden kullanımın cepheler üzerine bir etkisi olmadığı görülmektedir. İncelenen yapılardan sadece bir tanesinde dikey sirkülasyonun yer değişimi sonucunda, eski bulunduğu yere, otel olan yeni işlev için oda yapılmış ve bu sayede cephelere yeni pencere açıklıkları eklenmiştir. Tarihi konaklar ahşap malzeme kullanımından kaynaklı onarım göremeyecek kadar hasar almış olsa da, uyarlamalı yeniden kullanım, yapıların özgün cephe kurgusunu değiştirmemiştir.

Uyarlamalı yeniden kullanımın etkisinin en çok fark edildiği durumların iç mekân kurgusunda olduğu görülmüştür. Tarihi yapılarda yeni işlev için mekânsal kurgu da bazı

değişimler gerçekleşmiştir. Mekân kurgusunun değişiminde duvar eklenmesi ve çıkarılması, sirkülasyon elamanı iptali, hacimsel bölünme, hacimsel birleşme durumlarıyla karşılaşılmıştır. Yeni işlev için, otellerde zemin kattaki duvarların kaldırılmasıyla geniş hacim elde edilmesi amaçlanmıştır. Sebile Hanım Konağı, Paşabahçe Konağı ve Hüseyin Sabri Kadı Konağında kafe ve oturma alanları için duvar kaldırılması mevcuttur. Üst katlarda özgün mekân kurgusundan farklı olarak yeni işlev için farklı bir plan düzeni oluşturulmuştur. Yeni oda hacimleri ve mevcut odalarda hacimsel büyüme için özgün odalarda birleşme yapıldığı görülmüştür. Sebile Hanım Konağı, Paşabahçe Konağında oda sayısında artış olmuştur, Hüseyin Sabri Kadı Konağında odalarda birleşmeler olduğu görülmüştür. Ata Konağı ve Müze Ev özgün formlarında kalmıştır.

Uyarlamalı yeniden kullanım kapsamında yeni işlev için, mekânsal ihtiyaçlar doğabilmektedir. Mevcut yapı yeterli olmadığı durumlarda tuvalet, danışma gibi ek yapıların tarihi yapılara eklenmesi, olası durumlarda mekânlar arası bölünme, daha önce var olmayan bölümler arası bağlantı kurulması, farklı bir fonksiyon verilmesi gibi uygulamalar mekânsal kurguda değişikliklere sebep olmaktadır. Tarihi yapıların, özgün tasarımlarında ortak WC/banyo kullanımı söz konusudur. Yeni işlevlerin otel ve konuk evi olması sebebiyle her odada, odaya ait kişisel WC/banyo hacimleri oluşturulduğu görülmüştür. Bu durum mevcut oda hacimlerinde, daralmalara sebep olmuştur. Sebile Hanım Konağı, Ata Konağı, Paşabahçe Konağı ve Hüseyin Sabri Kadı Konağında mekân kurgusunda gerçekleşen hacimsel daralma değişimleri görülebilmektedir.

Tarihi yapılarda iç mekânlarda yer bazı yapı elemanlarında özgün işlevinin devam etmesi, özgün formun korunması, özgün işlevin özgün formunda kullanılması, özgün formun korunması ancak işlev değişimi, sadece form olarak korunması özgün işlevinin görülmemesi veya işlevsiz kalması ve özgün formatını ve özgün işlevini kaybetmesi durumları görülmektedir.

-Yapı elemanlarının ısınma ihtiyaçlarının klima veya petek sistemleri kullanılarak karşılanması sonucunda, odalarda yer alan ocaklıkların özgün formlarını korudukları ancak işlevsiz kaldıkları görülmüştür. Aynı zamanda Sebile Hanım Konağı zemin

katında yer alan ocaklıklarda, özgün formunun korunduğu ancak işlevinin değişerek, içine yapay ışıklı maket eklenmesi sonucunda görsel sunum yapıldığı görülmüştür.

-Yapı elemanlarında duvarlarda yer alan niş ve rafların özgün formunu koruduğu ancak işlevlerinin değiştiği görülmüştür. Yeni işlevleri, süs eşyalarının koyulduğu veya müze işlevinde tarihi yaşayışı yansıtmak için o döneme ait eşyaların sergilendiği alanlar olarak işlevlendiği görülmüştür.

-Sarnıçlar ve çeşmeler özgün formunda korunmuş ancak işlevsiz kalarak sadece görsel olarak yapıda yer almıştır. Paşabahçe Konağında bodrum katta yer alan sarnıcın iptal edilerek özgün formatını ve özgün işlevini kaybettiği görülmüştür.

-Dikey sirkülasyon elemanlarının özgün formunda ve özgün işlevinde kullanıldığı görülmüştür. Sebile Hanım Konağı ve Hüseyin Sabri Kadı Konağında iki kat arasında kullanılan küçük merdivenlerin iptal edilerek özgün formatını ve özgün işlevini kaybettiği görülmüştür.

-Cumba elemanlarının durumlarında farklılıklar görülmektedir. Sebile Hanım Konağı ve Paşabahçe Konağında oda hacimlerine dönüşerek özgün formları ve işlevlerinin kaybedildiği görülmüştür. Hüseyin Sabri Kadı Konağında birinci katta özgün form ve işlevinin korunduğu, ikinci katındaysa özgün formun korunduğu ancak işlevinin süit oda içerisinde oturma alanı olarak evirildiği görülmüştür.

-Aydınlatmanın tavandan ve duvarlardan olması sebebiyle, yapıya ait olan lambalık kısımlarının formlarının korunduğu ancak işlevsiz kaldıkları veya dekor olarak işlev kazandıkları görülmüştür.

Tez kapsamında tüm yapıları kapsayan bir anket çalışması yürütülmüştür. Bu anket için 30 kişilik bir hedef belirlenmiştir. Yapılan anket çalışması sonucunda, farklı kişilerde farklı düşünceler olduğu görülmüştür. Yapılarda:

- İşlev değişime katılma

- Yeni işlevin yapıya uygun olması
- Yapının tekrar canlanması
- Özgün değerlerin devamlılığı
- Değişimlerin tarihi yapı için uygun olma
- Gelecek kuşaklar için öğretici nitelikte olma şeklinde kriterler belirlenmiş ve anket çalışması bu çerçevede yürütülmüştür.

Çoğunluk yapıların genel olarak dış görünüşlerindeki dokuları hissettirmesinden kaynaklı olarak yapıların kültürel miras sürdürülebilirliğine katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Yapı iç mekânında yer alan modern eklentiler dokuyu zedelese de, genel olarak kabul edildiği görülmüştür. İç mekânlarda yer alan taş ocaklıklar, ahşap tavan ve taban döşemeleri, çoklu pencere düzeni olumlu algı oluşturduğu görülmüştür. Anket çalışması sonucunda en başarılı restorasyon çalışmasının Müze Ev de olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Otel-kafe işlevinin, yapısal olarak yeniden canlanma sağladığı görülmüştür.

Tarihi yapıya verilecek olan yeni işlevin başarılı olup olmaması, öncelikle yapının mekânsal kurgusunun yeni işlev için elverişli olmasıyla başlamaktadır. Yapıya verilecek yeni işlevi için kentteki konumu, potansiyel kullanıcı kitlesi, ekonomik değerleri de etkili olmaktadır. Kentteki konumuna bağlı olarak bölgesel ihtiyaca yönelik bir işlev, pasif koruma yaklaşımlarına karşı daha aktif bir yaklaşıp olup, gelecek kuşaklar için kültürel miras sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Tarihi yapılara verilecek olan yeni işlevler müze ve otel dışında da olabilir. Günümüzde gençler için, kafe ve alışveriş merkezleri dışında aktivite yapabilecekleri yerler pek bulunmamaktadır. Bazı yapıların yeniden işlevlendirilmesinde, kültürel sürdürülebilirlik için gençlerin de düşünülmesi gerekmektedir. Bu noktada restorasyon çalışmaları için belirlenecek olan yeniden işlevlendirme kapsamında yapısal büyüklük göz önüne alınarak, kültürel etkinliklerin olduğu, eğitim, sanat merkezi, farklı yaş grupları için oyun merkezleri, kreş gibi kullanımları önerilmektedir.

KAYNAKLAR DİZİNİ

Abacı, E., 2018, Tarihi Konutlarda İşlev Değişikliğinin Değerlendirilmesi, Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi.

Akyıldız, N. A. & Olğun, T., 2020, Evaluation of Sustainable Anatolian History and Traditional Residential Areas in the Context of Vitalization of Tangible Cultural Heritage with Tourism. Journal of Applied Tourism Research, Sayı. 1 (1), 1-16.

Alsaç, Ü., 1992, Türkiye'de Restorasyon, İletişim Yayınları, s.118.

Ahunbay, Z., 2019, Kültür Mirasını Koruma İlke ve Teknikleri, Yem Yayınları.

Ahunbay, Z., 2019, Kültür Mirasını Koruma İlke ve Teknikleri. Yem Yayınları.

Argan, A.Ü.F., 2018, Ordu – Ünye Kentsel Sit Alanı Koruma Sorunları, Önerileri ve Rasim Sırmabıyık Evi Koruma Önerisi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi.

Asar, H., 2013, Mimari Mekan Okumasında Algısal Deneyim Analizinin Bir Yöntem Yardımıyla İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.

Atmaca, G., 2021, Kişisel resim arşivi.

Atmaca, G. and Reyhan, K., 2021, Adaptive Reuse in Restored Historic Buildings: A Field Study in Unye, Journal of Interior Design and Academy, Sayı. 1(2), s.82-99.

Avanoğlu, S., 2002, Ünye Evleri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi.

Bacon, K., 2001, The Adaptive Re-Use of Heritage Buildings, Yüksek lisans tezi, Calgary Üniversitesi.

Bektaş, C., 2020, Türk Evi, Yem Yayınları.

Bekar, E., 2018, The Design of New Buildings in Historical Urban Context: Formal Interpretation as a Way of Transforming Architectural Elements of the Past." Yüksek lisans tezi, ODTÜ.

Bilgili, B. 2015, Kaybolan Kültür Varlıkları ve Yeniden Yapımlarının Değerlendirilmesi: İstanbul Tarihi Yarımada'dan Örnekler, 5. Tarihi Eserlerin Güçlendirilmesi ve Geleceğe Güvenle Devredilmesi Sempozyumu.

Binder, M.L, 2003, Adaptive Reuse and Sustainable Design: A Holistic Approach for Abandoned Industrial Buildings, Yüksek lisans tezi, Cincinnati Üniversitesi.

KAYNAKLAR DİZİNİ (devam)

Birleşmiş Milletler Brundtland Raporu, 1987. https://surdurulebilirlik.garantibbva.com.tr /surdurulebilirlik-hakkinda/surdurulebilirlik-kavraminin-yolculugu/

Bottero, M., D'Alpaos, C., & Oppio, A., 2019, Ranking of Adaptive Reuse Strategies for Abandoned Industrial Heritage in Vulnerable Contexts: a Multiple Criteria Decision Aiding Approach. Sustainability, 11(3), 785.

Budak, A ve Yılmaz, M., 2019, Osmanlı Sanatında Değişim ve Dönüşüm, Literatürk Academi, s.273-315.

Bullen, P.A., 2004, Sustainable adaptive reuse of the existing building stock in Western Australia. In: Khosrowshahi, 20th Annual ARCOM Conference, Sayı. 2, s.1387-97.

Bullen, P.A., 2007, Adaptive Reuse and Sustainability Of Commercial Buildings, Facilities, Vol. 25 No. 1/2, s.20-31.

Bullen, P.A. ve Love, P.E.D., 2011, Adaptive Reuse Of Heritage Buildings, Emerald Insight: Discover Journals, Books & Case Studies, Sayı. 29(5), s.411-421.

Brebbia, C.A, ve Binda, L., 2011, Structural Studies, Repairs and Maintenance of Heritage Architecture XII.

Cansever, T., 1994, Ev ve Şehir Üzerine Düşünceler, İnsan Yayınları:101.

Cramer, J. ve Breitling, S., 2007, Architecture in Existing Fabric.

Conejos, S., Langston, C., ve Smith, J., 2011, Improving the Implementation of Adaptive Reuse Strategies for Historic Buildings, Le Vie dei Mercanti S.A.V.E. Heritage: Safeguard of Architectural, Visual, Environmental Heritage, s.1-10.

Çağlarım, N (1994). Mudanya Geleneksel Konut Mimarisinin Gelişimi ve Günün Şartlarına Uyarlanması Üzerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi.

Çakır, H., 2015, Tarihi Yapılarda Mekânsal Bellek ve İç Mekân İlişkisinin İrdelenmesi, Yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi.

Darzen, H.S., 1978, Adaptive Reuse: Analysis of Building Stock, Yüksek lisans tezi, Massachusetts Teknoloji Enstitüsü.

Department of Environment and Heritage (2004). https://www.awe.gov.au/sites/default/ files/ documents/adaptive-reuse.pdf.

Doğukanlı, H., 2019, Endüstrinin Gelişimi Bağlamında Eskişehir'deki Cumhuriyet Dönemi Konaklama Yapıları: TÜLOMSAŞ Misafirhane Yapısı Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.

KAYNAKLAR DİZİNİ (devam)

Dolnick, F. ve Davidson, M., 1999, A Glossary of Zoning, Development and Planning Terms, Planlama ve Danışmanlık Hizmeti Raporları (491-492) American Planning Association.

Elsorady, D.A., 2013, Assessment of the compatibility of new uses for heritage buildings:The example of Alexandria National Museum, Alexandria, Egypt, ournal of Cultural Heritage 15, s.511-521.

Emiroğlu, K. 2009, Trabzon Vilayeti Salnamesi − 1869-1904, Cilt 22;17, s.547.

Emiroğlu, K. 2009, Trabzon Vilayeti Salnamesi − 1869-1904, Cilt 22;2, s.187.

Erder, C., 2020, Tarihi Çevre Algısı, YEM Yayınları, S.31.

Ersen, A., 2011, John Ruskin 1819-1900 ve Konservasyon Hareketi . Restorasyon ve Konservasyon Çalışmaları Dergisi, Sayı. 6, s.52-60.

Ersen, A., 2015, E. E. Viollet-le-Duc Stilistik Rekompozisyon "Üslup Birliği" Anlayışı ve Rekonstrüksiyon Düşüncesinin Kökenleri . Restorasyon ve Konservasyon Çalışmaları Dergisi, Sayı. 14, s.3-16.

Fitch, J.M., 2006, Selected Writings on Architecture, Preservation and the Built Environment, W.W Norton & Company.

Fisher-Gewirtzman D., 2016, Adaptive Reuse Architecture Documentation and Analysis. J Archit Eng Tech, 5: 172.

Forsyth, M., 2007, Understanding Historic Building Conservation, Oxford, Blackwell Publishing.

Göğebakan, Y., 2015, Karakteristik Bir Değer Olan Geleneksel Türk Evi'nin Oluşumunu Belirleyen Unsurlar ve Bu Evlerin Genel Özellikleri, İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi , Sayı.1(1) , s.41-55.

Günçe, K. & Mısırlısoy, D., 2019, Assessment of adaptive reuse practices through user experiences: traditional houses in the walled city of Nicosia, Journal of Sustainability, Sayı. 11(2), s.540.

Grassl, J. 2021. https://www.davidrumsey.com/luna/servlet/detail/RUMSEY~8~1~21933~690025:-Composite-of--Specialkarte-der-Asi. Erişim tarihi. Eylül 2021.

Heintzelman, M.D, ve Altieri, J.J., 2011, Historic Preservation: Preserving Value, The Journal of Real Estate Finance and Economics, Sayı. 46(3), s.1-21.

KAYNAKLAR DİZİNİ (devam)

http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr045 8320001536681780.pdf. Erişim tarihi. Kasım 2021.

http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0660878001536 681682.pdf. Erişim tarihi. Kasım 2021.

http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_en0824652001587379863.pdf. Erişim tarihi. Kasım 2021.

http://www.icomos.org.tr/ Dosyalar/ICOMOSTR_tr0596659001587378959.pdf. Erişim tarihi. Kasım 2021.

http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ ICOMOSTR_tr0464062001536913566.pdf. Erişim tarihi. Kasım 2021.

https://australia.icomos.org/publications/burra-charter-practice-notes/burra-charter-archival-documents/. Erişim tarihi. Kasım 2021.

http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr07566 46001536913861.pdf. Erişim tarihi. Kasım 2021.

https://www.iccrom.org/sites/default/files/publications/2020-05/convern8_07_riga charter_ing.pdf. Erişim tarihi. Kasım 2021.

http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0300983001536913522. pdf. Erişim tarihi. Kasım 2021.

http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr 0243603001536681730.pdf. Erişim tarihi. Kasım 2021.

https://www.sandiego.gov/sites/default/files/legacy/planning/genplan/pdf/generalplan/adoptedhpelem.pdf. Erişim tarihi. Aralık 2021.

http://www.sebilehanimkonagi.com/hakkimizda.html. Erişim tarihi. Mart 2021.

https://www.atakonagiotel.com/. Erişim tarihi. Aralık 2021.

http://www.restoraturk.com/index.php/mimarlik/215-turk-evleri-turk-evi-plan-tipi. Erişim tarihi. Nisan 2021.

http://www.turkosfer.com/geleneksel-turk-evi/. Erişim tarihi. Nisan 2021.

https://surdurulebilirlik.garantibbva.com.tr/surdurulebilirlik-hakkinda/surdurulebilirlik-kavraminin-yolculugu/ . Erişim tarihi. Aralık 2021.

KAYNAKLAR DİZİNİ (devam)

https://www.unye.bel.tr/sehir-rehberi/su%CC%88leyman -pasa-sarayi-ve-surlari/. Erişim tarihi. Ocak 2022.

https://tr.pinterest.com/basilolu/eski-%C3%BCnye-foto%C4%9Fraflar%C4%B1/.Erişim tarihi. Eylül 2021.

https://kulturenvanteri.com/harita/#12.43/41.13524/37.28788. Erişim tarihi. Ekim 2021.

http://varilci.blog spot.com /2008_11_03_archive.html. Erişim tarihi. Nisan 2021.

http://unyetariharastrmagrubu.blogspot.com/2017/04/pasabahce-konag.html. Erişim tarihi. Kasım 2021.

https://www.mynet.com/pasabahce-konagi-restore-ediliyor-180100494555. Erişim tarihi. Kasım 2021.

https://www.etstur.com/tuval-pasabahce-konagi-309092. Erişim tarihi. Kasım 2021.

https://mapio.net/pic/p-60202076/. Erişim tarihi. Ekim 2021.

https://mapio.net/pic/p-60202157/. Erişim tarihi. Ekim 2021.

https://www.kulturportali.gov.tr/. Erişim tarihi. Mart 2021.

https://mapio.net/images-p/60202157.jpg. Erişim tarihi. Ocak 2022.

http://unyetariharastrmagrubu.blogspot.com/2017/02/sebile-hanm-konag.html. Erişim tarihi. Ocak 2022.

https://www.marasgundem.com.tr/yerel-haberler/pasabahce-konagi-restore-ediliyor-290883h. Erişim tarihi. Ocak 2022.

https://mapio.net/pic/p-60202057/. Erişim tarihi. Ocak 2022.

https://earth.google.com/web/ Erişim tarihi. Ocak 2022.

İstanbul Valiliği, İstanbul İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü (İstanbul AFAD), İstanbul Proje Koordinasyon Birimi (İPKB) ve Ünal, Z.G., 2014, İSMEP Rehber Kitaplar Kültürel Mirasın Korunması. https://www.guvenliyasam.org/wp-content/uploads/2016/02/KUL TUREL.pdf

Kayalı, B. ve Türk, A., 2005, Isparta Kent Merkezinde Bulunan Sivil Mimarlık Örneklerinin Günümüzdeki Durumları, Koruma Sorunları ve Değerlendirme Önerileri, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi.

KAYNAKLAR DİZİNİ (devam)

Karslı, U. ve Aytıs, S., 2018, Eski Kabuk Yeni İşlev: Yeniden Kullanıma Adaptasyon, Yapı Dergisi.

Kincaid, D., 2002, Adapting Buildings for Changing Uses Guidelines for Change of Use Refurbishment, Routledge.

Kuban, D., 1990, Mimarlık Kavramları, YEM Yayınları.

Kuban, D., 2000, Tarihi Çevre Koruma Ve Onarımın Mimarlık Boyutu Kuram ve Uygulama, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.

Latham, D., 2000, Creative Reuse of Buildings, Donhead Publishing Ltd, Dorset.

Langston, C.A., 2008, The Sustainability Implications of Building Adaptive Reuse, Proceedings of Criocm 2008 International Research Symposium on Advances of Construction Management and Real Estate, s.1-11.

Lefebvre, H., 2000, Everyday Life in the Modern World, the Athlone Press.

MacDonald, S., 2009, Materiality, Monumentality And Modernism: Continuing Challenges İn Conserving Twentieth-Century Places, Getty Conservation Institute.

Mısırlısoy, D. ve Günçe, K., 2016, Adaptive Reuse Strategies For Heritage Buildings: A Holistic Approach, Sustainable Cities and Society, Sayı. 26, s.91-98.

Mısırlısoy, D., 2016, A Holistic Model for Adaptive Reuse Strategies of Heritage Buildings, Doktara Tezi, Doğu Akdeniz Üniversitesi.

Mimar Melike Ünlü arşivi. Erişim tarihi. Kasım 2021.

Nardi, R., ve Roma, C., 2014, Conservation, Restoration, and Preservation in Classical Archaeology, The International Journal of Nautical Archaeology, Sayı. 33, s.137-48.

Nart, D., 2015, İstanbul'da Endüstri Yapılarında Gerçekleşen Dönüşümlerin Mekânsal Açıdan İrdelenmesi, Yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi.

Nemli, E., 1998, Sürüdürülebilir Kalkınma ve İşletmelerin Rolü,

Orbaşlı, A., 2008, Architectural Conservation, London, Blackwell Publishing.

Özalp, H., 2000, Türkiye'de Otel Olarak Yeniden İşlevlendiriken Kervansarayların İç Mimari Ve Çevre Tasarımı Açısından İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi.

KAYNAKLAR DİZİNİ (devam)

Özbek, N., 2019, Geçmişten Geleceğe Yaşam Dünyaları ve Mekânlar: Kastamonu Deneyimi, Yem Yayıncılık, s.12.

Özgüven, S., 1994, Tarih Kültür Varlıkları Eski Yapıların Korunması, Yeniden Kullanımı ve Turizm Açısından Önemi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi.

Özşuca, F., 1986, Geleneksel Sivrihisar Evleri, Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi.

Pallasmaa, J., 2020, Tenin Gözleri, Yem Yayınları.

Pelit, E., Demir, M. ve Türkoğlu T., 2018, Kültürel Mirasın Sürdürülebilirliği: Turizm Eğitimi Veren Kurum Müfredatları Üzerine Bir İnceleme, Turizm Akademik Dergisi, Sayı. 5 (2), s.73-83.

Rahbarianyazd, R., 2014, Role of Adaptive Re-use of Buildings in the Revitalization Process of the Historic Quarters: The Case of the Walled City of Famagusta, Yüksek lisans tezi, Doğu Akdeniz Üniversitesi.

Rapoport, A., 1977, Human Aspects of Urban Form: Towards a Man—Environment Approach to Urban Form & Design, Pergamon Press, Sayı. 15, s.38-40.

Samsun Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu arşivi. Erişim Tarihi. Kasım 2021.

Strange, I. ve Whitney D., 2003, The Changing Roles and Purposes of Heritage Conservation in the UK, Planning Practice & Research, Sayı 18, s.219-229.

Selçuk, M., 2006, Binaların Yeniden İşlevlendirilmesinde Mekânsal Kurgunun Değerlendirilmesi, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi.

Sugden, E., 2017, The Adaptive Reuse of Industrial Heritage Buildings: A Multiple-Case Studies Approach, Yüksek Lisans Tezi, Waterloo Üniversitesi.

Süvari, A., 2015, Restorasyon Sürecinde Yerin Ruhu Kavramı ve İç Mimarlık İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme: Eskişehir Kurşunlu Külliyesi Kervansarayı, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi.

Tapkı, S., 2016, Turizm Yapıları Örneğinde Yeniden İşlevlendirilen Yapılarda Kimlik Kavramının Sorgulanması, Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi.

TC. Ordu Valiliği Ünye. Erişim adresi: http://www.ordu.gov.tr/unye

Terece, T., 2013, Restorasyon Projelerinde İşlevsel Dönüşün İç Mekân Kararları Üzerine Bir Sorgulama, Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi.

KAYNAKLAR DİZİNİ (devam)

Tever, M., 2013, Otel Olarak İşlevlendirilmiş Tarihi Yapıların İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi.

Tunçer, M., 2004, Türkiye'de Tarihsel ve Kültürel Çevreleri Koruma Olgusu.

Türk Dil Kurumu. https://www.tdk.gov.tr/. Erişim tarihi. Eylül, 2021.

U.S. Department of Agriculture, Rural Information Center,2020. https://naldc.nal.usda.gov /download/7052450/PDF.

Uzar, H.M., 2013, İstanbul'da Otele Dönüştürülmüş Tarihi Yapılarda İç Mekân İrdelenmesi, Yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi.

Ünye Koruma Planı Araştırma Raporu, 1990. Erişim tarihi. Ocak 2022.

Ünye Tarihi Araştırma Grubu, Yalı Kilisesi, http://unyetariharastrmagrubu.blogspot.com/ adresinden erişildi.

Ünye belediyesi arşivi, Erişim tarihi. Ekim 2020.

Ünye Belediyesi Resmi Web Sitesi. https://www.unye.bel.tr/icerik.php?icerik=915&Kategori=1013

Vinas, S. M., 2005, Contemporary Theory of Conservation, Oxford, Elsevier Butterworth-Heinemann.

Walker, J. 1834. https://unyetv.net/icerik/kose-yazilari/tashane-taskana-burnu/). Erişim tarihi. Eylül 2021.

Yıldız Kuyrukçu, E., Kuyrukçu, Z. Ve Aydın, D., 2015, Geleneksel Konya Evlerinden Fuat Anadolu Evi'nin Yeniden Kullanım Bağlamında Değerlendirilmesi, ARTİUM, Cilt. 3, Sayı. 1, s.79-91.

EK AÇIKLAMALAR

EK 1:YALI KİLİSESİ, SEBİLE HANIM KONAĞI, ATA KONAĞI, PAŞABAHÇE KONAĞI, YAŞAYAN KÜLTÜREL MİRAS MÜZESİ VE HÜSEYİN SABRİ KADI KONAĞI İÇİN TASARLANMIŞ ANKET FORMU VE DEĞERLENDİRMELER

Anket Soruları

Anketin Amacı: Bu anket Ordu ilinin Ünye ilçesinde yer alan uyarlamalı yeniden kullanım yöntemiyle restore edilen altı tarihi yapıda, mekânsal algı ve özgün mimari elemanların sürdürülebilirliğinin olup olmadığını tespit etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmadan elde edilen veriler, "Restore Edilen Tarihi Yapılarda Uyarlamalı Yeniden Kullanım: Ünye Alan Çalışması" tez kapsamında kullanılacaktır. Aynı zamanda, yeniden kullanımın, mimaride tarihi değerlerin ve mekânsal kurgunun sürdürülebilirliğine ilişin sorularla, katılımcılardan geleceğe ışık tutması beklenmektedir.

Anketi Yapan: Göksu Atmaca
Dr. Öğr. Üyesi Kader Reyhan

Anket No:

Bölüm 1: Kişisel Bilgiler:		
1	**Yaşınız:**	a) 18-24b) 25-34c) 35-50d) 51 ve üzeri
2	**Eğitim durumunuz?**	a) ilk/orta öğretimb) lise c) üniversite d) Yüksek Lisans ve üzeri
3	**Mesleğiniz?**	a) çalışmıyorumb) çalışıyorumc) öğrenci Çalışıyorsanız mesleğiniz?..... Öğrenci iseniz bölümünüz?.....
4	**Ünye'de yaşıyor musunuz?**	a) evet b) hayır Evet ise ne kadar süredir yaşıyorsunuz: ..... Hayır ise geliş sebebiniz ve kaldığınız süre: .....

Bölüm 2: Kültürel Değerlerin Algılanması:				
5	Sizce kültürel öge nedir? Örnek veriniz.			
6	Kente ait kültürel ögeleri hissediyor musunuz?	a) evet	b) hayır	c) kısmen
Kente ait bildiğiniz kültürel ögeler nelerdir?				
7	Sizce Ünye'de kent simgesi olan yapı var mı?	a) evet	b) hayır	
Cevabınız evetse bu yapılara örnek veriniz.				
8	Kültür Yolu projesini biliyor musunuz? *(Eğer cevabınız evet/kısmense 9; hayırsa 10 cevaplayınız.)*	a) evet	b) hayır	c) kısmen
9	Bu projenin varlığı kentte hissediliyor mu?	a) evet	b) hayır	c) kısmen

Bölüm 3: Kültürel değerlerin algılanması kapsamında seçilen yapılar: "Yalı Kilisesi, Sebile Hanım Konağı, Ata Konağı, Paşabahçe Konağı, Müze Ev Ve Hüseyin Sabri Kadı Konağı"				
10	Sizce bu yapılar Ünye kültürünün bir parçası mıdır?	a) evet	b) hayır	c) kısmen
11	Seçilen 6 yapının nerede olduğunu biliyor musunuz? *(Eğer cevabınız evet/kısmense 11; hayırsa 12 cevaplayınız.)*	a) evet	b) hayır	c) kısmen
12	6 yapının en çok algılanandan en az algılanana doğru sıralayın. ..... > ..... > ..... > ..... > ..... >			
Bu sıralamanın sebebi:				
13	Bu yapıların yeni işlevini biliyor musunuz?	a) evet	b) hayır	c) kısmen
14	Restorasyon çalışmasında sizce nelere dikkat edilmelidir?			
15	Yapılan restorasyonlar sizce başarılı mıdır?	a) evet	b) hayır	c) kısmen

1. Yalı Kilisesi	**4.** Paşabahçe Konağı
2. Sebile Hanım Konağı	**5.** Yaşayan Kültürel Miras Müzesi (Müze Ev)
3. Ata Konağı	**6.** Hüseyin Sabri Kadı Konağı

Yukarıda her yapıya bir sayı verilmiştir. Aşağıdaki soruları, her yapıya ait olan sayının sütununda cevaplayınız.
e: *evet* ***h:*** *hayır* ***k:*** *kısmen*

Bölüm 4: Yapılar ölçeğinde analiz:

		1			2			3			4			5			6		
16	Yapılan restorasyon çalışması özgün mimari değerleri koruyor mu?	e	h	k	e	h	k	e	h	k	e	h	k	e	h	k	e	h	k
17	Yapının işlev değiştirmesine katılıyor musunuz?	e	h	k	e	h	k	e	h	k	e	h	k	e	h	k	e	h	k
18	Tarihi yapıya verilen yeni işlev, yapı için doğru bir karar mıdır?	e	h	k	e	h	k	e	h	k	e	h	k	e	h	k	e	h	k
19	Yapıda yapılan değişimler, yapının tarihi dokusuna uygun mudur?	e	h	k	e	h	k	e	h	k	e	h	k	e	h	k	e	h	k
20	Tarihi yapı, kültürel mirası öğretici nitelikte mi?	e	h	k	e	h	k	e	h	k	e	h	k	e	h	k	e	h	k
21	Yapı yeni işlev için uygun mudur?	e	h	k	e	h	k	e	h	k	e	h	k	e	h	k	e	h	k
22	Yeni işlev yapının tekrar hayata kazandırılmasını sağlamış mı?	e	h	k	e	h	k	e	h	k	e	h	k	e	h	k	e	h	k
23	En çok dikkatinizi çeken **tarihi yapıya ait mimari elemanlar** nelerdir?																		
24	Tarihi yapılarda, en çok dikkatinizi çeken **değişiklikler** nelerdir? Bunun sebebi nedir?																		
25	Tarihi yapılarda **uyarlamalı yeniden kullanım** uygulanması hakkında ne düşünüyorsunuz?																		
26	Yapılan restorasyon çalışmaları kapsamında bu 6 yapıyı, kültürel mirasın en sürdürülebilir olandan, en az olana doğru sıralayın.																		